

ӨРЛЕУ

**Үздіксіз
білім жаршысы
Вести непрерывного
образования**

Республикалық ғылыми-әдістемелік ақпараттық журнал
Республиканский научно-методический информационный журнал

қазан-қараша
желтоқсан 2017
октябрь-ноябрь
декабрь 2017

4(19)

ӨРЛЕУ Үздіксіз білім жаршысы ӨРЛЕУ Вести непрерывного образования

№4(19)/2017

қазан-қараша-желтоқсан

2013 жылдан бастап шығады
Жылына 4 рет шығады

октябрь-ноябрь-декабрь

Издается с 2013 года
Выходит 4 раза в год

*Меншік иесі – «Өрлеу» біліктілікті арттыру ұлттық орталығы» АҚ филиалы
Қарағанды облысы бойынша педагогикалық қызметкерлердің біліктілігін арттыру институты
Собственник – Филиал АО «Национальный центр повышения квалификации «Өрлеу»
Институт повышения квалификации педагогических работников по Карагандинской области*

Бас редактор – Главный редактор
С.Д.МУКАНОВА,
доктор педагогических наук

Бас редактордың орынбасары
М.А. Жетписбаева, канд. филол. наук, доцент

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Г.К. Ахметова	доктор пед. наук, профессор
У.М.Бахтикиреева	доктор филол. наук, профессор (Россия)
Ж.Ж.Наурызбай	доктор пед. наук, профессор
М.Н. Сарыбеков	доктор пед. наук, профессор
С.Т. Каргин	доктор пед. наук, профессор
Б.А. Жетписбаева	доктор пед. наук, профессор
А.К. Кусаинов	доктор пед. наук, профессор
С.К. Исламгулова	доктор пед. наук, доцент
Л.В. Моисеева	доктор пед. наук, профессор (Россия)
К. Абдикалыков	канд. пед. наук, отв. секретарь
А.Ж. Мырзахметова	канд. ист. наук, отв. секретарь

Адрес редакции: 100019, г. Караганды, ул. Жанибекова, 42
Тел.: +7 7212 41-68-59; **факс:** +7 7212 41-70-10.
Адрес сайта: orleu-krg.kz **E-mail:** ipk.karaganda@mail.ru

Басуға 19.12.2017 ж.
қол қойылды.
Пішімі 60x84 1/8.
Офсеттік қағазы.
Көлемі 8,75 б.т.
Таралымы 300 дана.
Бағасы келісім бойынша.
Тапсырыс №301

Подписано в печать 19.12.2017 г.
Формат 60x84 1/8.
Бумага офсетная.
Объем 8,75 п.л.
Тираж 300 экз.
Цена договорная.
Заказ №301

Беттеген:
А.С.Серікхан
Көркемдеген:
А.А.Разбеков

Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігімен тіркелген
03.05.2013 ж. №13605-Ж мерзімді баспасөз басылымды тіркеуге қойылғаны туралы куәлік
Зарегистрирован Министерством культуры и информации Республики Казахстан.
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания №13605-Ж от 03.05.2013 г.
© Филиал АО «Национальный центр повышения квалификации «Өрлеу»
Институт повышения квалификации педагогических работников по Карагандинской области, 2013

«ӨРЛЕУГЕ» – 5 ЖЫЛ: ТӘЖІРІБЕ ЖӘНЕ ИННОВАЦИЯ

5 ЛЕТ «ӨРЛЕУ»: ОПЫТ И ИННОВАЦИИ

МУКАНОВА С.Д. Өзгерістерді басқару миссиясы.....	4
МУКАНОВА С.Д. Миссия управлять переменами	7
MUKANOVA S.D. Mission- to manage changes.....	10
МУКАНОВА С.Д., Жетписбаева М.А. и др. 5-летию «Өрлеу» – 5 инноваций 2017 года.....	13

ӘЛЕМДЕГІ БІЛІМ БЕРУДІ ДАМУ ТҮДІСІ ЗАМАНАУИ БАСЫМДЫЛЫҚТАРЫ

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАНИЯ В МИРЕ

АНШАКОВА В.В. Оказание психологической помощи семьям с детьми с системой кохлеарной имплантации	28
КИСЛЯКОВ А.В., ЩЕРБАКОВ А.В., КАМЕНКОВА Н.В., КИНЕВА Е.Л. Оценка дополнительных общеобразовательных программ: опыт формирования критериев на региональном уровне.....	35
СОЛНЦЕВА-НАКОВА Е.В. Об основных тенденциях и перспективах развития двуязычного образования.....	43
ТАШЕТОВА С.С. Образовательная робототехника, как составляющая STEM-образования.....	51

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ ЖӘНЕ БІЛІКТІЛІКТІ АРТТЫРУ

ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ПОВЫШЕНИЕ КВАЛИФИКАЦИИ

МЫРЗАХМЕТОВА А.Ж. Реализация смешанного обучения в рамках курсов повышения квалификации педагогов организаций дошкольного воспитания и обучения в Карагандинской области: опыт первого года.....	59
САТТИБАЕВА Р.М. Blended Learning: жаңа форматтағы кәсіби шеберлікті шыңдау курсы.....	66
СЕЙТОВА Н.Ю. О посткурсовом мониторинге как средстве определения эффективности краткосрочных курсов повышения квалификации педагогов	72
ФИЛИНОВА Н.А. Сетевые сообщества «Өрлеу» в условиях развития информационно-образовательной среды ...	78
ШАДЕТОВА А.К. Жаңартылған орта білім беру мазмұны аясында мұғалімді қолдау: оқу-әдістемелік кешен және оқу бағдарламасы.....	91

АШЫҚ АУДИТОРИЯ: ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТӘЖІРІБЕДЕН

ОТКРЫТАЯ АУДИТОРИЯ: ИЗ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРАКТИКИ

АДЫХАНОВА А.С., КУАНЫШБЕКОВА Г.Е. Philippa Burrows Practical trips and tricks for every CLIL teacher	95
ИБРАГИМОВА Г.К., КОТВИЦКАЯ Е.И., ПРИВАЛОВА Е.Н. Развитие читательской грамотности младших школьников (на примере опытно-экспериментальной деятельности школы-лицея №101 г.Караганды).....	99
КАНТАРБАЕВА Ж.Е. Ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтар – педагогты үздіксіз кәсіби дамыту объектісі.....	107
КУШНИР М.П. Развитие навыков формативного оценивания у учителей начальных классов в процессе обучения на курсах повышения квалификации	113
НАЙЗАБЕК О.Т., ОРАЗБАЕВА А.К. Оқушылардың физикадан танымдық қабілеттерін дамытуды тьюторлық қолдау	121
СУЛЕЙМЕНОВ М.Б. Орта білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында тіл мұғалімдерінің кәсіби дамуы.....	130

АВТОРЛАР ТУРАЛЫ МӘЛІМЕТ - СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ.....	138
--	-----

ҚҰРМЕТТІ ОҚЫРМАН!

Еліміздің білім беру саласындағы барлық жаңашыл бастамалардың жаршысы бола білген "Өрлеу" БАҰО" АҚ өзінің алғашқы мерейтойын үлкен табыстармен қарсы алуда. Қазақстанның 16 аймақтық біліктілік арттыру институттарын бір шаңырақтың астына біріктіре білген бұл ұйым жалпыадамзаттық құндылықтарды "Рухани жаңғыру" ұлттық идеясы төңірегіне ұйыстыра алды. Өркениет мәдениетінің өзегі болып табылатын саналы білім мен саналы тәрбие беруді мақсат ұстанған ұйым өзіне нарықтық қоғам жүктеген міндеттерді абыроймен атқаруда.

Ғылыми-әдістемелік ізденіске толы тынымсыз 5-жылдық еңбектің арқасында Қарағанды филиалы да талайым жеңістерге қол жеткізді. Орта білім беру мазиңының жүйелі жаңаруы жағдайында педагог кадрлардың кәсібилігін SMART-педагог деңгейіне дейін көтеру үшін әлемдік даму үрдісіне жетелейтін инновацияны мектеп практикасына ендіру біртіндеп жүзеге асырылуда. Педагогтарды курстан кейінгі қолдау алардың өздігінен ізденіп, білімін одан әрі жетілдіре түсуіне жетелейді.

Журналдың материалдары білім беру үдерісінде көптілділіктің ауқымын кеңейтуді, STEM-білім беруді белсенді қолдануды және педагогтарды рухани-адамгершілік дамытуға қатысты мәселелерді қамтыған. Авторлар құрамында – Қазақстан Республикасы мен Ресейдің, Болгария мен Иорданияның ғалымдары мен практик-әдіскерлері, Қарағанды облысының әлеуметтік қызмет ұйымдарының педагог-психологтары, "Өрлеу" БАҰО" АҚ филиалдарының қызметкерлері бар.

Аталмыш нөмірдің жарияланымдары орта білім беру мазиңының жаңарту мәнісінде педагогтарды кәсіби дамытудың, озық іс-тәжірибені таратудың және мұғалімдерді дамыту болашағының келелі мәселелеріне арналған.

Ізгі тілекпен, С.МУКАНОВА

ДОРОГОЙ ЧИТАТЕЛЬ!

Флагман инновационных инициатив в области образования АО "ИЦПК "Өрлеу" встречает свой 5-летний юбилей с большими достижениями. Объединив в свои ряды все 16 региональных институтов повышения квалификации страны Общества сумело скоординировать национальную идею "Рухани жаңғыру" с общечеловеческими ценностями. Его основным приоритетным направлением в развитии останется поэтапная интеграция в мировое образовательное пространство.

Қарағанды филиал как один из лидеров успешно выполняет государственный заказ внедрения качественного образования в казахстанскую школу как элемент культуры современной цивилизации. Формирование SMART-педагога и его посткурсовая поддержка создает благоприятную среду для самообразования и способствуют их дальнейшему профессиональному росту.

Материалы журнала освещают широкий круг проблем, касающихся активного использования полиязычия и STEM-образования в учебном процессе и духовно-нравственного развития педагогов. Среди авторов – ученые и методисты-практики Республики Казахстан, России, Болгарии и Иордании, педагоги-психологи социальной службы организации Карагандинской области, сотрудники филиалов АО "ИЦПК "Өрлеу" ИЦК ТР.

Публикации данного номера посвящены актуальным вопросам профессионального развития педагогов в контексте обновления содержания среднего образования, распространения передового опыта и определения перспектив развития учителей.

С уважением, С.МУКАНОВА

С.Д. МУКАНОВА

«Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Қарағанды облысы бойынша ПҚ БАИ,
Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы

ӨЗГЕРІСТЕРДІ БАСҚАРУ МИССИЯСЫ

Өмірде кездейсоқ жағдайлардың орын алып тұратыны бар...

2012 жылдың ақпан айы. ҚР БҒМ «Оқулық» республикалық ғылыми-тәжірибелік орталығында сараптамалық ұйымда жұмыс жасай жүріп, «Өрлеу» біліктілікті арттыру ұлттық орталығын құру туралы материалдармен танысуға мүмкіндік алдым. Педагогтердің 16 аймақтық біліктілікті арттыру институтының басын бір ұйымға тоғыстыру туралы жаңашылдығы тұрғысынан ерекше идея менің бойымда түрлі сезімдер тудырғаны әлі есімде. Бірнеше ондаған жылдар бойы тамырын тереңге жіберіп, өз мәдениетін, тарихын қалыптастырып, әрқайсысының ойып тұрып алар ерекше орны бар облыс институттарын өз дәрежесінде басқару қаншалықты мүмкін болмақ? Педагогтердің біліктілігін арттырудың отандық жүйесіне түбегейлі қопарылыс жасағалы отырған өзгерістер әр институттың көздеген мақсатының мүддесінен шыға алар ма екен деген сауалдар мені қызықтырғаны анық.

2012 жылдың қазан айында «Өрлеу» БАҰО» АҚ Қарағанды филиалын басқару тізгіні маған сеніп тапсырылды. Осыған дейін атқарған педагогикалық, ғылыми және сараптамалық жұмыстарымнан ерекше менің кәсіби өмірбаянымның жаңа парағы айқара ашылды. Ендігі кезекте ұжымның табысты болуын қамтамасыз ететін баспалдақты өзімнің салуыма тура келді.

«Өрлеу» БАҰО» АҚ құру білім берудің жаңаруы жағдайында мұғалімдердің біліктілігін арттыру саласында мемлекеттік саясат басымдықтарын аймақтарда жүйелі және бірізділікпен жүзеге асыру қажеттілігінен туындаған еді. «Өрлеу» БАҰО» АҚ басқармасының төрайымы Гульнас Кенжетаетовна Ахметова «Қазақстан Республикасында педагогикалық кадрлардың біліктілігін арттыру жүйесі: жаңару стратегиясы» монографиясында (2016) айтқандай, «жаңа форматтағы біліктілікті арттыру жүйесінің міндеті – білім беру ұйымдарындағы инновациялық өзгерістерге қолдау көрсету, өз қатарына республикада білім беру жүйесін жаңғырту процесін басқаруға қабілетті мүмкіндігінше көбірек педагогтерді (өзгерістердің жақтаушылары мен бастаушыларын) тарту. Филиалдар қызметінің өзіндік стратегиялық матрицасы құрылып, онда ұжым жұмысын бағалау критерийлері, нәтиже мен басымдықтар анықталды. Филиалдар педагогтердің біліктілігін арттыру бағдарламасын сапалы жүзеге асыруға мүмкіндік бере алатындай маңызды ұйымдастырушылық, әлеуметтік, материалдық-техникалық ресурстарға ие болды.

2013 жылдың 28-29 наурыз күндері Қарағанды институты ұйымдастырған «Біліктілікті арттыру жүйесінің тиімділігін бағалау: білім беру саласындағы жаңа тренд» семинар кеңесінде республиканың түкпір-түкпіріндегі әріптестер бас қосты. Кәсіби талқылау соңында «Өрлеу» – ортақ табыс пен Орталықтың бірегейлігі қайталанбас ерекшелікке ие әр Институттың «өзіндік қыры» деген ұстанымды барлығы бірауыздан қолпаштады. Біліктілікті арттырудың ескі үлгісін жаңаға алмастыру «біліктілікті арттырудың заманауи мақсаттарына жауап беретін, біліктілікті арттыру жүйесі мен басқаруды қалыптастыру жүйесіндегі ішкі нарықты құру» жағдайында (Ахметова Г.К.), сондай-ақ білім беру қызметі нарығында бой көтерген бәсекелестік кезеңімен, мұғалімдердің әдістемелік және ғылыми қолдауға қажеттіліктерінің «желпуішін» кеңейту кезеңімен қатар өтті.

2012-2013 жылдардағы өзгерістер қарқыны мен мазмұны өте қауырт еді. Ұжымда түрлі көзқарастардың жақтастарымен бетпе-бет келетінімізді әлбетте күткен едік: жаңаны

қолдаушылар тобы аз ғана еді, «өз білімің өзіңе, мен тек бақылай аламын» деушілер ашық «қозғалысқа» шыққан болса, өзгерістер толқынына мүлде қарсы келгендер Институттан өз еріктерімен кетуге шешім қабылдады.

Институт мұғалімнің кәсіби дамуының өзекті нәтижелерін жүйелеу, біліктілікті арттыру бағдарламаларының мазмұнын іріктеу мен курстан өтуші педагогтермен жұмыс технологиясының жаңа тәсілдерін анықтау, олардың тиімділігін бағалау мәселелеріне көңіл бөлуі тиіс еді. Көкейімдегі «қолда бар актив пен институттың беделін пайдалана отырып, жаңару механизмін қалай іске қосуға болады?», «қызметкерлердің жаңа мүмкіндіктерін қалыптастыруды бір ағынға түсіру үшін не істеу керек?» деген сауалдарға жауап менің алдыма жаңа міндеттерді қойды. Қойылған міндеттерді шешу үшін жігерлі де, шапшаң, өзгерістерге ашық, өнімді идеяларды тудыруға қабілетті, Институт оқытушылары мен қызметкерлерін артынан ертіп, көшін бастай алатын жаңа менеджерлердің қажет екендігі сөзсіз болатын.

2013 жылы ұйымның негізгі бөлімшелерін басқару үшін менің тарапымнан жоғары оқу орындарынан біліктілікті арттыру жүйесінен мүлде тәжірибелері жоқ мамандар шақырылды. Бүгінде мен олардың есімдерін мақтанышпен айта аламын! Олар – өзгерістерді басқару әдіснамасын құру миссиясын шеберлікпен атқара алған менеджерлер Мухатаев Айдос, Жаканова Асем, Жетписбаева Мейрамгуль, Кузнецова Светлана, Бектыбаева Гульнар, Кушнир Марина, Сакаева Альфина, Мукушева Салтанат. Біз позитивті, икемді, шапшаң ойлау мен өзгерістерді басқаруға дайын бола алғанда ғана, Институттың аймақтағы табысы арта түсетіндігін түсіне білдік. Осы орайда біздер Қарағанды облысының педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттыру институтының 2014-2016 жылдарға арналған «Мықты аймақ – мықты Орталық» стратегиялық даму жоспарын құрдық. Жоспар ұйымның сапалы жаңа жұмыс мәдениетін, құндылықтар мен нормалар жүйесін қалыптастыруға мүмкіндік берді. Бір қарағанда көпшілікке түсінікті, қарапайым құндылықтар жүйесі ұйымның бәсекеге қабілеттілігін шыңдау тұрғысынан маңызды рөл атқарды. Біз оларды: Өрқайсының – Бастаманы қолдау; Командада жұмыс жасауға талпыну; Аз істеп – көп тындыру» қабілетіне қарай Институттың «алтын құймалары» деп атаймыз.

Бүгінде «Өрлеу» ұлттық орталығының құрамындағы Институттың 5 жылдық жұмысына мынадай баға беруге болады: біз мәселені шешу жолында корпоративтік және жеке тұлғалық жауапкершілікке ие ынтымақтастық ортаны құра отырып, әрбір жеке ұжым мүшесінің нәтижесі арқылы бүтін бір ұйымның абыройын асқақтатып жүрген қызметкерлерді марапаттау мен мадақтау жүйесін бір жолға қоя алдық.

Біздің тарапымыздан кәсіби міндеттерді жүзеге асыруда Институттар қызметкерлерін тарту және жаңашылдықты күнделікті жұмыс барысына енгізуге дайындықтар бойынша түрлі сипаттағы «лайфхактар» ойластырылды. Алғашқы топ қызметкердің жұмысы мен оның жетістіктерін әріптестер, тыңдаушылар, отбасы мүшелерінің арасында жариялауға бағытталды. Айтар болсақ, Институттың кіреберіс дәлізіне Қуаныш тақтасы орнатылды. Онда қызметкер, не болмаса тыңдаушылар бірлескен жұмыс үшін алғыстарын, кәсіби қызметтегі айтулы оқиғаларға байланысты құттықтауларын көрсете алады. Біз қызметкерлердің кәсіби дамуын қолпаштау мен ұжымдық бағалауға ерекше назар аударамыз.

Сондай-ақ Институтта қызметкерлердің бойында біліктілікті арттыру жүйесі – «Өрлеу» SMART-педагогінің озық қатарына ену сезімдерін тудыратын рәсімдер мен нышандар бар. Кафедра оқытушылары мен қызметкерлерді шешім қабылдау, өз білімін жетілдіру арқылы маңызды білім мен дағдыға ие болу, институттық семинар аясында өзара оқыту, сонымен қатар шетелде білім жетілдіруге тарту мәдениеті жолға қойылған. Мысалы, 2012-2017 жылдар аралығында Институттың 22 оқытушысы мен қызметкерлері Англия, Австралия, Франция, Сингапур, Оңтүстік Корея, Ресейде тағылымдамадан өткен екен. Мұның барлығы әр қызметкердің кәсіби мансап жолында өскенін көрсетіп, одан әрі кәсіби дамуға ынталана түсуіне мүмкіндік берді. Институттың 19 оқытушысы (27,5%) осы жылдар ішінде магистрлік

бағдарламаларды табысты аяқтаған болса, ал басқару және білім сапасы кафедрасының меңгерушісі Ибрагимова Гульнар қазіргі уақытта докторантурада оқуын жалғастыруда. Түрлі сипаттағы курстарда өз білімдерін жетілдірген Институт оқытушылары, тренерлер, қызметкерлер саны жылдан жылға артып келе жатқандығы қуантарлық жағдай. Олардың қатары 2012 жылы 14 адам болса, 2016 жылы 132 адамға өскен. Сондықтан «GRPI» сауалнамасына сәйкес 2016 жыл жұмысының қорытындысы бойынша Институт командасының тиімділігін бағалау 0,25 сатыға көтеріліп, 3,75 ұпайды құрауы таңқаларлық емес.

ҚР ҰС ХСҰ 9001-2009 «Сапа менеджментінің жүйесі» стандарты бойынша Институт 2017 жылы сертификаттаудан табысты өте отырып, «Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Қарағанды облысы бойынша ПҚ БАИ 2017-2019 жылдарға арналған даму бағдарламасында көрсетілген міндеттердің бірін артқа тастады.

Жалпылай келе айтарымыз, біздің құрған өзгерістерді басқару үлгісінің өнімді жұмыс жасауының негізінде үш басты қағида жатыр. Бірінші – ұжым алдына анық, айқын, жігерлендіретін мақсат қоя білу (мұғалімдерге қажет бола білу, «Өрлеу» жүйесінің көшбасшы ұйымдар қатарында жұмыс жасау). Екінші – әрбір мүшесі бірін-бірі толықтыра отырып, ұйымшылдықпен жұмыс жасай алатын кафедра жетекшілері, бөлім мамандарынан команда жасақтау. Ал ең соңында – командалық жұмыстың тиімділігі фасеттер, паттерндер, алгоритмдер жүйесімен қолданылуға тиіс. Біз мұның барлығын жасай алдық!

Институттың менеджерлік жұмыс тәжірибесі «Өрлеу» орталығы ұжымында сұранысқа ие болып отырғандығы қуантады. Сол себепті филиалдармен «Педагогтің кәсіби даму сапасын арттыру» (2015 ж.) атты Қарағандының ұжымдық монографиясы қызығушылықпен қабылданды. 2017 жылы Қарағанды институты филиалдарға арналған «Тиімді басшының мектебі: SMART команданы құру» республикалық онлайн семинарлар сериясын өткізді.

Жұмыстарды бағалау нәтижесі бойынша Қарағанды педагогикалық қызметкерлердің біліктілігін арттыру институты тұрақты түрде «Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалдарының үздіктер тобына кіреді. Алайда ұжымның мұнымен тоқтап қалуына жол жоқ! «Өрлеу» БАҰО» АҚ Басқармасы әлеуметтік және кәсіби серіктестікті дамыту, курстық шаралардың тиімділігі мониторингінің ықпалды механизмін дамыту және педагогтерді курстан кейінгі қолдау, біліктілікті арттыруды ақпараттандыру бойынша жаңа міндеттерді қойып отыр (Ахметова Г.К.). Бұл жағдайда біздің әрбір жұмыс күніміз – өзгерістердің қайтымсыздығын қамтамасыз етуге арналған шығармашылыққа, жаңа идеялар мен инновацияларға толы болмақ.

С.Д. МУКАНОВА
ФАО «НЦПК «Өрлеу»
ИПК ПР по Карагандинской области,
г.Караганда, Республика Казахстан

МИССИЯ УПРАВЛЯТЬ ПЕРЕМЕНАМИ

Удивительные повороты случаются порой в судьбе...

Февраль 2012 года. Я, работая в экспертной организации – Республиканском научно-практическом центре МОН РК «Учебник», имела возможность ознакомиться с материалами по организации Национального центра повышения квалификации «Өрлеу». Уникальная по новизне идея объединения всех 16-ти региональных институтов повышения квалификации педагогов в единую организацию, помню, вызвала у меня неоднозначную реакцию. Возможно ли эффективно управлять институтами областей, каждый из которых на протяжении десятилетий являлся уникальным организмом со своей культурой, организацией, историей? Любопытно, что должно лежать в основе деятельности каждого из институтов, чтобы заявленные перемены в отечественной системе повышения квалификации педагогов принесли ожидаемые результаты?

Октябрь 2012 года. Я получаю назначение руководить Карагандинским филиалом АО «НЦПК «Өрлеу». Начался новый этап в моей профессиональной биографии, отличный от ранее проводимой мной педагогической, научной и экспертной работы. Теперь мне предстояло самой сформулировать то «первичное», что позволит коллективу стать успешным.

Организация АО «НЦПК «Өрлеу» была связана с необходимостью системной и последовательной реализации в регионах приоритетов государственной политики в области повышения квалификации учителей в условиях обновления образования. Как отметила Председатель Правления АО «НЦПК «Өрлеу» Ахметова Гульнас Кенжетаяевна в своей монографии «Система повышения квалификации педагогических кадров в Республике Казахстан: стратегия обновления» (2016), «задача системы повышения квалификации в новом формате – содействовать инновационным изменениям в организациях образования, рекрутировать в свои ряды как можно больше педагогов (сторонников и инициаторов перемен), способных возглавить процесс модернизации системы образования в республике». Была задана своего рода стратегическая матрица деятельности филиалов, в которой были определены приоритеты, результаты, критерии оценки работы коллективов. Филиалы получили значительные организационные, социальные, материально-технические ресурсы, которые должны были способствовать качественной реализации программ повышения квалификации педагогов.

28-29 марта 2013 года Карагандинский институт принимал коллег из филиалов республики на семинаре-совещании «Оценка эффективности системы повышения квалификации: новый тренд в сфере образования». Как итог профессионального обсуждения, принятая позиция, что «Өрлеу» – это есть «особенное» каждого из Институтов, дающее «общее»: Успех, Уникальность Центра. Замена старой модели повышения квалификации на новую проходила в условиях «создания внутреннего рынка в системе повышения квалификации и формировании управления, отвечающего современным целям повышения квалификации» (Ахметова Г.К.), а также на фоне намечающейся конкуренции на рынке образовательных услуг, расширения «веера» потребностей учителей в методической и научной поддержке.

Содержание, темп изменений 2012-2013 годов были очень напряженными! Как и ожидалось, мы столкнулись с различными настроениями в коллективе: была очень небольшая

группа поддерживающих, «просматривались» выжидающие, которая откровенно заявляла нам: «Взрастите сами свое знание. Мы будем наблюдать». Кстати, те, кто был против перемен, сами уходили из Института.

Институту предстояло сосредоточиться на систематизации актуальных результатов профессионального развития учителя, на определении новых подходов к отбору содержания программ повышения квалификации и технологий работы с педагогами на курсах, оценке их эффективности. Передо мной встала задача: как, используя имеющиеся активы, авторитет организации, запустить механизмы обновления, что нужно сделать, чтобы процессы формирования новых возможностей сотрудников стали необратимыми? И было очевидно, что для решения поставленных задач требовался качественно новый менеджер: амбициозный, мобильный, открытый к изменениям, способный генерировать продуктивные идеи, повести за собой преподавателей, сотрудников Института.

В 2013 году сложилась уникальная ситуация, когда основными подразделениями организации руководили в большинстве специалисты, приглашенные из вузов, и не имевшие активного опыта работы в системе повышения квалификации. С гордостью перечислю имена менеджеров, выполнивших миссию по выстраиванию методологии управления переменами: Мухатаев Айдос, Жаканова Асем, Жетписбаева Мейрамгуль, Кузнецова Светлана, Бектыбаева Гульнар, Кушнир Марина, Сакаева Альфина, Мукушева Салтанат. Мы понимали, что от скорости, гибкости, позитивности мышления и готовности управлять переменами зависит успех Института в регионе. Нами был разработан Стратегический план развития Карагандинского областного института повышения квалификации педагогических работников «Сильный регион – сильный Центр» на 2014-2016 годы, который позволил сформировать качественно новую культуру работы, выработать нормы и ценности организации. Ценности коллектива, простые и понятные, стали важны с точки зрения формирования конкурентоспособной организации. Их мы называем «золотыми слитками» Института: Каждому – по способностям; Поддержка инициативы; Стремление работать в команде; Делать меньше – успевать больше.

Сегодня, подойдя к 5-летию работы Института в составе Национального центра «Өрлеу», можно с удовлетворением отметить, что нам удалось создать удивительную атмосферу корпоративной и личной ответственности за решение проблем, а также систему вознаграждения и поощрения сотрудников, которая подает «сигналы» коллективу, что есть норма в деятельности и результатах каждого.

Нами выработаны своего рода лайфхаки по поощрению вовлечения сотрудников Института в реализацию профессиональных задач, их готовности «вносить» новое в каждодневную работу. Так, первая группа направлена на оглашение работы сотрудника и ее результатов среди коллег, слушателей, членов семьи. Как пример, в фойе Института размещена Доска радости, на которой сотрудник, либо слушатель может поблагодарить за совместную работу, поздравить со знаменательным событием в профессиональной деятельности. С вниманием мы относимся к коллективной оценке и одобрению профессионального развития сотрудников.

В Институте также существуют особые церемонии и символы, вызывающие у сотрудников чувство принадлежности к передовому отряду системы повышения квалификации – SMART-педагогу «Өрлеу». Сформировалась особая культура вовлечения преподавателей кафедр, сотрудников в процесс принятия решения, приобретения актуальных знаний и навыков через самообразование, взаимообучение в рамках институтских семинаров, а также через обучение за рубежом. Так, за период 2012-2017 годов 22 преподавателя, сотрудника Института прошли стажировки в Англии, Австралии, Франции, Сингапуре, Южной Корее, России. Все это, полагая, в конечном счете, позволяет каждому работнику видеть перспективу своего карьерного роста, что повышает его положительную мотивацию к дальнейшему профессиональному развитию. Укажу, что 19 преподавателей Института (27,5%) за эти годы успешно завершили магистрские

программы. А заведующая кафедрой управления и качества образования Ибрагимова Гульнар в настоящее время является докторантом. Впечатляет динамика обучения преподавателей, тренеров, сотрудников Института на разного рода курсах: с 14 человек в 2012 году – до 132 в 2016 году. Поэтому неудивительно, что оценка эффективности команды Института по итогам работы в 2016 году, согласно вопроснику «GRPI», повысилась на 0,25 пунктов и составляет 3,75 баллов.

Институт успешно прошел в 2017 году сертификацию по стандарту СТ РК ИСО 9001-2009 «Системы менеджмента качества», решив тем самым одну из задач Программы развития филиала АО «НЦПК Өрлеу» Института повышения квалификации педагогических работников по Карагандинской области на 2017-2019 годы.

Обобщая, можно сказать, что в основе продуктивности выстроенной нами модели управления переменами лежат три основных принципа. Первый – поставить перед коллективом четкую, эмоционально привлекательную цель (стать нужными учителям, работать в организации-лидере системы «Өрлеу»). Второй принцип – собрать команду руководителей кафедр, отделов из специалистов, способных слаженно работать, взаимно дополняя друг друга. И, наконец – эффективность командной работы должна поддерживаться системой фасетов, паттернов и алгоритмов. Нам это удалось!

Отрадно, что опыт менеджерской работы Института востребован среди коллег Центра «Өрлеу». Так, филиалами с интересом встречена была коллективная монография Караганды «Повышение качества профессионального развития педагога» (2015 г.). В 2017 году Карагандинский институт провел для филиалов серию республиканских онлайн семинаров «Школа эффективного руководителя: создание SMART-команды». По результатам оценки деятельности, Карагандинский институт повышения квалификации педагогических работников неизменно входит в топ-группу филиалов АО «НЦПК «Өрлеу».

Однако коллектив не вправе успокаиваться! Правлением АО «НЦПК «Өрлеу» ставятся новые задачи по развитию социального и профессионального партнерства, развитию проектной культуры, развитию действенного механизма мониторинга эффективности курсовых мероприятий и посткурсовой поддержки педагогов, информатизации повышения квалификации (Ахметова Г.К.). В этих условиях каждый наш рабочий день – это творчество, новые идеи и инновации, обеспечивающие необратимость перемен.

S. Mukanova,
*director of the branch of JSC «NCPD «Orleu»
Institute for Professional Development in Karaganda region,
doctor of pedagogical sciences*

MISSION - TO MANAGE CHANGES

Amazing twists of fate sometimes happen in the destiny...

February 2012, working in an expert organization in the Republican Scientific-Practical Center of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan «Uchebnik», I had an opportunity to get acquainted with the materials on the organization the National Center for Professional Development «Orleu». Unique in its novelty, the idea of joining all 16 regional institutes of teachers' professional development in a single organization, as I remember, caused a mixed reaction. Is it possible effectively to manage the institutions of the regions, each of which for decades has been a unique organism with its own traditions, organization and history? It is interesting, what should be the basis of each institute activity, so that the declared changes in the national system of teachers' professional development would bring the expected results?

October 2012. I was appointed to lead Karaganda branch of JSC «NCPD «Orleu». A new stage began in my professional biography, different from the pedagogical, scientific and expert work that I had conducted earlier. Now I had to create myself something «initial» that would allow the team to become successful.

The organization of JSC «NCPD «Orleu» was connected with the need for systematic and consistent implementation of the state policy priorities in the issue of training teachers in the conditions of updating the education in the regions. As Gulnas Kenzhetaevna Akhmetova, Chair of the Board JSC «NCPD «Orleu», noted in her monograph «The System for Advanced Training of Teachers in the Republic of Kazakhstan: the Strategy for Renewal» (2016), «the task of the in-service training system in a new format is to promote innovative changes in education organizations and to involve in their organizations as many teachers as possible (supporters and initiators of the changes) capable of leading the process of education system modernization in the republic». A strategic matrix of the branches activities was defined, in which priorities, results and criteria for evaluating the work of the staff members were determined. The branches received significant organizational, social, material and technical resources, which were supposed to contribute to the implementation of the high-quality teacher training programs.

On March 28-29, 2013 Karaganda Institute hosted the colleagues from the republic branches at a seminar-meeting «Evaluation of the professional development system effectiveness: a new trend in the field of education». As a result of the professional discussion, the participants came to conclusion that «Orleu» is «special» for each Institute but it has «general» in common: Success, Uniqueness of the Center. The replacement the old model of advanced training with a new one took place in the conditions of «creating an internal market in the system of professional development and formation of management that meets modern goals of the professional development» (G.K .Akhmetova), and against the background of the emerging competition in the market of educational services, in the condition of enlarging teachers' needs in methodological and scientific support.

The content, the pace of the changes in 2012-2013 were very tense! As expected, we faced with different moods in the staff members: there was a very small group of supporters, «looked out» waiting, which frankly stated to us: «Cultivate your knowledge yourself and we will observe». By the way, those who were against these changes, left the Institute themselves.

The Institute had to concentrate on systematization of the teachers' professional development

actual results, on the defining the new approaches in selecting the content of the programs for raising the skill level and technologies for working with the teachers on the courses, and evaluating their effectiveness. I faced the challenge: how to launch renewal mechanisms using the existing assets, the authority of the organization, what should be done so that the processes of creating new opportunities for employees become irreversible? And it was obvious that a qualitatively new manager was needed to solve the tasks: ambitious, mobile, ready for the changes, capable of generating productive ideas and leading the teaching staff of the Institute.

In 2013 there was a unique situation when the main units of the organization were led by most specialists invited by me from the higher education institutions and they did not have any active experience in the system of advanced studies. With great sense of proud I will list up their names that completed the mission to build a methodology for managing changes. They are Aidos Mukhataev, Asem Gakanova, Meiramgul Zhetpisbaeva, Svetlana Kuznetsova, Gulnar Bektibayeva, Marina Kushnir, Alfina Sakaeva, Saltanat Mukusheva. We understood that the success of the Institute in the region depends on the pace, flexibility, positive thinking and readiness to manage changes. We have developed the Strategic Plan for the development of Karaganda Regional Institute for Teachers Advanced training «Strong Region – Strong Center» for 2014-2016. Thanks to this plan we managed to create qualitatively new approaches to work, to develop norms and values of the organization. Values of the team are simple and understandable; they have become important from the point of view of forming a competitive organization. We call these values «precious treasures» of our Institute: To each according to his abilities; Support for the initiative; Aspiration to work in a team; Do less, achieve more!

Today, coming to the 5th anniversary of the Institute's work as a branch of the National Center «Orleu», we can note with satisfaction that we have managed to create an amazing atmosphere of collaborative and personal responsibility for solving problems, as well as a reward. This reward system for employees inspires the staff to work more effectively; it has become a norm in the activities and results of every member of the teaching staff.

We have developed some kinds of life hacks to encourage the involvement of the Institute teaching staff into the implementation of professional tasks, their readiness to «introduce» something new into everyday work. So, the first group is aimed at disclosing the employee's work and his/her results among the colleagues, listeners, and family members. As an example, in the hall of the Institute there is a Board of Joy where an employee or can listener can express his/her gratitude for the joint work and congratulate them on the significant event in their professional activities. With attention we take a collective assessment and approval of professional development of employees.

At the Institute there are also special ceremonies and symbols that evoke among the employees a sense of belonging to the advanced team of the professional development system – SMART-teacher «Orleu». We've managed to form special culture involvement of the department teachers and the employees in the decision-making process, acquisition of actual knowledge and skills through self-education, mutual learning within the framework of institute seminars, and also through study abroad. So, for the period of 2012-2017, 22 teaching staff members of the Institute have been trained in England, Australia, France, Singapore, South Korea and Russia. All this, we believe, ultimately allows each employee to see a prospect of his career growth, which increases his positive motivation for further professional development. I would like to point out that 19 teachers of the Institute (27,5%) have successfully completed the Master's degree programs over the years. And the Head of the Department of management and quality of education Gulnar Ibragimova is currently studying at Doctoral level. The dynamics of teachers training, coaches and staff of the Institute in various courses impresses: from 14 people in 2012 – to 132 in 2016. Therefore it is not surprising that the team effectiveness assessment, based on the results of work in 2016, according to the questionnaire GRPI, increased by 0,25 points and it is 3,75 points now.

In 2017 the Institute successfully passed certification according to ST PD IAS 9001-2009 «Quality Management System». This way the Institute has solved one of the Development Program tasks of the Branch JSC «NCPD «Orleu» Institute for Professional Development in Karaganda region for 2017-2019.

Summarizing, we can say that the basis for the productivity of the change management model we have built is three basic principles. The first principle is to put before the team a clear, emotionally attractive goal (to become necessary teachers, to work in the organization-leader of the «Orleu» system). The second one is to assemble a team of the heads of departments and specialists who are able to work together, mutually complementing each other. And, finally – the effectiveness of teamwork should be supported by facets, patterns and algorithms system. And we have succeeded in it!

It is gratifying that the Institute managerial work experience is in demand among the colleagues of the National Center «Orleu». So, a collective monograph of Karaganda «Improving the professional development of a teacher» (2015) was met with great interest by the republic branches. In 2017, Karaganda Institute held a series of republican online seminars for the branches «School of an effective leader: the creation of SMART team». According to the assessment results of the work, Karaganda Institute for Professional Development is invariably included in the top group of JSC NCPD «Orleu» branches.

However, the team has no right to calm down! The Board of JSC NCPD «Orleu» is setting new tasks for the social and professional partnership development, the tasks for project culture development. A constructive mechanism for monitoring the effectiveness of in-service activities and post-service support for teachers, and the informatization of advanced training have top priority (G.K. Akhmetova). In these conditions, each of our working days is creativity, new ideas and innovations that ensure the irreversibility of changes.

МУКАНОВА С.Д., ЖЕТПИСБАЕВА М.А., КУШНИР М.П., БЕКТЫБАЕВА Г.Ш., ИБРАГИМОВА Г.К., СЫЗДЫКОВА А.И., ТАШЕТОВА С.С.
*Филиал АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области,
г.Караганды, Республика Казахстан*

5-ЛЕТИЮ «ӨРЛЕУ» – 5 ИННОВАЦИЙ 2017 ГОДА

Сегодня деятельность каждого из Институтов повышения квалификации педагогических работников – филиалов АО «Национальный центр повышения квалификации «Өрлеу» рассматривается как ресурс реализации национальных приоритетов в профессиональном развитии педагогов страны. От уровня развития ИПК ПР, эффективности решения коллективом организации академических, научных и методических задач зависит в целом успешность национального проекта, который имеет красивое название «Өрлеу» (восхождение).

В год 5-летия «Өрлеу» Карагандинским филиалом реализован ряд инноваций, 5 из которых обеспечили формирование качественно нового состояния организации. Все инновации научно обоснованы, прошли апробацию в профессиональной среде, обеспечили позиции Карагандинского института «Өрлеу» в топ-листе по итогам ежегодных рейтингов оценки деятельности филиалов.

1 инновация – «Куррикулум повышения квалификации педагогических работников 2017 года» направлена на дальнейшее эффективное управление процессами профессионального развития педагогов региона (Муканова С.Д.).

2 инновация – «Проект «Перспектива» направлена на развитие посткурсовой поддержки слушателей курсов повышения квалификации в Карагандинской области (Жетписбаева М.А., Кушнир М.П.).

3 инновация – «Республиканская школа эффективного руководителя: создание SMART-команды» демонстрирует возможности взаимодействия филиалов в вопросах развития менеджмента (Бектыбаева Г.Ш.).

4 инновация – «Республиканская корпоративная форсайт-сессия ««Өрлеу: пространство развития педагога дошкольной организации» направлена на проектирование Дорожной карты развития повышения квалификации дошкольных работников образования (Ибрагимова Г.К.).

5 инновация – «Комплекс методических ресурсов слушателю курса «Робототехника» – системный ресурс, который поможет педагогам в теоретическом освоении и использовании на практике основ робототехники (Сыздыкова А.И., Ташетова С.С.).

Ценность заявленных инноваций 2017 года – в возможности их адаптации другими филиалами АО «Национальный центр повышения квалификации «Өрлеу».

Инновация 1. Куррикулум повышения квалификации педагогических работников 2017 года

Основной деятельностью работы коллектива филиала АО «НЦПК «Өрлеу» Институт повышения квалификации педагогических работников по Карагандинской области (далее – Институт «Өрлеу») является организация и проведение курсовой работы, повышение квалификации педагогов через семинары.

По качеству курсовой работы Институт «Өрлеу» неизменно входит в топ-группу филиалов АО «НЦПК «Өрлеу». Эффективность курсов ПК в Институте «Өрлеу» обеспечена через:

- регламентацию образовательной деятельности (система фасетов);
- политику постоянного развития профессорско-преподавательского состава: SMART-педагог «Өрлеу»;

– высокий уровень квалификации преподавательского и тренерского состава:

В соответствии с Программой развития филиала АО «НЦПК «Өрлеу» Института повышения квалификации педагогических работников Карагандинской области на 2017-2019 годы, а также с целью дальнейшего эффективного управления процессами профессионального развития педагогов нами разработан Куррикулум повышения квалификации педагогических работников 2017 года (далее – Куррикулум) как инновация 2017 года.

Под Куррикулумом мы понимаем документ, который содержит перечень курсов государственного заказа на повышение квалификации педагогических работников, определение целей обучения в рамках курсовой подготовки и семинаров, обозначение ожидаемых результатов и целевых групп. Составной частью Куррикулума рассматривается указание на кадровый потенциал реализации образовательных программ.

Принципы организации Куррикулума: системность, ясность, простота.

Куррикулум обеспечивает видение следующих процессов:

- состава и структуры государственного заказа на повышение квалификации педагогов Карагандинской области, реализуемого Институтом «Өрлеу»;
- разнообразия образовательных услуг Института «Өрлеу» в соответствии с потребностями профессионального сообщества Карагандинской области (платные услуги);
- качества участия профессорско-преподавательского состава Института «Өрлеу» в разработке актуальных семинаров повышения квалификации;
- социальной поддержки Институтом «Өрлеу» сельских педагогов через организацию курсов повышения квалификации с выездом в регионы Карагандинской области.

С учетом этого, Куррикулум отражает содержание деятельности коллектива на двух уровнях (рис.1):

1. Национальный уровень. Повышение квалификации педагогических работников на курсах.
2. Областной уровень. Повышение квалификации педагогических работников на краткосрочных обучающих, методических, научно-методических семинарах.

Содержание курсовой работы Института «Өрлеу» (национальный уровень) в 2017 году отражено через:

- перечень курсов повышения квалификации (длительные, краткосрочные);
- основание их утверждения;
- аннотации программы (наименование, продолжительность, категория, цель, задачи, ожидаемые результаты обучения);
- карты дислокации курсов;
- указатель участия профессорско-преподавательского состава Института «Өрлеу» в реализации курсов.

Содержание семинарской работы Института «Өрлеу» (областной уровень) в 2017 году отражено через:

- перечень краткосрочных обучающих, методических, научно-методических семинаров с указанием автора программы;
- аннотации программы (наименование, продолжительность, категория, цель, задачи, ожидаемые результаты обучения).

**I. НАЦИОНАЛЬНЫЙ УРОВЕНЬ
ПОВЫШЕНИЕ КВАЛИФИКАЦИИ
ПЕДАГОГИЧЕСКИХ РАБОТНИКОВ НА КУРСАХ**

**ПЕРЕЧЕНЬ ПРОГРАММ ДЛИТЕЛЬНЫХ КУРСОВ
ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ НА 2017 ГОД**

Обновленное содержание образования

- Трехязычие
- Уровневая программа, 3-й (базовый) уровень
- Самопознание
- Робототехника

**ПЕРЕЧЕНЬ ПРОГРАММ КРАТКОСРОЧНЫХ КУРСОВ
ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ НА 2017 ГОД**

Ключевые направления развития дошкольного образования (очная форма обучения, в режиме blended learning)

- Развитие инклюзивного образования (очная форма обучения, в режиме blended learning)
- Ключевые направления развития дополнительного образования
- Актуальные программы повышения квалификации по запросу региона

**Аннотации программ длительных курсов
повышения квалификации**

**Аннотации программ краткосрочных курсов
повышения квалификации**

**КАРТЫ
ДИСЛОКАЦИИ КУРСОВ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ
ПО ПРОГРАММЕ ОБНОВЛЕННОГО СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ
В 2017 ГОДУ**

**УКАЗАТЕЛЬ УЧАСТИЯ
ПРОФЕССОРСКО-ПРЕПОДАВАТЕЛЬСКОГО СОСТАВА ИПК ПР
В РЕАЛИЗАЦИИ КУРСОВ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ
ПО ГОСУДАРСТВЕННОМУ ЗАКАЗУ В 2017 ГОДУ**

**УКАЗАТЕЛЬ УЧАСТИЯ
ПРОФЕССОРСКО-ПРЕПОДАВАТЕЛЬСКОГО СОСТАВА ИПК ПР
В РЕАЛИЗАЦИИ КРАТКОСРОЧНЫХ КУРСОВ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ НА
ДОГОВОРНОЙ ОСНОВЕ В 2017 ГОДУ**

II. ОБЛАСТНОЙ УРОВЕНЬ ПОВЫШЕНИЕ КВАЛИФИКАЦИИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ РАБОТНИКОВ НА КРАТКОСРОЧНЫХ ОБУЧАЮЩИХ, МЕТОДИЧЕСКИХ, НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИХ СЕМИНАРАХ

ПЕРЕЧЕНЬ ПРОГРАММ КРАТКОСРОЧНЫХ ОБУЧАЮЩИХ, МЕТОДИЧЕСКИХ, НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИХ СЕМИНАРОВ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ В 2017 ГОДУ
С УКАЗАНИЕМ АВТОРА ПРОГРАММЫ
(1, 2, 3-х дневные)

**Аннотации программ краткосрочных обучающих, методических,
научно-методических семинаров
повышения квалификации**

Инновация 2. Проект «Перспектива»

Одним из важных направлений деятельности филиала АО «НЦПК «Өрлеу» Института повышения квалификации педагогических работников по Карагандинской области (далее – Институт «Өрлеу») является посткурсовая методическая работа. Кредо коллектива Института «Өрлеу»: *«Истинная профессиональная поддержка не заканчивается на курсах».*

Проект «Перспектива» предполагает разработку и реализацию нового подхода в практике взаимодействия Института «Өрлеу» с районными/городскими отделами образования Карагандинской области по обеспечению профессиональной поддержки учителей, обучившихся в 2016-2017 г.г. на курсах по программам повышения квалификации педагогических кадров в рамках обновления содержания среднего образования Республики Казахстан.

Актуальность проекта «Перспектива» определяют:

а) необходимость реализации Государственной программы развития образования и науки Республики Казахстан на 2016-2019 годы в части обновления содержания среднего образования в методологии ориентации на результат, усовершенствования менеджмента и мониторинга развития образования;

б) необходимость реализации целей Управления образования Карагандинской области по повышению качества образования в Карагандинской области путем через, в том числе, развитие управленческого ресурса отделов образования и методических кабинетов в реализации обновленного содержания образования;

с) необходимость реализации задачи ИПК ПР по Карагандинской области в обеспечении конкурентоспособности учителей региона при внедрении обновленного образования в 1, 2, 5, 7 классах путем повышения качества курсов обучения и развития посткурсовой поддержки педагогов.

Инициатива Института «Өрлеу» по разработке проекта «Перспектива» обусловлена следующими факторами:

а) *Профессиональный потенциал организации.* В Институте «Өрлеу» выработаны ценности и принципы стратегии образовательной, научной и методической поддержки педагогов Карагандинского региона в курсовой и посткурсовой период.

В Институте реализуется концепция SMART-педагога «Өрлеу».

Действует Лаборатория «Обновление содержания образования».

б) *Кадровый состав потенциальных участников проекта.* 36 преподавателей Института «Өрлеу» обучились в АОО «НИШ» по программам обновленного содержания образования (далее – ОСО), в том числе 10 – по содержанию начальной школы.

16 преподавателей ИПК ПР сертифицированы АОО «НИШ» тренерами Уровневой программы повышения квалификации педагогических работников Республики Казахстан.

В числе тренеров – 7 кандидатов педагогических наук, 9 магистров. Средний возраст тренеров – 41 год.

В период 2016-2017 г.г. по программам ОСО обучено 5702 учителей начальной школы, казахского, русского, английского языков, искусства и музыки, предметов естественно-математического цикла. Показатель качества внешнего оценивания через систему АОО «НИШ» составил 99.9 %.

с) *Информационно-методическая база.* Издаются журналы «Өрлеу. Үздіксіз білім жаршысы – Өрлеу. Вести непрерывного образования», «Өрлеу. Тиімді сабақ – Өрлеу. Эффективный урок», электронная газета «Өрлеу. Аймақтағы білім газеті – Газета Өрлеу. Образование в регионе». Функционирует сайт, осуществляется продвижение Института «Өрлеу» социальной сети Facebook.

д) *Материально-техническая база.* Имеются библиотека, 2 единицы автотранспорта. Учебные аудитории оснащены мультимедийным оборудованием.

е) *Ресурс – 17.* Повышение профессиональной компетентности учителей Карагандинской области предполагает использование ресурсов и на площадках 17 Институтов повышения квалификации педагогических работников – филиалов АО «НЦПК Өрлеу», что создает своеобразный мультипликативный эффект обмена профессиональными идеями и опытом.

Новизна проекта «Перспектива» обусловлена:

а) направленностью его содержания на посткурсовую поддержку учителей Карагандинской области в успешной реализации обновленного государственного общеобязательного стандарта образования

б) объединением потенциала тренеров программ ОСО и уровневой программы повышения квалификации ИПК ПР по Карагандинской области;

с) созданием сетевого сообщества «Өрлеу»;

д) поддержкой авторских идей учителей, руководителей школ, методических служб районных / городских отделов образования по эффективной реализации ГОС НШ;

е) развитием инициативы районных/городских отделов образования Карагандинской области по использованию научного и методического ресурсов региона.

Цель проекта «Перспектива» – создание оптимальных организационных и научно-методических условий для обеспечения сопровождения учителей Карагандинской области в организации образовательного процесса при внедрении обновленного содержания образования.

Целевые группы «Перспектива»

– Организации образования.

– Районные / городские отделы образования.

– Районные / городские методические кабинеты.

Ведущие принципы проекта «Перспектива»:

– *Принцип перспективы.* Проект направлен на опережение, обеспечение «броска в будущее».

– *Принцип актуальности.* Содержание работы востребовано практикой школы.

– *Принцип поэтапности.* Достижение перспективы – через постепенность, поэтапность.

– *Принцип совместности.* Продуктивность работы – через объединение ресурсов.

Задачи проекта «Перспектива»

а) Изучение проблем организации учебного процесса при внедрении обновленного

содержания образования.

b) Формирование базы нормативных правовых, методических документов организации обновления содержания образования.

c) Определение системы *знаний – умений – навыков – компетенций учителей*, способствующих успешности реализации программ ОСО (модель «Бриллиант»).

d) Организация обучения различным аспектам модели «Бриллиант» (курсы, семинары, консультации и др.).

e) Создание информационного и методического ресурсов поддержки учителя.

f) Раскрытие инновационного потенциала учителей через систему профессиональных конкурсов.

g) Выработка консолидированного мнения в профессиональном сообществе по вопросам реализации обновленного содержания образования в Карагандинской области.

Одной из форм реализации проекта «Перспектива» являются Методические десанты в отдаленные города и сельские регионы Карагандинской области.

В 2017 году Методические десанты проведены в отделах образования и школах городов Балхаш, Жезказган и Сатпаев, Актогайского, Жанаркинского, Каркаралинского, Нуринского, Осакаровского, Улытауского, Шетского районов.

В ходе Методических десантов с целью выявления успешной практики учителей по обновленным учебным программам и определения профессиональных затруднений тренеры посещают уроки, анализируют их, предоставляют индивидуальные консультации.

Для оказания практической помощи педагогам тренеры Института «Өрлеу» проводят тренинги, мастер-классы, направленные на развитие навыков планирования урока по обновленным учебным программам, организации дифференцированного обучения, критериального оценивания.

Проект «Перспектива» реализуется в несколько этапов в определенный промежуток времени. В таблице 1 указаны основные направления и содержание деятельности участников проекта.

Таблица 1 – Основные этапы реализации проекта «Перспектива»

Этапы		Основные направления и содержание деятельности	Сроки	
Предпроектный		Составление проектной заявки. Формирование групп участников. Изучение документов. Проведение диагностики.		
	1	Рабочая поездка руководителя, координатора проекта в место дислокации участника проекта. Определение организационных и методических работ по обеспечению профессиональной поддержки учителей		

Реализация проекта	2	Разработка совместного плана работы филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области и районного / городского отдела образования Карагандинской области по обеспечению профессиональной поддержки учителей	Согласовываются с участником проекта	
	3	Реализация совместного плана работы филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области и районного / городского отдела образования Карагандинской области по обеспечению профессиональной поддержки учителей. Создание научно-методических рекомендаций по обеспечению профессиональной поддержки учителей		
Послепроектный		Диссеминация перспективных организационно-методических результатов, полученных в ходе реализации проекта в практике работы других районных/ городских отделов образования		

Инновация 3. ШКОЛА ЭФФЕКТИВНОГО РУКОВОДИТЕЛЯ: **СОЗДАНИЕ SMART-КОМАНДЫ**

В Стратегии развития АО «НЦПК «Өрлеу» на 2012–2020 годы «Через повышение профессионального уровня педагогов – к новому качеству образования» корпоративность определена как принцип управления системным повышением квалификации педагогических кадров, обеспечивающим высокое качество образования.

Корпоративность принимается нами как взаимодействие Институтов повышения квалификации педагогических работников – филиалов АО «НЦПК «Өрлеу» с целью эффективного достижения поставленных целей. Мы вместе прошли 5-летний этап, на котором становились организацией как филиалы одного Национального центра, учились быть вместе. За пять лет приобрели собственный опыт корпоративного взаимодействия в контексте системного повышения квалификации педагогических кадров.

Руководство Центра «Өрлеу» поставило перед Карагандинским институтом задачу проведения в 2017 году серии семинаров по созданию эффективных команд менеджеров в филиалах.

Отметим, командная работа признана эффективной в спорте, управлении, бизнесе, но не столько в педагогике и образовании. Вместе с тем, как в спорте, управлении или бизнесе, так и в образовании есть большие возможности повышения эффективности работы каждого работника и всего коллектива путем создания эффективно функционирующих команд.

В ситуации динамичных изменений задач для филиалов АО «НЦПК «Өрлеу» сплоченная команда руководителей кафедр, Центра уровневых программ, отделов – высокоэффективных менеджеров является той силой, которая может двигать вперед организацию, обеспечивая

создание ресурсов профессионального развития педагогов Казахстана.

Цикл онлайн-семинаров 2017 года для заместителей директоров филиалов АО «НЦПК «Өрлеу» «Школа эффективного руководителя: создание SMART-команды» позволил определить ключевые подходы к созданию эффективной команды, основанные на принципах системы менеджмента качества (таблица 2).

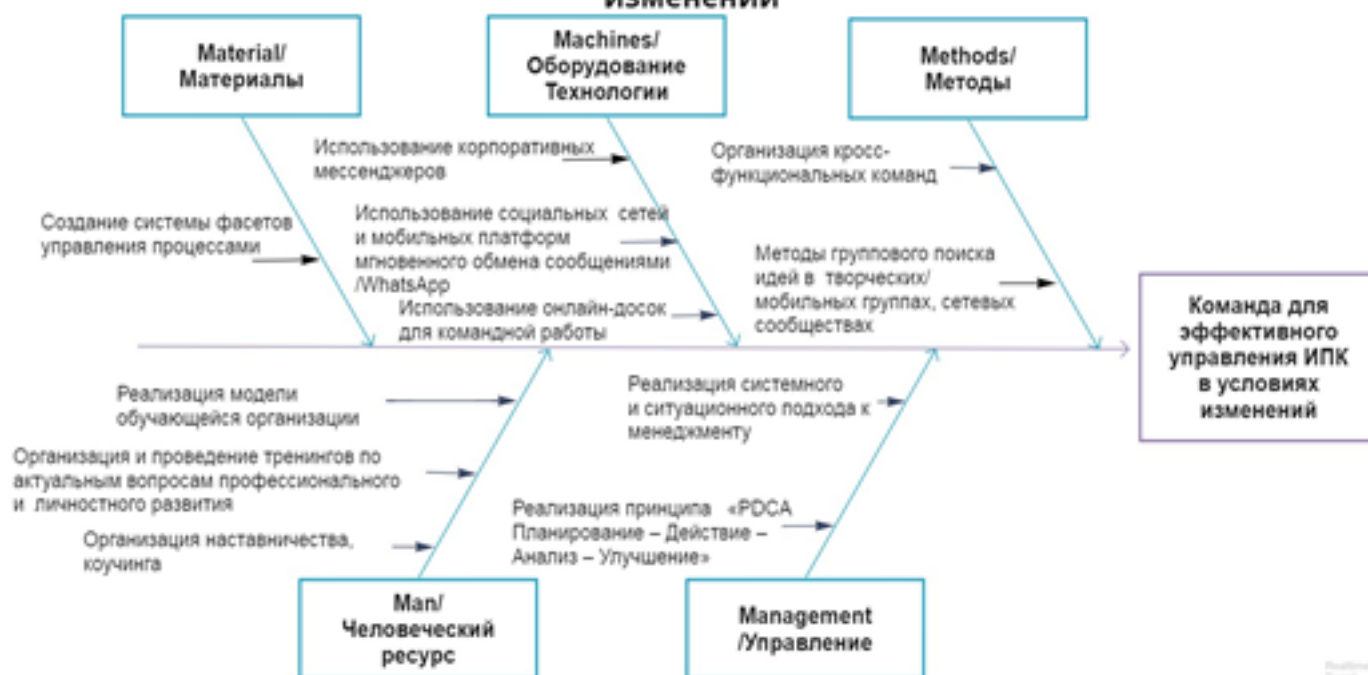
**Таблица 2 – Структура содержания цикла онлайн-семинаров
для заместителей директоров филиалов АО «НЦПК «Өрлеу»
«Школа эффективного руководителя: создание SMART-команды»**

Основание проведения:	Решение расширенного заседания Правления АО «НЦПК «Өрлеу» от 21 ноября 2016 года		
Формат проведения:	Он-лайн семинары по обмену опытом деятельности филиалов АО «НЦПК «Өрлеу»		
Цели:	– профессиональное развитие заместителей директоров по учебно-методической работе для реализации эффективного управления институтом в условиях изменений. – развитие корпоративного взаимодействия филиалов АО «НЦПК «Өрлеу».		
Задачи:	– актуализировать роль командной работы для эффективного управления; – рассмотреть принципы и подходы создания и развития SMART-команды на опыте Карагандинского филиала АО «НЦПК «Өрлеу»; – актуализировать и структурировать ресурсы эффективного управления; – определить направления развития практики по эффективному управлению Институтом в условиях изменений.		
Ожидаемый результат:	Проект региональной модели создания/развития команды для эффективного управления Институтом повышения квалификации педагогических работников в условиях изменений.		
28.02.2017 г.			
Управление развитием на основе принципов системы менеджмента качества ISO 9001			
Стратегическое планирование деятельности ИПК	Реализация принципов СМК в деятельности института	Организация кросс-функциональных команд	Модель управления непрерывным профессиональным развитием педагога «Өрлеу»: - Компоненты профиля SMART-педагога - Формы и методы формирования SMART-педагога

↓			
27.04.2017 г.			
Эффективное управление			
Планирование и организация курсов ПК - Управление кластерами программ повышения квалификации на основе классификационно-матричных подходов	Регламентация взаимодействия с рай/горОО по организации курсов ПК	Открытая защита УМК краткосрочных курсов повышения квалификации	Организация мониторинга как инструмента прогнозирования развития
↓			
13.10.2017 г.			
Модель создания/развития команды для эффективного управления ИПК ПР в условиях изменений			

По результатам совместной работы участников семинара из всех филиалов АО «НЦПК «Өрлеу» спроектирована модель создания команды для эффективного управления институтом в условиях изменений (рисунок 2).

Рисунок 2. Модель создания команды для эффективного управления институтом повышения квалификации педагогических работников в условиях изменений

Инновация 4. Корпоративная форсайт-сессия «Өрлеу: пространство развития педагога дошкольной организации»

В 2017 году профессорско-преподавательским составом Карагандинского «Өрлеу» впервые организована и проведена корпоративная Форсайт-сессия «Өрлеу: пространство развития педагога дошкольной организации», посвященная 100-летию становления дошкольного воспитания и обучения в Казахстане.

Использование формата Форсайт-сессии (от англ. Foresight — взгляд в будущее, предвидение) как социальной технологии по обсуждению желаемого образа будущего и действиях в его контексте позволило привлечь широкий круг специалистов системы образования к диалогу о значимости развития педагога дошкольной организации и его перспективных компетенциях.

В работе Форсайт-сессии приняли участие:

- специалисты областных управлений, районных/городских отделов образования, координирующие вопросы дошкольного образования;
- преподаватели, ведущие подготовку специалистов для дошкольного образования (КарГУ им. Букутова, ФАО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по г.Астана, Гуманитарные колледжи гг. Астана, Караганда, Сарань);
- педагогические и руководящие работники дошкольных организаций образования Карагандинской области.

Цель Форсайт-сессии: проектирование Дорожной карты развития повышения квалификации дошкольных работников образования.

Основные задачи Форсайт-сессии:

- рассмотреть опыт подготовки и повышения квалификации педагогических работников дошкольных организаций в международной практике;
- обсудить результаты модернизации системы профессионального педагогического образования и повышения квалификации педагогов дошкольных организаций;
- систематизировать перспективные инновации в повышении квалификации педагогов дошкольных организаций с учетом внешних и внутренних вызовов;
- определить пути реализации приоритетных направлений развития системы повышения квалификации педагогов дошкольных организаций.

Таблица 3 – Базовая методология форсайт-метода

1 уровень деятельности	• настоящее (работа с карточками, высказывания участников, модерация)
2 уровень деятельности	• будущее (предсказательные методы, работа с перспективами и т.д.)
3 уровень деятельности	• планирование (стратегический анализ, определение приоритетов)
4 уровень деятельности	• нетворкинг (инструменты, направленные на создание диалога и соучастие участников форсайта)

В рамках Форсайт-сессии использовался метод Rapid Foresight (RF) как инструмент для прогнозирования и формирования будущего, позволяющий получать за короткий срок прогнозы относительно будущего и путей их достижения и объединять людей для реализации их представлений о будущем.

Участники Форсайт-сессии были объединены в три группы:

- представители «Өрлеу», вузов и колледжей;
- представители УМЦ, гор(рай) отделов образования;
- методисты, специалисты и воспитатели ДОО.

Каждой группе были представлены планшеты, содержащие следующие материалы: нормативно-правовые документы, регулирующие деятельность системы дошкольного образования, аналитические материалы по предмету работы, в том числе по смежным темам, международному опыту, научно-исследовательские публикации.

Работа в группах велась параллельно согласно блок-схемы Форсайт-сессии (рисунок 3).

Группы Форсайт-сессии проходили одни и те же этапы, получая результаты, которые имели и много общего, и различия. Это позволило сформировать многомерную, объемную картину обсуждаемой области.

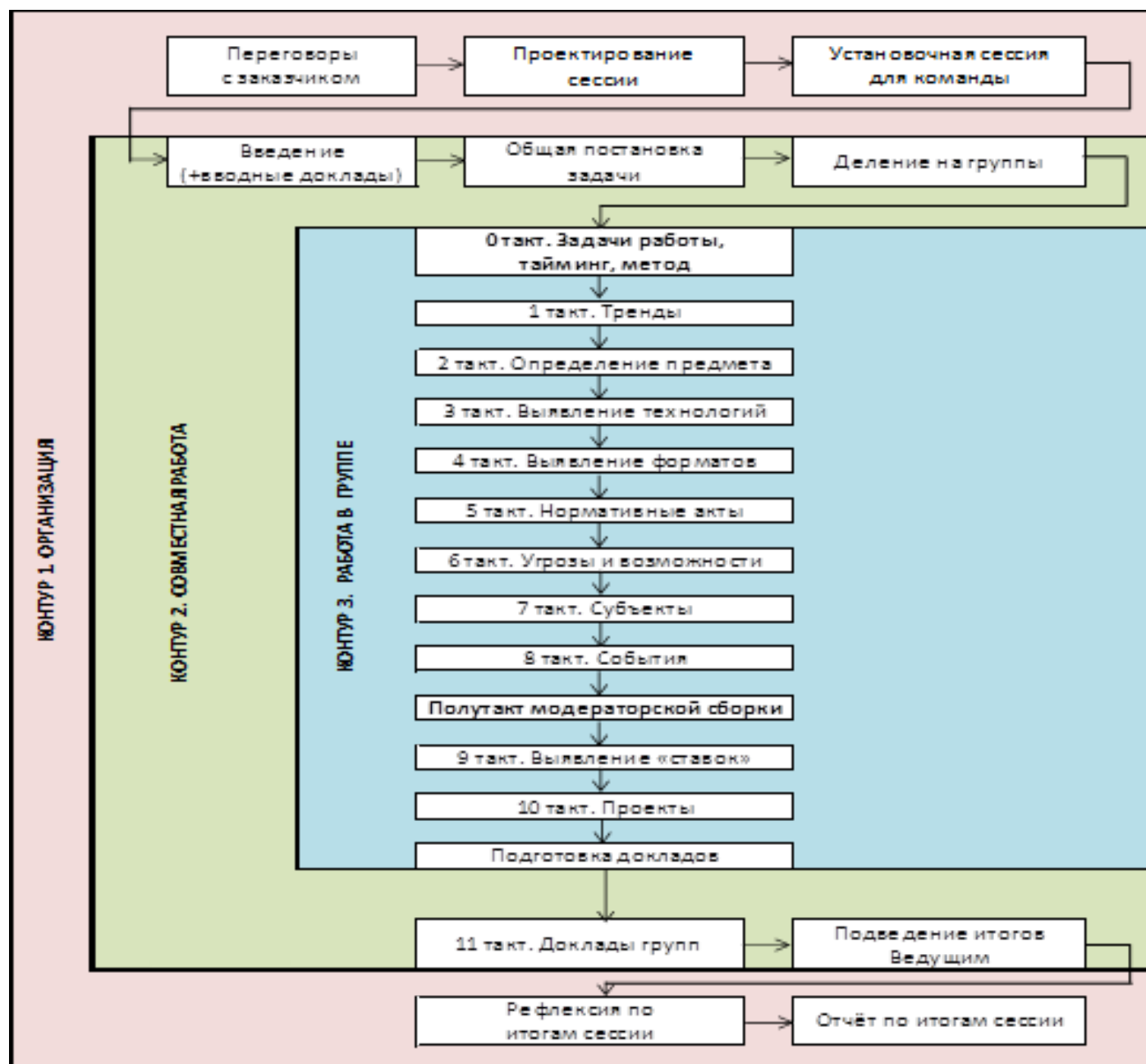

Рисунок 3. Блок-схема Форсайт-сессии

Активная работа позволила участникам Форсайт-сессии:

- выстроить свое видение по следующим аспектам: тренды – угрозы, возможности – форматы (технологии), нормативные акты – образ будущего;
- определить основные тренды, которые могут повлиять на развитие дошкольного образования в ближайшие 5 лет и до 2030 года;
- сформировать возможные сценарии развития дошкольной отрасли с учетом характера ожидаемого влияния наиболее значимых трендов.

По итогам Форсайт-сессии выпущен сборник материалов в формате PDF и опубликованы статьи в Республиканской образовательной общественно-политической газете «Білімді ел – Образованная страна», электронном периодическом издании России «Педагогическая газета»

На следующих этапах рабочая группа Института «Өрлеу» продолжит вырабатывать механизм реализации Дорожной карты развития повышения квалификации педагогов дошкольного образования.

Дорожная карта направлена на реализацию 3 стратегий:

1. Совершенствование образовательных программ повышения квалификации педагогических работников дошкольных организаций с учетом требований обновленного стандарта дошкольного образования, стандарта педагогических работников.
2. Создание интегрированной инфраструктуры повышения квалификации педагогических работников дошкольных организаций (Өрлеу – экспериментальная площадка).
3. Совершенствование повышения квалификации профессорско-преподавательского состава Института «Өрлеу» в соответствии со стратегиями развития системы дошкольного образования.

Дорожная карта будущего повышения квалификации педагогов дошкольных организаций должна пройти общественное, экспертное обсуждение и последующий процесс внедрения в регионе. Верим в успех!

Полагаем, те первые шаги, которые были обозначены участниками сессии, могут быть своевременно проверены на реализуемость и функциональность.

На следующих этапах рабочая группа Филиала продолжит вырабатывать механизм реализации по намеченным проектным инициативам.

Инновация 5. Комплекс методических ресурсов слушателю курса «Робототехника»

Современного школьника увлекает робототехника, конструирование, программирование, моделирование, 3D-проектирование, то, что основано на проектной, исследовательской деятельности.

Таблица 4 – Мероприятия по образовательной робототехнике в 2017 году

Инновационные проекты	Проекты «Электронная школа», «Образовательная робототехника», «Трёхязычное и инклюзивное образование». В Карагандинской области функционируют 42 лаборатории робототехники. Планируется, что в 2017 году обеспеченность школ подобными лабораториями будет доведена до 200, каждая из которых будет оснащена 3D-принтером, новейшими разработками для программирования, роботами серии «LEGO» и «Arduino», наборами для радиозлектроники.
Фестиваль Roboland	Фестиваль традиционно проведен в Караганде. Министр образования и науки Ерлан Сагадиев констатировал, что робототехника является одним из приоритетных направлений развития страны. В соревнованиях приняли участие 392 команды из Казахстана и России. Учащиеся состязались по 24 номинациям
First Global Challenge	Международные соревнования по робототехнике прошли в июле 2017 года в Вашингтоне. Казахстанская сборная вошла в золотую десятку победителей, заняв 8-е место среди более 160 стран мира.

Один из трендов развития системы школьного образования – организация ее на принципах STEM: science (наука), technology (технология), engineering (инжиниринг) и mathematics (математика). Это определило приоритетность системы мероприятий по образовательной робототехнике в 2017 году (таблица 4).

С учетом этого развитие образовательной робототехники рассматривается одним из стратегических направлений развития АО «НЦПК «Өрлеу» на 2012-2020 годы.

Правление АО «НЦПК «Өрлеу» инициировало подготовку тренеров для программ курсов повышения квалификации по изучению «Основ робототехники» на базе Международного IT Университета.

Из числа преподавателей Карагандинского ИПК было подготовлено 5 тренеров. Приобретен специализированный кабинет робототехники.

В филиале АО НЦПК «Өрлеу» Института повышения квалификации педагогических работников по Карагандинской области с июня 2017 года обучено 174 учителей организаций среднего образования.

В помощь педагогам в теоретическом освоении и использовании на практике основ робототехники тренерами ФАО НЦПК «Өрлеу» по Карагандинской области были разработаны Комплекс методических ресурсов слушателю курса «Робототехника», включающий следующие издания:

1. Электронное методическое пособие «Организация проектной деятельности с использованием образовательной робототехники» (Сост. Бектыбаева Г.Ш., Филинова Н.А., Сыздыкова А.И., Ташетова А.И., Мергенов Э.Н.).

2. Методические рекомендации «Использование основ робототехники в учебном процессе» (Ташетова С.С., Сыздыкова А.И.).

Структура электронного методического пособия «Организация проектной деятельности с использованием образовательной робототехники» включает:

- обзор особенностей организации проектной деятельности с использованием образовательной робототехники;
- обзор среды программирования LEGO MINDSTORMS EV3;
- 5 видеоприложений;

Разработаны 5 проектов, каждый из которых включает ссылку на руководство по сборке робота, алгоритм программирования робота, задания для самостоятельного программирования функций робота, контрольные вопросы для закрепления изученного материала:

Проект 1. «Образовательный робот»;

Проект 2. «Робот-гимнаст»;

Проект 3. «Дистанционное управление роботом»;

Проект 4. «Робот-манипулятор»;

Проект 5. «Робот для соревнований «Кегельринг».

В методических рекомендациях «Использование основ робототехники в учебном процессе» представлены основы программирования робототехники на базе конструктора LEGO MINDSTORMS Education и контроллера EV3 в учебном процессе. Практические материалы структурированы для выполнения лабораторных работ по программированию конкретных действий робота.

Структура методических рекомендаций включает:

- обзор программных блоков и палитр программирования;
- 3 лабораторные работы:

Лабораторная работа №1. «Выполнение разворота в три приема»;

Лабораторная работа №2. «Движение робота задним ходом»;

Лабораторная работа №3. «Освещение пути».

Данные методические рекомендации предлагаются к использованию как в рамках курсовой

подготовки педагогов по курсу «Образовательная робототехника» так и для самостоятельного изучения, и оказывают методическую помощь специалистам и педагогам образовательных учреждений.

При составлении методических изданий систематизирован и представлен опыт тренеров ФАО НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области, реализованный в рамках курсовой подготовки по данному направлению.

Отметим, что в целях апробации данной инновации, работа тренеров ФАО НЦПК «Өрлеу» по Карагандинской области нашла свое отражение в средствах массовой информации и научных журналах, таких как Республиканский научно-методический, информационный журнал «Өрлеу. Үздіксіз білім жаршысы – Өрлеу. Вести непрерывного образования», республиканская научно-познавательная газета «Білім айнасы», областная педагогическая газета «Ізденіс», международное электронное интернет-издание «Педагогическая газета», сетевое издание «Газета Өрлеу. Образование в регионе».

Рисунок 4. – Тематика публикаций.

Тематика публикаций

Участие в средствах массовой информации и научных журналах, а также в материалах научно-практических конференций

Перспективные направления повышения квалификации педагогов в области робототехники:

- исследование робототехнических систем;
- включение в технологический модуль образовательных программ для всех категорий педагогических работников тем по робототехнике;
- разработка методических изданий для ведения образовательной деятельности при помощи конструктора ПервоРобот LEGO® WeDo в дошкольных организациях;
- организация и развитие олимпиадных движений;
- организация семинаров, вебинаров, выставок, круглых столов, мастер–классов по конструированию и программированию роботов.

ОКАЗАНИЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ СЕМЬЯМ С ДЕТЬМИ С СИСТЕМОЙ КОХЛЕАРНОЙ ИМПЛАНТАЦИИ

В статье представлено краткое описание психологического сопровождения семей с детьми с системой кохлеарной имплантации (далее КИ) на основе опыта, полученного за период проведения слухоречевой реабилитации, проведенной специалистами РГКП «НПЦ РСР», педагогами организаций образований г. Караганда, г. Усть-Каменогорск на базе отеля-санатория «Алтын-Каргалы» г. Алматы в сентябре 2017 г. в течение 15 дней. Подчеркнута важность комплексного и системного психолого-педагогического сопровождения всей семьи. Кратко раскрыто содержание запросов родителей, имеющих детей с КИ, обобщённых в виде основных групп, каждая из которых отражает сущность проблем в семьях, где воспитываются дети с системой кохлеарной имплантации. Дается характеристика особенностей подходов и форм взаимодействия с семьями.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: дети с системой кохлеарной имплантации, кохлеарная имплантация, слухоречевая реабилитация, психологическое сопровождение детей после кохлеарной имплантации, запросы родителей, воспитывающих детей с системой кохлеарной имплантации.

Причины и последствия потери слуха человеком, по мнению специалистов всего мира, можно свести к минимуму, если их своевременно выявить и принять меры. Каждый раз, когда мы видим детей с кохлеарным имплантом, хочется благодарить судьбу, за то, что мы живём в мире современных технологий. Ведь ещё тридцать лет назад кохлеарная имплантация казалась просто фантастикой. Казахстан остаётся верен инновационным подходам мирового сообщества и поддерживает современные продуктивные идеи для поддержания здоровья и развития своих граждан. Проведение кохлеарной имплантации еще не дает оснований исключить имплантированного ребенка из категории детей с нарушением слуха. Для того чтобы ребенок с кохлеарным имплантом достиг уровня развития нормативно развивающихся сверстников, необходимо пройти долгий путь реабилитации, а после этого обеспечить постоянное наблюдение ряда специалистов, регулярную настройку и замену речевого процессора. Контроль и ожидания скорейших положительных изменений в судьбе такого ребёнка после операции, не может проходить без тревоги не только его самого, но и близкого окружения.

В сентябре месяце 2017 года, согласно государственному заказу Министерства труда и социальной защиты населения РК, на базе отеля-санатория «Алтын - Каргалы» г. Алматы проводилась выездная слухоречевая реабилитация для детей после кохлеарной имплантации в условиях круглосуточного пребывания. Основной задачей работы являлось осуществление комплексного и системного подхода, т.е. предстояло объединить усилия врачей, сурдопедагогов, психологов и родителей в реабилитационных мероприятиях имплантированных детей

и помочь им успешно входить в общество слышащих. Реабилитационный период был совмещен с отдыхом и учёбой. Учились не только дети и их родители, а так же психологи, сурдопедагоги, логопеды и врачи были полностью включены в поставленные задачи. Команда специалистов из г. Алматы, Караганды и Усть-Каменогорска сопровождала 21 семью с разных городов Казахстана в течение 15 дней. На основе методических пособий, рекомендаций, современных методик на каждого имплантированного ребенка специалистами составлялась индивидуальная программа сопровождения с учётом возраста имплантации, наличия слухового опыта и речи.

В задачи психологического сопровождения входило:

- показать приоритет комплексного и системного подхода к решению проблем;
- снизить уровень тревоги и опасений семьи, связанных с развитием ребёнка;
- воздействовать на общее развитие ребёнка, его интеллектуальную, двигательную и эмоционально-волевую сферу, а так же побуждать к речевому общению;
- адаптировать семью к новым знаниям и научить переносить полученный полезный опыт в повседневную жизнь;
- дать качественные рекомендации по итогам реабилитации, для возможности сопровождения семьи специалистами после отъезда и прибытия домой.

По итогам диагностики детей с КИ были озвучены следующие запросы семей на работу с психологами:

«Выжпсихолог» – то обращение, где тема взаимной поддержки членов семьи в принятии факта болезни очень нуждалась в рассмотрении со специалистами. Болезнь – почти всегда способ получать внимание в той или иной форме. Задача практического психолога помочь семье организовать свою жизнь так, чтобы болезнь не являлась единственной темой для взаимодействия между ребенком и взрослыми, и, кроме посещения врачей, еще регулярно возникала бы другая совместная деятельность (каток, прогулка, настольные игры для всей семьи и др.). Когда в семье есть несколько детей, то важно, чтобы всем доставалась хотя бы часть родительской любви и заботы. Здоровые дети имеют на это не меньше прав, чем те, кто нуждается и в лечебном подходе.[5]

«Родитель – учитель, или как не стать ребёнку врагом №1» – в этой теме психологам важно было помочь родителям сформировать реалистичное восприятие возможностей своего ребенка, оптимальной зоны его ближайшего развития, с учетом особенностей возраста и состояния здоровья.

«Иногда он меня как будто совсем не слышит» – одна из значимых тем для семьи и её окружения, и это уже даже не про слух. Замкнутость, истерики, плач, агрессивное поведение у ребёнка, как следствие трудностей в общении со сверстниками и окружающими. Здесь необходимо обсуждать желательное и нежелательное поведение и как оно подкрепляется. Детям важны в жизни ориентиры, границы и рамки, чтобы чувствовать себя в мире безопасно, знать свое место, уважать себя и других. Детям, имеющим особенности в развитии, границы и правила, установленные со стороны взрослых, нужны даже больше, чем другим детям.

«Нам страшно», – признаются взрослые. «А как тогда страшно ребёнку за вас?» – вынуждены спросить и совместно с семьёй порассуждать специалисты. В этих вопросах необходима помощь в адаптации ребёнка и его семьи в образовательных учреждениях и социуме. Не так важно, как называются эти особенности у ребенка, а важно – что можно делать для улучшения ситуации. Уменьшение чувства вины, стыда, страха у семьи, смещение акцента в сторону активной и деятельной позиции сотрудничества между родителями и социумом, будет положительным решением этой задачи.

«Где брать силы?» – всё меньше самостоятельных ответов на этот вопрос у родителей. Совместный поиск родительский ресурсов. Работа с личностными установками. Самые мощные ресурсы всегда находятся внутри семьи, в первую очередь, – в супружеской паре.

Вдвоем растить «особого» ребенка гораздо легче, чем одному. Некоторые родители считают, что не имеют права ни на какую «личную жизнь», и все свои силы должны и готовы отдавать заботам о ребенке. Рано или поздно это может привести не только к ухудшению отношений в паре, с другими членами семьи и потере дружеских контактов, но и к эмоциональному выгоранию или физическому истощению. Иногда таким родителям помогает метафора: «Тот, кто хочет пробежать длинную дистанцию, должен уметь правильно распределять свои силы, и вовремя давать себе отдых». Прямыми предписаниями от психологов может быть «разрешена» забота о себе – «романтический ужин» супругов/родителей, посещение салона красоты или бассейна, выход в кафе или кино, встреча с друзьями или курс йоги [5].

На период слухоречевой реабилитации у психологов были запланированы и отработаны следующие формы взаимодействия с семьями и их детьми:

- Работа в малых группах. Группы были сформированы по возрастам детей, не более пяти семей на занятии. Очень важным моментом групповой работы являлись ритуалы начала и окончания занятий. Дети и родители могли настроиться на совместную деятельность, общение. Учились выстраивать границы, воспитывать самодисциплину. Окончание занятия — это завершение определенного вида деятельности, но не общения, поэтому ритуал должен был, с одной стороны, показать, что занятие закончено, с другой стороны, показать, что дети готовы продолжать конструктивное общение в группе и дома.

- Индивидуальные занятия. Временная необходимость в таком подходе формировалась по результатам диагностики: «нежный» возраст двух лет, аутистический спектр и как следствие, низкий уровень адаптации [3] послужили поводом для занятий индивидуально на начальном периоде [5]. По окончании первой недели, дети адаптировались и были включены в общие группы.

- Родительская школа. Форма взаимодействия с родителями, для повышения их уверенности в своих силах и способности совладать с ситуацией. Родителям важно получать от специалистов «сигналы одобрения», что они уважаемы, и вклад их – заметен, ведь часто их осведомленность в рамках проблемы, на достаточно высоком профессиональном уровне. Обмен опытом и информирование о новых инновационных подходах с обоснованием «за» и «против» сыграли хорошую роль в достижении совместных задач реабилитации.

- Досуговые мероприятия. После их проведения остаются не только отличные фотографии на всю жизнь (что также является одной из форм психологической поддержки семьи, как способ фиксации на положительных моментах), но и атмосфера праздника и обязательно хорошее настроение. Тематика мероприятий: «Лучше всех», «Весёлые старты», «Конкурс поделок из природного материала», проведение праздника «Курбан айт», театрализованная постановка сказок, торжественное открытие и закрытие сезона реабилитации, с участием каждого члена образовательной и семейной команды, очень сплотило участников реабилитации. Общение семей друг с другом по вопросам организации, обмен опытом по вопросам дисциплины, внесли отличный вклад в решение, ещё недавно, сложно решаемых проблем.

Программа занятий составлялась психологами с учётом запросов и включила в себя такие подходы, как:

- Системный семейный подход.

«Наденьте кислородную маску сначала на себя, а потом на ребенка»- так звучит инструкция в самолёте в случае возникновения экстренной ситуации и это очень актуально. Так как задохнётся взрослый, задохнётся ребёнок. Идея такого подхода оказалась очень важной для родителей в работе с реабилитацией. Обсуждение вопросов функциональной иерархии, границ, коалиций, родительских ролей, в семьях, столкнувшихся с подобными трудностями, часто ребёнок ставится на первое место по значимости. Итогом бывают разводы, гиперопека, эмоциональное выгорание родителей. Чаще всего семья переживает те же этапы, как при проживании острого горя, включая отрицание, депрессию, злость. Семья

нуждается в понимании того, что с ней происходит. Luterman (1984) пишет в своей работе о таких семьях: «Когда в семье рождается глухой ребенок — можно сказать, что до некоторой степени глохнет вся семья». Von Bertalanffy (1968) отмечает, что все живые системы состоят из взаимозависимых частей и что взаимодействие этих частей создает характеристики, не свойственные каждой части в отдельности. Другие также отмечают, что семья представляет собой нечто большее, чем простую сумму ее элементов (E.Carter & McGoldrick, 1980). Следовательно, семейную жизнь легче всего понять, изучая взаимоотношения между ее членами. Немногие станут спорить с тем, что семья — первая и наиболее влиятельная из систем, к которым принадлежит человек: Для поиска ресурсов и достижения результатов, согласно ожиданиям, важно знать, что без принятия ребёнка таким, какой он есть-развиваться семье очень сложно.[5]

- Личностно-ориентированный подход в образовательном процессе.

Психологи любят показывать группе лист бумаги, на котором стоит одна черная точка, и спрашивать участников: «Что вы видите?». Чаще всего, аудитория отвечает, что они видят точку. Парадокс заключается в том, что «фокус внимания» в большинстве случаев игнорирует тот факт, что 99 % продемонстрированного «изображения» – это белый лист. Часто и родители, и специалист фокусируют свое внимание на проблемных сторонах состояния ребенка. Тем не менее, важно помнить, что в любом, даже самом больном ребенке есть «здоровая часть», которая может развиваться и расти. Ценнейший навык родителей и специалистов – видеть эту часть, помогать ей, и замечать малейшие позитивные изменения. Ведь чем больше внимания будет уделено «здоровой части» – тем сильнее и больше эта зона будет становиться, а «больная», возможно, будет уменьшаться.

При знакомстве родители бывает, начинают перечислять сопутствующие диагнозы, что помимо проблем со слухом у ребёнка гиперактивность, аутизм, синдром дефицита внимания. Не нужно вешать ярлык своему ребёнку, даже если это уже постарались сделать другие. Для нас на занятиях не важен диагноз. Он удобен для более узких специалистов. На занятиях мы смотрим на личность ребёнка, его семью и их отношения. Практика убедила, что особенности ребёнка связаны в первую очередь не с его диагнозом, а с характером родителей и отношениями в семье. И поэтому мы шли от сугубо индивидуальных черт ребёнка и его окружения. Такая работа, исходя из интуиции, а не из заученных правил, даёт высокую эффективность и радость [6].

Занятия с детьми и их родителями включали в себя: рисование, лепку из пластилина, плетение из шнуров, аппликации из различных материалов, рисование пальцами, цветоразличение, понятие о формах, фигурах, размерах. Одни формы познавались через другие, неизвестное, познавалось через известное. Задания были доступны для выполнения всем детям, что способствовало возникновению соревновательных моментов детей с родителями. Очень высок был соблазн выполнять работы детям самостоятельно, о чём они инициативно заявляли. Специалисты старались, чтобы понятия, обобщения и сравнение выражались посредством речи и языка.

- Сенсорный подход.

Первый источник знаний о мире — ощущения. С их помощью ребёнок познаёт отдельные признаки, свойства предметов, которые воздействуют на его органы чувств. Так малыш узнаёт о том, что предметы имеют свой вкус, цвет, величину, запах, звук, вес, температуру и др. Вспомните, вы в детстве бегали во дворе босиком, варили каши из глины и строили куличи в песочнице, лазили по деревьям и ели ягоды прямо с кустов? [2]. К сожалению, у современных детей часто нет такого телесного и сенсорного опыта, который им необходим. Поэтому на занятиях мы создали "тепличные" условия для "осенсирования". Многие в нашей работе строилось через чувствование. Сортировка предметов на ощупь, угадывание нужного, хождение босиком по разным текстуркам, дифференциация на вкус и запах, и даже

купание в брызгах фонтана позволяло вносить больше осознанности в ощущение себя и в свои отношения с окружающим миром. Ведь для формирования речи также, ребенок должен почувствовать и понять, куда поставить язык, как правильно произнести слово/звук, воспроизвести ритм или выполнить любое другое задание. Чем шире сенсорный опыт, тем лучше результаты коррекционной работы [1].

- **Нейропсихологический подход.**

Одним из наиболее продуктивных и актуальных подходов к решению задач преодоления отставаний в психическом развитии, профилактики и преодолении возникающих трудностей в обучении детей дошкольного и школьного возраста является нейропсихологический подход. Он базируется на теории развития высших психических функций Л.С. Выготского, теории системной динамической локализации высших психических функций А.Р. Лурия. Идея подхода состоит в том, что все дети проходят в своём развитии одни и те же этапы: нахождение в утробе матери, прохождение родовых путей, переворачивание, слежение глазами за предметом, ползание, прямохождение, обучение сложным совместным движениям и усложнением их, по ходу взросления и развития т.д. И если в процессе занятий последовательно упорядочить эти действия, сделать их основой для регулярных упражнений, то результаты общего развития и успехи в поведении, обучении ребёнка не заставят себя ждать. Фундаментом комплексного нейропсихологического сопровождения развития ребёнка является как раз метод замещающего онтогенеза, созданный А. В. Семенович. В занятия были включены «Стоп - упражнения». Дети и родители свободно двигаются под музыку, делают какие либо движения и т.д. По условному знаку они должны замереть и удержать позу, пока психолог не предложит продолжать движение. По этому же принципу построены упражнения «Море волнуется», «Замри-отомри» и др. Необходимость произвольной саморегуляции собственного поведения обнаруживает себя (в большей или меньшей степени) повсеместно. Формирование программы, постановка цели и задач, способов их выполнения, регуляция и самоконтроль — неперенные условия адекватности любой деятельности. Ведь побудительной силой произвольного действия является принятое решение. Оно направлено на достижение цели (предвосхищая будущее), наконец должно произойти сопоставление желаемого результата с достигнутым, оценка, контроль. В процессе занятий происходит постепенное формирование этих навыков. От механического принятия и выполнения ребёнком строго заданной, развернутой инструкции психолога, с постепенным переходом к совместному, а затем и самостоятельному созданию им программы деятельности, ее реализации и контроль над результатами. Для формирования умения планировать свои действия необходимо использовать приемы, побуждающие ребёнка изменять свою позицию, то есть рассматривать ситуацию как бы с точки зрения другого. Так он научится видеть те связи и отношения между элементами ситуации, которые обычно спонтанно им не выделяются [4]. Знакомство с методом, понимание его сути, заложили хорошую основу для продолжения удалённой работы и самостоятельных занятий родителей с детьми в дальнейшем.

- **Телесно-ориентированный подход**

Работа с личностными родительскими установками, которые возможно существуют ещё из их прародительской системы и нуждаются в переосмыслении. Телесно-ориентированная психология с помощью специальных упражнений, направленных на достижение определенной цели, аккуратно влияет на состояние человека. Она обходит многие барьеры и сопротивление человека, которые могут возникнуть в тех направлениях, где основной способ взаимодействия — это речь. Телесно-ориентированная психология работает во многом быстрее и эффективнее «вербальных» техник. Психология тела — это кратчайшая дорога к истокам проблем, которая помимо решения психологических трудностей ведет к общему оздоровлению организма. Обязательное условие — дети занимаются вместе с родителями [6].

Темп работы с семьей, где воспитывается «непростой» ребёнок действительно бывает

медленнее, а степень эффективности психологических воздействий может быть ниже в сравнении с консультированием семей без выявленных заболеваний и отклонений у детей. Специалист, работающий с семьей, может находиться под «давлением» указанных параметров. Кроме того, на эффективность работы специалиста с родителями и ребенком, имеющим отклонения в развитии, влияет и «внутренняя картина болезни ребенка» у специалиста. Эти представления будут определять стратегию работы, её цели и задачи. Если специалист опасается данного заболевания или считает, что ребенок с таким диагнозом «неизлечим», «необучаем», то его работа будет малоэффективна.

Эффективная позиция специалистов включала в себя:

- уважение к опыту «особого» родительства;
- формирование отношений сотрудничества с родителями, как частью команды;
- принятие и уважение ребенка с его особенностями, не исключающие наличия правил и границ, которые ребенок должен соблюдать;
- опору на «здоровую часть», стремление увеличить эту зону;
- умение видеть любые позитивные изменения, как в состоянии ребенка, так и во взаимодействии членов семьи;
- веру во внутренние ресурсы семьи и, особенно, пары родителей;
- веру в необходимость соблюдения баланса между различными сферами жизни и функциональными ролями: ребенок будет счастлив со счастливыми родителями, у которых в жизни есть время для друзей, работы, отдыха и друг для друга;
- стремление к социализации ребенка и формированию у него навыков самообслуживания как необходимых условий адаптации.

Начиная с первых дней проекта слухоречевой реабилитации, была создана группа в ватсапе. В настоящее время группа активно поддерживается и также, поддерживается связь со специалистами в социальных сетях: Instagram, ВКонтакте, Facebook. Доступны консультации по мобильной связи. Содержание обращений от родителей к специалистам чаще включают в себя помощь в вопросах организации образовательного процесса, взаимодействия детей со сверстниками, решение спорных вопросов в выборе образовательного маршрута и программы обучения. Нуждается в корректировке сенсорных диет, которая была предложена в индивидуальных рекомендациях, а именно организация пространства в школе и дома, маршруты и идеи прогулок.

Доступность заданий позволяет поддерживать процессы развития и регулярно делиться результатами занятий. Видео ролики с концертов и театрализованных представлений, прогулок на батутах, скалодромах, верёвочных парках, катание на велосипедах, походы в бассейн – это то, что присылают семьи со всего Казахстана. А ведь ещё недавно родители боялись даже думать об этом. Динамика развития у всех детей разная, но она точно есть, и у всех положительная. Кто-то из детей ушёл далеко вперёд от своих «одноруппников» и его семья подумывает об общеобразовательной школе, а для кого-то выход в доступные массовые места и заведение новых знакомств, как у детей, так и у их родителей стало новой важной страницей в жизни.

Представленные идеи могут быть только неким вектором, и в данном случае поверхностным обобщением нашего опыта, а не руководством к действию, так как каждая новая семья – это всегда новый опыт и новые стратегии, которые могут привести к успеху. Невзирая на всю перечисленную специфику, с которой можно столкнуться в работе с данной категорией семей, этот вид работы имеет много общего с «обычным» детско-родительским консультированием и сопровождением. Нейтральность, уважение к ресурсам семьи и возможностям ребёнка, поиск баланса в дистанции для момента в консультации, и когда уже семья может самостоятельно справляться с имеющимися вопросами и проблемами.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Айрес, Э. Дж. Ребенок и сенсорная интеграция: понимание скрытых проблем развития с практическими рекомендациями для родителей и специалистов / Э. Дж. Айрес перевод с англ. Юлия Даре. / – М.: Теревинф, 2009. – 272с.
2. Кислинг, Улла. Сенсорная интеграция в диалоге: понять ребенка, распознать проблему, помочь обрести равновесие / Улла Кислинг; под ред. Е.В. Клочковой; [пер. с нем. К.А. Шарп]. – М.: Теревинф, 2010. – 240 с.
3. Крановиц К.С. Разбалансированный ребенок. Как распознать и справиться с нарушениями процесса и обработки сенсорной информации Кэрол Сток Крановиц: пер с англ. – 1-е изд. СПб: Издательство «Редактор», 2012. – 396 с.
4. Семенович А.В. Нейропсихологическая коррекция в детском возрасте. Метод замещающего онтогенеза: Учебное пособие. – М.: Генезис, 2007. – 474 с.
5. Селигман, М. Обычные семьи, особые дети: [пер. с англ.] / Селигман М., Дарлинг Р. – М.: Теревинф, 2007. – 368 с. – (Серия «Особый ребенок»)
6. Семейная мягкая школа Эллы Глушковой: – Режим доступа: [<http://softschool.ru/about/books/>]

В.В. АНШАКОВА

**КОХЛЕАРЛЫҚ ИМПЛАНТАЦИЯ ЖАСАЛҒАН БАЛАЛАРЫ БАР ОТБАСЫЛАРҒА
ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ КӨМЕК КӨРСЕТУ**

Мақалада 2017 жылдың қыркүйек айының екі аптасында Алматы қаласындағы «Алтын-Қарғалы» шипажайы базасында Қарағанды, Өскемен қалаларының білім беру ұйымдарының педагогтары мен «Есту-сөйлеуді қалпына келтіру ғылыми-практикалық орталығы» РМҚК мамандарының қатысуымен жүргізілген тәжірибенің нәтижелері негізінде кохлеарлық имплантация жасалған балалары бар отбасыларға жасалған психологиялық қолдауға қысқаша түсініктеме берілген. Барлық отбасыларды кешенді және жүйелі педагогикалық-психологиялық қолдаудың маңыздылығы келтірілген. Кохлеарлы имплантациялы балаларды тәрбиелейтін отбасылардағы жалпылана топтастырылған қиындықтардың мәнін айқындайтын ата-аналар талап-сұранысының мазмұны ықшамдалып берілген. Осындай отбасылармен қарым-қатынас орнатудың әрқилы түрлерінің ерекшеліктері сипатталған.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: кохлеарлық имплантация, кохлеарлық имплантация жасалған балалар, есту-сөйлеуді қалпына келтіру, кохлеарлық имплантация жасалған балаларды психологиялық қолдау, кохлеарлы имплантациялы балаларды тәрбиелейтін ата-аналардың талап-сұранысы.

В.В. АНШАКОВА

**ОКАЗАНИЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ СЕМЬЯМ С ДЕТЬМИ
С СИСТЕМОЙ КОХЛЕАРНОЙ ИМПЛАНТАЦИИ**

The article provides a brief description of the psychological support of families with children with a cochlear implantation system based on the experience gained during the two-week rehabilitation period conducted by the specialists of the Republican State-owned State Enterprise of the Scientific Practical Center for the Development of Social Rehabilitation on the basis of the Altyn-Kargaly sanatorium hotel Almaty in September 2017. The importance of comprehensive and systematic psychological and pedagogical support for the whole family is emphasized. The content of the requests, summarized in the form of main groups, each of which reflects the essence of problems in families, where children with cochlear implantation system are brought up. Characteristics of the approaches and forms of interaction with families are given.

KEYWORDS: children with cochlear implantation system, cochlear implantation, auditory rehabilitation, psychological accompaniment of children after cochlear implantation, inquiries of parents raising children with cochlear implant system.

ОЦЕНКА ДОПОЛНИТЕЛЬНЫХ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОГРАММ: ОПЫТ ФОРМИРОВАНИЯ КРИТЕРИЕВ НА РЕГИОНАЛЬНОМ УРОВНЕ

В статье рассматривается опыт апробации организационно-управленческих механизмов, направленных на обновление содержания и технологий дополнительного образования детей в рамках реализации соответствующего научно-прикладного проекта. Одной из задач, стоящих перед специалистами дополнительного образования, авторы определяют расширение спектра дополнительных образовательных программ различной направленности. Решение данной задачи предложено через проведение серии проблемных семинаров, сетевое обсуждение содержания экспертного листа для проведения само- и взаимоэкспертизы образовательных программ. Главным результатом внедрения научно-прикладного проекта авторы видят в разработке единых подходов к оценке дополнительных общеобразовательных программ.

Ключевые слова: дополнительные общеобразовательные программы, критерии оценки, сеть научно-прикладных проектов, экспертный лист.

В соответствии с Федеральным законом «Об образовании в Российской Федерации» (№ 273-ФЗ) образовательные программы определяют содержание образования (ст. 1). Разработка и утверждение образовательных программ образовательной организации относится к компетенции образовательной организации (ст. 28). Концепция развития дополнительного образования (Распоряжение Правительства Российской Федерации от 04.09.2014 № 1726-р. «Об утверждении Концепции развития дополнительного образования») определяет следующие основания проектирования и реализации дополнительных общеобразовательных программ: свобода выбора образовательных программ и режима их освоения; соответствие образовательных программ и форм дополнительного образования возрастным и индивидуальным особенностям детей; вариативность, гибкость и мобильность образовательных программ; разноуровневость (ступенчатость) образовательных программ; модульность содержания образовательных программ, возможность взаимозачета результатов; ориентация на метапредметные и личностные результаты образования; творческий и продуктивный характер образовательных программ; открытый и сетевой характер реализации.

Традиционная практика управления системой дополнительного образования муниципальными органами управления образования сводится, в основном, к управлению сетью образовательных организаций, а муниципальные задания формируются исходя из возможностей самих образовательных организаций. Подобная практика управления проецируется и на региональную систему дополнительного образования в целом. В результате складывается ситуация, в которой количественное соотношение программ различной

направленности имеет «перекося». Например, программы технической, естественно-научной направленностей представлены недостаточно. Кроме того, назрела необходимость управления инновационной деятельностью организаций дополнительного образования детей по обновлению содержания и технологий дополнительного образования посредством эффективного использования, и наращивания ресурсов (нормативных, организационных, кадровых, научно-методических, финансовых) региональной системы дополнительного образования.

В этой связи одной из задач является обеспечение готовности педагогов и руководителей организаций дополнительного образования, руководителей и специалистов муниципальных органов управления образования к развертыванию и расширению спектра дополнительных общеобразовательных программ различной направленности, разработке и реализации их содержания и координация деятельности организаций дополнительного образования на уровне региона через управление сетью дополнительных общеобразовательных программ различной направленности.

В соответствии с положениями Федеральной целевой программы развития образования на 2016–2020 годы ГБУ ДПО ЧИППКРО в качестве приоритетного направления деятельности была определена задача создания и поддержки сетевых сообществ организаций, педагогических и руководящих работников по передаче профессионального педагогического опыта. Научно-прикладные проекты (далее – НПП) различной тематики стали основой создания сетевого сообщества. Под сетью научно-прикладных проектов ГБУ ДПО ЧИППКРО понимает специально организованное виртуальное пространство совместной деятельности образовательных организаций по разработке и продвижению инновационных образовательных продуктов.

Целью развертывания сети НПП является взаимовыгодное объединение научно-методических ресурсов образовательных организаций с использованием телекоммуникационной сети интернет, обеспечивающее разработку и продвижение продуктов совместной инновационной деятельности, проведение профессионально-общественной экспертизы данных продуктов, а также возможность непрерывного повышения профессиональной компетентности педагогических работников образовательных организаций.

Региональным ресурсным центром ДПО и кафедрой воспитания и дополнительного образования в рамках создания сетевого сообщества организаций осуществлялся совместный научно-прикладной проект по теме «Обновление содержания и технологий дополнительного образования детей» с восемью образовательными организациями области, имеющими различную специфику деятельности, месторасположение и наличие ресурсов. Объединяющим началом и критериями отбора образовательных организаций для включения в проект является их мотивационная готовность педагогического коллектива к инновационным преобразованиям, опыт участия в региональных проектах и мероприятиях [1].

Целью научно-прикладного проекта являлось проектирование и апробация организационно-управленческих механизмов, направленных на обновление содержания и технологий дополнительного образования детей в условиях нормативно-подушевого и персонализированного финансирования.

На первом этапе реализации совместного научно-прикладного проекта были проведены мероприятия, выстраивающие единое проблемное поле участников проекта:

1) изучение нормативных документов федерального и регионального уровней, отражающих специфику обновления содержания и технологий дополнительного образования детей;

2) инструктивное совещание «Сетевое взаимодействие участников научно-прикладного проекта», посвященное обсуждению содержания проекта в сети НПП (<http://ikt.ipk74.ru/forum/group8/>);

3) серия проблемных семинаров по формированию подходов к оценке качества и экспертированию дополнительных общеобразовательных общеразвивающих программ.

Результатом проведения проблемных семинаров стала выработка единых критериев оценки дополнительных общеобразовательных программ (табл. 1).

Таблица 1. – Критерии экспертной оценки дополнительных общеобразовательных программ

Критерий оценивания / Краткое описание критерия
<i>1. Инвариантные базовые критерии оценки дополнительной общеобразовательной общеразвивающей программы</i>
1. Актуальность, педагогическая целесообразность и отличительные особенности программы
Представлено описание актуальных проблем развития образования в Российской Федерации и мире, потребностей общества и детей данного возраста, на решение которых направлена программа. Описана направленность программы на реализацию требований нормативно-правовых и стратегических документов на уровне государства, региона, муниципалитета и уровень реализации этих требований в содержании и формах организации образовательной и воспитательной деятельности с обучающимися. Дается обоснование педагогической целесообразности выбора средств обучения и воспитания, направленных на достижение планируемых результатов. Описаны отличительные особенности образовательной программы от уже существующих в этой области
2. Представленность в программе структурных элементов (компонентов), отражающих комплекс основных характеристик программы и организационно-педагогических условий (в соответствии с требованиями, обозначенными в нормативных документах и методических рекомендациях)
Представлены основные характеристики образования (объем, содержание, планируемые результаты и т. д.) и организационно-педагогические условия (формы аттестации, учебный план, календарный учебный график, оценочные и методические материалы, а также иные компоненты)
3. Обоснованность целеполагания
Представленные цель и задачи сформулированы на основе анализа состояния образовательного процесса, индивидуальных и возрастных особенности детей. Цель отражает предполагаемый конечный результат, четко сформулирована, реальна, достижима. Задачи обеспечивают достижение цели, соответствуют содержанию и методам предлагаемой деятельности
4. Педагогическая обоснованность логики построения программы и соответствие содержания, форм и используемых технологий реализации программы ее целям и задачам
Содержание программы соответствует особенностям развития обучающихся, их возрастным характеристикам и уровню готовности к овладению предлагаемого содержания и форм деятельности. Содержание разделов и тем излагается в последовательности соответствующей структуре учебного плана. Используемые формы организации образования и педагогические технологии обеспечивают овладение обучающимися предлагаемым содержанием, умениями и навыками

5. Наличие критериев оценки результативности образовательной деятельности, методов контроля и их направленность на объективную оценку уровня освоения обучающимися программы

Критерии оценки результативности соответствуют поставленным цели и задачам образовательной программы. Методы и формы контроля соответствуют содержанию и направленности программы. Описаны условия проведения форм контроля, обеспечивающие объективность оценки уровня освоения обучающимися программы. Представлен механизм, обеспечивающий педагогу (администрации) возможность для принятия педагогических и управленческих решений по повышению эффективности реализации образовательной программы (внесение изменений в цели, задачи, содержание, формы и результаты программы)

6. Конкретность описания технологии реализации программы, ее ресурсная обеспеченность (информационно-методическая, материально-техническая, кадровая, организационная)

В содержании отражены нормативно-правовые документы и учебно-методические материалы, на основе которых разработана программа, перечислены информационные источники для педагогов и обучающихся. В программе имеется описание организации образовательного процесса (сроки, форма, режим работы). В программе представлены технологии, методы обучения и воспитания, используемые для ее реализации. В программе отражено материально-техническое обеспечение. Дается описание качественных характеристик кадрового состава, необходимого для реализации программы (оценивается при наличии)

7. Стил ь и культура оформления программы (стилистика изложения программы: официально-деловой стил ь документа; современность и обоснованность использования педагогической терминологии)

Программа написана грамотным языком в официально-деловом стиле. Используемые понятия, подходы и концепции не противоречат педагогической логике изложения и содержат указания на авторов и литературные источники. Оформление таблиц, рисунков и списка литературы соответствует, предъявляемым требованиям и действующим ГОСТам

II. Вариативные критерии, учитывающие современные тенденции обновления содержания и технологии дополнительного образования детей, определяющие инновационный характер проектирования и реализации общеобразовательной общеразвивающей программы**1. Разноуровневость построения и реализации программы с наличием выстраивания индивидуальных образовательных маршрутов и/или траекторий обучающихся с учетом их конкретных интересов, возможности выбора режима и темпа освоения программы**

В программе представлено описание разных уровней сложности учебного материала и соответствующих им достижений (результатов) обучающихся, представлены организационные механизмы включения обучающихся на каждый уровень сложности и дается характеристика особенностей проведения форм контроля и используемого контрольно-измерительного материала для каждого уровня сложности. Описываются особенности организации (формы, методы и технологии) индивидуальных образовательных маршрутов и/или траекторий обучающихся, ориентированных на реализацию их конкретных интересов, обеспечивающих возможность выбора режима и темпа освоения программы

2. Сетевой характер реализации программы с использованием разнообразных ресурсов социального партнерства (организаций науки, культуры, спорта и физической культуры, общественных детско-взрослых сообществ и сетевых профессиональных сообществ, сферы бизнеса)

В программе представлен механизм (алгоритм) сетевого взаимодействия с социальными партнерами (организации науки, культуры, спорта и физической культуры, общественных детско-взрослых сообществ и сетевых профессиональных сообществ, сферы бизнеса), описаны ресурсы, используемые социальными партнерами в достижение поставленных целей и задач, представлены социальные эффекты участников сетевого взаимодействия

3. Определено содержание программы в соответствии с образовательными возможностями и потребностями конкретной категории обучающихся, социальными запросами и потребностями семьи (в том числе реализация задач инклюзивного образования и поддержки детей, проявляющих выдающиеся способности)

Представлен анализ образовательных возможностей и потребностей конкретной категории обучающихся, социальных запросов и потребностей их семей. В описании содержания, форм и метод реализации программы учтены психофизиологические особенности детей с особыми образовательными потребностями конкретной категории: дети с ограниченными возможностями здоровья, дети-инвалиды, дети из группы социального риска, дети из семей с низким социально-экономическим статусом, одарённые дети. Программой предусмотрены специальные условия обучения и воспитания данной категории (управленческие, кадровые, психологические, методические, материально-технические и организационные). Также в программе отдельно могут быть представлены задачи инклюзивного образования, поддержки детей, проявляющих выдающиеся способности

4. Организация образовательной деятельности на основе модульного принципа построения учебных планов и содержания программы

Наличие в программе образовательных модулей (как относительно самостоятельных, логически завершенных, структурированных частей образовательной программы), обеспечивающих возможность выбора вариативного образовательного маршрута как для объединения в целом, так и для отдельного обучающего с целью достижения результатов образовательной программы. Описаны организационно-методические, психолого-педагогические механизмы и условия реализации модульного принципа

5. Наличие методических и дидактических материалов, предполагающих доступность для детей с учетом их возрастных и психофизиологических особенностей (в том числе учитывающих особенности здоровья тех детей, которые могут испытывать сложности при чтении, прослушивании или совершении каких-либо манипуляций с предлагаемым им материалом)

В программе представлены методические и дидактические материалы, обеспечивающие доступность их использования для детей с любым видом и типом психофизиологических особенностей (в том числе учитывающих особенности здоровья тех детей, которые могут испытывать сложности при чтении, прослушивании или совершении каких-либо манипуляций с предлагаемым им материалом) или с учетом особенностей конкретной категории детей, имеющих ограниченные возможности здоровья

6. Использование электронных ресурсов для развития разных категорий обучающихся (использование дистанционных образовательных технологий и электронного обучения)

В программе дается описание используемых в образовательном процессе электронных ресурсов, обозначены особенности их использования различными категориями обучающихся, показана взаимосвязь электронных ресурсов с содержательными разделами программы

7. Проектирование содержания и технологий реализации программы с учетом национальных, региональных и этнокультурных особенностей

Содержание программы отражает национальные, региональные и этнокультурные особенности, которые представлены в описании результатов, форм и методов обучения и воспитания

8. Представленность содержания и технологий реализации программы, направленных на поддержку совместных (семейных, детско-взрослых) практик дополнительного образования

В программе представлено описание совместной деятельности педагогов, детей и родителей, направленной на реализацию целей и задач программы, характеризуются механизмы и способы, обеспечивающие организацию совместных (семейных, детско-взрослых) практик, представлены социальные эффекты для всех участников совместной деятельности

9. Размещение методических и дидактических материалов на ресурсах в информационно-коммуникационной сети интернет

В программе представлен перечень методических и дидактических материалов, размещенных на ресурсах в информационно-коммуникационной сети интернет с указанием электронных ссылок

Образовательными организациями (участниками проекта) были представлены различные подходы к оценке дополнительных общеобразовательных общеразвивающих программ, предложены различные формы экспертных листов. Окончательный вариант экспертного листа включал пяти бальную оценку, выраженности каждого критерия и рекомендации эксперта.

В рамках сетевого обсуждения образовательными организациями проведена аргументированная защита предлагаемых вариантов критериев, сопоставлены различные точки зрения и подходы, проведена профессионально-общественная экспертиза коллегиально разработанного варианта критериев. Итоговый вариант экспертного листа отражает два уровня оценивания образовательных программ:

- инвариантный, состоящий из базовых (обязательных для всех дополнительных общеразвивающих программ) позиций;

- вариативный, учитывающий современные тенденции обновления содержания и технологии дополнительного образования детей, определяющий инновационный характер проектирования и реализации дополнительной общеобразовательной программы. Данный уровень оценивания, предполагает, что педагог самостоятельно определяет представленность каждого критерия в реализуемой им программе и может быть основанием для актуальных перспектив обновления содержания и технологий дополнительного образования детей.

На втором этапе реализации научно-прикладного проекта образовательными организациями–участниками НПП была проведена внутренняя самооценка дополнительных общеобразовательных общеразвивающих программ учреждения. Образовательные организации самостоятельно принимали решение о включении образовательных программ в процесс оценивания.

Экспертиза с использованием единых критериев оценки образовательных программ проводилась на уровне администрации учреждения и на уровне самого педагога, реализующего данную программу. Проведенная работа выявила различие позиций руководящих и педагогических работников по оценке реализуемых образовательных программ внутри организации (уровень педагога дополнительного образования, уровень методиста, уровень

заместителя директора, директора).

Следующим этапом реализации проекта стала организация взаимозэкспертизы дополнительных общеразвивающих программ, организованная в сети НПП. Участники проекта в сети с ограниченным доступом участия оценивали предложенные коллегами образовательные программы, с использованием единых критериев оценки. Одну образовательную программу оценивали не менее двух образовательных организаций (с участием педагогических и руководящих работников, выступающих в роли экспертов).

Проведенная работа выявила различие подходов к оценке дополнительных общеобразовательных общеразвивающих программ на уровне образовательных организаций Челябинской области.

Полученные результаты послужили основанием для закрепления единых подходов к оценке дополнительных общеразвивающих программ на уровне области через закрепление единых критериев оценивания программ и форм оценочного листа. На уровне образовательной организации данная работа привела к разработке алгоритма действий руководителя и педагога образовательной организации по обновлению содержания и технологий реализуемых в организации дополнительных общеразвивающих программ.

Внутренняя и внешняя экспертиза дополнительных общеобразовательных общеразвивающих программ, проведенная образовательными организациями, способствовала принятию организационно-управленческих решений в образовательных организациях, направленных на улучшение качества дополнительных общеобразовательных программ, качества условий реализации программ, на обновление содержания и технологий дополнительного образования детей.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Обновление содержания и технологий дополнительного образования детей: сборник материалов эффективного управленческого и педагогического опыта образовательных организаций, реализующих научно-прикладные проекты. В 2 ч. Ч. 1. Формирование единых подходов к оценке дополнительных общеобразовательных программ на региональном уровне / под ред. Н. В. Каменковой, А. В. Кислякова. – Челябинск: ЧИППКРО, 2017. – 88 с

А.В. Кисляков, А.В. Щербаков, Н.В. Каменкова, Е.Л. Кинева

**ЖАЛПЫ БІЛІМ БЕРЕТІН ҚОСЫМША БАҒДАРЛАМАЛАРДЫ БАҒАЛАУ:
АЙМАҚТЫҚ ДЕҢГЕЙДЕ КРИТЕРИЙЛЕРДІ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ
ТӘЖІРИБЕСІ**

Мақалада ғылыми-қолданбалы жобаны жүзеге асыру аясында білім мазмұнын жаңарту және балаларға қосымша білім беру технологияларына бағытталған ұйымдастыру-басқарушылық механизмдерді сынақтан өткізу тәжірибесі қарастырылған. Авторлар қосымша білім беру мамандарының алдында тұрған міндеттердің біріне әртүрлі бағыттағы қосымша білім беру бағдарламаларының ауқымын кеңейтуді жатқызады. Аталған міндетті шешу үшін проблемалық семинарлар сериясын өткізу, білім беру бағдарламаларына өздік және өзара сараптама жасауға арналған сараптама парақтарының мазмұнын желілік талдау арқылы жүзеге асыру ұсынылады. Авторлар ғылыми-қолданбалы жобаны енгізудегі басты нәтиже ретінде қосымша жалпы білім беру бағдарламаларын бағалауға арналған бірыңғай тәсілдемені дайындауды айқындаған.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: қосымша жалпы білім беру бағдарламалары, бағалау критерийлері, ғылыми-қолданбалы жоба желісі, сараптама парағы

A.V. Kislyakov, A.V. Shcherbakov, N.V. Kamenkova, E.L. Kineva

**EVALUATION OF ADDITIONAL GENERAL EDUCATIONAL PROGRAMS:
THE EXPERIENCE OF THE FORMATION OF CRITERIA AT THE REGIONAL
LEVEL**

The experience of organizational and management mechanisms for approbation is considered, aimed at updating the content and technologies of additional education for children in the framework of the implementation of the relevant scientific and applied project. One of the tasks facing the specialists of additional education, the authors determine the expansion of the range of additional educational various orientations programs. The solution of this problem was proposed through a series of problem seminars, a network discussion of the contents expert sheet for conducting self-and mutual examination of educational programs. The main result implementation of the scientific and applied project is the implementation common approaches to the evaluation of additional general education programs.

KEYWORDS: additional general education programs, assessment criteria, a network of scientific and applied projects, an expert list.

ОБ ОСНОВНЫХ ТЕНДЕНЦИЯХ И ПЕРСПЕКТИВАХ РАЗВИТИЯ ДВУЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье говорится о системе билингвального образования. Кратко изложены история ее формирования, причины и следствия трансформации многоэтнического образования в поликультурное. Отмечена взаимосвязь билингвального и поликультурного обучения, укрепление которой происходит не только благодаря историческим и социокультурным предпосылкам, но и в связи с развитием общемировых традиций философии, педагогики и психологии. Конкретизировано понятие «билингвальное обучение», рассмотрены его модели. Их предпочтение в каждой стране и в каждом регионе зависит от специфических, порой очень сложных социолингвистических условий. Показана актуальность обучения на двуязычной основе, обусловленная, прежде всего, тенденцией к всеобщей интеграции в экономической, культурной и политической сферах. Перечислены преимущества билингвального образования, которое обеспечивает учащимся широкий доступ к новой информации в различных областях в соответствии с индивидуальными потребностями, возможности непрерывного повышения своего образовательного уровня, а также конкурентоспособность в будущем на общеевропейском и мировом рынке.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: билингвальное обучение, межкультурное взаимодействие, поликультурное образование.

В настоящее время проблема двуязычного образования, которая стала изучаться как перспективное направление еще в начале XX в., находится в центре внимания многих исследователей. Все чаще и заинтересованней ведется ее обсуждение, подтверждается актуальность и прогрессивность соответствующей технологии. Сегодня билингвальное преподавание широко распространено в ряде стран Евросоюза.

Первоначально многокультурные элементы в педагогике рассматривались как средства создания, утверждения и развития гармоничных отношений между представителями различных этнических групп. В теории и практике методы применения таких элементов получили общее название многоэтнического образования (multiethnic education). Однако, в связи с бурным процессом межгосударственной миграции в 1970–1980-е гг. (США, Канада, Германия, Франция и др.), многоэтническое образование довольно быстро трансформировалась в поликультурное. Среди прочего в этих странах организуются различного рода курсы, на которых языки изучаются не столько как средство коммуникации, сколько как способ приобщения к культуре их носителей: слушателей знакомят со страноведением, историей, наукой, литературой, искусством региона, в котором они пребывают [1]. В это время в педагогике активно стал применяться аккультурационный подход, большая часть приверженцев которого придерживалась мнения о том, что поликультурное образование должно ориентироваться на культуру переселенцев. Причем центральное место они отводили вопросу о культурной идентичности (набору культурных форм, черт, характеристик)

человека. В рамках данного подхода находится и концепция бикультурного образования (Фтенакис и др.), в основе которой лежит идея о необходимости формирования идентичности иностранных школьников и студентов, принадлежащих к группам языковых меньшинств [2]. Упоминание в одном и том же контексте понятий «культурная» и «бикультурная идентичность» не является противоречием, а, напротив, подчеркивает зависимость становления идентичности от жизненной практики, указывает на ее изменяемость и необходимость открытости. Василиос Фтенакис отмечает, что «представители этнолингвистических меньшинств лишь тогда смогут стать действительно бикультурными членами нового для них общества, когда они осознают свое собственное лингвистическое и культурное наследие». Автор говорит о «билингвально-бикультурной идентичности» [3]. Цели бикультурного образования формулируются его сторонниками следующим образом: «Бикультурное образование способствует усвоению сформировавшихся в семье ценностей и норм поведения на эмоциональном и когнитивном уровне, что обеспечивает уверенность в обществе. Бикультурное образование должно предусматривать постоянное сравнение двух культур и развивать способность выделять и критически осмысливать ценности каждой культуры, а также формировать свою собственную культурную идентичность» [4].

В работах М.Н. Певзнера, В.В. Сафоновой, Ю.А. Сорокина, А.Г. Ширина, В. Кроненберга, В. Ламберта отмечается взаимосвязь билингвального обучения и поликультурного образования. Ее укрепление обусловлено не только современными историческими и социокультурными предпосылками, но и опорой на ряд общемировых традиций философии, педагогики и психологии. Большой интерес, например, представляет программа «Панпедия», разработанная Я.А. Коменским в XVI в. Великий мыслитель, исходя из посыла об общности людей, их потребностей и устремлений, обосновывает панпедию как программу универсального воспитания всего человеческого рода. Существенную часть «Панпедии» составляет формирование у детей умений жить в мире с другими, выполнять взаимные обязанности, уважать и любить людей [5].

Немалый вклад в понимание роли билингвального обучения и поликультурного образования в становлении личности внесли идеи П.Ф. Каптерева о взаимосвязи национального и общечеловеческого в педагогике. К особенностям педагогического процесса, обусловленным национальными ценностями, П.Ф. Каптерев относил язык, религию и быт. Он призывал развивать в детях чувство принадлежности ко всему человечеству: «Сколько возможно сокращать в школах мысли о том, что родной народ – единственный носитель истинной культуры, а прочие народы должны быть служебными данному». По П.Ф. Каптереву, педагогическая деятельность должна осуществляться в первую очередь с опорой на национальные идеалы, а затем трансформироваться в деятельность по достижению идеала общечеловеческого. В воспитании, подчеркивал он, «нужно обратиться не к одному народу, а ко многим, рассмотреть их идеалы и ценными чужими свойствами пополнить недостатки своего национального идеала; народное нужно сочетать с инородным, со всенародным и общечеловеческим» [6].

Важные выводы для обоснования билингвального обучения и поликультурного образования вытекают из культурно-исторической теории развития поведения и психики Л.С. Выготского, в соответствии с которой источники и детерминанты психического развития лежат в исторически развивающейся культуре [7].

Существенное влияние на развитие билингвального обучения и поликультурного образования в различных странах мира оказывают процессы, происходящие сегодня непосредственно в самой системе образования и связанные с интенсивным включением в образовательный процесс таких альтернативных идей, как идеи открытости, партисипативности и многоперспективного планирования.

Хотелось бы напомнить, что в международном документе ЮНЕСКО «Декларация Мехико по политике в области культуры» нашли отражение следующие аспекты развития межкультурных отношений.

1. Любая культура представляет собой совокупность неповторимых и незаменимых ценностей, поскольку именно через свои традиции и формы выражения каждый народ заявляет

о себе всему миру.

2. Утверждение культурной самобытности способствует освобождению народов, и, наоборот, любая форма господства является отрицанием этой самобытности или угрозой ее существованию.

3. Культурная самобытность представляет собой неоценимое богатство, которое расширяет возможности для всестороннего развития человека, мобилизуя каждый народ и каждую группу, заставляя их черпать силы в своем прошлом, усваивать элементы других культур, совместимых со своим характером, и тем самым продолжать процесс самосозидания.

4. Ни одна культура не может абстрактно претендовать на право быть универсальной; универсальность складывается из опыта всех народов мира, каждый из которых утверждает свою самобытность. Культурная самобытность и культурное разнообразие неразрывно связаны друг с другом.

5. Культурные особенности не нарушают единство всеобщих ценностей, которые объединяют наши народы, более того, они делают их более плодотворными. Многообразие составляет саму основу культурной самобытности там, где бок о бок существуют разные традиции.

6. Международное сообщество считает своим долгом сохранять и защищать культурное наследие каждого народа.

7. Все это требует такой культурной политики, которая бы охраняла, развивала и обогащала самобытность и культурное наследие каждого народа, обеспечивала полное уважение культурных меньшинств и других культур мира. Незнание культуры той или иной группы или ее уничтожение обедняет человечество в целом.

8. Необходимо признать равенство в достоинстве всех культур и права каждого народа и каждого культурного сообщества утверждать, сохранять свою культурную самобытность и обеспечивать ее уважение.

9. Все культуры составляют единое целое в общем наследии человека. Культурная самобытность народов обновляется и обогащается в результате контактов с традициями и ценностями других народов [8].

В связи с приведенной выдержкой из указанного документа обучение на билингвальной основе обретает широкие перспективы в современной образовательной системе [9,10,11]. Однако необходимо конкретизировать понятие «билингвального обучения» и выявить его преимущества, а также рассмотреть его разновидности.

Под термином «билингвизм», или «двуязычие» понимается владение и применение двух языков, причем степень владения тем или иным языком может быть различной, в отличие от монолингвизма (владение первым, или родным языком) и многоязычия (владение несколькими языками). Билингвальное обучение (двуязычное обучение) рассматривается как изучение специального предмета на иностранном языке или втором (иностранном) языке, то есть такая организация обучения, когда становится возможным использование более чем одного языка как средства преподавания. Двуязычное обучение относится к типу обучения по программе обогащения. Такая концепция в истории преподавания иностранного языка не нова. Доказательством этому служит так называемый «разговорный метод» в преподавании иностранного языка в XVII – XVIII вв. Под «двуязычным методом» понимается отведение значительной роли родному языку при объяснении значения и при выполнении упражнений.

Двуязычие, приобретенное в условиях совместной повседневной жизни двух народов – например, при иммиграции на постоянное место жительства за границу либо вследствие интернационального брака родителей, – обычно называют контактным, или «естественным». Контактным же является и двуязычие, возникающее при регулярном межнациональном общении: в детском саду, в школе, в вузе. В этих случаях билингвизм имеет стихийный характер, так как усвоение языков происходит бессистемно и неосознанно, а навыки говорения могут формироваться как параллельно, так и последовательно. Такое естественное двуязычие может передаваться из поколения в поколение [12,13].

Контактным же является двуязычие при возникновении языка межнационального общения: в детском саду, в школе, в ВУЗе. Но если рассмотреть проблему двуязычия глобально, то нужно

упомануть о том, что билингвальными могут быть не только отдельные лица, но и целые народы. Межнациональными языками для народов востока являлись: арабский, персидский, китайский; В Западной Европе – латинский, у ряда славянских народов – церковнославянский.

Если в прошлом билингвизм носил социально-ограниченный характер, то в современном мире двуязычие имеет более широкий характер.

Двуязычие распространено в Швейцарии, Бельгии, Англии, Франции и многих других европейских странах. Билингвальной является значительная часть современного населения Латинской Америки. Более 22 млн. граждан США, в совершенстве владеющих английским, в качестве родных называют другие языки: французский, немецкий, испанский, русский и т.д. Не редкость билингвизм и на территории Российской Федерации.

Элементы билингвального обучения прослеживаются в России в специализированных школах, в которых иностранные языки, как правило, английский, немецкий и французский, преподаются по углубленной программе со второго класса и используются также в качестве средства обучения. Данная российская модель идентична германской модели изучения иностранных языков на билингвальной основе. Билингвальная программа обучения позволяет не только обучить языку, но и дать глубокие знания о культуре, литературе, истории, социально-политическом устройстве государства, географии родной страны и страны изучаемого языка, что соответствует одному из современных направлений воспитания новой личности в условиях становления единой Европы.

Билингвальное обучение может иметь место, в принципе, при обучении любому предмету. Однако, как показывает опыт европейских стран, наиболее подходящим для осуществления билингвального обучения является такой специальный предмет, как география. Аргументом в пользу данного предмета является то, что с географией связаны представления учащихся о мире. Кроме того, при обучении данному предмету возможно активное применение средств наглядности, а содержание обучения этому предмету представляет собою неограниченные возможности для осуществления межкультурного обучения, так как учащиеся знакомятся с различными регионами (географическими зонами) мира и, таким образом, с различными культурами. Специальная географическая лексика содержит множество интернационализмов, заимствованных преимущественно из немецкого языка. В России в последнее время появляются учебники по экономической географии (экономика+география). Видные западные ученые (Р.С. Баур, Ц. Клоста, Ц. Вендеротт, С. Эллерс) отмечают, что именно в России, и в частности в специальных школах с углубленным изучением иностранных языков, с давних времен существуют незыблемые научные традиции в теории обучения языкам и «ресурсы», которые могут быть использованы для учреждения билингвальных форм обучения. Не только западные, но и отечественные ученые (Н.Д. Гальскова, Н.Ф. Коряковцева, Е.В. Мусницкая, Н.Н. Нечаев) полагают, что проблема билингвального обучения актуальна в настоящее время в России в рамках обновления содержания языкового образования в условиях распространенной модели школы с углубленным изучением иностранных языков, а также в условиях гимназического и гуманитарного лицейского образования, особенно с учетом задачи совершенствования профильно-ориентированной ступени обучения и связи «школа–вуз». Изучение иностранного языка на билингвальной основе является в настоящее время одним из важнейших моделей изучения иностранного языка в современном европейском образовательном пространстве, в которое активно в настоящее время интегрируется Россия, а также одной из задач российской языковой и образовательной политики.

Рассмотрим многокомпонентную структуру билингвальной компетенции. В первую очередь речь идет о способности преподавателя методологически и дидактически грамотно проводить учебные занятия. Во-вторых, подразумевается способность развивать коммуникативные умения учащихся в рамках занятий по спецпредмету на иностранном языке, что закладывает базис для непрерывного обучения. Третья составляющая билингвальной компетенции – способность организовывать занятия по иностранному языку с учетом возрастных и индивидуальных особенностей учащихся. Четвертый компонент заключается в том, чтобы научить учащихся учиться, сделать процесс изучения иностранного языка транспарентным (этот компонент связан с понятием автономного, или самоуправляемого обучения). В-пятых, билингвальная компетенция

включает в себя способность к кооперации и сотрудничеству. Исследователь Х. Глинц видит залог успеха билингвального обучения, в первую очередь, в профессионально-педагогической подготовке преподавателей: «Будущие преподаватели должны четко понимать, как функционирует тот или иной язык, видеть схожие черты и различия между родным и иностранным языком на уровне их формальных структур. При этом ни один язык не должен рассматриваться в качестве «первичного»: все языки, как и все народы и нации являются равноценными». Исследует практику обучения немецкому языку как второму (иностранному) языку в Германии и констатирует тот факт, что нерешенными в этой связи являются следующие проблемы:

- преподаватели должны быть посредниками между родным языком учащихся и иностранным, что предполагает координацию содержания обучения по данным дисциплинам;
- связь обучения с жизнью, ориентация обучения на актуальные проблемы жизни мигрантов: участие учебного заведения в решении проблем мигрантских семей в городе (общение, интенсивная работа с родителями, участие представителей этнических групп в работе учебного заведения, реализация проектов межкультурного обучения);
- реализация целей билингвального обучения и воспитания предполагающая развитие у мигрантов техники перевода, сравнения структурных особенностей языков;
- предоставление учащимся права и возможности изучать языки мигрантов.

Успех билингвального обучения в большей степени зависит от преподавателя. Если занятие билингвального типа по определенному предмету проводит один и тот же преподаватель, то он выполняет две различные функции:

- 1) выполняя роль преподавателя иностранных языков, он способствует развитию у учащихся языковой компетенции;
- 2) его первичной задачей как преподавателя специальной учебной дисциплины является передача учащимся знаний в области этой дисциплины. Исправление ошибок учащихся на занятиях по иностранному языку, истории, географии, политологии и т.д. осуществляется разными способами. В связи с этим растет потребность в преподавателе, который выполнял бы обе вышеупомянутые функции. Преподавателям, которые проводят билингвальные занятия, по мнению Т. Левандовски, вменяется в обязанность выполнение сложных задач, так как на основе своих профессиональных умений, социальной ответственности и схожести социального положения с учащимися-мигрантами и, кооперируя друг с другом, они «должны способствовать становлению коммуникативной компетенции учащихся с целью их скорейшей социальной интеграции». Таким образом, справиться с важнейшими задачами образования будущего смогут только соответствующим образом подготовленные преподаватели иностранных языков, владеющие спектром профессиональных компетенций, важное место среди которых занимает билингвальная компетенция.

Билингвальные занятия с детьми в одних странах ЕС начинаются уже в начальной школе, в других – в средних классах (например, в Германии с 12 лет). Часть ученых критикует множественность существующих форм билингвального обучения и выступает за принятие единой для всей Европы модели, многие же согласны с Р.С. Бауром, утверждающим, что сила двуязычного образования именно в многообразии моделей [14]. Выбор модели зависит от специфических, порой очень сложных социолингвистических условий.

Все образовательные программы тех или иных моделей обучения неродному языку можно разделить на три группы:

- программы обогащения;
- программы перехода;
- программы сохранения языка.

Эти модели зависят от очень сложных социолингвистических условий. Необходимо подчеркнуть, что наиболее интересной с точки зрения методики обучения иностранным языкам является первая из трех моделей. Программы обогащения представляют собой произвольный набор предметов, которые преподаются на иностранном языке. Изучение второго языка носит интенсивный и продуктивный характер, его особенностью является двойной эффект –

одновременно приобретаются и новые знания, и языковые навыки. Такое обучение ориентировано на детей, находящихся на социальной лестнице выше других и, что важнее, более подготовленных и способных, чем остальные учащиеся. Накопленный опыт свидетельствует о том, что наиболее продуктивно оно осуществляется в условиях обучения более подготовленных и способных учащихся. Поэтому данный вид двуязычного обучения иногда определяют как элитарное образование, т.е. образование «не для всех».

Другую модель представляют собой бикультурные встречные классы, в которых занятия проводятся на двух иностранных языках.

Наибольшее распространение получили формы двуязычного обучения детей национальных меньшинств, известные как переходные программы. Около половины предметов ведется на основном языке, а остальные по программе двуязычия с целью последующей полной интеграции детей через какое-то время в одноязычный процесс обучения в условиях многоязычной школы.

Основная цель таких переходных программ – приобщить детей национальных меньшинств к языку преобладающего населения.

К третьему типу учебных программ относятся так называемые программы сохранения языка.

Они ориентированы как на детей доминантных языковых групп, так и на детей национальных меньшинств, а также культур, находящихся под угрозой вымирания.

На начальном этапе обучения создаются классы с родным языком, в которых второй язык играет подчиненную роль, чтобы таким образом обеспечить достаточную социализацию находящегося под угрозой языка национальных меньшинств.

В современных поликультурных условиях межнационального взаимодействия самой распространенной и популярной в европейской педагогике считается немецкая модель билингвального обучения, получившая название Content and Language Integrated Learning (CLIL) – изучение специального материала – предмета (например географии, истории, биологии, литературы) на иностранном языке. Концепт CLIL практикуется в различных странах Европейского Союза, принимая различные формы в зависимости от «специфической» языковой ситуации в той или иной стране.

В Германии данный концепт рассматривается в контексте изучения специальных предметов на наиболее распространенных иностранных языках – английском и французском. Иностранный язык в данном случае используется не как предмет изучения, а как язык преподавания предметов, например, истории, географии, биологии. Эффективность этого метода состоит в том, что уже с самого начала обучения в школе преподавание ведется на иностранном языке, при этом закладываются основы второго языка. Что касается подбора предметов для двуязычного преподавания, то, например, в Германии вполне оправдал себя выбор общественно-политических дисциплин, что, с одной стороны, объясняется связью терминологии данных дисциплин с культурой страны иностранного языка, глобальным стремлением к толерантности. Иная модель представлена в Бельгии и Люксембурге, где в вышеуказанных целях используются французский и немецкий языки, которые также являются официальными языками этих стран. Это имеет место и в Финляндии, Испании, Швейцарии, в которых национальные языки изучаются как иностранные/вторые языки. Данная модель сходна с моделью, распространенной в США, где двуязычное обучение уже давно является одной из форм организации обучения в школах национальных меньшинств, прежде всего при обучении детей иммигрантов.

Общим является то, что в преподавании разных специальных дисциплин используется более чем один язык. При организации обучения, когда овладение учащимися предметными знаниями в определенной области осуществляется на основе взаимосвязанного использования двух языков (родного и неродного), осваиваемый язык выступает одновременно и объектом изучения, и средством общения, и инструментом приобщения к миру специальных знаний.

Подобная, идентичная немецкой модели система билингвального обучения поддерживается, например, в российских специализированных школах, где иностранные языки (как правило, английский, немецкий и французский) преподаются по углубленной программе. Учебная программа предусматривает не только овладение лингвистическими навыками и умениями,

но и обретение знаний о культуре, литературе, истории, социально-политическом устройстве государства, географии родной страны и страны изучаемого языка, что соответствует одному из современных направлений воспитания новой личности в условиях становления единой Европы.

Важной для понимания сущности билингвального обучения является «теория социальной деятельности» («soziale Handlungskompetenz»), наглядно представленная немецким ученым У. Детлоффом: «На место глобальной цели – умения ориентироваться в реалиях страны и сравнивать чужую культуру с культурой своей страны – приходит цель овладения и билатеральными коммуникативными навыками, и навыками совместной деятельности, что позволит готовому к межкультурному общению учащемуся коммуницировать и совместно действовать в области политики, образования, управления и т.д., а также целенаправленно использовать свою собственную и чужую систему культурных ценностей и норм поведения для преодоления коммуникативных барьеров» [15].

Согласно новейшим когнитивным исследованиям, процесс обучения состоит не из «переноса» информации от учителя к учащимся, а постоянно должен протекать в самом учащемся, т.е. быть автономным и личностно-ориентированным. Знание языков представителей различных культур понимается сегодня как средство коммуникации, интеркультурного поведения. Актуальность обучения на двуязычной основе определяется, прежде всего, тенденцией к всеобщей интеграции в экономической, культурной и политической сферах, что в образовательной сфере обуславливает интеграцию предметного знания, направленность на познание целостной картины мира. На пути к европейской интеграции учебная цель формирования «транснациональных коммуникативных способностей», популярная в 1970–1980-е гг., постепенно замещается развитием стремления к «межкультурной коммуникации» [15].

Билингвальное образование обеспечивает учащимся широкий доступ к новой информации в различных областях в соответствии с индивидуальными потребностями, возможности непрерывного образования, а также повышает конкурентоспособность специалистов на общеевропейском и мировом рынке.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Солнцева-Накова Е. Об основных тенденциях и перспективах развития двуязычного образования // Образование и наука. 2012. № 9. С.129–138.
2. Fthenakis W., Sonner A., Thrul R., Walbinger W. Bilingualbikulturelle Entwicklung des Kinders: Ein Handbuch for Psychologen, Pedagogen und Linguisten. Munchen: Hueber, 1985.
3. Fthenakis W.E. Bilingual-bikulturelle versus multikulturelle Konzepte? Anregungen zur Überwindung einer künstlichen Alternative. Vortrag beim 10. Kongress d. Dt. Gesellschaft f. Erziehungswissenschaft. Unveröff. Ms. 1986.
4. Целлиа де Р. Что значит билингвальный? формы и модели двуязычного обучения // Иностран. яз. в shk. 1995. № 6.
5. Коменский Я.А. Избр. пед. соч. – М., 1987. – Т. 2. – С.383.
6. Каптерев П.Ф. Избр. пед. соч. – М., 1982. – С.421.
7. Выготский Л.С. // Собр. соч. – М., 1983. – Т. 3. – С.145.
8. Гальскова Н.Д., Коряковцева Н.Ф., Мусницкая Е.В., Нечаев Н.Н. Обучение на билингвальной основе как компонент углубленного образования // Иностран. яз. в shk. 2003. № 2.
9. Анисимова А.А. Использование игровой технологии как средства билингвального обучения // Муниципальное образование: инновации и эксперимент. 2012. № 3. – С. 49–52.
10. Гавриш Л.Ф. Создание интегрированной системы билингвального развития и обучения школьников, изучающих французский язык // Муниципальное образование: инновации и эксперимент. 2011. № 4. – С. 71–77.
11. Шмарова И.В. Опыт-экспериментальная работа по формированию у первоклассников-билингвалов устной речи в сельской школе // Муниципальное образование: инновации и эксперимент. 2012. № 3. – С. 52–56.

12. Сиденко Е.А. VI Международный семинар по вопросам естественного билингвизма и межкультурной коммуникации // Эксперимент и инновации в школе. 2012. № 4. –С. 41–43.
13. Салимова Д.А. Двухязычие в Республике Татарстан: критерии определения уровня владения языками и пути к амбилингвизму // Муниципальное образование: инновации и эксперимент. 2012. № 5. –С. 78–80.
14. Baur R.S., u.a. Bilinguales Lehren und Lernen fur einen zeitgemassen Unterricht in Russland // ZFF, 11.1.2000.
15. Dethloff U. Interkulturelle Kommunikation: Ubergungen zu einer Neuorientierung der Landeskunde in den neunziger Jahren // Zielprache Franzosisch. J. 24. Heft 3. 1992.

Е.В.СОЛНЦЕВА-НАКОВА

ҚОСТІЛДІ БІЛІМ БЕРУДІ ДАМУДЫҢ НЕГІЗГІ БАСЫМДЫЛЫҚТАРЫ МЕН БОЛАШАҚТАРЫ ТУРАЛЫ

Мақалада билингвалық білім беру жүйесі туралы баяндалған. Оның қалыптасу тарихы, көпэтникалық білім берудің полимәдениеттілікке алмасу себептері мен салдары қысқаша сипаттамасы берілген. Тарихи және әлеуметтік алғышарттарға ғана емес, сонымен бірге философия, педагогика және психология ғылымдарының әлемдік дәстүрлерінің дамуына қатысты бекитін билингвалық және полимәдени оқытулардың өзара байланысы атап көрсетілген. «Билингвалық оқыту» ұғымы нақтыланып, оның модельдері қарастырылған. Олардың әрбір елде және әрбір аймақта таралуы арнайы, тіпті кейде өте күрделі әлеуметтік лингвистикалық шарттарға тәуелді болып келеді. Қостілді негізде оқытудың маңыздылығы, ең алдымен экономикалық, мәдени және саяси салалардағы жалпыға ортақ кірігудің басымдылықтарымен шартталған өзектілігі көрсетілген. Билингвалық білім берудің оқушының жеке сұранысына сәйкес әртүрлі пәндік салалардағы кең ауқымды ақпаратқа тереңдеп енуді, жаңа ақпаратты алуды қамтамасыз ететіндігі, өзінің білімділік деңгейін үздіксіз арттыра алу мүмкіндігі, сондай-ақ болашақта мамандардың жалпыеуропалық және әлемдік нарықтағы бәсекелестікке қабілеттілігі сияқты барлық артықшылықтары аталып өтілген.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: *билингвалық оқыту, мәдениетаралық өзара әсерлесу, полимәдениетті білім беру.*

E.V. SOLNTSEVA-NAKOVA

ABOUT THE MAIN TRENDS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF BILINGUAL EDUCATION

The paper deals with the system of bilingual education, its development history, causes and effects of transformation of multi-ethnic education into poly-cultural one. The correlation between the bilingual and poly-cultural teaching is emphasized, its intensification resulting from the historical and socio-cultural background, as well as the global trends in philosophy, pedagogy and psychology. The author specifies the term of bilingual teaching; examines its various models emphasizing that their preferences depend on the particular socio-lingual backgrounds; demonstrates the relevance of bilingual teaching resulted from the general trend of economic, cultural and political integration. The advantages of bilingual education are enumerated: the access to information in various spheres and in a broader scale, continuing educational growth and competitiveness in the European and world labor markets.

KEYWORDS: *bilingual teaching, cross-cultural communication, poly-cultural education.*

371.315.5

С.С.ТАШЕТОВА

Филиал АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области,
г.Караганды, Республика Казахстан
tashetova.s@orleu-edu.kz

ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ РОБОТОТЕХНИКА КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ STEM-ОБРАЗОВАНИЯ

В статье обозначены приоритетные направления проектной деятельности с использованием образовательной робототехники, которое основано на принципах STEM-образования. Дан обзор основ робототехники на базе конструктора LEGO MINDSTORMS EV3 и учебной платформы Arduino UNO R3, а так же основы проектирования уроков математики, физики и информатики с применением средств робототехники для развития информационной компетентности учащихся. Отмечены управленческие и технические решения по внедрению в Казахстане проектов с использованием образовательной робототехники.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: образовательная робототехника, STEM-образование, конструирование, LEGO MINDSTORMS EV3, Arduino UNO R3, Lego-конструктор, кросс-платформенность, STEM-грамотность.

В настоящее время в мире происходит четвертая технологическая революция: стремительные потоки информации, высокотехнологичные инновации и разработки преобразовывают все сферы нашей жизни. Меняются и запросы общества, интересы личности.

Если раньше на уроке труда девочки шили фартуки, а мальчики работали с деревом или металлом, то в настоящее время этого просто недостаточно. Робототехника, конструирование, программирование, моделирование, 3D-проектирование и многое другое – вот что теперь интересует современных школьников всего мира. Для реализации этих интересов необходимы более сложные навыки и компетенции. Важно не только знать и уметь, но также исследовать и изобретать.

Сегодня еще только предстоит осознать всю полноту темпов развития новой революции: неограниченные возможности общества, в котором миллиарды людей связаны между собой мобильными устройствами, ошеломляющее сочетание зарождающихся технологических прорывов в самом широком спектре областей, включая искусственный интеллект и роботизацию, трехмерную печать, нано- и биотехнологии, квантовые вычисления. Четвертая промышленная революция, как имеющая творческое начало, ориентированная на человека, станет неотъемлемой частью всех стран, экономических систем, людей [1].

Очерчивая круг задач, стоящих перед народом Казахстана, в Послании 2017 года Президент Республики Казахстан Н.А.Назарбаев определил, что «повсеместное внедрение элементов Четвертой промышленной революции должно стать основным фактором. Это автоматизация, роботизация, искусственный интеллект, обмен «большими данными» и другие [2].

Кардинальные изменения, которые происходят сегодня, связаны с неопределенностью, что предполагает высокий уровень готовности общества в целом и каждой отдельной личности

к решению комплексных задач, вносящих значительные изменения в нашу жизнь и жизнь будущих поколений.

В связи с этим в Государственной программе развития образования и науки на 2016-2019 годы отмечено: «В современных условиях образование и наука должны быть на переднем крае преобразований. Ведущие экономики мира достигают процветания только за счет высокого уровня человеческого капитала. Этому способствуют новые образовательные стратегии и политики» [3].

Анализируя круг проблем, характеризующих имеющееся состояние казахстанского образования, и способы их преодоления, Программа обращает внимание на следующие аспекты:

- необходимость формирования социальных и эмоциональных навыков, развитие некогнитивных способностей учеников;
- переход на обновленное содержание школьного образования в контексте STEM-обучения;
- междисциплинарный и проектный подход для мотивации школьников на активный процесс познания и развития [3].

Одним из приоритетных направлений в комплексном решении определенных выше проблем является организация проектной деятельности с использованием образовательной робототехники, которое основано на принципах STEM: science (наука), technology (технология), engineering (инжиниринг) и mathematics (математика). Этот подход предполагает сочетание как минимум трех компонентов:

- высокого уровня продуктивности проектной деятельности для развития личности учеников и их мышления;
- понимания учениками связи процесса проектирования и его результатов с реальной практической жизнью;
- мотивации учеников к изучению робототехники как наиболее актуального тренда современных информационно-коммуникационных технологий.

STEM – интегрированный подход обучения, в рамках которого академические научно-технические концепции изучаются в контексте реальной жизни. Цель такого подхода – создание устойчивых связей между школой, обществом, работой и целым миром, способствующих развитию STEM-грамотности и конкурентоспособности в мировой экономике (Tsupro, 2009) [4].

Анализируя преимущества STEM-образования, специалисты выделяют следующие аспекты [5]:

1) Интегрированное обучение по «тематике», а не по предметам.

STEM

STEM-обучение соединяет в себе междисциплинарный и проектный подход, основой для которого становится интеграция естественных наук в технологии, инженерное творчество и математику. Важно обучать науке, технологии, инженерному искусству и математике интегрировано, потому что эти сферы тесно взаимосвязаны на практике.

2) Применение научно-технических знаний в реальной жизни.

В рамках STEM-образования ученики они разрабатывают, конструируют и совершенствуют современные технические устройства. Они изучают конкретный проект, своими руками создают прототип реального продукта. К примеру, конструируя ракету, ученики знакомятся с инженерным дизайном, понимают значение терминов угол пуска, давление, сила протяжения, сила трения, траектория и координатные оси.

3) Развитие навыков критического мышления и разрешения проблем. Анализ

результатов работы каждого инженерного проекта – постановка и поиск ответов на самые разнообразные вопросы высокого порядка, которые позволяют улучшить проект и получить самый оптимальный результат.

4) *Повышение уверенности в своих силах.* Дети, создавая разные продукты, строя мосты и дороги, запуская аэропланы и машины, тестируя роботы и электронные игры, разрабатывая свои подводные и воздушные конструкции, каждый раз становятся ближе и ближе к цели. Решая все проблемы своими силами, ученики достигают цель. Для них это – вдохновение, победа, адреналин. После каждого достижения цели они становятся все более уверенными в своих силах.

5) *Активная коммуникация и командная работа.*

На стадии обсуждения STEM-проектов создается свободная атмосфера для дискуссий и высказывания мнений. Ученики учатся свободно высказывать свою позицию, обосновывать свою идею. Значительную часть занятия ученики проводят за обсуждением своего проекта, развивая его и доводя до совершенства с партнерами по команде.

6) *Развитие интереса к техническим дисциплинам.* Задача STEM-обучения в

Младшейшколесоздаватьусловиядляразвитияинтересауучениковкестественнонаучным и техническим дисциплинам. Занятия STEM – конструктивные, динамичные, что не дает детям скучать. Строя машины, мосты, небоскребы, создавая свои электронные игры, фабрики, логистические сети и подводные лодки, ученики проявляют все больший интерес к науке и технике.

7) *Креативные и инновационные подходы к проектам.* STEM обучение состоит из шести этапов: вопрос (задача), обсуждение, дизайн, конструирование, тестирование и развитие. Эти этапы и являются основой системного проектного подхода, направленного на развитие креативного, инновационного мышления.

8) *Мост между обучением и карьерой.* Есть множество изданий, которые анализируют уровень роста необходимости разных специальностей. По разным оценкам, из 10 специальностей, имеющих высокий рост в будущем, 9 будут требовать STEM-навыки.

9) *Подготовка детей к технологическим инновациям жизни.* Ученики, которые в рамках учебных проектов самостоятельно исследуют процессы, объекты реальной жизни, по завершению обучения смогут адекватно воспринимать и принимать активное участие в использовании и создании инноваций.

Робототехника – является областью науки и техники, которая ориентирована на создание роботов и робототизированных систем, которые построены на базах мехатронных модулей. Так же она является интегрированным комплексом, который включает в себя элементы механики, электроники и программирования.

При наличии материальных, методических и кадровых ресурсов в организациях образования предмет «Робототехника» является практическим курсом, в котором реализуются практические знания, которые были получены при изучении математики, физики, информатики и других предметов.

Так при изучении робототехники на уроках информатики ученики получают основы моделирования, конструирования и программирования роботов и робототехнических систем, представление о мире технических наук, технологий на людей и окружающую нас среду, о сфере деятельности и общественных производств. Робототехника, синтерзирующая технические знания, раскрывает способы из эксплуатации в разных областях деятельности учащихся.

Создание и отладка алгоритмов для робота – задача из курса информатики. В то же время программирование устройств (моторов и датчиков), которыми оснащен робот, затрагивает и область физики. При создании программ необходимо понимать суть работы датчика (физические закономерности, на которых основана его работа), учитывать погрешности

измерения датчика и др. Физика всегда занимала ведущее место как научная основа техники, поскольку она лежит в основе всех наиболее значимых направлений технического прогресса. Для образовательной робототехники особо важными разделами физической науки являются механика и электроника.

Математика как инструмент научного познания позволяет в образовательной робототехнике решать задачи с углами, градусами, коэффициентами и пропорциями. В сумме физические и математические знания дают возможность рассчитывать траекторию движения робота, измерять и рассчитывать значения физических величин. Наконец, в совокупности с информатикой математика позволяет создавать достаточно сложные алгоритмы для робота с использованием переменных величин и математических вычислений [6].

Большую роль в изучении робототехники играет самостоятельная и проектная деятельность учащихся, которая способствует их творческому развитию. Благодаря данному предмету ученики интересуются разработкой робототизированных систем и написанием программного обеспечения к ним, что несомненно пойдет на пользу не только организациям образования но и всей стране в целом, так как появятся новые перспективы в получении талантливых и заинтересованных в этой области квалифицированных специалистов.

Мотивационный и технологический компоненты образовательной робототехники сегодня значительно усиливают развивающий потенциал проектной деятельности. Современное проектирование в рамках образовательной робототехники содержит специальные средства, позволяющие лучше анализировать проблемные ситуации, понимать, в чем состоит проблема, выявлять возможности для ее решения, оценивать, какие из существующих возможностей использовать предпочтительней, проектировать реалистичные цели, разрабатывать эффективные планы достижения целей, оценивать риски и снижать их.

Наиболее распространенным решением в системе образования в настоящее время является использование семейство конструкторов Lego, позволяющих охватить практически все возрастные группы учащихся, начиная от младших школьников и заканчивая учащимися старших классов. Данное обстоятельство является крайне важным, так как позволяет сохранить преемственность и поэтапность образовательного процесса [7].

Для успешного внедрения курса робототехники в организациях образования Республики Казахстанс2016года вАОНЦПК«Өрлеу»ведетсясистемнаяработапоподготовкепедагогических кадров естественно-математического направления в области образовательной робототехники. В филиале АО НЦПК «Өрлеу» Института повышения квалификации педагогических работников по Карагандинской области с июня 2017 года запущены курсы повышения квалификации для учителей информатики, математики и физики организаций среднего образования по данной образовательной программе.

Основной целью программы является повышение профессиональной компетентности педагогических кадров по развитию информационной и технической грамотности обучающихся в области применения средств робототехники.

Содержание курсов направлено на изучение основ робототехник на базе конструктора LEGO MINDSTORMS EV 3 и учебной платформы Arduino UNO R3.

Для реализации данной программы используем конструктор Lego Mindstorms, так же состоящий из стандартных деталей Lego (планки, оси, колеса, шестерни), сенсоров, двигателей и программируемого блока. Наличие отдельного программируемого блока в сочетании со средой программирования высокого уровня делает данный набор серьезным инструментом, позволяющим создавать роботов, решающих достаточно сложные задачи. Важным достоинством Lego Mindstorms является его простота и гибкость. Набор позволяет подобрать необходимые детали практически под любую задачу либо объединить несколько наборов для решения сложных задач.

С педагогической точки зрения, использование подобных наборов стимулирует

мотивацию обучающихся к получению знаний. При работе с Lego-конструктором обучающийся видит плоды своей работы и имеет возможность применить полученные знания на практике в рамках самостоятельной активной творческой деятельности. Проекты образовательной робототехники интересны тем, что в процессе разработки проектов на каждой стадии проектирования наряду с проектными решают учебные задачи. Ведь в ходе работы они неоднократно измеряют, сравнивают, оценивают различные величины: расстояние, скорость или угол вращения, цвет или яркость света, время, температуру и другие. За внешней простотой действий, которые обучающийся выполняют в ходе, по их мнению, игры, формируются базовые навыки для решения разнообразных практических и исследовательских задач – измерение, анализ, обоснование, интерпретация. Делает выводы о роли измерительной шкалы, понимает разницу единиц измерения, как связаны между собой единица измерения и измерительная шкала, как зависит количественная оценка какого-то качества от величины единицы измерения.

Организационная форма обучения обучающийся методам решения исследовательских и практических проблем предполагает проектную работу в малых (2-6 человек) группах и межгрупповое взаимодействие при обсуждении результатов проектирования, что предполагает развитие коммуникативных навыков, навыков работы в команде и обоснованного ведения дискуссии [8].

Основная роль учителя при реализации проектной деятельности состоит в том, что он посредством вопросов и проявления различий в позициях побуждает интеллектуальную активность учащихся и контролирует логику самостоятельного продвижения учеников в решении практических и учебных задач.

Так, в ходе исследования образовательных робототехнических решений LEGO MINDSTORMS® Education EV3 обучающиеся могут самостоятельно выполнять задания, структурированные для активного изучения [9]:

- Основы. Научитесь управлять приводной платформой и активировать действия на основе данных, поступающих от различных датчиков.

- Более сложные действия. Освойте основы более сложных тем, таких как циклы программ, переключатели, многопозиционные переключатели, массивы и шины данных.

- Аппаратные средства. Ознакомьтесь с интеллектуальным модулем EV3 и с разнообразными датчиками и моторами.

- Регистрация данных. Освойте принципы регистрации данных, такие как регистрация данных в реальном времени и удаленных данных, программирование на графике и расчет наборов данных.

- Инструменты. Узнайте, как использовать разнообразные инструменты, которые включены в программное обеспечение.

Представленная структура образовательных робототехнических решений LEGO® способствует повышению мотивации и эффективному обучению. Именно за счет активной, увлекательной деятельности образовательные решения LEGO формируют навыки, необходимые для успешного развития в течение всей жизни. При изучении конструктора LEGO MINDSTORMS EV3 получают базовые знания по проектированию и программированию простых инженерных систем. В процессе изучения конструктора педагоги выполняют ряд мини-проектов по сбору и программированию роботов, таких как «Образовательный робот», «Робот-манипулятор», «Робот-гимнаст», «Робот для соревнования «Кегельринг», «Дистанционное управление роботом» и др. Каждый из собранных роботов поможет слушателям изучить

различные действия с датчиками и моторами конструктора.

Основой Arduino UNO R3 является базовый аппаратный модуль и программа, в которой можно написать код для контроллера на специализированном языке, и которая позволяет этот модуль подключить и запрограммировать.

Arduino – это инструмент для проектирования электронных устройств (электронный конструктор) более плотно взаимодействующих с окружающей среде, чем стандартные персональные компьютеры, которые фактически не выходят за рамки виртуальности. Эта платформа, предназначенная для «physical computing» с открытым программным кодом, построенная на простой печатной плате с современной средой написания программного обеспечения.

Arduino применяется для создания электронных устройств с возможностью приема сигналов от различных цифровых и аналоговых датчиков, которые могут быть подключены к нему, и управления различными исполнительными устройствами. Проекты устройств, основанные на Arduino, могут работать самостоятельно или взаимодействовать с программным обеспечением на компьютере (Flash, Processing, MaxMSP). Платы могут быть собраны пользователем самостоятельно или куплены в сборе. Среда разработки программ с открытым

исходным текстом доступна для бесплатного скачивания.

Язык программирования Arduino UNO R3 является Wiring, схожей платформы для «physical computing», основанной на мультимедийной среде программирования Processing.

Существует множество микроконтроллеров и платформ для осуществления «physical computing». Parallax Basic Stamp, Netmedias BX-24, Phidgets, MITs Handyboard и многие другие предлагают схожую функциональность. Все эти устройства объединяют разрозненную информацию о программировании и заключают ее в простую в использовании сборку. Arduino, в свою очередь, тоже упрощает процесс работы с микроконтроллерами, однако имеет ряд преимуществ перед другими устройствами:

- Низкая стоимость. Платы Arduino относительно дешевы по сравнению с другими платформами. Самая недорогая версия модуля Arduino может быть собрана в ручную, а некоторые даже готовые модули стоят меньше 50 долларов;
- Кросс-платформенность. Программное обеспечение Arduino работает под ОС Windows, Macintosh OSX и Linux. Большинство микроконтроллеров ограничивается ОС Windows;
- Простая и понятная среда программирования. Среда Arduino подходит как для начинающих пользователей, так и для опытных. Arduino основана на среде программирования Processing. понятная среда программирования. Среда Arduino подходит как для начинающих пользователей.

Программное обеспечение с возможностью расширения и открытым текстом – ПО Arduino выпускается как инструмент, который может быть дополнен опытными пользователями. Язык может дополняться библиотеками C++. Пользователи, желающие понять технические нюансы, имеют возможность перейти на язык AVR C на котором основан C++. Соответственно, имеется возможность добавить код из среды AVR C в программу Arduino [10].

Предметом изучения являются принципы и методы разработки, конструирования и программирования управляемых электронных устройств на базе вычислительной платформы (контроллера) Arduino или ее клона.

В процессе изучения микроконтроллера Arduino UNO R3 слушатели научатся проектировать и программировать простейшие электронные устройства в среде программирования для Arduino UNO R3.

Отработав на практике основные принципы построения и проектирования робототехнических

систем на основе микроконтроллера слушатели отрабатывают практические работы.

Помимо изучения технологии работы с конструкторами педагоги познакомятся с основами проектирования уроков математики, физики и информатики с применением средств робототехники для развития информационной компетентности учащихся.

В результате обучения на курсах повышения квалификации педагоги будут знать и понимать основ конструирования и управления роботами и принципы практико-ориентированного проектного обучения с использованием робототехнических решений. Будут уметь конструировать и управлять роботами на базе конструктора LEGO MINDSTORMS EV3 и учебной платформы Arduino, проектировать уроки по предмету на основе практико-ориентированного проектного подхода с применением робототехнических решений. Будут владеть навыками интеграции математики, физики и информатики с реальной жизнью посредством практико-ориентированного проектного подхода с применением робототехнических решений (STEM-образование), проектирования образовательного процесса по предмету с использованием робототехнических решений для развития творческого и критического мышления учащихся.

Необходимо отметить, что внедрение в Казахстане проектов с использованием образовательной робототехники поддержано эффективными управленческими и техническими решениями.

В апреле 2017 года в Караганде проведен крупнейший в Казахстане третий международный фестиваль робототехники «RoboLand 2017». В соревнованиях приняли участие 392 команды из Казахстана и России.

Учащиеся общеобразовательных школ, колледжей, Назарбаев Интеллектуальных школ, частных робототехнических клубов состязались по 24 номинациям [11].

В июле 2017 года сборная Казахстана успешно выступила на международных соревнованиях по робототехнике First Global Challenge в Вашингтоне. Соревнования объединили юных талантов, которым завтра предстоит решать глобальные проблемы цифрового мира и интегрированной реальности. Наши школьники вошли в золотую десятку победителей, заняв 8-ое место среди более 160 стран мира. Казахстан представила сборная команда Назарбаев Интеллектуальных школ города Алматы [12].

Безусловно, целевая ориентация государства на внедрение и развитие робототехники, как одного из направлений STEM-образования, позволит готовить детей к технологически развитому миру, когда специалистам новой формации будет необходима всесторонняя подготовка и знания из самых разных образовательных областей естественных наук, инженерии, технологии и математики. Этот процесс, в свою очередь, потребует концептуального расширения профессиональных компетенций учителей естественных дисциплин, математики, информатики и физики на основе междисциплинарной и проектной деятельности [13].

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Четвертая промышленная революция: перевод с английского / Клаус Шваб.– Москва: Издательство «Э», 2017. –208 с.: ил. – (Top Business Awards).
2. Послание Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева народу Казахстана. «Третья модернизация Казахстана: глобальная конкурентоспособность». 31 января 2017 г.
3. Государственная программа развития образования и науки Республики Казахстан на 2016–2019 годы – Режим доступа: <http://www.government.kz/ /ukazy16/rus/ U160000020520160301.htm>
4. Ногайбаева Г. Развитие STEM-образования в мире и Казахстане // «Білімді ел - Образованная страна» №20 (57) от 25 октября 2016г.
5. Азизов Р. Образование нового поколения: 10 преимуществ STEM образования.– Электронный ресурс: URL:<https://ru.linkedin.com/pulse/-stem-rufat-azizov>
6. Материал сайта «Помощь начинающим робототехникам» // <https://robot-help.ru/ lessons.html>
7. Вегнер К. А. Внедрение основ робототехники в современной школе //Вестник Новгородского государственного университета им. Ярослава Мудрого. –2013. –№ 74 (Том 2). –С.17-19.
8. Лазарев В. С. Проектная деятельность в школе: неиспользуемые возможности. // Вопросы образования. –№3.–2015.–С.292–307
- 9.Самоучитель Robot Educator– Режим доступа: <https://le-www-live-s.legocdn.com/sc/media/files/curriculum-grids/ev3-design/ev3-design-curriculum-grid-ru-b6675085c493fa333eed687502796572.pdf>
10. АО «Международный университет информационных технологий» / Учебное пособие по Arduino для программы курсов повышения по робототехнике. – Алматы, 2016. – С.10-11.
11. Третий международный фестиваль робототехники «RoboLand 2017»– Режим доступа: <http://www.roboland.kz/category/novosti/>
12. Сборная Казахстана успешно выступила на международных соревнованиях по робототехнике First Global Challenge в США – Режим доступа: <http://nis.edu.kz/ru/press-center/news/?id=6575>
- 13.Организация проектной деятельности с использованием образовательной робототехники. / Сост. Бектыбаева Г.Ш., Филинова Н.А., Сыздыкова А.И., Ташетова С.С., Мергенов Э.Н. –Электронное методическое пособие. – Караганды, 2017.

С.С.Ташетова

БІЛІМ БЕРУ РОБОТТЕХНИКАСЫ – STEM-БІЛІМ БЕРУДІҢ ҚҰРАМДАС БӨЛІГІ

Мақалада STEM-білім беру қағидасына негізделген білім беру роботтехникасы қолданылатын жобалау іс-әрекетінің басым бағыттары көрсетілген. LEGO MINDSTORMS EV3 конструктор базасындағы және Arduino UNO R3 оқу платформасындағы роботтехника негіздеріне, сондай-ақ оқушылардың ақпараттық құзыреттілігін дамытатын роботтехника құралдары қолданылатын математика, физика және информатика сабақтарын жобалаудың негіздеріне шолу жасалынған. Қазақстанда білім беру роботтехникасы қолданылатын жобаларды енгізудің басқарушылық және техникалық шешімдері де берілген.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: білім беру роботтехникасы, STEM-білім беру, құрастыру, LEGO MINDSTORMS EV3, Arduino UNO R3, Lego-құрастыру, кросс-платформалық, STEM-сауаттылық

S.S.Tashetova

EDUCATIONAL ROBOTICS AS A COMPONENT STEM-EDUCATION

The article identifies the priority areas of the project activity using educational robotics, which is based on the principles of STEM-education. A review of the basics of robotics based on the LEGO MINDSTORMS EV3 designer and the Arduino UNO R3 training platform, as well as the basics of designing math, physics and computer science lessons using robotics to develop students' information competence. Management and technical solutions for implementing projects in Kazakhstan using educational robotics have been noted.

KEYWORDS: educational robotics, STEM- education, constructing, LEGO MINDSTORMS EV3, Arduino UNO R3, Lego- designer, cross-platform, STEM- literacy.

РЕАЛИЗАЦИЯ СМЕШАННОГО ОБУЧЕНИЯ В РАМКАХ КУРСОВ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ ПЕДАГОГОВ ОРГАНИЗАЦИЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОСПИТАНИЯ И ОБУЧЕНИЯ В КАРАГАНДИНСКОЙ ОБЛАСТИ: ОПЫТ ПЕРВОГО ГОДА

Blended Learning, или смешанное обучение – это образовательная концепция, в рамках которой обучающийся получает знания и самостоятельно онлайн, и очно с преподавателем. Такой подход дает возможность контролировать время, место, темп и путь изучения материала. Смешанное образование позволяет совмещать традиционные методики и современные технологии. В статье выделяются преимущества и недостатки данной технологии.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: *Blended Learning, смешанное обучение, повышение квалификации, педагогические кадры, технология, дистанционное обучение*

В 2017 г. были внесены изменения в приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 28 января 2016 года № 92 «Об утверждении образовательных программ курсов повышения квалификации педагогических кадров организаций дошкольного, среднего, дополнительного, а также специального образования». Основные изменения касались того, что содержание программы курсов повышения квалификации педагогических работников дополнилось новой формой проведения – Blended learning [1].

В соответствии с Положением об организации образовательного процесса в режиме смешанного обучения («Blended learning») в системе повышения квалификации педагогических кадров АО «Национальный центр повышения квалификации «Өрлеу» (далее – АО «НЦПК «Өрлеу») (2017 г.) смешанное обучение или «Blended learning» рассматривается как «технология обучения, при которой обучение проводится в традиционной форме и с использованием технологий дистанционного обучения».

Для того, чтобы глубже понять данную технологию, обратимся непосредственно к истории «Blended learning» [2].

Фактически концепция Blended Learning существовала уже в XX веке, в 1960-х годах, но терминология была впервые предложена в 1999 году в пресс-релизе американского Interactive Learning Center, который решил сменить название на EPIC Learning. В медиаматериалах говорилось: «... Мы начинаем предоставлять программное обеспечение для обучения через Интернет, используя собственную методологию Blended Learning».

Трактовки термина значительно разнились, пока в 2006 году не вышла книга авторов Бонк и Грэм, которые уточнили, что смешанное обучение подразумевает микс образования «лицом к лицу» и через компьютер. В наши дни под Blended Learning подразумевается объединение возможностей Интернета и цифровых медиа с образованием в классах.

Известно, что этот подход применялся в авиационной индустрии для контроля знаний и затраченного времени. И если в 1980-х Boeing практиковала Blended Learning с помощью компакт-дисков, то в наше время подход реализуется онлайн, через синхронные и асинхронные вебкасты, трансляции и записанное видео.

Таким образом, Blended Learning, или смешанное обучение – это образовательная концепция, в рамках которой студент/школьник получает знания и самостоятельно онлайн, и очно с преподавателем. Такой подход дает возможность контролировать время, место, темп и путь изучения материала. Смешанное образование позволяет совмещать традиционные методики и современные технологии. Blended Learning, как в блендере, смешивает традиционное Brick and Mortar Education и eLearning, то есть электронное обучение.

Школьник/студент посещает «живые» занятия в классах, но при этом широко используются и так называемые Computer-Mediated Activities, то есть медиатором образовательной активности выступают компьютер, онлайн-режим, мобильные девайсы и специальные обучающие программы/платформы/ресурсы. Образовательная парадигма Blended Learning применима к разным аудиториям: это может быть обучение школьников и студентов, а могут быть тренинги и корпоративное обучение сотрудников.

Зачастую употребляются такие синонимы Blended Learning, как Blending Learning, Hybrid Learning (гибридное образование), Technology-Mediated Instruction (наставление через технологии), Web-Enhanced Instruction (веб-расширенное обучение) и Mixed-Model Instruction (обучение в смешанном режиме) [2].

Blended Learning включает в себя три основные формы обучения:

- дистанционное обучение (Distance Learning),
- обучение в классе (Face-To-Face Learning)
- обучение через Интернет (Online Learning).

Ученики периодически посещают занятия в классе, получают домашние задания для работы в особой программе или на онлайн платформе, в медиатеке и тест-модулях. Дистанционная работа над темой может проводиться индивидуально и с группами учеников. При этом учитель частично контролирует и при необходимости консультирует их.

Основная задача преподавателя – грамотно составить курс и распределить учебный материал. Необходимо решить, что нужно проходить в классе, что можно освоить, изучить и решить дома, какие задания подходят для индивидуальных занятий, а какие – для групповой работы над проектом. Предполагается, что базовый курс преподается на очных занятиях, а расширенный и углубленный осваивают в процессе дистанционного и онлайн обучения. Важно, чтобы занятия Face-To-Face проходили в форматах защиты проектов, презентации или дискуссии между учениками/студентами или с преподавателем. Дистанционный блок должен содержать проекты для работы в группе, творческие, лабораторные и практические задания, справочные материалы и ссылки на дополнительные материалы в Сети, промежуточные и проверочные тесты, а также задания повышенной сложности для одаренных учеников. Проверка знаний должна проводиться не только онлайн и на специальной обучающей платформе, но и в классе.

Эксперты выделяют 6 моделей Blended Learning с разными акцентами, потребностями и объемами затрат:

1. Face-to-Face Driver («Драйвер – очное образование»). Учитель лично дает основной объем образовательного плана, по мере необходимости вкрапляя онлайн обучение как вспомогательное. Эта модель зачастую включает в себя классную и лабораторную работу на компьютерах.

2. Rotation Model («Ротационная модель»). Происходит ротация расписания традиционного очного образования в классе и самостоятельного онлайн обучения в личном режиме (например, через Интернет по плану ссылок, составленному преподавателем; в школьной blended-программе; на специальном сайте).

3. Flex Model («Гибкая модель»). По большей части используется онлайн платформа, учитель поддерживает учеников по мере надобности, время от времени работает с небольшими группами или с одним учеником.

4. Online Lab («Онлайн лаборатория»). Онлайн платформа используется для передачи всего курса на занятиях в классе. Происходит такое обучение под присмотром преподавателя. Такая программа может сочетаться с классической в рамках обычного школьного расписания.

5. Self-Blend Model («Модель "Смешай сам"»). Студент решает, какие из Brick and Mortar-курсов ему необходимо дополнить удаленными онлайн занятиями.

6. Online Driver Model («Драйвер – онлайн обучение»). В основном эта модель предполагает обучение онлайн – через платформу и удаленный контакт с преподавателем. Однако опционально или по требованию могут быть добавлены проверочные очные занятия и встречи с преподавателем либо ментором [2].

Таким образом, начиная с 2017 г. в системе повышения квалификации педагогических работников вводится обучение в смешанном режиме. Основная суть данной технологии заключается в том, что слушатели могут обучаться в очном и дистанционном режиме. Такой подход позволит педагогам самостоятельно определять время, место, темп и путь изучения материала. Кроме того, смешанное обучение совмещает традиционные методики и современные технологии. На наш взгляд, за основу Blended learning была принята ротационная модель, в рамках которой составляется расписание традиционного очного образования на базе института повышения квалификации и самостоятельного онлайн обучения педагогов через Интернет-портал по плану ссылок, составленному тьютором.

Основными целями смешанного обучения в системе повышения квалификации «Орлеу» являются:

- Разработка и реализация актуальных образовательных программ повышения квалификации, соответствующих современным требованиям образовательной политики, инновационным процессам в образовании;
- Внедрение дистанционных образовательных технологий в процесс повышения квалификации педагогических кадров;
- Внедрение современных педагогических технологий, в том числе и информационно-коммуникационных, с опорой на практическую деятельность педагогов;
- Предоставление качественных образовательных услуг по программам дополнительного образования педагогических кадров;
- Создание благоприятных условий для обучения слушателей и повышение ресурсной эффективности образовательного процесса.

18 сентября 2017 г. в филиале АО «НЦПК «Орлеу» Институт повышения квалификации педагогических работников (далее – ИПК ПР) по Карагандинской области стартовали курсы повышения квалификации педагогических работников по теме "Организационно-педагогические аспекты методической работы в условиях обновления содержания дошкольного образования" для методистов и воспитателей дошкольных организаций в режиме смешанного обучения (Blended learning). В таком новом формате курсы повышения квалификации в истории АО «НЦПК «Орлеу» были реализованы впервые. Их отличительная особенность в том, что большую часть курса слушатели осваивают самостоятельно на Национальном образовательном портале повышения квалификации педагогов Республики Казахстан [3].

Курсы повышения квалификации организуются в режиме смешанного обучения (Blended Learning) в соответствии с учебно-тематическим планом курса в режиме смешанного обучения и включают три этапа обучения: очное – 16 часов, дистанционное – 8 часов, самостоятельное – 48 часов. Очное обучение проводится в первый день и в последний день курса по 8 часов. Всего обучение по данному курсу составляет 72 академических часа.

Целью программы является развитие профессиональных компетентностей методистов, воспитателей дошкольных организаций в организационно-педагогических аспектах методической работы в условиях обновления содержания дошкольного воспитания и обучения.

Задачи Программы:

1) актуализировать знания нормативных правовых актов, регламентирующих деятельность дошкольных организаций образования;

2) расширить представление о миссии, роли, функциональных обязанностях методиста, о системе методической службы в дошкольной организации, ее составляющих, а также о документальной базе методиста;

3) повысить уровень о психолого-педагогических особенностях детей дошкольного возраста;

4) сформировать навыки применения технологии и методики раннего развития детей, взаимодействия с родителями и партнерами;

5) моделировать методическую работу в контексте современных требований Государственного общеобязательного стандарта дошкольного воспитания и обучения, утвержденного постановлением Правительства Республики Казахстан от 23 августа 2012 года № 1080 «Об утверждении государственных общеобязательных стандартов образования соответствующих уровней образования» [1].

Всего по данному курсу прошли обучение 75 педагогов дошкольных организаций образования, из них на государственном языке – 50 человек и на русском языке – 25 человек.

Краткое описание модулей курса

Нормативно-правовой модуль содержит материал о стратегических направлениях развития системы образования РК, модернизации образования, знакомит с задачами создания системы национального образования в соответствии с Государственной программой развития образования и науки Республики Казахстан на 2016–2019 гг.

Психолого-педагогический модуль раскрывает вопросы психолого-педагогических условий эффективности профессиональной деятельности методистов и рассматривает новые подходы в структуре организованной учебной деятельности «Самопознание».

Содержательный модуль раскроет теоретические и практические вопросы деятельности методистов дошкольных организаций.

Темы, составляющие содержательный модуль, разнообразны, но при этом все они раскрывают сущность эффективной методической работы. Среди тем содержательного модуля приводятся следующие:

1. Структура и содержание годового плана работы дошкольной организации. Аналитическое обоснование. Номенклатура и документация методиста;

2. Организация работы методиста по подготовке к аттестации. Портфолио педагога;

3. Структура организованной учебной деятельности по технологии Г.Альтшуллера с презентацией цифрового образовательного контента «Кольца Луллия»;

4. Технологическая карта методической работы;

5. Современные подходы по взаимодействию дошкольной организации с родителями;

6. Система организационно-педагогического сопровождения (организация педагогических советов, педагогических часов, школы молодого педагога, взаимопосещений и открытых просмотров и др.).

В технологическом модуле рассматриваются вопросы ключевых направлений процесса информатизации дошкольной организации образования:

1) Организационные (модернизация методической службы, совершенствование материально-технической базы, создание информационно-образовательной среды)

2) Педагогические (повышение ИКТ-компетентности педагогов дошкольной организации, внедрение ИКТ в образовательное пространство).

Темы вариативного модуля затрагивают вопросы философии, методологии и основных направлений инклюзивного образования; организация деятельности открытой самообучающейся организации по повышению профессионального мастерства педагогов;

технология мастер-класса по формированию творческих способностей дошкольников; сетевые профессиональные сообщества как эффективное средство профессионального роста и развития педагогов дошкольных организаций; преемственность детского сада и школы, как условие повышения качества обновленного содержания образования; организация социального партнерства и взаимодействия как фактор повышения имиджа дошкольной организации образования.

Всего протяженность курса составила 23 дня (с 18 сентября по 10 октября 2017 г.). По каждому модулю слушателям необходимо было самостоятельно ознакомиться с контентом курса, подключиться к вебинару или онлайн консультации, выполнить задания по самостоятельной работе слушателя (СРС), пройти тестирование по модулю. Для этого в рамках курса тьютором было подготовлено расписание, где по каждому модулю были обозначены даты (дедлайны) сдачи СРС и прохождения тестирования в онлайн режиме. Кроме того, также было предусмотрено прохождение итогового тестирования. Таким образом, по итогам всего курса каждый слушатель должен был сдать по 6 СРС и 6 тестов.

В целях изучения качества курсов по итогам было проведено входное и выходное анкетирование среди слушателей. Выходное анкетирование показало положительные результаты. Так, например,

В качестве преимуществ смешанного обучения слушателями курса было отмечено следующее:

1. обучения без отрыва от производства, нет необходимости в ежедневном посещении ИПК,

2. возможность самостоятельного выбора времени для практической работы,
3. развивает дисциплинированность в выполнении практической части курса,
4. повышает уровень самостоятельности и ответственности каждого слушателя,
5. дозированность нагрузки по каждому модулю,
6. наличие как текстового, так и демонстрационного материала по изучаемой теме,
7. возможность общаться в онлайн режиме, не выходя из дома,
8. мобильность, доступность, огромная экономия времени,
9. повышение уровня компьютерной грамотности и т.д.

Среди сложностей, возникших у педагогов, были отмечены следующие:

1. низкий уровень ИКТ-компетентности у самих педагогов,
2. самостоятельная регистрация в сервисах,
3. выполнение проектных работ,
4. сложности в восприятии материала модулей (психолого-педагогического, технологического, вариативного).

Безусловно, данные анкетирования показывают нам реальную картину того, что составило для педагогов сложности в обучении, но также, напротив, помогло им в плане личностного и профессионального развития. Кроме того, эти данные подтверждаются также исследованиями Blended Learning. Так, например, сторонники подчеркивают два главных образовательных преимущества этого подхода: возможность сбора данных и кастомизацию (т.е. настраивать, изменять что-то, делая более подходящим под нужды конкретного потребителя) знаний и оценок.

Третье преимущество, по мнению исследователей, состоит в том, что один преподаватель может обучать много людей одновременно. Смешанное обучение позволяет преподавателям перераспределить ресурсы и повысить успеваемость. Это предположение было успешно проверено в школьной сети Rocketship Education в американском городе Сан Хосе (известно также, что Blended Learning практикуют Nexus Academy и Clayton Christensen Institute). Среди преимуществ Blended Learning особо подчеркивается следующее: встраивание технологии асинхронной интернет-коммуникации в «живые» образовательные курсы способствует

получению одновременно независимого и совместного учебного опыта. Замечено, что использование информационных и коммуникационных технологий улучшает отношение к получению знаний, а также качество коммуникации между учениками/студентами и преподавателями. Кроме того, исследование Александра МакКензи, проведенное в 1998 году, показало, что учащимся легче оценивать свое понимание материала с помощью компьютерных модулей оценки [2].

Среди недостатков Blended Learning эксперты указывают на неравномерную ИТ-грамотность, зависимость от техники, широкополосного Интернета, устойчивости онлайн режима и безлимитных тарифов. Зачастую препятствием для внедрения этого подхода становится низкий уровень владения технологиями, поэтому для преподавателей и учеников необходим технологический ликбез, а также обучение работе с Blending Learning-платформой. Еще один «тормозящий» фактор – смешанное обучение требует техподдержки и определенных затрат на создание видеоматериалов, обучающих программ и тестирующих модулей [2].

Относительно нашего курса повышения квалификации педагогических работников по теме "Организационно-педагогические аспекты методической работы в условиях обновления содержания дошкольного образования" для методистов и воспитателей дошкольных организаций в режиме смешанного обучения, то необходимо отметить, что подготовка к нему велась в течение года. За это время была проделана огромная организационная и техническая работа. Так, например, были разработаны:

1. Положение об организации образовательного процесса в режиме смешанного обучения («Blended learning») в системе повышения квалификации педагогических кадров АО «Национальный центр повышения квалификации «Орлеу»,

2. Национальный образовательный портал повышения квалификации педагогов Республики Казахстан (<http://bl.orleu-edu.kz>)

4. Контент курса «Организационно-педагогические аспекты методической работы в условиях обновления содержания дошкольного образования» для методистов и воспитателей дошкольных организаций в режиме смешанного обучения,

3. Инструкции по работе с курсами в режиме смешанного обучения (Blended learning) для тьютора и слушателя.

На сегодняшний день компьютерная грамотность в мировом контексте рассматривается как один из самых важных показателей готовности к жизни в современном обществе. В частности, это связано с глобальными процессами информатизации общества, внедрением информационных технологий во все сферы жизни общества и конкретного человека, увеличением с каждым годом информации, предъявлением новых требований к ее анализу, систематизации и скорости переработки. Blended Learning учит организовывать и планировать работу самостоятельно, независимо получать и анализировать знания, искать и отбирать информацию, принимать решения, формировать навык презентации проектов, заниматься самообразованием. Надеемся, что материалы курса помогут педагогам дошкольных организаций освоить основные идеи курса, повысить уровень профессиональной и ИКТ компетентности, что отражает ожидаемые результаты курсового обучения.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. О внесении изменений и дополнений в приказ Министерства образования и науки Республики Казахстан от 28 января 2016 года № 92 "Об утверждении образовательных программ курсов повышения квалификации педагогических кадров организаций дошкольного, среднего, дополнительного, а также специального образования": Приказ Министерства образования и науки Республики Казахстан от 2 мая 2017 года № 202. Зарегистрирован в Министерстве юстиции Республики Казахстан 26 мая 2017 года № 15182. – Режим доступа: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/V1700015182>.
2. <http://zillion.net/ru/blog/375/blended-learning-pieriekhod-k-smieshannomu-obucheniю-za-5-shagov>
3. Национальный образовательный портал повышения квалификации педагогов Республики Казахстан. – Режим доступа: <http://bl.orleu-edu.kz>

А.Ж. МЫРЗАХМЕТОВА

ҚАРАҒАНДЫ ОБЛЫСЫНЫҢ МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУ ЖӘНЕ ТӘРБИЕЛЕУ ҰЙЫМДАРЫ ПЕДАГОГТАРЫНЫҢ БІЛІКТІЛІГІН АРТТЫРУ КУРСЫ АЯСЫНДА АРАЛАС ОҚЫТУДЫ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ: АЛҒАШҚЫ ЖЫЛДЫҢ ТӘЖІРИБЕСІ

Blended Learning, немесе аралас оқыту – тыңдаушылар оқытушының көмегімен іштей оқитын және қашықтан өздігінен онлайн білім алатын білім беру тұжырымдамасы. Бұл тәсіл материалды зерделеудің уақытын, орнын, қарқыны мен жолдарын бақылауға мүмкіндік береді. Аралас оқыту дәстүрлі әдістеме мен заманауи технологияларды біріктіруге тиімді жағдай жасайды. Мақала осы технологияның артықшылықтары мен кемшіліктерін айқын көрсетіп берген.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: *Blended Learning, аралас оқыту, біліктілік арттыру, педагогикалық кадрлар, технологиялар, қашықтан оқыту.*

A.Zh. MYRZAHMETOVA

IMPLEMENTATION OF BLENDED LEARNING IN FRAMEWORK OF COURSES OF IMPROVING QUALIFICATION OF TEACHERS OF PRESCHOOL EDUCATION AND TRAINING ORGANIZATIONS IN KARAGANDA REGION: THE EXPERIENCE OF FIRST YEAR

Blended Learning, or mixed teaching is an educational concept in which the learner gets knowledge both independently online and internally with the teacher. This approach makes it possible to control the time, place, pace and way of studying the material. Blended Learning allows to combine traditional and modern technologies. The article highlights the advantages and disadvantages of this technology.

KEYWORDS: *Blended Learning, mixed training, advanced training, pedagogical staff, technology, distance learning.*

371.315.7

Р.М.САТТИБАЕВА
«Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы
Қарағанды облысы бойынша ПҚБАИ
Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы
sattibaeva.r@mail.ru

БLENDED LEARNING: ЖАҢА ФОРМАТТАҒЫ КӘСІБИ ШЕБЕРЛІКТІ ШЫҢДАУ КУРСЫ

Мақалада мектепке дейінгі білім беру ұйымдарындағы әдіснамалық жұмыстың ұйымдастырушылық-педагогикалық аспектілері қарастырылып, аралас оқу режиміндегі (Blended learning) қашықтықтан оқыту курсының әдіскерлер мен тәрбиешілердің кәсіби-тұлғалық құзыреттілігін дамытудағы маңыздылығы негізделген. Мектепке дейінгі білім берудегі әдіснамалық қызметтің жүйесі, ондағы балаларды ерте дамыту методикасы мен технологиясын қолдану дағдыларын қалыптастырудағы өзекті мәселелер көтерілген. Сонымен қатар мақалада жаңа форматтағы аралас оқу режиміндегі Blended learning қашықтықтан оқыту курсының әр тәрбиешінің шығармашылық ойлау қабілеті мен педагогикалық шеберлігін жетілдіріп, кәсіби-тұлғалық дамуына жетелегені кең ауқымда берілген.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: әдіснамалық қызмет, Blended learning, өз бетімен оқу, білім беру порталы, контент, кәсіби қажеттіліктер.

Егеменді еліміздің болашағының көркейіп, өркениетті елдер қатарына қосылуы бүгінгі ұрпақ бейнесінен көрінеді. Қазіргі білім беру саласындағы өзекті мәселе – әлеуметтік-педагогикалық және ұйымдастыру тұрғысынан білім мазмұнына жаңалық енгізудің тиімді, жаңашыл әдіс-тәсілдерін іздестіру, оларды жүзеге асыруға құзыретті, заманауи талаптарға лайықты мұғалімдерді даярлау.

Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының әдістемелік қызметінің өзегі – мұғалімнің шығармашылық әлеуетін жан-жақты дамытуға бағытталған ғылым мен тәжірибенің жетістіктері негізіндегі іс-шаралар жүйесі болып табылады. Ұлтжанды азаматты қалыптастыру үшін жаңартылған мазмұндағы білім беру бағдарламаларын енгізу және тәрбиелеу мен оқытудың жаңа педагогикалық технологиялары арқылы жоғары сапалы оқу үдерісін қамтамасыз ету қажеттілігі туындауда. Осындай ізгі ниетке қол жеткізуге осы жылдың он сегізінші қыркүйегі мен оныншы қазаны аралығында мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының әдіскерлері мен тәрбиешілеріне арнайы ұйымдастырылған, «Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Қарағанда облысы бойынша педагог қызметкерлердің біліктілігін арттыру институты базасында өткізілген аралас оқу режиміндегі (Blended learning) қашықтықтан оқытудың біліктілікті арттыру курсы қомақты үлес қосқанын айтуға болады.

Курстың мақсаты – мектепке дейінгі тәрбие және білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында әдістемелік жұмыстың ұйымдастырушылық-педагогикалық аспектілеріне қатысты әдіскерлер мен тәрбиешілердің кәсіби құзыреттілігін дамыту және біліктілікті арттыру үдерісінде қашықтан білім беру технологияларын тиімді қолдану болды. Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының қызметін реттейтін нормативтік-құқықтық актілерді білу, мектепке дейінгі білім берудегі

әдістемелік қызметтің жүйесі, балаларды ерте дамыту методикасы мен технологиясын қолдану дағдыларын қалыптастыру - курстың негізгі міндеттері ретінде айқындалды.

Аралас оқу режиміндегі («Blended learning») қашықтықтан оқыту арқылы педагог кадрлардың біліктілігін арттыру курсы үш кезеңнен тұрды:

- күндізгі оқу;
- қашықтықтан оқу (онлайн-online);
- өз бетімен оқу (оффлайн-off-line).

Blended learning жүйесіндегі аралас оқу режиміндегі біліктілік арттыру курсы тыңдаушы мен оқытушының бетпе-бет немесе он-лайн жүйесінде оқыту арқылы жүзеге асырылды.

Жеке тоқталатын болсақ:

1. Күндізгі оқу – тыңдаушы мен тьютор (модератор) арасындағы жеке байланыс арқылы жүзеге асырылатын оқудың негізгі формаларының бірі.

2. Қашықтықтан оқу – заманауи ақпараттық және телекоммуникациялық технологиялар қолданылатын, өз бетімен білім алу формасы.

3. Өз бетімен оқу (ағыл. self-instruction) – тыңдаушылар контенттегі және қосымша ұсынылған аудио, бейне және мәтіндік материалдарды меңгеріп, кәсіби шеберлікпен өз іс-тәжірибелерінде қолдану.

Күндізгі оқу кезеңінің алғашқы күні әрбір тыңдаушы:

- білім беру порталына кіру қолжетімді болуы үшін портал жұмысымен тәжірибе жүзінде танысып, тіркелді;
- аралас оқу режиміндегі курстың мақсат, міндеттерін айқындап, күтілетін нәтижені зерделеді.

Әрбір тәрбиешінің жеке тұлғалық және кәсіптік өсуі балалар бақшасындағы әдістемелік жұмыстың деңгейіне байланысты екені белгілі. Әдістемелік жұмыс біртұтас, ғылым жетістіктері мен озық педагогикалық тәжірибеге негізделген, өзара байланысты шаралар жүйесі ретінде әрбір педагогтың кәсіби шеберлігін, бүкіл педагогикалық ұжымның шығармашыл әлеуетін дамытуға, оқу-тәрбие үдерісінің сапасы мен тиімділігін арттыруға бағытталуы керектігі айқындалды. Осыған орай әдістемелік жұмыс бірыңғай мақсаттармен біріктіріліп, заманауи ғылыми зерттеулер мен балаларды оқыту мен тәрбиелеуде үздік педагогикалық тәжірибелерді қолдануға негізделуі қажеттігі нақтыланды [1].

Аралас оқу режиміндегі білім беру үдерісі Қазақстан Республикасы білім және ғылым министрлігі бекіткен білім беру бағдарламалары бойынша ұйымдастырылып, курс бағдарламасы нормативтік-құқықтық, педагогикалық-психологиялық, мазмұндық, технологиялық және вариативтік модульдерден жасақталды. Әрбір модуль үшін тыңдаушының өз бетімен оқуына арналған материалдар мен тапсырмалар беріліп, өзіндік тапсырмаларды мерзімінде орындау үшін «deadline» қойылды. Blended learning форматындағы курс 5 модульді қамтып, контенттегі және берілген қосымша материалды толық меңгеріп, зерделеуге мүмкіндік береді.

Курс тыңдаушылары нормативтік-құқықтық модульде білім беру жүйесін жаңарту жағдайында мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқыту саласына бағытталған мемлекеттік саясаттың негізгі бағыттары және нормативтік-құқықтық актілер туралы білімдерін кеңейтті. Өдіскердің кәсіби біліктілігіне қойылатын негізгі талаптардың бірі – тәжірибеде нормативтік-құқықтық құжаттарды қолдана білу, себебі ол білім беру бағдарламаларын жобалайды, үйлестіреді, сараптайды және іске асыруды қадағалайтыны белгілі. Сондай-ақ мектепке дейінгі тәрбие және білім беру мазмұнын жаңартуды іске асыруда психологиялық - педагогикалық модульдің маңызы да ерекше болды. Модульде өдіскерлердің кәсіби қызметінің психологиялық-педагогикалық жағдайының тиімділігі туралы мәселелер және «Өзін-өзі тану» пәнін оқытудағы тиімді технологиялар қарастырылды.

Мазмұндық модульді зерделеген тыңдаушылар мектепке дейінгі ұйымдардағы теориялық

және әдістемелік жұмыс негіздері жөнінде білімдерін кеңейтіп, шетелдік және отандық озық педагогикалық тәжірибелерге салыстырмалы талдау жасады, әдістемелік жұмыстарды ұйымдастырудың нақты әдіс-тәсілдерін үйренді. Ал технологиялық модульде мектепке дейінгі білім беру қызметінде тиімді және креативті білім беру технологияларын қолдану әдістері, АКТ-ды қолдану, білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында әдіскердің автоматтандырылған жұмыс орнын ұйымдастыру және электронды портфолио құру жөніндегі білімдерін жетілдірді.

Вариативтік модуль бойынша инклюзивті білім берудің негізгі бағыттары қарастырылды, мектепке дейінгі жастағы балалардың шығармашылық қабілеттерін қалыптастыратын заманауи технологиялар мен желілік кәсіби қауымдастықтар педагогтардың кәсіби дамуының тиімді құралдары ретінде танылды.

Әрбір модульден кейін мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының әдіскерлері мен тәрбиешілері кәсіби-тұлғалық құзыреттіліктерінің артқанын көрсете алды: өзіндік жұмыс пен тест тапсырмаларын тьютордың тікелей нұсқауымен орындады. Оны педагогтардың біліктілігін арттыру Ұлттық білім беру порталына (bl.orleu-edu.kz) жүктеу «Skype for Business» бағдарламасымен жұмыс жасау ерекшеліктерімен танысуға ұласты.

Тыңдаушылар өзіндік жұмыс барысында белгілі бір тақырып және жекелеген аспектілер бойынша өзекті мәселелерді ашып көрсетіп, талдады, практикалық бағытта өз-іс-тәжірибелерімен бөлісті, әр модуль бойынша алған білімдерін зерделей білді. Білім беру үдерісінде қамтылған оқытудың интерактивті түрлері мен әдістері: дәрістер, семинарлар, тәжірибелік сабақтар, тренингтер, сондай-ақ аралас оқу режимінде вебинар, онлайн-форум, онлайн-кеңес және тыңдаушының өз бетімен оқуы. Аралас оқу режиміндегі қашықтықтан оқыту курсы контентіндегі дәрістер мен таныстырылымдар әр тәрбиешіге үлкен кәсіби көмек болып, курс барысында өзіндік жұмыстар мен тест тапсырмаларды орындауда кеңінен қолданыс тапты.

Мектепке дейінгі ұйымның әдістемелік қызметі әрбір педагогтың біліктілігін арттыруға және кәсіби дағдыларын жетілдіруге, педагогикалық ұжымның шығармашылық әлеуетін дамытуға және сайып келгенде, балаларды дамытудың оңтайлы деңгейіне қол жеткізуге бағытталған тұтас, ғылыми-негізделген, озық тәжірибе мен оқу үдерісінің нақты талдауының негізінде құрылған өзара байланысты іс-шаралар жүйесі екені белгілі. Мектепке дейінгі ұйымда әдістемелік жұмыс ерекшеліктері туралы идеяны өзектендіру және оның қағидаларын, функцияларын және ұйымдастыру бағыттарын айқындау үшін тыңдаушылар жоба жұмыстарын орындай отырып, зерттеуді қажет ететін мәселелер, қойылған мақсаттарға жетудің деңгейі, нәтижелердің сапасын бағалау мен білім, білік, дағдыға қол жеткізудегі қалыптасқан іскерлік дағдыларды қалыптастырды [2].

Бұл курстың тағы бір жаңашылдығы ретінде күндізгі және аралас оқу режимінде тыңдаушылардың білімін бақылау мен бағалау мақсатында өзіндік жұмыс, жобалау жұмысы, шағын сабақ (іс-шара) таныстырылымы, қорытынды тестілеу, сондай-ақ, аралық тестілеу өткізілгенін айтуға болады.

Аралас оқу режиміндегі (Blended learning) курсының әрбір модульін қорытындылау негізінде:

- «Әдіскерлердің кәсіби қызметі тиімділігінің педагогикалық шарттары» тақырыбындағы онлайн кеңес;
- «Критериалдық амал негізінде оқу-тәрбие жұмысының бағалау қызметін құру» тақырыбындағы онлайн вебинар;
- «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту ұйымдарында ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану. Электрондық портфолио құру» тақырыбындағы онлайн режимінде өткен конференциялар көмегімен әр тыңдаушы кәсіби - тұлғалық құзыреттілігін жетілдіріп, білім беруге деген жаңаша көзқарасын қалыптастырды.

Өлемдік білім беру кеңістігіне интеграциялануға байланысты білім берудің барлық

жүйесін жаңғырту үдерісі мектепке дейінгі тәрбие мен оқытуды ұйымдастыруға жоғары талаптар қояды, осы үдеріске жаңа, барынша тиімді психологиялық-педагогикалық, әдістемелік тәсілдермен жүйелі жұмыс жасауды қажет етеді.

Қоғамның заманауи даму сатысында инновациялық үдерістер, бірінші кезекте, баланың әлеуетті қабілеттіліктерін ашудың бірінші деңгейі ретінде мектепке дейінгі білім беру жүйесіне әсер етеді. Мектепке дейінгі білім берудің дамуы, жаңа сапалы деңгейге өтуі инновациялық технологияларды дайындаусыз мүмкін емес.

Білім беру мазмұнын жаңарту, оқыту әдістерін жетілдіру балалар мен педагогтардың өзара қарым - қатынасын жоғары деңгейде ұйымдастыру секілді міндеттердің қай - қайсысы да құзыреттілікті дамытуға бағытталуы шарт. Оқу –адамның саналы өміріндегі басты әрекет десек, ол тәрбиешінің басшылығы арқылы баланың білім, білік, дағдыларын дамытуға бағытталады. «Әрбір бала – болашақ данышпан» деген ойлы қағидаға мән берсек, табиғи таланттарды ашу, жас талапкерлердің жарқырап көрінуі үшін тәрбиешілер баланың шығармашылық қабілетін, танымдық белсенділігін, ой - өрісін дамытуда аянбай еңбек етуі, жеке тұлғалық қасиеттерін жан-жақты, үйлесімді дамыту керектігі шығады [3].

Курстың алғашқы күніндегі кіру сауалнамасында төмендегідей сұрақтар қойылған болатын:

- Blended learning курсы бойынша сіз қаншалықты хабардарсыз?
- Сіздің көзқарасыңызша кәсіби құзыреттілік деңгейін арттыру үшін оқытудың қандай формалары тиімді?
- Кәсіби қызметтің қандай бағыттары бойынша сіз қиындықтарды сезінесіз?
- Білім алуға инновациялық ұстанымдар туралы ақпаратты сіз қандай көздерден аласыз?
- Ақпараттық құзыреттілігіңізді, жұмыс істеу дағдыларыңызды көрсеткіштер бойынша бағалаңыз.

Осы сұрақтар төңірегінде тыңдаушылар жауабы:

- осы тақырып бойынша нақты білімім жоқ және тәжірибеде пайдалану үшін зерттегім келеді;
- кәсіби қызметтің барлық бағыттары бойынша қиындықтарды сезінеміз;
- білім алуға инновациялық ұстанымдар туралы ақпаратты біліктілікті арттыру институтының курстарынан, курсаралық жұмыстардан және т.б.

Курс соңында тыңдаушылармен жүргізілген шығу сауалнамасының бірнеше сұрағына назар аударсақ:

- Сіз қалай ойлайсыз, курс соңында кәсіби өсуді сезіндіңіз бе?
- Аралас оқу режиміндегі біліктілікті арттыру курсынан сіз күткен нәтижелер жүзеге асты ма?
- Оқытудың осы формасының артықшылығын атаңыз? - деген сұрақтарға жауап берді. Онда:
- курс соңында жоғары шығармашылық кәсіби-тұлғалық өсуді сезінгендерін;
- Blended learning курсының мақсат-міндеттері мен күтілетін нәтижелері толығымен жүзеге асқандығын;
- уақыттың үнемделуі, өз бетінен ізденіп білім алғандықтарын;
- тыңдаушылардың өзіндік жұмыстары арқылы кәсіби - тұлғалық деңгейлерін көтергенін;
- заманауи ақпараттық- технологияларды жеткілікті меңгергенін атап өткен болатын.

Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының әдіскерлері мен тәрбиешілері алдында жас ұрпақты жан-жақты дамыту мен тәрбиелеуде, олардың жалпы мәдениетін қалыптастыруда, тұлғаны шығармашылыққа баулуда, өзінің табиғат пен қоғам алдындағы жауапкершілігін сезінуге, білім мен тәрбие беру мәселесін заман талабына сай үйлестіре алу міндеттерін шешуде аралас оқу режиміндегі біліктілікті арттыру курсының маңыздылығын курс тыңдаушылары Китанова Т. мен Дайырова Г. «Білім айнасы» республикалық электрондық газетіне берген «Blended learning: курсынан алған әсерім» атты мақаласында кеңінен тоқталған болатын.

«Аралас оқу режиміндегі курстан біз не білдік?» - деген сұраққа ойланбастан жауап беру талап етілгенде, олар – «онлайн» режимін, яғни қашықтықтан оқытудың қыр-сырын меңгеріп, заманауи әдіс-тәсілдерді үйренгенін, жұмыстан қол үзбей, уақытты үнемдегенін айтыпты. «Мектепке дейінгі ұйымның жыл сайынғы жұмыс жоспарын таныстыру» тақырыбында жоба жазып, ұйымның жылдық жұмыс жоспарының мазмұны мен құрылымын сараптамалық негіздеген, оны іс-номенклатурасы

туралы тәжірибемен ұштастырып, түсініктерін кеңейткен. Заман талабына сай заманауи педагогикалық технологиялармен және балаларды ерте дамыту әдістемелерімен (М.Монтессори, Н.Зайцева, Г.Альтшуллер, В.Воскобович, М.Ибука, т.б) танысып, біліктіліктерін көтерген. Осындай онлайн blended learning режиміндегі курсты барлық тыңдаушылар тез меңгеріп, уақытында тапсырмаларды орындап, онлайн режиміндегі вебинар, онлайн кеңес, конференцияға қатысқан. Барлық тәрбиешілер тест тапсырмаларын жоғары деңгейде тапсырып, берілген жобаларды уақытында сапалы қорғап шықты. Бұл біздің тьютеріміздің педагог бойына білімді, кәсіби шеберлікті қалыптастырудағы құзыреттілігі деп білеміз. Blended learning курсы тыңдаушылардың білімдерін кеңейтіп, кәсіби біліктіліктерін арттыруға мүмкіндік бергендігі шынайы айтылды [4].

Балабақшада берілетін тәрбие мен оқу орнықты, әрі өзіндік ерекшелігі анықталған, баланың еркін дамуына жағдай жасайтын өз сипаты, заңдылығы, нәтижесі бар үздіксіз үдеріс болуы қажет. Заман көшіне ілесе отырып, жаңашыл бағытта жұмыс жүргізу – барша ұстаз алдында тұрған негізгі міндеттердің бірі. Білім сапасын арттыру және нәтижеге бағытталған білім беру үлгісіне жетуде кәсіби шеберліктерді жоғары деңгейде меңгерген, зерттеу біліктері мен дағдылары қалыптасқан, проблеманың шешімін таба алатын, ақпараттық - коммуникативті мәдениеті жоғары, тұлғалық - дамытушылық функцияны атқаратын тәрбиеші болу – заман талабы. Сондықтан осы міндеттерді шешуде аралас оқу режиміндегі («Blended learning») педагог кадрлардың біліктілігін арттыру курсы ерекше рөл атқарғанын айтуымызға болады.

Курс өту нәтижесінде тыңдаушылар:

- Қазақстан Республикасының білім беру саласында басты нормативтік- құқықтық актілерді, технология негізінде әдістемелік жұмыстардың сапасын басқаруды, мектеп жасына дейінгі балалардың дамуын және басқару барысын ұйымдастырудағы психологиялық-педагогикалық негіздері туралы білімдерін жетілдірді;

- мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының қызметін реттейтін нормативтік- құқықтық актілер туралы білімдерін қолдануды, педагогтермен, балалармен жұмыс жасауда сыни ойлауды дамытуға бағытталған интербелсенді әдістерін құрастыруды, өзінің қызметіне бағалау жүргізудің тиімді әдістерін қалыптастырды;

- даму үдерісінің мониторингісін жасау, білім беру үдерісін ұйымдастыру сапасын диагностикалау мен бағалау, заманауи ғылыми зерттеу негізінде басқару тәжірибесін жетілдіру, өз қызметіне зерттеу және талдау жүргізу, заманауи ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану дағдыларын меңгерді.

Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында тұлғаның дамуы үшін үйлесімді білім беру ортасын құру, сын тұрғысынан ойлау, коммуникативті қарым-қатынасқа түсу, шығармашылықпен жұмыс жасай білу және қазіргі әлемдік білім кеңістігіндегі халықаралық стандарт талаптарына сай оқыту үдерісінің орталық тұлғасы білім алушы субъект, ал ол субъектінің алған білімінің түпкі нәтижесі тұлғаның түйінді құзыреттіліктерін дамыту екені белгілі [5].

Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарындағы білім беру үдерісі – біртұтас педагогикалық жүйе, сондықтан да ол тәрбиеші мен баланың ынтымақтастығын кеңейтудің бірыңғай логикасымен ерешеленуі керек. Педагогикалық тәжірибенің бүгінгі даму деңгейінде белгілі болып отырғандай оқытудың озық әдіс-тәсілдерін еркін игеріп, әрбір нақты жағдайларға орай ең тиімді әдісін таңдап алу, олардың жиынтығын түрлендіре отырып пайдалану, әрі шығармашылықпен өзіндік білімді жетілдіре отырып жүзеге асыру қажеттігі туындайды. Осындай талапқа сай жұмыс жасауда аралас оқу режиміндегі Blended learning курсы тәрбиешінің әдістемелік, психологиялық, дидактикалық білімін толықтырып, курс барысында үздіксіз іздену үстінде өз мамандығы бойынша білімдерін жетілдіре түсті.

Ұрпақ тәрбиесі қашанда өз мәнін биік ұстайды. Сондықтан қай заман, қай қоғам болмасын адамзат баласы жас ұрпақ тәрбиесіне зор мән берген. Өркениет жолында алға ұмтылған ұлт, ең алдымен, келешек ұрпаққа оқу - білім және тәрбие беру ісін дұрыс жолға қоюы тиіс. Мектепке дейінгі білім берудің мазмұнын жаңарту жағдайында, әдістемелік қызметті ұйымдастырудың жаңа идеялар мен әдістемелік жұмыстарын құрайтын заманауи технологияларды және жоспарлау, болжау, ұйымдастыру, орындау, бақылау, реттеу және талдаумен қамтамасыз ететін қызмет

жүйесінің әдіс-тәсілдерін тыңдаушылар аралас оқу режиміндегі біліктілікті арттыру курсы арқылы меңгергенін соңғы қорытынды тестінің 96,8% -ке тапсыруларынан байқауға болады.

Қорытындылай келе, ерекше зейін салдырған жаңа форматтағы аралас оқу режиміндегі Blended learning қашықтықтан оқыту курсы әр тәрбиешінің шығармашылық ойлау қабілеті мен педагогикалық шеберлігін жетілдіріп, кәсіби-тұлғалық дамуына жағдай жасады деп ойлаймыз.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Никишина И.В. Диагностическая и методическая работа в дошкольных образовательных учреждениях. – Волгоград, 2009. – 62 с.
2. Куклев В.А. Мобильное обучение как педагогическая инновация. – Стандарты и мониторинг. – М., 2008. – 60 с.
3. Бондаренко Т.М. Диагностика педагогического процесса в ДОУ. – Воронеж, 2010. – 26 с.
4. Китанова Т., Дайырова Г. Аралас оқу режиміндегі курс. – «Білім айнасы». Республикалық ғылыми-танымдық электрондық газеті. – Астана, 10.17.2017.
5. Елжова Н.В. Методическая копилка для педагогов дошкольного образовательного учреждения. – изд. третье. – Ростов, 2011. – 32 с.

R.M. SATTIBAEVA

BLENDED LEARNING: КУРСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО МАСТЕРСТВА В НОВОМ ФОРМАТЕ

В статье обосновывается важность курсов дистанционного обучения в смешанном режиме (Blended learning) с точки зрения развития профессиональной и личной компетенции методистов и воспитателей в организационно-педагогических аспектах методологической работы в дошкольных учреждениях. Были подняты актуальные проблемы развития системы методологической деятельности в дошкольном образовании, методах и технологиях развития детей. В статье также обосновывается необходимость создания условий для профессионального и личностного развития каждого воспитателя курса дистанционного обучения в режиме смешанного обучения нового формата, улучшения творчества и педагогических навыков педагога.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: методологическая деятельность, Blended learning, контент, самостоятельное обучение, образовательный портал, профессиональные потребности.

R.M.SATTIBAEVA

BLENDED LEARNING: COURSES OF IMPROVING PROFESSIONAL WORKSHOP IN A NEW FORMAT

The article substantiates the importance of distance learning courses in a mixed mode in terms of developing the professional and personal competence of methodologists and educators in the organizational and pedagogical aspects of methodological work in preschool institutions. The actual problems of developing a system of methodological activities in preschool education, methods and technologies for the development of young children were raised. The article also substantiates the necessity of creating conditions for professional and personal development of each tutor of the distance learning course in the mode of mixed training of a new format, improving the creativity and pedagogical skills of the teacher.

KEYWORDS: methodological activity, Blended learning, independent learning, educational portal, content, professional needs.

О ПОСКУРСОВОМ МОНИТОРИНГЕ КАК СРЕДСТВЕ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ КРАТКОСРОЧНЫХ КУРСОВ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ ПЕДАГОГОВ

В статье представлены результаты мониторинговых исследований посткурсовой деятельности педагогов, прошедших курсовую подготовку в филиале АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области. Данные позволяют судить об эффективности курсов повышения квалификации, о возможностях организации и проведения институтом посткурсовых мероприятий.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: *посткурсовой мониторинг, педагог, исследование, результат*

В Государственной Программе развития образования РК акцентируется внимание на формирование профессионально-компетентной личности, конкурентоспособного специалиста, способного самостоятельно и творчески решать профессиональные задачи, осознавать личностную и общественную значимость профессиональной деятельности, нести ответственность за ее результаты [1].

Следовательно, современный педагог должен быть творческой индивидуальностью, обладающей оригинальным проблемно-педагогическим мышлением, создателем вариативных программ, опирающийся на передовой мировой и отечественный опыт, новые технологии обучения [2]. А для этого необходимо непрерывное профессиональное развитие педагога, которое, на наш взгляд, в полной мере обеспечивается многоуровневой системой повышения квалификации, в том числе курсовой деятельностью АО «НЦПК «Өрлеу». Курсы повышения квалификации направлены на освоение более современных педагогических знаний теории и практики в соответствии с ростом профессиональных требований для решения задач обновления содержания образования. Важен факт включения учителя в процесс инновационной деятельности по созданию и внедрению педагогических новшеств.

С созданием АО «НЦПК «Өрлеу» в системе мониторинга качества курсовой подготовки обозначено новое направление – мониторинг посткурсовой профессиональной деятельности педагогов.

Посткурсовой мониторинг - специально организованная, научно обоснованная, непрерывная, целевая система диагностики, прогностического отслеживания, оценивания и управления качеством образовательного процесса и посткурсовой деятельности сертифицированных педагогических кадров с целью сопоставления фактического состояния школьной практики с ожидаемыми результатами [2].

На основе мониторинговых исследований обратной связи составляется информация об изменениях в профессиональной деятельности педагогов в посткурсовой период, удовлетворенности педагогов Карагандинской области курсовой подготовкой, об их достижениях и проблемах, требующих решения.

Опыт работы Филиала «Өрлеу» Карагандинской области подсказывает, что последовательное осуществление мониторинга позволяет обеспечить интеграцию трех сторон личностно ориентированного обучения в системе повышения квалификации: развитие личности, профессионально-образовательный процесс, взаимодействие слушателей курсов и преподавателей. Результаты важны и полезны в процессе управления качеством повышения квалификации педагогов относительно подбора содержания и эффективных форм и методов обучения взрослых.

Основой мониторинга являются достоверные количественные данные, представленные общеобразовательными школами, о посткурсовой деятельности педагогов. Эти данные, позволяют судить об эффективности курсов повышения квалификации, о возможностях организации и проведения мероприятий посткурсовой работы институтом на высоком научном и методическом уровнях. В свою очередь, результаты мониторинга находят свою полезность при аттестации педагогов, к примеру, при составлении Портфолио, при подготовке рекомендаций и решений аттестационных школьных, городских, районных, областной комиссий. Для учителя – это, прежде всего, структурированный анализ практической деятельности, представление обобщения своего опыта.

Следовательно, присутствует заинтересованность в результатах мониторинга после курсов и со стороны преподавателей института и со стороны учителей школ области. Данная информация позволяет отделам образования обеспечить качественное повышение квалификации учителей при правильном выборе образовательных услуг.

Совместно с отделами образования районов и городов области отделом мониторинга и анализа ежегодно организуется исследование эффективности краткосрочных курсов на основе выявления позитивных изменений в педагогической деятельности слушателей в межкурсовой период. Следует отметить, что посткурсовой мониторинг 2017 года отличается от исследований в предыдущие годы.

Во-первых, институт начал реализацию Стратегической Программы развития филиала АО «НЦПК «Өрлеу» Института повышения квалификации педагогических работников Карагандинской области на 2017–2019 годы. Приоритетной задачей Программы является обеспечение постоянного мониторинга качества курсовой и пост курсовой подготовки, в условиях цитирую, «переноса центра тяжести в содержании курсов на развитие рефлексирующего педагога».

Во-вторых, изменились критерии эффективности практической деятельности педагогов: до 2017 года ежегодно проводился один посткурсовой мониторинг по единым 9 критериям для всех категорий работников образования. В 2017 году проводились одно социологическое и 3 мониторинговых исследования с учетом уровней образования.

В связи с этим, организация проведения мониторинговых исследований 2017 года началась с большого подготовительного этапа.

С целью обсуждения особенностей совместного проведения посткурсового мониторинга, прошел областной методический онлайн-семинар «Мониторинг эффективности курсов ПК на основе профессиональных изменений деятельности педагогов, прошедших курсы повышения квалификации». В семинаре приняли участие 43 организации образования, отделы образования районов и городов Карагандинской области.

В ходе семинара рассмотрены особенности использования диагностического инструментария социологического опроса по применению программы обновления содержания среднего образования, мониторинговых исследований посткурсовой деятельности педагогов, распределены обязанности каждой организации по проведению мониторинга в 2017 году.

Обсуждение формата мониторинговых исследований предоставило возможность совместных действий по выявлению изменений в профессиональной деятельности педагогов и дальнейшему совершенствованию курсовой подготовки.

В социологическом исследовании с целью определения состояния практического применения в учебном процессе программ обновления содержания среднего образования педагогами, прошедшими курсы ПК в 2016 году участвовали 232 организации образования районов и городов области. Изучено мнение свыше 1000 учителей, 380 представителей администрации школ, более 5 тысяч родителей учащихся, обучающихся в 1-х классах.

Результаты сопоставительного анализа социологических опросов учителей, прошедших курсы повышения квалификации в рамках обновления содержания образования, администрации школ и родителей констатируют позитивные тенденции (рис.1):

Рисунок 1 – Практическое применение программы по обновлению содержания образования

1. Наличие системности и устойчивости изменений в индивидуальном стиле и методике преподавания учителей первых классов в рамках обновления содержания образования (48,37% респондентов из числа учителей и администрации школ).

2. Адекватная поддержка и понимание происходящих изменений со стороны администрации и родителей (95,58%).

3. Высокая результативность происходящих изменений, способствующих установлению доверительных взаимоотношений, росту внутренней мотивации, интереса (59,57% респондентов из числа учителей и родителей), учебных достижений учащихся (82,4% родителей).

4. Практически у всех учителей начальных классов присутствуют затруднения методического характера в практическом применении программы по обновлению содержания образования.

Большинство респондентов желают продолжить диалог с тренерами для обмена опытом посредством сетевого сообщества, дискуссионной площадки, он-лайн семинаров, где можно оперативно получить ответы на вопросы.

В 2017 году проведены мониторинговые исследования изменений в деятельности педагогов организаций дошкольного, общего и дополнительного образования, прошедших курсовую подготовку в 2016 году.

Формат исследования составил 83,9% человек. Сопоставительный анализ статистических данных констатировал эффективность курсовой подготовки 2016 года, о чем свидетельствует высокий уровень позитивных изменений в деятельности педагогов.

72,45% педагогов повысили квалификационную категорию, при этом выросла их методическая активность в 2,5 раза. В 2015–2016 учебном году 51,73% педагогов исследуемой категории провели мастер-классы, творческие мастерские, семинары-тренинги на уровне организаций образования. При этом увеличилось в 2 раза количество мастер-классов и семинаров-тренингов районного/городского и областного уровней. Если до курсовой подготовки учителя практически не проводили республиканские методические мероприятия, то в послекурсовое время 4,8% являются их организаторами.

В.А. Сластенин характеризует личностно-профессиональное развитие педагога как «процесс формирования личности, ориентированной на высокие профессиональные достижения, и ее профессионализм, осуществляемый в саморазвитии, профессиональной деятельности и профессиональных взаимодействиях» [3].

Результаты мониторинговых исследований констатируют высокий уровень влияния курсовой подготовки на дальнейшее личностно-профессиональное развитие педагогов. Значительно выросло (на 8,23% в сравнении с докурсовым периодом) количество участников в конференциях и конкурсах. При этом наблюдается положительная динамика участия педагогов в областных, республиканских и международных конференциях и конкурсах (19,48%) при высоком показателе участия в школьных, районных и городских мероприятиях (65,54%), что подтверждает сформировавшуюся после прохождения курсовой подготовки потребность в обмене опытом работы по реализации образования нового формата.

На 4,9% вырос показатель выступлений педагогов на конференциях и семинарах, в том числе республиканского и международного уровня (2016 год – 95,1%, 2017 год – 100%) (рис.2).

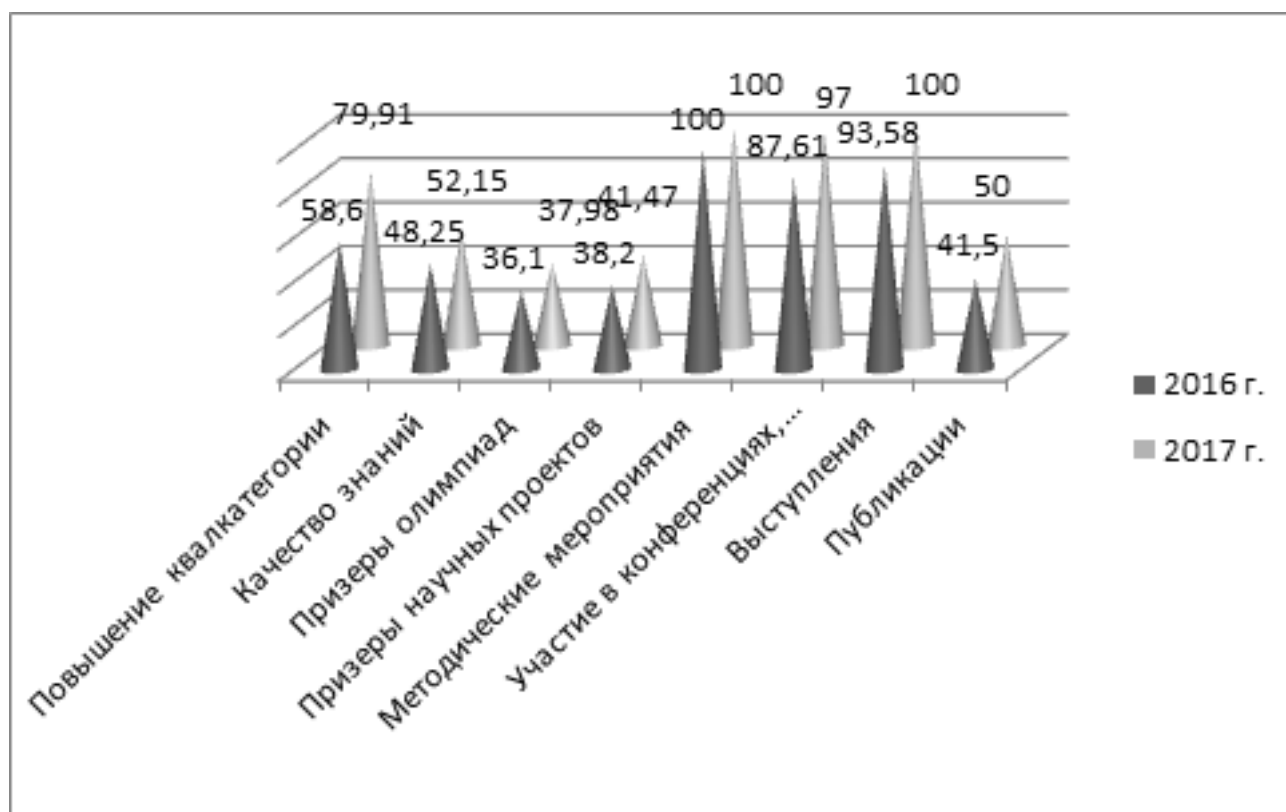

Рисунок 2 – Профессиональные изменения в деятельности педагогов организаций общего и дополнительного образования

Обучение работников образования на курсах повышения квалификации способствует росту потребности демонстрировать приобретенные профессиональные навыки в конкурсах профессионального мастерства. Если в докурсовой период призеров подобных мероприятий насчитывалось – 23,73%, то в послекурсовой период их количество составило 33,5%. Примечателен тот факт, что именно слушатели курсов 2016 года стали победителями конкурса Акима Карагандинской области: Куатбекова Г. А., лучший педагог дошкольной организации, КГКП ДДУ «Ертостік» г. Балхаш, Граф Е.П., лучший педагог дополнительного образования, учитель школы искусств №1 г. Караганда, Окунева И.А., учитель математики гимназии 38 г. Караганда, победитель номинации «За верность профессии».

Фиксируется рост на 7,5% количества публикаций в СМИ, главным образом в областных и районных/городских изданиях, на 4% – в публикациях международного и республиканского уровней. Количество разработанных в посткурсовой период методических рекомендаций, методических пособий, электронно-цифровых материалов превышает на 6 публикаций относительно докурсового периода, включая 1 монографию.

Образовательные программы курсов повышения квалификации предусматривают разработку проектов для последующей их реализации с целью совершенствования конкретных направлений педагогической деятельности. 49,5% педагогов дошкольного образования работают в режиме системной и частичной реализации курсовых проектов в профессиональную практику. 46% педагогов общего и дополнительного образования системно внедряют инновационные технологии в образовательный процесс. Преобладают методы и формы здоровьесберегающих, модульных, проектных, игровых технологий, системы критического мышления, ТРИЗ, перспективно-опережающего, развивающего, гуманно-личностного, комплексного ступенчатого анализа обучения, что обеспечивает рост качества знаний и участие учащихся в олимпиадах, соревнованиях научных проектов, оптимальную подготовку детей дошкольного возраста к школе.

На уровне дошкольного образования наблюдается положительная динамика количества воспитанников, ставших победителями и призерами интеллектуальных конкурсов, спортивных соревнований, творческих фестивалей городского/районного, областного, республиканского и международного уровня.

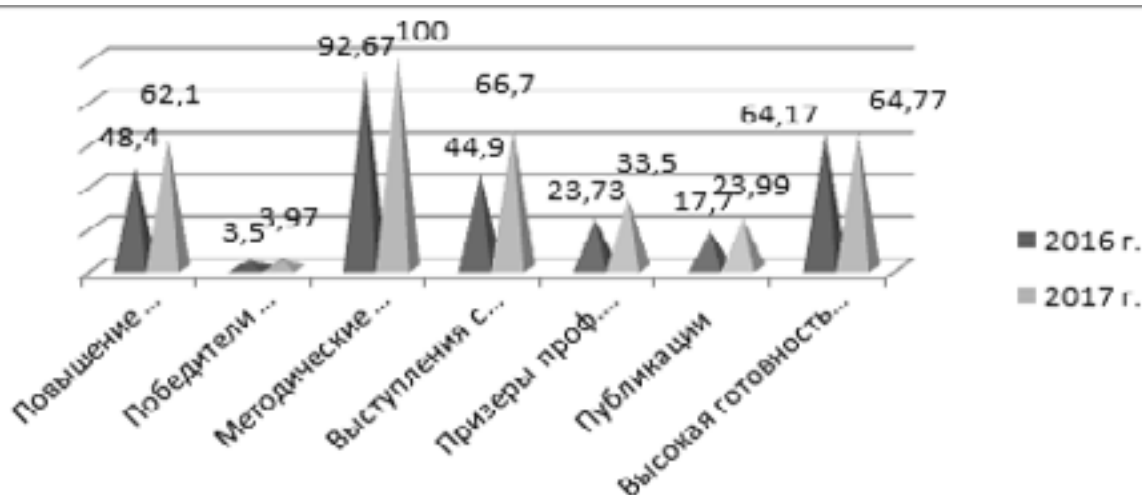

Рисунок 3 – Профессиональные изменения в практической деятельности педагогов ДОО, прошедших курсовую подготовку в 2016 год

Если в 2015–2016 учебном году призерами были 3,5% детей педагогов групп и классов предшкольной подготовки, то в 2016–2017 учебном году данный показатель вырос на 0,47% и составил 3,97%. 48,9% – стали победителями и призерами областных, республиканских,

международных состязаний. Высокий уровень (применение знаний) готовности детей к обучению в школе отмечен у 64,72% педагогов (рис.3)

На уровне общего и дополнительного образования фиксируется рост качества знаний (3,9%) учащихся педагогов исследуемой категории. Отмечается положительная динамика (3,3%) участия учащихся в соревнованиях научных проектов, однако количество участников олимпиад ниже на 3,9% относительно докурсового периода педагогов.

Лучший опыт 49,6% педагогов рекомендован к обобщению. На уровне республики обобщен и распространен опыт 2,5% педагогов, прошедших курсовую подготовку, на уровне области – 6,2%, на районном и городском уровне – 26,44%. 25,5% педагогов завершили обобщение опыта выпуском учебно-методических пособий, методических рекомендаций, электронно-цифровых материалов и статей в научно-методических журналах.

Результаты мониторинга позитивных изменений профессиональной деятельности педагогов в посткурсовой период позволяют преподавателям Института определить эффективность курсовой подготовки, необходимость организации методической поддержки и спектр адаптации содержания учебных программ к образовательным потребностям слушателей. Для отделов образования городов и районов расширяются возможности выбора образовательных услуг более качественного повышения квалификации учителей.

Приобретенные на курсах повышения квалификации компетенции в использовании новых методов, приемов, технологий обучения и воспитания подрастающего поколения способствует дальнейшему профессиональному развитию и самореализации педагогов в межкурсовой период. Педагоги становятся распространителями инновационных идей, современных взглядов, направленных на прогрессивные преобразования образовательной системы.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Государственная программа развития образования и науки РК на 2016–2019 годы. – Астана, 2016.
2. Муканова С.Д. Повышение качества профессионального развития педагога: Коллективная монография. – Караганда, 2015.
3. Сластенин В.А. Профессионализм учителя как явление педагогической культуры // Педагогическое образование и наука. – 2008. – №12.

Н.Ю. СЕЙТОВА

КУРСТАН КЕЙІНГІ МОНИТОРИНГ – ПЕДАГОГТАРДЫҢ БІЛІКТІЛІГІН АРТТЫРУДЫҢ ҚЫСҚА МЕРЗІМДІ КУРСТАРЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІН АНЫҚТАУ ҚҰРАЛЫ

Мақалада "Өрлеу" БАҰО" АҚ Қарағанды облысы бойынша ПҚ БАИ филиалында курстық дайындықтан өткен педагогтардың курстан кейінгі іс-әрекетінің мониторингтік зерттеулерінің нәтижелері ұсынылған. Мәліметтер курстан кейінгі шараларды институттың ұйымдастыруы және өткізуінің мүмкіндіктерін, біліктілікті арттыру курстарының тиімділігін талдауға мүмкіндік береді.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: *курстан кейінгі мониторинг, педагог, зерттеу, нәтиже*

N. SEYTOVA

ABOUT POST-COURSE MONITORING AS A MEANS OF DETERMINING THE EFFECTIVENESS OF SHORT-TERM COURSES IN TEACHER PROFESSIONAL DEVELOPMENT

The article presents the results of monitoring studies of the teachers post-course activities who have completed course training at the branch of JSC " NCPD "Orleu" for Professional Development of Karaganda region. Data allows to judge the effectiveness of training courses, the possibilities of organizing and conducting post-course activities by the Institute.

KEYWORDS: *post-course monitoring, teacher, research, result*

СЕТЕВЫЕ СООБЩЕСТВА «ӨРЛЕУ» В УСЛОВИЯХ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ

Информационно-образовательная среда – система инструментальных средств и ресурсов, обеспечивающих условия для реализации образовательной деятельности на основе информационно-коммуникационных технологий. В статье рассматриваются возможности сетевых педагогических сообществ в создании и развитии единой информационно-образовательной среды системы повышения квалификации.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: информатизация общества, информатизация образования, информационно-образовательная среда, информационно-коммуникационные технологии, интернет, сетевые сообщества, сайт, on-line форум, чат, повышение квалификации

Основной целью развития системы образования Республики Казахстан, которая обозначена в Государственной программе развития образования и науки в РК на 2016-2019 годы является «повышение конкурентоспособности образования и науки, развитие человеческого капитала для устойчивого роста экономики» [1].

Приоритетными направлениями государственной политики в области образования является обеспечение высокого качества образования, основанного на фундаментальности знаний и развитии творческих компетентностей обучающихся в соответствии потребностям личности, общества и государства, безопасности образовательного процесса и обеспечении здоровья детей при постоянном развитии профессионального потенциала работников образования.

Процессы информатизации общества и образования, ускорения внедрения новых научных открытий, быстрого обновления знаний и появления новых профессий выдвигают требования повышенной профессиональной мобильности и непрерывного образования педагогов. Интернет с его возможностями общения по электронной почте, участия в чатах, форумах, тематических видеоконференциях, семинарах способствует виртуальному объединению групп людей по интересам. Интернет стал неотъемлемой частью нашей жизни, мы пользуемся его ресурсами и возможностями в разных жизненных ситуациях и с разными целями [2].

Для организации учебной деятельности и развития профессиональных компетенций, педагоги активно используют возможности цифровых образовательных ресурсов, программного пакета Microsoft Office, сервисов интернет, дистанционных образовательных технологий, образовательных порталов и сетевых педагогических сообществ. Участие в профессиональных сетевых объединениях позволяет педагогам, живущим в разных уголках области, общаться друг с другом, решать профессиональные вопросы, реализовать себя и повышать свой профессиональный уровень. Возможности сетевых педагогических сообществ используются в создании и развитии единой информационно-образовательной среды региона.

Информационно-образовательная среда (ИОС) – система инструментальных средств

и ресурсов, обеспечивающих условия для реализации образовательной деятельности на основе информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) [3]. Именно ИОС позволяет системе образования модернизировать свой технологический базис, осуществить движение к открытой образовательной системе, отвечающей современным требованиям. Интерактивное взаимодействие «человек – компьютер» становится основой современного образовательного процесса. Общение в сетевом сообществе происходит посредством переписки и размещения материалов, необходимые для работы: нормативные документы, индивидуальные разработки и т.п.

Основой ИОС являются сетевые структуры и отношения, потому так важно понимание роли и места сетевого взаимодействия педагогов в информационном образовательном пространстве. Развиваясь в сетевых структурах, ИОС обеспечивает готовность и способность учителя самостоятельно и ответственно использовать ИКТ для своего профессионального развития.

Готовность к сетевому взаимодействию в ИОС формируется поэтапно и является одним из уровней развития ИКТ-компетентности педагога:

1. Освоение сетевых сервисов (освоение программных средств, позволяющих обрабатывать различные виды информации).
2. Встраивание сетевых технологий в образовательный процесс (замещение средств традиционной дидактики, основанными на ИКТ).
3. Активное использование сетевых сервисов для обмена профессиональной информацией (трансформация образовательных технологий, за счет использования ИКТ).
4. Формирование личного информационного пространства (экспертиза, анализ и проектирование собственных образовательных цифровых ресурсов).
5. Использование личного информационного пространства как средства развития (трансляция своего опыта в сетевых группах). [4]

Для формирования и развития информационно-образовательной среды системы повышения квалификации с февраля 2014 года на сайте института организованы и функционируют сетевые сообщества педагогов Карагандинской области. Начало этой работы было обозначено в Программе информатизации филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области на 2013-2016 годы и нашло отражение в Стратегическом плане развития Карагандинского областного института повышения квалификации педагогических работников «Сильный регион – сильный центр» на 2014–2016 годы и Программе развития филиала АО «НЦПК «ӨРЛЕУ» Института повышения квалификации педагогических работников карагандинской области на 2017–2019 годы.

Целью созданных сетевых сообществ педагогов является обеспечение методической поддержки слушателей в посткурсовой период, повышения качества образовательных услуг и создания единого образовательного пространства

Основными участниками сетевых сообществ являются сотрудники института, слушатели курсов повышения квалификации, а также все заинтересованные работники организаций образования Карагандинской области (Таблица 1).

Таблица 1. – Портрет сетевого педагогического сообщества филиала

Параметры	Описание параметра
Организационно-методическое обеспечение	Отдел методического обеспечения инновационного развития
Техническая поддержка	Отдел информационных технологий
Название сообщества	1. Сетевое сообщество педагогов краткосрочных курсов ПК http://2f.ipkro.kz/index.php 2. Сетевое сообщество педагогов длительных курсов ПК http://3f.ipkro.kz/index.php
Целевая аудитория	Педагогические работники системы образования Карагандинской области, слушатели курсов повышения квалификации филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Способы и средства организации сетевого сообщества	Положением о сетевом сообществе педагогов организаций образования на базе филиала АО «Национальный центр повышения квалификации «Өрлеу» Институт повышения квалификации педагогических работников по Карагандинской области
Способы мотивации посетителей сайта к продуктивному взаимодействию	Учебные элементы содержания образовательных программ по вопросам сетевого сообщества Реклама сетевого сообщества филиала Обучение слушателей регистрации на форуме в рамках технологического модуля Постановка тренерами общей проблемы, вопроса, требующего совместного решения Посткурсовая поддержка педагогов

Портрет сетевого сообщества иллюстрирует структурно-организационные ресурсы обучения и поддержки педагога, как во время прохождения курсов повышения квалификации, так и после. Контент создается и преобразуется самими участниками педагогического сообщества, то есть педагогами, вместе с тем управляющая система, то есть тренеры (руководители) курсов, стремятся направлять этот процесс посредством рубрики и модерации, находя способы, как сделать его интересным и полезным всем участникам.

Основными функциями сетевых сообществ являются организационная и информационная. Организационная функция поддерживает: организацию обмена информационными, научно-техническими, методическими ресурсами; организацию он-лайн общения посредством форума.

Информационная функция поддерживает: осуществление информационной деятельности (анонс курсов, профессиональных конкурсов, научно-практических конференций, актуальные справочные данные); создание информационных потоков по актуальным проблемам образования внутри сетевого сообщества.

Эффективное сетевое взаимодействие между участниками сообщества обеспечивается через:

1. Организацию совместной деятельности участников сообщества.
2. Развитие сетевого сообщества как структурной единицы ИОС.

Для эффективной поддержки педагогических кадров Карагандинского региона и развития ИОС на сайте филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области (<http://orleu-krg.kz/>) функционируют два сетевых сообщества педагогов.

Сетевое сообщество педагогов краткосрочных курсов ПК (<http://2f.ipkro.kz/index.php>) основной целью которого является учебно-методическая поддержка слушателей курсов во время курсовой подготовке и в посткурсовой период.

В 100% образовательных программах краткосрочных курсов повышения квалификации для всех категорий педагогов присутствует «Технологический модуль», в рамках которого рассматриваются общие сквозные содержательные элементы: ИКТ-компетентность педагога в условиях системного обновления содержания образования, использование ИКТ в обучении и воспитании учащихся, проектирование электронного цифрового контента по предмету средствами стандартного программного обеспечения, основы работы с образовательными порталами и педагогическими сетевыми сообществами, методика дистанционного обучения, новые формы дистанционного учебного контента, мобильное и SMART-обучение [5].

В рамках технологического модуля слушатели знакомятся с основами организации и работы в сетевых педагогических сообществах, регистрируются и активно обмениваются учебно-методическими материалами, что способствует развитию ИКТ-компетентности педагогов и формированию ИОС повышения квалификации.

За время работы сетевого сообщества педагогов краткосрочных курсов ПК зарегистрировалось 8673 педагога, создано 30 разделов, в которых идет обсуждение по 228 темам, самым просматриваемым разделом стал «Использование информационно-коммуникационных технологий в учебном процессе организаций образования», более 1200 просмотров.

Активность сетевого сообщества краткосрочных курсов повышения квалификации по годам представлена в таблице 2.

Таблица 2. – Активность сетевого сообщества краткосрочных курсов повышения квалификации

Год	Темы	Сообщения	Пользователи	On-line	Просмотры
2017 г.	12	219	3858	66	522925
2016 г.	17	774	5506	67	950839
2015 г.	114	1314	2043	72	2319819
2014 г.	156	841	1190	40	1866087

Как видно из таблицы, самая большая активность наблюдалась в 2014 году, что обусловлено большим количеством слушателей длительных курсов повышения квалификации. Так же активность сетевого сообщества длительных курсов ПК обусловлена наличием в образовательной программе длительных курсов повышения квалификации дистанционного этапа, что не предусмотрено в краткосрочных курсах ПК.

Но, несмотря на определенные результаты деятельности сетевых сообществ, есть ряд проблем, которые необходимо решать:

1. Активность участников сетевых сообществ наблюдается только в период курсовой деятельности (краткосрочные курсы ПК, курсы по ОСО и т.п.) (диаграмма 1).

2. Не все созданные темы актуальны и востребованы, что видно из данных центра статистики сообщества. Из 300 созданных тем, активно работают не более 10. (Таблица 4).

Как видно из таблицы, самая большая активность наблюдалась в 2015 году, что обусловлено большим количеством краткосрочных курсов повышения квалификации для педагогов разных категорий.

В связи с изменением госзаказа по повышению квалификации педагогических работников, эффективности и оптимизации работы сетевых сообществ в 2017 году организовано 12 новых тем для обсуждения, в которых количество сообщений составило более 300.

Сетевое сообщество педагогов длительных курсов ПК (<http://3f.ipkro.kz/index.php>) основной целью которого является учебно-методическая поддержка слушателей во время очного и дистанционного этапов курсовой подготовке, а так же в посткурсовой период.

В программе повышения квалификации педагогических работников «Эффективное обучение» в процессе выполнения заданий, предназначенных для выполнений в период дистанционного этапа «Практика в школе», тренеры осуществляют поддержку учителей возможностями и средствами сетевого сообщества (форума). В процессе данного этапа педагоги публикуют выполненные задания, а тренеры в он-лайн режиме дают оценку выполненным заданиям и консультируют слушателей.

За время работы сетевого сообщества педагогов длительных курсов ПК зарегистрировалось 1334 педагога, создано 3 раздела, в которых идет обсуждение по 89 темам. По мнению слушателей данных курсов самая активная тема по количеству ответов стала «Сабақтағы жалпыадамзаттық құндылықтар 2016 Қазақ тобы», более 300 ответов, а самая активная тема по количеству просмотров стала «Қазақ тілі және әдебиеті мұғалімдері», более 282643 просмотров. Активность сетевого сообщества длительных курсов повышения квалификации по годам представлена в таблице 3.

Таблица 3. – **Активность сетевого сообщества длительных курсов повышения квалификации**

Год	Темы	Сообщения	Пользователи	On-line	Просмотры
2017 г.	17	1568	195	76	1335349
2016 г.	4	4082	282	83	4213397
2015 г.	56	48571	809	87	8025562
2014 г.	42797	57696	2889	126	8126738

Как видно из таблицы, самая большая активность наблюдалась в 2014 году, что обусловлено большим количеством слушателей длительных курсов повышения квалификации. Так же активность сетевого сообщества длительных курсов ПК обусловлена наличием в образовательной программе длительных курсов повышения квалификации дистанционного этапа, что не предусмотрено в краткосрочных курсах ПК.

Но, несмотря на определенные результаты деятельности сетевых сообществ, есть ряд проблем, которые необходимо решать:

1. Активность участников сетевых сообществ наблюдается только в период курсовой деятельности (краткосрочные курсы ПК, курсы по ОСО и т.п.) (диаграмма 1).

2. Не все созданные темы актуальны и востребованы, что видно из данных центра статистики сообщества. Из 300 созданных тем, активно работают не более 10. (Таблица 4).

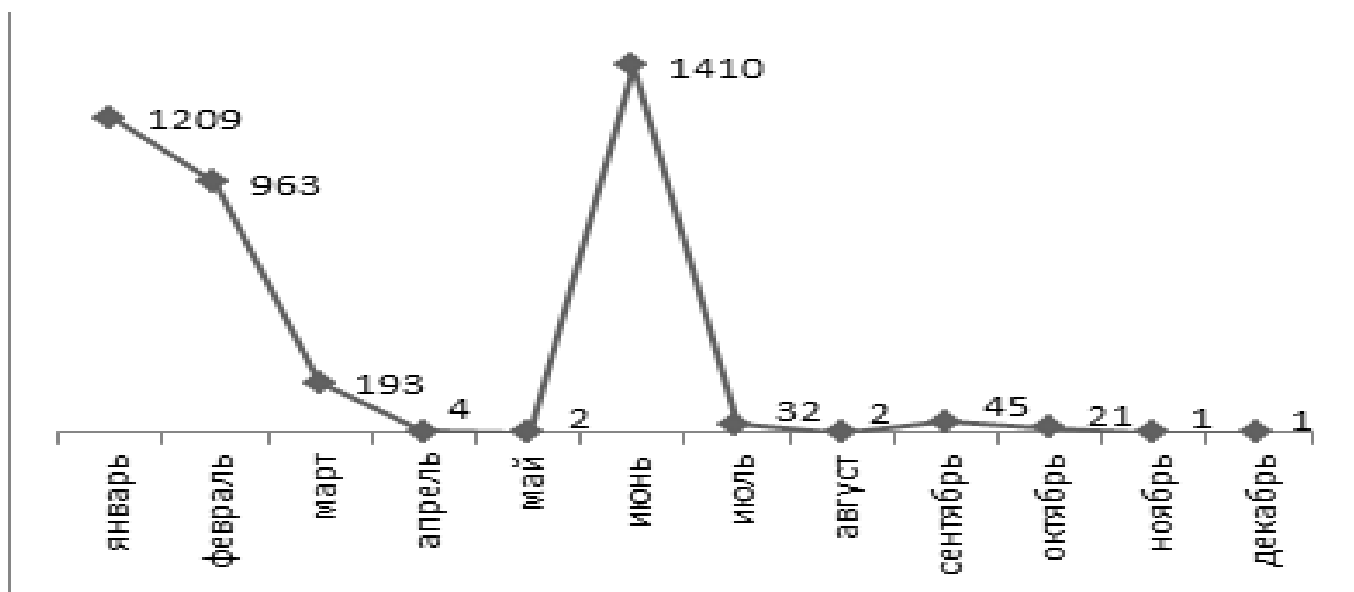

Диаграмма 1. Активность пользователей сетевого сообщества краткосрочных курсов ПК за 2017 год

Таблица 4. – Количество обращений к темам сетевого сообщества

Тема	Кол-во обращений
Қазақ тілі және әдебиеті мұғалімдері	283668
Химия, биология мұғалімдері	249595
Совершенствование профессиональной компетентности учителей русского языка	238439
Использование ИКТ в дошкольном образовании	192544
Сөйлеу әрекетінің дағдылары арқылы қазақ тілін деңгей	183712
Қазақ тілі және әдебиет пәні мұғалімдерінің	151878
Использование ИКТ в начальном образовании	150132
Физика, география мұғалімдері	128828
Использование ИКТ в преподавании предметов ОГН	115153
Использование ИКТ в преподавании иностранных языков	102967

Исходя из обозначенных проблем развитие сетевых сообществ как структурной единицы ИОС мы видим через:

- создание и поддержка тем (разделов) по актуальным вопросам системы образования, которые будут востребованы как в период курсовой подготовки, так и в посткурсовой период;
- открытое представление педагогами результатов своей профессиональной деятельности другим участникам сообщества;
- открытое обсуждение профессиональной деятельности по проблемам развития и обновления системы образования РК.

Список литературы

1. Государственная программа развития образования и науки Республики Казахстан на 2016 - 2019 годы. Утверждена Указом Президента Республики Казахстан от 1 марта 2016 года № 205. Астана – 2016. – Режим доступа: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/U1600000205>
2. Филинова Н.А. Сетевое педагогическое сообщество как форма профессионального развития педагога // Өрлеу. Үздіксіз білім жаршысы – Өрлеу. Вести непрерывного образования – 2014. – № 3 (6). – С.80-85
3. Самарханова Э.К., Румянцева А.С. Проектирование информационно-образовательной среды сетевого взаимодействия педагогов в контексте модернизации педагогического образования // Интернет-журнал «НАУКОВЕДЕНИЕ» Том 7, №5(2015) – Режим доступа: <http://naukovedenie.ru/PDF/217PVN515.pdf>
4. Кочегарова Л.В. Особенности сетевой модели научно-методического сопровождения // Сахалинское образование – XXI. 2008 – № 3 – С. 37-39
5. Чеснокова Н.П. Сетевое образовательное сообщество педагогов: ресурсы управления // Өрлеу. Үздіксіз білім жаршысы – Өрлеу. Вести непрерывного образования – 2016. – №4 (15). – С.62-72

Н.А. ФИЛИНОВА

**АҚПАРАТТЫҚ - БІЛІМДІК ОРТАНЫҢ ДАМУЫ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ
«ӨРЛЕУ» ЖЕЛІЛІК ҚАУЫМДАСТЫҒЫ**

Ақпараттық-білім беру ортасы – ақпараттық - коммуникациялық технология негізінде білім беру қызметін жүзеге асыру үшін қолайлы жағдайды қамтамасыз ететін инструменттік құрал-жабдықтар мен ресурстар жүйесі. Мақалада біліктілікті арттыру жүйесінде бірыңғай ақпараттық-білім беру ортасын құру мен дамытудағы желілік педагогикалық қауымдастықтың мүмкіндіктері қарастырылған.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: қоғамды ақпараттандыру, білім беруді ақпараттандыру, ақпараттық-білім беру ортасы, ақпараттық - коммуникациялық технология, интернет, желілік қауымдастық, сайт, on-line форум, чат, біліктілікті арттыру.

N.A.FILINOVA

**NETWORK COMMUNITIES «ӨРЛЕУ» IN THE CONDITIONS OF
DEVELOPMENT OF THE INFORMATION AND EDUCATIONAL ENVIRONMENT**

The information and educational environment is a system of tools and resources that provide conditions for the implementation of educational activities based on information and communication technologies. The article examines the possibilities of networked pedagogical communities in the creation and development of a single information and educational environment for the system of advanced training.

KEYWORDS: informatization of society, informatization of education, information and educational environment, information and communication technologies, Internet, network communities, site, on-line forum, chat, advanced training.

371.14 + 372.416.2

А.К.ШАДЕТОВА
«Өрлеу» БАҰО АҚ филиалы Қарағанды облысы бойынша ПҚБАИ,
Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы,
shadetova.a@orleu-edu.kz

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ МАЗМҰНЫ АЯСЫНДА МҰҒАЛІМДІ ҚОЛДАУ: ОҚУ-ӘДІСТЕМЕЛІК КЕШЕН ЖӘНЕ ОҚУ ЖОСПАРЫ

Мақалада жаңартылған білім беру мазмұнының аясында әзірленген бастауыш сыныптарға арналған «Әдебиеттік оқу» оқу-әдістемелік кешеннің тұжырымдамалық, құрылымдық және мазмұндық ерекшеліктері көрсетілген. Автор ОӘК әзірлеу тәжірибесімен бөлісіп, кешеннен бірнеше мысалдарды берген.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: оқу-әдістемелік кешен, жүйелік-әрекет тәсіл, үздіксіздік тәсіл, пәнішілік тәсіл, пәнаралық тәсіл, кіріктіру, тұжырымдамалық негізі, құрылымдық, мазмұн.

Бүкіл әлемде білім беру жүйелерінің келешек ұрпаққа қандай білім беретіні туралы мәселе қайта қаралуда. Осы мәселе аясында «XXI ғасырда табысты болу үшін оқушылар қандай білім мен дағдыларды игеруі қажет?», «Оқу бағдарламасы білім беру ісіндегі және жалпы қоғамдағы құндылықтардың қайсысын қамтуы қажет?», «Оқушыларды қандай адам етіп тәрбиелеп шығарғымыз келеді, олар өз-өздерін таныту және дамыту үшін қандай әлеуетке ие болуы керек?» деген сияқты негізгі сауалдар туындайды. Бұл сауалдар білім беру бағдарламасымен және білім беру бағдарламасын жүзеге асыруда қолданылатын оқу-әдістемелік кешенмен тығыз байланысты. Осы сауалдардың жауабы ретінде қазіргі таңда білім беру мазмұны жаңартылып, өзінің алғашқы қадамдарын бастап кетті.

Жаңартылған білім беру мазмұны ұлттық стандарттарға, бағалауға, оқулықтар мен оқыту әдістеріне қатысты білім беру саласындағы өзекті құндылықтар мен мақсаттар мектеп оқушыларының жалпы үлгерімін арттыруды, сондай-ақ инновация мен көшбасшылықты енгізу үшін талап етілетін дағдыларды дамытуды, мектеп арқылы ұлттық сананы қалыптастырып, іске асыруды және ауқымды халықаралық тәжірибемен өзара әрекеттесуді көздейді.

«Қазақстан Республикасында орта білім мазмұнын жаңарту аясында қазақ тілінде оқытатын мектептердің бастауыш сынып мұғалімдерінің біліктілігін арттыру бағдарламасы» аясында БА курс тыңдаушыларының өзекті сұрақтарының бірі ОӘК жөнінде болатын. Тыңдаушылар:

- Оқу-әдістемелік кешен қандай құжаттардан тұрады?
- Оқу бағдарламасындағы оқу мақсаттарына қалай қол жеткізуге болады, оған ОӘК көмек бола ала ма?
- «Мұғалімге арналған нұсқаулық» мұғалімге қалай қолдау көрсетеді? Тек қана оқулықпен сабақ жүргізуге бола ма? – деген сынды сұрақтарды жиі қойылады.

Демек, осы сауалдардың жауабы ретінде ОӘК әзірлеу тәжірибемен бөлісуді жөн көрдім.

Ұсынылған оқу-әдістемелік кешен бастауыш білім беру деңгейінің 2-4 сыныптары үшін «Әдебиеттік оқу» пәні бойынша Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2016 жылғы 21 шілде №463 қаулысымен бекітілген үлгілік оқу бағдарламасының мазмұнына сәйкес «Назарбаев Зияткерлік мектептері» Дербес білім беру ұйымы бастамасымен жазылған [2].

Оқу-әдістемелік кешенінде қамтылған материалдар бастауыш сынып оқушыларының

жас ерекшелігі мен таным-түсінігіне, өскен ортасы мен әлеуметтік мүмкіндігіне сай таңдалған. Сонымен қатар оқушының ғаламдық білім кеңістігі аясын кеңейту және пәндік білімдерін толықтыру мақсатымен түрлі мәдениет, өнер, ғылым салаларына қатысты мағлұматтар қосымша ұсынылған.

Бастауыш білім беру деңгейінің «Әдебиеттік оқу» пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыруға енгізілген оқу-әдістемелік кешен 3 компоненттен тұрады. Әдістемелік кешен «оқулық, жұмыс дәптері мен мұғалімге арналған нұсқаулықтан» тұрады.

Оқулық – оқыту-әдістемелік кешеннің ең негізгі құралы. Кешеннің қалған компоненттері осы аталған оқулықтың негізінде құрастырылып, жазылады. Нақты оқу пәні бойынша білім мазмұнын ашатын және оқушының білімін кеңейтіп, терең меңгеруге көмектесуге арналған оқу кітабы. Ол белгілі бір жолмен сұрыпталған жүйеленген материалдан тұрады. Оқу материалы оқушылардың дайындық деңгейіне және жас ерекшеліктеріне сәйкес келетін оқудың белгілі бір сатысында зерделенеді.

Оқулық-пән бойынша білім негіздерін түсіндіретін қызықты тапсырмалар мен танымдық ойындарды, әртүрлі айдарлар мен иллюстрацияларды қамтитын жаңа сипаттағы оқу құралы.

Енді осы оқулықты *тұжырымдамалық, құрылымдық және мазмұндық* тұрғысынан қарастырайық.

Оқулық келесі тұжырымдамалық тәсілдемелер негізінде әзірленіп, ерекшеленеді [3]:

*Жүйелік-әрекет тәсілі*деме оқушылардың оқу әрекеттерінің олардың жасы мен тұлғалық қабілеттеріне сай болуын қамтамасыз етуге негізделген. Аталған бағыт әр оқушының жеке қабілеттерін дамытуға бағытталған. Сонымен қатар білімді бекітуге және материалды артық жүктемесіз игеру темпін ұлғайтуға мүмкіндік береді. Оқушыларды әртүрлі деңгейде дайындауға ыңғайлы жағдай жасалады.

*Іс-әрекет тәсілі*деме – оқушы білімді дайын күйінде алмайды, оқу әрекетінің мазмұны мен формасын ескере отырып, өзі ізденеді. Оның нормалар жүйесін түсінеді және қабылдайды. Оны жетілдіруде белсене араласады. Аталған әрекеттердің барлығы жалпы мәдени және әрекет қабілеттерін, жалпы білім дағдыларын сәтті қалыптастыруға мүмкіндік береді.

*Үздіксіздік тәсілі*деме – әрекет нәтижесі алдыңғы кезеңде келесі кезеңнің бастамасын жүзеге асырып отыратын оқытуды ұйымдастыру түрі;

*Әлемнің тұтас бейнесін қалыптастыру тәсілі*деме баланың бойында ғылым жүйесіндегі белгілі бір пәннің рөлі мен орны, әлем туралы тұтас бейне, түсінік қалыптасу керектігін білдіреді.

*Психологиялық жайлылық тәсілі*деме оқыту процессінде стресті болдырмау жолдарын қарастырады, педагогикалық іскерлік идеясына негізделген мектепте және сабақта жағымды атмосфера жағдайын қалыптастырады;

*Вариативтік тәсілі*деме оқушылардың вариативтік ойлау дағдыларын дамытуды көздейді, яғни мәселені шешудің әртүрлі жолдарын қарастыра білу, әртүрлі жолын сұрыптай білу және оңтайлысын жүйелі таңдай білу қабілетін қалыптастыру;

*Шығармашылық тәсілі*деме оқу әрекеті барысында оқушылардың шығармашылық бастамаларына баса назар аударуды, шығармашылық жұмыста өз тәжірибелерінің қалыптасуын қарастырады. Стандартты емес есептерді өздігінен шеше білу қабілетін дамыту.

Пәнішілік кіріктіру – оқу пәнінің мазмұны түсінік, білім, білік, дағды және т.б. кіріктірілуі, яғни концентрациялану ұстанымы негізінде спиральді құрылыммен сипатталады. «*Спиральдік*» ұстаным бойынша ұсынылған дағды төңірегінде білімді тереңдетуге, толықтыруға, дамытып қалыптастыруға бағытталады. Оқушылардың алға ілгерілеуіне қарай бір сыныптан келесі сыныпқа ауысқан сайын тақырыптарды анағұрлым тереңірек түсінеді және онымен байланысты тиісті тұжырымдамаларды қолдануға мүмкіндік алады.

Пәнаралық кіріктіру – екі немесе одан да көп пәндер бойынша факті, түсінік, ұстанымдарға және т.б. синтез жасау. Бір пәнді оқу барысында басқа пәнде меңгерген теория, заңдылық,

әдістерді қолдану арқылы көрініс табады.

Жоғарыда көрсетілген тұжырымдамалық тәсілдемелер ескеріліп оқулықтың құрылымы мен мазмұны «Әдебиеттік оқу» оқу бағдарламасында көрсетілген лексикалық ортақ тақырыптардың мазмұнына негізделіп құрастырылған. Бағдарламада көрсетілген әрбір ортақ тақырып бірнеше сабақтан тұрады. Әр тарау өз ішінде тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым дағдыларына негізделген сабақтарды қамтиды. Осыған байланысты әр сабақтың тапсырмалары аталған дағдыларға негізделген. Сыныптағы оқушылардың қабілеттеріне байланысты бір сабақтың тапсырмалары бірнеше сабаққа бөлініп берілуі де мүмкін.

Оқулықпен жұмыс істеудің негізгі мақсаттары: мәтіннің таңдалған үзіндісіндегі ақпаратпен танысу, ақпаратты түсіну, есте сақтау, түрлі ақпаратты оқу және өмір жағдайларында қолдану, оқылғанды немесе бұрыннан білген нәрсені растау, мысал келтіру, ғылыми фактілерді растау, көрнекіліктермен (сурет, сызба, диаграммалар) жұмыс [1].

Оқулықтың құрамдас бөліктері:

- алғысөз;
- негізгі бөлім (бөлімдер, бөліктер, тараулар, параграфтар және т.с.с.);
- электронды қосымша.

Оқулықтың негізгі құрылымдық компоненттері:

1) мәтін:

– негізгі мәтін – материалдың негізгі мазмұнын жеткізеді және оның міндетті минимумы болып табылады;

- қосымша мәтін – рубрикалар, мәтіндік үзінділер;
- түсіндірме мәтіндер – ескертпелер, сілтемелер, кестелер, сызбанұсқалар, рубрикалар,
- шартты белгілерге берілген түсініктемелер, қосымшалар, анықтамалық материалдар,
- сөздіктер және т.б.);

2) мәтіннен тыс аппарат:

– игеруді ұйымдастыру аппараты– қайталауға, бекітуге, өзіндік және топтық жұмыс ұйымдастыруға, өзге адамдармен әрекеттесуге, қосымша ақпарат көздерін пайдалануға арналған сұрақтар, тапсырмалар, жаттығулар;

– көрнекі материалдар– сызбанұсқалар, суреттер, кестелер, тірек конспектілер, алгоритмдер және т.б.;

– бағдарлау аппараты – шартты белгілер, рубрикаторлар, қаріптер, графикалық таңбалар және т.б.

Оқулықтарда ереже, әрекеттерді орындау алгоритмдері сияқты ерекше мағынаға ие маңызды элементтер түрлі түстермен және қаріптермен ерекшеленеді, бұл оқушыларға маңызды бөлімдерді, параграфтың түйінді жерлерін алдымен байқап, кейін оны оқулық мәтінінен өздігінен таба алу қабілетін қалыптастыруға көмектеседі. Оқулықтың құрылымдық бөлігі, яғни мәтіннен тыс компоненттері де маңызды. Мәтіннен тыс компоненттерге қабылдауды ұйымдастыру аппараты, бағыттаушы аппарат және оқыту және бақылау функцияларын атқаратын көрнекі материалдар жатады. Параграфтың алдындағы сұрақтар мен тапсырмалар жаңа тақырыпты зерттеуге қажет болатын тірек білімді анықтауға және еске түсіруге септігін тигізеді. Мәтіндегі сұрақтар мен тапсырмалар оқушылардың ойларын жаңа материалды игеруге бағыттайды. Параграфтың соңындағы сұрақтар мен тапсырмалар білімді бекітуге, оны тәжірибеде қолдануға және қаншалықты игерілгенін бақылауға арналған. Білімді жалпылап, жүйелеу мақсатында сұрақтар мен тапсырмалар үлкен тақырып пен бөлімдерден кейін берілуі мүмкін.

Күрделілігі мен дидактикалық мақсаты жағынан жаңа ғана оқығанды қайталауға, негізгі ойды анықтауға, байланыс орнатуға, дәлел келтіруге, білімді таныс және жаңа оқу жағдайына қолдануға арналған сұрақтар болады. Сұрақтар мен тапсырмаларды орындау түрлі білім көздеріне сүйенеді: мәтін, карталар, графиктер, диаграммалар, суреттер және фотосуреттер,

сызбалар және профильдер т.б. Тапсырмалар әртүрлі тұжырымдалуы мүмкін және оқушылардан әртүрлі әрекеттерді талап етеді: мәтіннен тыс компонент бойынша анықтау, мысал келтіру, салыстыру, ұғымның анықтамасын беру, түсіндіру, картаға түсіру, дәптерге жазу, кестені толтыру және т.б.

Оқулық мәтінінде басты ережелер (түсініктер, заңдылықтар және олардың анықтамалары, т.б.) қалың, көлбеу қаріптермен және басқа түспен ерекшеленуі мүмкін. Бұл – игеріліп, есте сақталуға тиісті оқу материалы. Күрделендірілген сұрақтар мен тапсырмалар ерекше таңбалармен – символдармен белгіленеді. Көрнекі материалдар оқулықтың маңызды мәтіннен тыс компоненті және ажырамас бөлігі болып табылады. Олар: мәтіндік карта-сызбалар, графиктер, диаграммалар, суреттер, кестелер, фотосуреттер, профильдер және т.б. Олар мәтінді нақтылап, толықтырады немесе жаңа ақпарат береді. Көрнекі материалдар – оқушылар үшін оқу материалын көрнекі түрде елестетуге мүмкіндік беретін білім көзі. Көрнекі материалдардың тәрбиелік мәні де зор. Олар суреттердің сюжеттері жайлы ой қозғап, олардың мазмұнын талдауды ұсына отырып, оқушының жеке тұлға ретіндегі қасиеттеріне әсер етеді. Көрнекі материалдардың мазмұны және әсемдеп орындалуы белгілі бір сезім туғызады, оқушылардың эстетикалық талғамын қалыптастырады.

Көрнекі материалдарды 3 топқа біріктіруге болады:

- 1) жетекші көрнекіліктер – мәтінмен қатар өздігінен оқу материалының мазмұнын ашады;
- 2) тең дәрежелі – мәтінмен бірдей дәрежеде білімді игеру үшін қызмет атқарады;
- 3) қызмет көрсетуші – мәтінді қуаттайтын, оған қызмет көрсететін, оның мағынасын ашатын және мәнін түсіндіретін және сол арқылы мәтінді тиімді түрде қабылдауға және оқу барысында игеруге көмектесетін көрнекіліктер (мұндай көрнекіліктер оқулықта көп кездеседі).

Оқулықта пәнді оқуға қажет сандық көрсеткіштер де болады. Сандар зерделенетін басты объектілерге қатысты беріледі және де негізінен жаттауға емес, онымен жұмыс істеуге арналады.

Оқулықтардың соңында пән тақырыбы бойынша маңыздырақ ақпарат қамтылатын қосымшалар, терминдер мен ұғымдар сөздіктері, атаулар сөздіктері болуы мүмкін. Мұның барлығы оқу үдерісінде пайдаланылуы қажет. Пән бойынша оқу тиімділігі оқушылардың оқулықпен жұмыс істей алуына, ондағы материалды игере алуына да байланысты болады. Оқулықпен жұмыс істеу қабілетінің негізінде оқушылар бағдарламалық білімді игеріп, мектеп бітіргеннен кейінгі уақытта өздігінен білім алуға дайындалады. Өзінің міндеті белгілі бір балаға өз бетінше дамуға жағдай жасау деп санайтын мұғалім ерте ме, кеш пе мынадай проблема кездестіреді: «Оқушыларды оқулық мәтінімен өздігінен жұмыс істеуге қалай үйретуге болады». Бұл мәселенің шешімінің бірі – әрбір сабақта және үйде оқулықпен жүйелі түрде үш саты бойынша жұмыс істеуді ұйымдастыру: оқуға дейін, оқу кезінде және оқып болғаннан кейін. Оқулықпен жұмыс істеу дағдысы кейіннен әрбір оқушыға өз бетінше білім алуда көмектесуге арналған. Төменде «Әдебиеттік оқу» оқулығы бойынша бірнеше мысалдар келтірілген [3].

Мен басқаларға ұқсамаймын

Біз

- ертегіні түсініп, кейіпкерді суреттейтін үзіндіні тауып алуды үйренеміз.

1 Ізденейік

Сыныптастарыңның басқаға ұқсамайтын қандай ерекшеліктері бар? Оны білу үшін 3 сыныптасыңнан өзі туралы мәлімет жазып ал. Ол үшін сұрақтар қой:

1. Сенің сүйікті ісің қандай?
2. Қолыңнан не келеді?
3. Қамқорлық жасадың ба?

Африка
сұрықсыз
келемеж
моншақ-моншақ
ебедейсіз

Қарапайым әрі түсінікті тілмен ұсынылған сабақ мақсаты

Айдарлар—не жасайтындарын қызықтыруға негіз болады

Ортақ тақырыпқа сәйкес ұсынылған сабақ тақырыбы

Осы сабаққа қатысты тірек сөздер

1 сурет – «Әдебиеттік оқу» оқулығының құрылымдық компоненттерінің үлгісі

«Әдебиеттік оқу» пәнін оқыту үдерісі тыңдалым, оқылым, жазылым, айтылым әрекеттері арқылы жүзеге асырылады. Оқу үдерісінде жүйелі жүргізілетін сөздік жұмысы, әңгіме оқу, мәтінмен жұмыс жасау, өлеңдер жаттау, жағдаяттық тапсырмалар орындау, постерлермен жұмыс істеу, сахналық қойылым дайындау т.б. белсенді оқу әдістерін қолдану барысында оқушылардың сөздік қоры молаяды.

Дүкенде

Сен бұл сабақта:

- кейіпкердің іс-әрекетін, мінез-құлқын бағалайсың;
- шығарманы бөліктерге бөліп, жоспар құрастырасың.

Тірек сөздер:

тарамы
тілаазар
тілаалғыш

1 Оқиық

Өңгімені естісіп оқып, сұрақтарға жауап бер.

Дүкенде

Мәтін мен иллюстрацияның байланысы

Оқылым дағдысын дамытуға арналған тапсырма

Орынтай қинастап сөз тұрған соң:
– Алай, сіз жазда домалап түскен екі алма өтінді.
– Ө-ә, иә! Қазір, қазір! Мен тілаазар едім деп, дүкенші әйел едендегі екі алманы еден алдына қойды.
Қызырып кеткен Орынтай алмасты дүкенші әйел айтуда ұялғандай, «рақмет» деген сөзді естілер-естілмегенін жидігірлеп, есікке қарай ағта жөнелді.

Машһар Гүлжаров

1. Өңгіме қалай басталады?
2. Неге Орынтай сатушының өтінішін орындамады?
3. Неліктен Орынтай «рақмет» айтуда?
4. Сатушының Орынтайға айтқан сөзін.
5. Өңгімеден қандай қорытынды шығады?

2 Жоспарлайық

Мәтінді бөліктерге бөл. Өр бөлікке ат қойып, жоспар құрастыр.

3 Мазмұндайық

Құрастырған жоспарға сүйеніп, өңгіменің мазмұнын айт.

4 Бөлісіндік жазып жазайық

Орынтайдың іс-әрекетін сипаттап, оның нәтижесін жазып, пікір жаз.

Жазылым дағдысын шығармашылық тапсырма

2 сурет– оқулықтағы тілдік дағдыларды дамытуға негізделген тапсырмалар

Сыныпты басқару ісіне қатысты жеке, жұптық, топтық жұмыстар жүргізу берілетін білімнің жүйелі, өміршең болуына ғана септігін тигізіп қоймайды, сонымен қатар, оқушылардың тілдік (айтылым, тыңдалым, оқылым, жазылым) дағдыларын және коммуникативтік құзыреттілігін дамытады. Өз ойын еркін жеткізуге, өзгенің пікірімен санаса білуге ерте жастан үйретеді.

1 Болжайық

Сурет бойынша өңгіменің тақырыбын болжап айт.

4 Үйсінді

Берілген сөйлемдердің қайсысы шындық, қайсысы жергілікті? Ойыңды дәлелде. Олардың ішінен өзіңізге танығанын таңдап, суретке көрсетіңіз. «Болжар» журналына өзіңіз жаз. Дайындап тапсырғыз.

Сурет бойынша болжайық

Сурет бойынша болжайық

Сурет бойынша болжайық

5-сәуір 13

1 Жазайық

Менің жазуым сендерді бейнестейтін, менің жазуым. Менің мен жазуымды арқылы қандай байланыс бар? Менің жазуым, кейіннен сендер жаз.

КӨЛДІҢКӨР
КЕҢІРАҚТАУДЫ
ЦЕФРКІВУЛАК

5 Құрастырайық

Жаңа технология

Жаңа технологиямен жасалған өрнек суреті үлгісі бойынша. Оны жазуға құрастырайық.

5 Құрастырайық

Жаңа технология

Жаңа технологиямен жасалған өрнек суреті үлгісі бойынша. Оны жазуға құрастырайық.

1 Сөйлесейік

Біздің елімізде қандай ұлт өкілдері тұрады?
Бұл ұлттарда өрнек ата-әпесі қандай жерлерде-бір?
Елімізде қандай жерлер өрнек аталып-өтеді?

3 сурет – оқушының белсенді ойлау әрекетіне және өмірлік тәжірибеге сүйенуіне негізделген іс-әрекеттік тәсілдемені жүзеге асыруға арналған тапсырмалар

Бастауыш сынып оқушыларына арналған сабақ мазмұны өте жеңіл формада құрылып, біртіндеп күрделену қағидатына негізделеді. Оқушының сабаққа деген қызығушылығын жойып алмайтындай білім жүктемесін анықтай отырып сабақты ұйымдастыру, өткізу өте маңызды. Сондықтан «Әдебиеттік оқу» оқу-әдістемелік кешенінде өлеңдер мен әңгімелер, тіл дамытуға, білімді бекітуге арналған суреттер мен ойындар, ертегілер, аңыздар молынан қамтылады. Әсіресе жобалау жұмыстар арқылы жоспарлау, нұсқауды түсініп жоба жасау, өз еңбегін қорғау, өзін-өзі және өзгені бағалауды игереді. Зерттеушілік қабілетті дамыту барысында оқушылар түрлі дереккөздерді пайдалана отырып, ақпарат жинақтайды (сауалнама, интернет желісі, газет материалдары), оны өңдейді, нәтижесін кесте, диаграмма түрінде ұсынады.

5 Салыстырайық

Ақсақ құлан туралы түсірілген мультфильм үлгісі мен аңыздағы өңгімені салыстыр. Аңыздан мультфильм кадрларына сәйкес келетін аңыздағы тауып, оқы.

2 Анықтайық

Өңгімеден суреттің мазмұнына сәйкес келетін үлгіні тауып оқы. Суреттерге ат қойып, жоспар құрастыр.

4 Жазайық

Зерттеу жүргіз. Кестедегі үлгіні және мәтіндегі сөздерді қолданып, сары сағат пен қоюар сағатқа мінездеме бер. Олардың түр-түсі, мінез-құлқы, іс-әрекетін суреттеу үшін мәтіндегі сөйлемдерді қолдан.

Кейіпкерлер	түр-түсі, жекімі-жолбемі	іс-әрекеті	мінез-құлқы
Сары сағат	дөңгелек жүзді	менсілмей қарады	өрсөкірек
Қоюар сағат	үлкен	аң-таң болды	аңсау

5 Салыстырайық

Тірен сөздерді қолданып, кейіпкерлерге мінездеме бер.

4 сурет– оқулықтағы зерттеу дағдыларын дамытуға негізделген тапсырмалар

«Әдебиеттік оқу» пәні – бастауыш сынып оқушыларының оқырмандық және қатысымдық дағдыларын қалыптастыруға, олардың адамгершілік және әдеби-эстетикалық құндылықтар жөнінде түсініктерін кеңейтуге, сөйлеу мәдениетін қалыптастырып, сөз өнерін сезінуге, көркем шығарманы оқуға деген қызығушылығын арттыруға мүмкіндік беретін негізгі пәндердің бірі. «Әдебиеттік оқу» пәнін оқу барысында бастауыш сынып оқушылары әлем туралы, жалпы адамзат туралы білім алады. Шығармадағы кейіпкерлердің іс-әрекетіне, мінез-құлқына, сөйлеген сөзіне талдау жасай отырып, адамдардың жан-дүниесін түсінуді және оған өз көзқарасын білдіруді үйренеді.

Сондықтан жаңа сипаттағы оқулық тұжырымдық тәсілдемелерге негізделіп оқушылардың айтылым, тыңдалым, оқылым, жазылым, проблемаларды шешу, ғылыми зерттеу жүргізу және анықтамалық материалдарды зерделеумен байланысты дағдыларын дамытуға көмектеседі. Содай-ақ оқулықта оқушылардың берілген тапсырмаларды орындау арқылы материалды түсінетіндігін көрсетіп, алдағы уақытта осы білімдерін басқа жағдайларда қолдана білулеріне мүмкіндіктер жасалған. Осыдан оқушыларды өз білімдерін кез-келген жағдайда қалай бейімдеу керектігін біліп, болашақта кездесуі мүмкін кез-келген күрделі тапсырмаларды шешуге икемді болуға баулу маңызды болып табылады.

Оқу-әдістемелік кешеннің келесі компоненті мұғалімге арналған нұсқаулық. Мұғалімге арналған нұсқаулық оқулықпен және ОӘК-мен қалай жұмыс істеу керектігі және сабақты қалай өткізу керектігі туралы қысқаша түсініктеме берілген әдістемелік құрал болып табылады. Мұғалімге арналған нұсқаулықтағы тапсырмалар пән бойынша оқу бағдарламасының белгілі бір бөлімі (бөлімшесі) үшін белгіленген оқу мақсаттарына қол жеткізуге бағытталған.

Нұсқаулық сабақты кезең-кезеңімен өткізуге байланысты әдістемелік кеңестер, тілді дамыту идеялары және қалыптастырушы бағалау жөніндегі нұсқаулықтар, мұғалімнің сабақты табысты өткізуіне қажетті қосымша тапсырмалар мен әртүрлі ескертулерден тұрады. Яғни, бұл құжат мұғалімге сабақ өткізуде қолдау көрсете алады.

Алайда, мұғалім бұл құжаттың нұсқаулық екенін, яғни өзінің сыныбының ерекшелігіне қарай өзгерістер енгізе алатынын білген жөн. Мұғалімдер сабақ құру барысында мұғалімге арналған нұсқаулықтағы тапсырмаларды сыныптың ерекшелігіне байланысты таңдап, бір сабақта тапсырмаларды орындауға кететін уақытты қалауы бойынша ескереді. Әр сабақты бастаған кезде мазмұнына, мақсатына және дағдыларға бағытталған материалдарды таңдайтынын ескеріп, оқушылардың ілгерілеуіне қажетті әртүрлі тапсырмаларды түрлендіріп бере алады.

Мұғалімге арналған нұсқаулықтың құрылымы: 1. Оқу мақсаттары. 2. Тірек сөздер. 3. Оқулық пен жұмыс дәптерлерінің тиісті беттеріне сілтемелер. 4. Ресурстар. 5. Сабақ мақсаттары. 6. Сабаққа байланысты деректі материалдар. 6. Сабақты өткізу үшін мұғалімге арналған ескертпелер. 7. Пәнаралық байланыс. 8. Саралау. 9. Бағалауға. 10. Қосымша және бекітуге арналған тапсырмалардан тұрады [4].

[illegible]

5 сурет – мұғалімге арналған нұсқаулықтың құрылымдық компоненттері

Жұмыс дәптері – тәжірибе жүзінде орындауға арналған түрлі жаттығулар мен тапсырмалар жинақталған әдістемелік құрал. Жұмыс дәптерінің мақсаты сабақта алынған білімді іс жүзінде бекіту болып табылады. Пәнге және сыныпқа қарай жұмыс дәптеріндегі тапсырмаларды сыныпта немесе үйде орындауға болады. Жұмыс дәптері балаға өз бетінше оқуға мүмкіндік береді және пән бойынша білім мен дағдыларды бекітуге, дамытуға арналған материал ұсынылған жұмыс дәптерінен тұрады.

Сонымен қатар, жұмыс дәптерінде қалыптастырушы бағалау мен оқуды саралау жолдары ұсынылған. Оқушыларға оқу бағдарламасының оқу мақсаттары бойынша жұмыс істеуге көмектесу үшін мұғалімдер тапсырмаларды өз қалауы бойынша өзгерту ұсынылады [5].

13. Бетпақдала

Мәтін мазмұнын терең түсінуге, арналған тапсырмасы

Тақырыпты бекіту тапсырмасы

2 Ойлан
Аяқталу жолы таңыр. Халықтар жаратылыс ретімен жаз.

2. Заулім үй

1 Қараңдар
Суреттегі ғимараттар неге ұқсас? Сурет бойынша тарту суреті құрастырып жаз.

2 Ойлан
Елдің елімізде қандай ерекше архитектуралық жаса.

4 тарау Суреттер

Қалыптастырушы бағалауға арналған тапсырма

Шығармашылық зерттеушілік бағыттағы тапсырма

Қалыптастырушы бағалауға арналған тапсырма

Шығармашылық зерттеушілік бағыттағы тапсырма

93

А.К.ШАДЕТОВА

**ПОДДЕРЖКА УЧИТЕЛЯ В РАМКАХ ОБНОВЛЕНИЯ СОДЕРЖАНИЯ
СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ: УМК И УЧЕБНАЯ ПРОГРАММА**

В статье рассматриваются концептуальные, структурные и содержательные особенности учебно-методического комплекса «Әдебиеттік оқу» для начальных классов, разработанного в рамках обновления содержания среднего образования. Автор делится опытом разработки УМК и приводит несколько примеров из него.

Ключевые слова: учебно-методический комплекс, системно-деятельностный подход, предметный подход, межпредметный подход, непрерывность, концептуальные основы, структурные линии, содержание

A. SHADETOVA

**TEACHER SUPPORT IN THE CONTEXT OF THE UPDATED CURRICULUM
FOR SECONDARY SCHOOL EDUCATIONCONTENT OF EDUCATION: THE
EDUCATIONAL-METHODICAL COMPLEX AND THE TRAINING PROGRAM**

The conceptual, structural and content features of the scientific and methodical complex "Literary reading" for primary classes, developed in the context of the updated curriculum for comprehensive school education are examined in the article. The author shares his experience in the development scientific and methodical complex and gives several examples from it.

Keywords: educational-methodical complex, system-activity approach, subject approach, inter-subject approach, continuity, conceptual bases, structural lines, content.

372.881.111.1

Ph.J. Burrows¹, G.E. Kuanyshbekova², A.S. Adykhanova²

¹British Council Jordan and British Council, Amman c., I Jordan

²Branch of the JSC "NTC "Orleu" IPD in Karaganda region,
gulnarak_1983@mail.ru, anara.adykhanova@mail.ru

TEACHING WITH CLIL: CONTENT AND LANGUAGE COME TOGETHER

The article deals with the question of subject-language integrated learning (CLIL) use. Teachers have the chance to customize each lesson to their student's needs, and the possibility to target activities to a student's strengths and weaknesses is a huge plus. The teacher and student have the unique opportunity for intensive practice. If the student speaks for most of the lesson, he will make progress faster. And the same goes for other skills. Still, the teacher is the one responsible for maximizing time with the student. Here are some practical tips for effective one on CLIL lessons.

KEYWORDS: *Content and Language Integrated Learning, motivating students, pedagogical expertise, Subject-specific vocabulary, collaboration, academic language skills.*

In a Content and Language Integrated Learning (CLIL) lesson the main focus is on the subject, but a CLIL teacher also focuses on language. Teachers who teach their subject in a third language often have to collaborate. Of course we know that all teachers need to collaborate for one reason or another, but CLIL teachers need it more than most. They need to collaborate with and the reasons they need to do so. This type of education that allows third language learning by letting students follow classes taught by subject teachers who focus on both content and language. This requires teachers to be proficient in the language as well as in the subject, which can pose a challenge.

If done correctly, spending sufficient time on the subject and focusing on language when needed, students learn languages quickly. Also, with a wide variety of teachers teaching them, they get all kinds of different language input. This only adds to the mastering of the target language.

The opening of a lesson is an important moment of the lesson in which you establish the contact with your students and set the stage for your lesson. Just a few things you are expected to establish in the first few minutes:

- Getting the students' to unpack their bags
- Establish a personal connection
- Activate the students' prior knowledge
- Possibly make students switch language
- Motivate students to participate in your lesson

CLIL activities to start a lesson

1. Last lesson...

Ask you students to finish the sentence: "Last lesson I learned ...". You can make this harder by making them write down at least three things. After you allowed your students a minute to write something down (making sure everyone participates) you select random students to tell you what they still remember.

2. Brainstorm

Pinpoint random students and ask them for something they remember from last lesson. A word, a phrase, a sentence. Anything. Write these down to generate a list of topics. You can even create a follow-up assignment by asking students to create a sentence with at least three words that were just mentioned.

3. Opening question

Write down one or more questions related to the previous lesson and ask students to answer these questions on their own. You discuss the answers after a couple of minutes, allowing some time to focus on the language aspect of their answer.

A text based question, a question which motivates the application of something the students learned and a question which poses more of a challenge.

What makes these activities CLIL?

CLIL is about motivating students to speak English. All of these three activities make sure that happens. Students have to think about words and sentences, write them down and voice them. The teachers can use these activities a lot to motivate the explanation of certain phrases as well as short recaps of previous Science subjects' lessons. Opening CLIL activities are important to every lesson and are a great way to help students to start using their third language.

Subject teachers need to collaborate with other subject teachers who are teaching in L1 or L2. The reason is that they are often not sure that they are doing the right thing. Teaching a subject in a second language is not easy: it requires a specialist pedagogical expertise. They have to know how to talk in an especially comprehensible way, how to support learners when they listen to them, how to teach a lot of academic vocabulary, how to help learners talk back to them in the plenary classroom and talk in English in groups, how to read complex subject textbooks and write about new subject concepts in L3. Few subject teachers are trained to do this and they often feel the need to talk through with a colleague what they do in the classroom. Collaboration between subject teachers working in L3 can be very helpful: teachers can exchange ideas, trial techniques, report back to each other, develop strategies which are seen to work. Within the framework of formal school policy on raising achievement in L3-medium subjects, this kind of working together can develop official school practice and increase effectiveness – and ultimately grades – in L3-medium teaching.

The most crucial form of collaboration is between subject teachers and language teachers. Where both learners and subject teachers are adequately fluent in English, it is possible that neither needs help from an English language teacher. This situation may occur in countries with high ambient levels of English language ability. However, it often happens that in English-medium education programs where levels of language ability amongst both teachers and learners are dangerously low, English language teachers have not been involved with the program. They are not active either in helping subject colleagues with their teaching or in orientating their English curriculum to the language demands of English-medium subject learning. This can happen even in large-scale, system-wide, English-medium subject programs.

In addition, the subject teacher may feel sufficiently unconfident in their English language ability so that the project can only run if an English language teacher is centrally involved. In this case, both teachers collaborate on a range of functions: co-planning of a scheme of work, co-planning of lessons, co-construction of materials, co-assessment of performance, co-evaluation of the project as a whole. Sometimes both teachers co-teach in the same classroom, though expense normally precludes this.

In more high-risk CLIL programs where the whole of a subject is taught in English, perhaps for some years, collaboration with an English teacher is also important.

There are two main ways in which the expertise of the English teacher can be brought to bear on the subject program:

The first is by helping learners. English teachers can do this by orientating the English language syllabus – in respect of the CLIL program – partly to the language demands of the subject curriculum.

Subject-teaching makes language demands on learners. Some of these demands are specific to the subject and can only be met by the subject teacher. Subject-specific vocabulary is a case in point, as are some aspects of subject-specific written and spoken discourse and learning activities. Some subject language demands, however, are not specific to the subject but specific to school learning; that is, they are cross-curricular in their application. This is the case with a lot of cross-curricular academic vocabulary at a middle level of specificity; it is also true of some more generic forms of formal written discourse and of language skills (listening, speaking, reading and writing) for school use. Language teachers can teach these skills better than subject teachers; and subject teachers feel burdened by the necessity to teach them. The language curriculum can thus be re-orientated to accommodate these academic language skills and English teachers can accustom themselves – or indeed be trained – to teach them. English as an Additional Language (EAL) is largely a form of language support for subject learning, and EAL teachers are specialists in providing learners with the means of meeting the language demands of the subject curriculum.

The second way in which language teachers can influence good practice in CLIL projects is by helping their subject colleagues. They have some of the skills to do so. They can, for instance, advise subject teachers on their own language use, on the language demands of their subjects and on the kinds of language support practice which the subject teachers can incorporate into their lessons. They can also work with them on planning schemes of work, making materials and assessment. Language teachers, however, are not used to doing this and they do not by training possess all the skills necessary. They have to be open-minded, undaunted by subject contents and learn some new tricks. In addition, this kind of collaboration has to be paid for: it must be accounted for in teachers' timetables.

Collaboration can be an informal, bottom-up process: teachers work with each other if they get on well and if the enterprise is professionally interesting. However, this form of collaboration is rather hit-and-miss. A school with ambitious CLIL pretensions will wish to instigate formal administrative frameworks for collaboration which set out the purposes, means and requirements of the collaborating parties and acknowledge this formally and even contractually. CLIL development will require collaboration to take place and set out objectives and performance indicators which aim to raise achievement in specified ways.

Collaboration in CLIL is not as common as it should be. In low-risk, language-led projects – often started by a language teacher – collaboration is widespread. But in subject-led CLIL, where a relatively high language level of teachers and learners is crucial in order that subject standards be maintained, it is too rare. In system-wide programs in which every child in the school may be learning science through L3, and where the language ability of both teachers and learners may be dangerously low, you need to use every weapon in your armory to achieve acceptable levels of subject knowledge.

Teachers have the chance to customize each lesson to his or her student's needs, and the possibility to target activities to a student's strengths and weaknesses is a huge plus. The student has the unique opportunity for intensive practice. If the student speaks for most of the lesson, he or she will make progress faster. And the same goes for other skills. Still, the teacher is the one responsible for maximizing their time with the student. Here are some practical tips for effective one on CLIL lessons.

References

1. Maljers A., Marsh D., Coyle D., Hartiala A.K., Marsland B., Pérez-Vidal C., Wolff D. (2002) The CLIL Compendium. [Электронный ресурс].- Режим доступа: <http://www.clilcompendium.com>
2. Coyle D. Content and Language Integrated Learning Motivating Learners and Teachers [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://blocs.xtec.cat/clilpractiques1/files/2008/11/slrcoyle.pdf>
3. British Council. CLIL (Content and Language Integrated Learning) Introduction/Teaching English/British Council/ <http://www.britishcouncil.org>.
4. Лалетина, Т.А. Интегрированный подход и использование предметно-языковой интеграции при обучении иностранному языку. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://conf.sfukras.ru/uploads/3_Laletina%20T%5B1%5D.A.pdf

Г.Е. КУАНЫШБЕКОВА, А.С. АДЫХАНОВА

CLIL КӨМЕГІМЕН: ПӘН МЕН ТІЛДІ ҚАТАР ҮЙРЕНУ

Мақалада CLIL пәндік-тілдік интеграцияланған оқытуды қолдану туралы мәселе қарастырылады. Мұғалімдер өз оқушыларының қажеттіліктерін есепке ала отырып, әрбір сабақты құруға, сонымен қатар өз іс-әрекетін оқушының күшті және әлсіз жақтарына аударуға мүмкіндік алуы – үлкен жетістік. Мұғалім мен оқушы қарқынды тәжірибе жинақтайтын ерекше мүмкіндікке ие. Егер оқушы сабақта тілді көп қолданса, ол прогресті жеделдетеді. Бұл басқа дағдыларға да қатысты. Дегенмен, мұғалім оқушының білімін барынша арттыру үшін жауапты болады. Сыныпта CLIL әдіснамасын тиімді пайдалану бойынша практикалық кеңестер ұсынылады.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: пәндік-тілдік кіріктірілген оқыту, оқушылардың ынтымастығы, педагогикалық талдау, пәндік лексика, ынтымақтастық, академиялық тілдік дағдылар.

Г.Е. КУАНЫШБЕКОВА, А.С. АДЫХАНОВА

ОБУЧЕНИЕ С КЛИЛ: ПРЕДМЕТ И ЯЗЫК ВМЕСТЕ

В статье рассматривается вопрос об использовании предметно-языкового интегрированного обучения CLIL. Учителя имеют возможность строить каждый урок с учетом потребности своих учеников, а также нацеливать свои действия на сильные и слабые стороны ученика – огромный плюс. Учитель и ученик имеют уникальную возможность для интенсивной практики. Если ученик говорит на протяжении большей части урока, он ускорит прогресс. И то же самое касается других навыков. Тем не менее, учитель является ответственным за максимизацию со студентом. Предлагаются практические советы по эффективному использованию методики CLIL на уроках.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: предметно-языковое интегрированное обучение, мотивация студентов, педагогическая экспертиза, предметная лексика, сотрудничество, академические языковые навыки.

УДК 37.026.8

Г.К. ИБРАГИМОВА¹, Е.И. КОТВИЦКАЯ¹, Е.Н. ПРИВАЛОВА²
¹ФАО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области,
²Школа-лицей № 101, г. Караганда,
г. Караганда, Республика Казахстан
gul_ibragim@mail.ru, elenlik1972@mail.ru, privalova1961@mail.ru

РАЗВИТИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ (НА ПРИМЕРЕ ОПЫТНО-ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ШКОЛЫ-ЛИЦЕЯ № 101 Г.КАРАГАНДЫ)

В статье представлен опыт экспериментальной деятельности по реализации модели развития читательской грамотности младших школьников, осуществляемой на базе школы-лицея № 101 г. Караганды учителями начальных классов совместно с преподавателями Филиала акционерного общества «Национальный центр повышения квалификации «Өрлеу» Институт повышения квалификации педагогических работников по Карагандинской области. Отражены результаты диагностики по определению уровня сформированности читательской грамотности у учащихся начальных классов на констатирующем и формирующем этапах эксперимента.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: функциональная грамотность, читательская грамотность, информационная компетентность, международные сравнительные исследования PISA, техника чтения, модель развития читательской грамотности.

На сегодняшний день читательская грамотность в мировом контексте рассматривается как один из самых важных показателей готовности к жизни в современном обществе. В частности это связано с глобальными процессами информатизации общества, увеличением с каждым годом текстовой информации, предъявлением новых требований к ее анализу, систематизации и скорости переработки.

Именно поэтому вопрос о грамотном чтении находится в центре внимания в рамках реализации учебных программ обновленного содержания среднего образования в Казахстане.

Умеют ли наши дети читать? Просто читать написанное умеют. Но читать вдумчиво, оценивать качество и значимость текста, извлекать из текста нужную информацию может далеко не каждый ученик.

Результаты участия казахстанских школьников в международных сравнительных исследованиях PISA свидетельствуют о недостаточном уровне сформированности читательской грамотности. При том, что наблюдается положительная динамика среднего балла Казахстана в направлении «читательская грамотность» (2009 г. – 390, 2012 г. – 393, 2015 г. – 427), казахстанские участники значительно уступают своим международным сверстникам.

В национальном отчете МОН РК по результатам международного исследования PISA-2015 отмечается: «Показатели читательской грамотности казахстанских участников являются самыми слабыми в сравнении с другими направлениями исследования. Более 40% школьников и студентов не способны работать с самыми простыми текстами. Более того, все участники не в состоянии понимать сложные письменные тексты, извлекать ключевую информацию, анализировать и обосновывать свою точку зрения. Это свидетельствует об очень низких читательских компетенциях» [1;100].

Все вышесказанное определяет стоящие перед современными учителями актуальные задачи, направленные на поиск и применение эффективных форм, методов и приёмов учебной деятельности, максимально способствующих формированию грамотности чтения обучающихся. «Для того чтобы научить школьников работе с текстом, учитель должен знать, каким конкретным приемам работы нужно обучать и как это делать» [2;5].

Основы информационной компетентности, являющейся одним из основных условий успешности в обучении, закладываются в начальной школе. Учителю важно сформировать у младших школьников базовые навыки работы с текстом, такие как – определять источники информации, уметь искать ответ на интересующий вопрос, грамотно оформлять и представлять отобранный материал. Полученные знания и умения помогут учащимся впоследствии продуктивно воспринимать информацию, оценивать ее качество, понимать ее скрытый смысл.

В 2013–2016 гг. преподавателями ФАО «Национальный центр повышения квалификации «Өрлеу» Институт повышения квалификации педагогических работников по Карагандинской области на базе школы-лицея № 101 г. Караганды была организована опытно-экспериментальная работа, направленная на проверку предположения о том, что желаемый уровень развития профессиональной компетентности педагогов позволит повысить уровень функциональной грамотности младших школьников. В работе приняли участие 40 педагогов (учителя начальных классов, учителя казахского и английского языков) и 310 учащихся начальной школы.

Одно из направлений исследования – определение динамики показателей уровня читательской грамотности младших школьников в результате целенаправленной и системной работы учителя по ее развитию.

В рамках данного проекта была разработана модель развития читательской грамотности младших школьников, ориентированная на решение жизненно важных задач:

- осмысленно читать и воспринимать на слух, а также продуцировать тексты разных типов (информационного и прикладного характера, литературные тексты);
- уметь извлекать информацию из разных источников;
- учиться находить и критически оценивать информацию из СМИ и Интернета;
- уметь пользоваться источниками и ссылаться на них;
- уметь читать таблицы, диаграммы, схемы, условные обозначения и уметь применять их при подготовке собственных текстов;
- реализовывать разные стратегии чтения при работе с текстом.

В основу модели положена идея, что эффективность процесса обучения чтению в начальной школе может быть значительно повышена, если:

1) читательская грамотность будет рассматриваться, как цель обучения в начальной школе и будет ориентирована на формирование стратегий (а не навыков и умений);

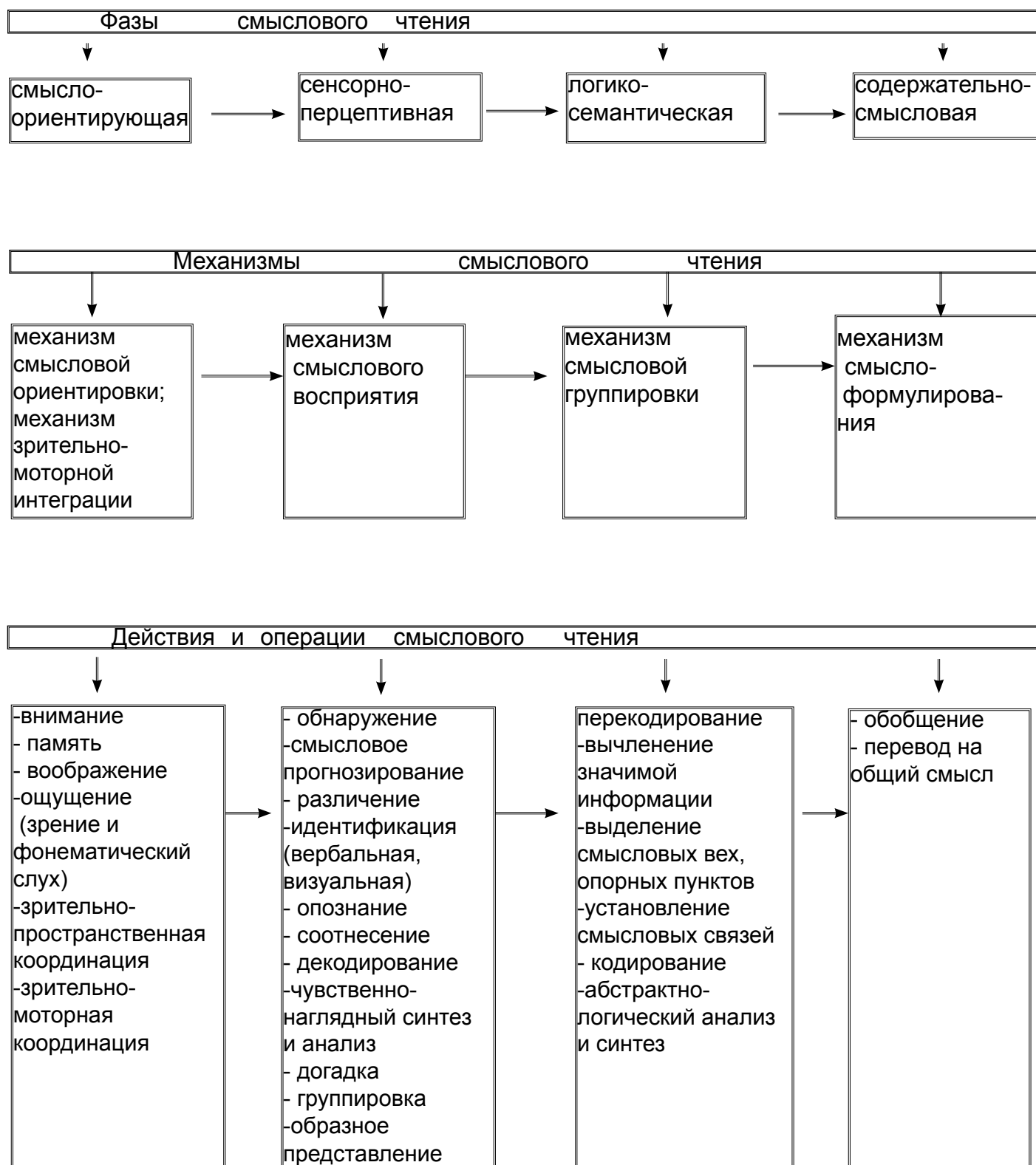
2) техническая (навыки) и содержательная (умения) стороны чтения будут формироваться одновременно, а не последовательно, как при традиционном аналитико-синтетическом методе;

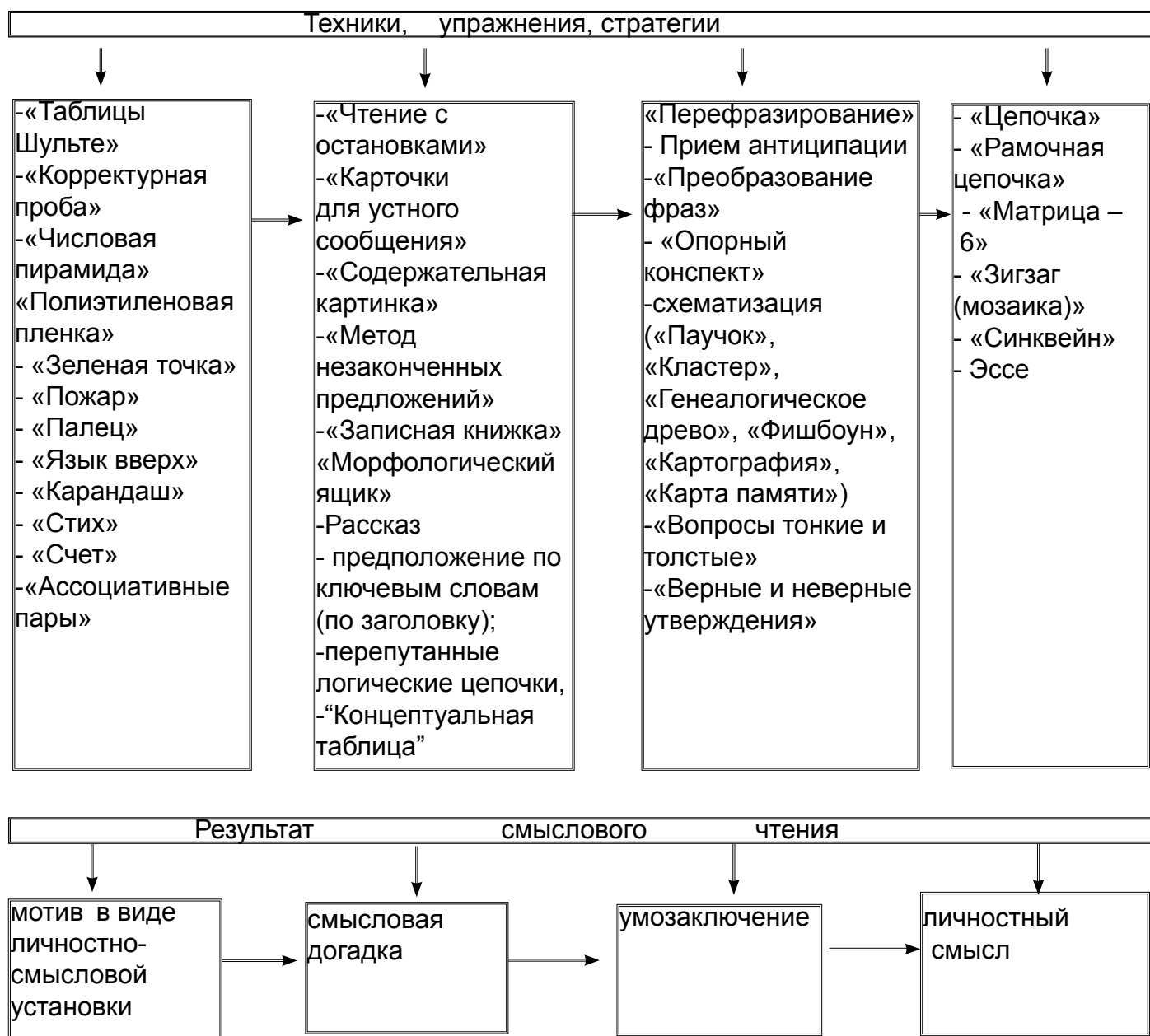
3) обучение читательской грамотности будет проходить с учетом требований к отбору и конструированию текстовой информации, на основе психолингвистической модели, разработанной с учетом особенностей развития речевой деятельности современных младших школьников;

4) формирование стратегий читательской грамотности будет осуществляться в рамках технологии (критическое мышление; читательской продуктивности и др.) с опорой на принципы и этапы организации обучения, типологию стратегий, классификацию заданий и упражнений;

5) при формировании стратегий читательской грамотности текстовой информации у младших школьников педагог будет ориентироваться на показатели и уровни их сформированности [3; 14].

Схема 1 – Психолингвистическая модель развития читательской грамотности младших школьников

В ходе эксперимента были отобраны и апробированы методы и приемы обучения, способствующие формированию читательских компетенций.

На первом этапе реализации эксперимента осуществлялась отработка навыков скорочтения. Применялись следующие упражнения и тренинги:

- для увеличения объема внимания и памяти - Таблицы Шульте,
- для расширения поля зрения за счет тренировки зрительного анализатора, тренажа глазной мышцы - «Зеленая точка»,
- для увеличения периферического зрения, развитие операционного внимания - «Полиэтиленовая пленка»,
- для устранения проговаривания слов (артикуляция замедляет процесс чтения) - «Карандаш»,
- для устранения регрессии - «Большой палец»,
- для устранения проговаривания слов, распределения внимания - упражнение «Жу-жу»,
- для устранения проговаривания слов, увеличения объема памяти – «Стих» и «Счет»,

– для концентрации внимания при наличии помех – «Музыка».

Основой читательской грамотности и свидетельством сформированности читательских умений является понимание прочитанного, о чем могут свидетельствовать нахождение и воспроизведение школьником необходимой информации, формулирование выводов по определенной части текста, интерпретация действий основных героев, подтверждение примерами из текста и первоначальный анализ структуры текста.

Поэтому на втором этапе велась работа над содержанием читаемого текста. Для этого использовались следующие тренинги:

– «Рамочная цепочка» (ученикам предлагается записать по одному предложению в каждую из пяти рамок-этапов «Изначальная ситуация», «Проблема», «События», «Действия», «Конечная ситуация»),

– «Пятистишие»,

– «Перефразирование» (подбор синонимов к каждому слову указанной учителем фразы),

– представление текста в виде рисунка или схемы.

С целью развития грамотности чтения в ходе эксперимента учителями применялись педагогические технологии:

- проблемно-диалоговое обучение,
- развитие критического мышления через чтение и письмо,
- технология проектной деятельности,
- уровневая дифференциация обучения,
- информационные и коммуникационные технологии [3; 17].

Диагностика уровня сформированности читательской грамотности младших школьников проводилась на констатирующем и формирующем этапах исследования, что позволило проанализировать и сравнить полученные результаты, сделать соответствующие выводы. Был разработан диагностический инструментарий, определены техника регистрации текущих и конечных результатов, методы обработки полученных материалов.

Оценивание читательской грамотности осуществлялось с помощью двух существенных характеристик инструментария:

1) цель чтения:

а) приобретение читательского опыта,

б) получение и использование информации.

В связи с этими целями используются литературные и информационные тексты довольно разнообразного формата (сплошные тексты и тексты, содержащие карты, схемы, диаграммы).

2) читательские умения, то есть различные процессы читательской деятельности:

а) вычитывание информации из текста,

б) формулирование прямых выводов,

в) интерпретация и обобщение,

г) оценка содержания, структуры и языковых особенностей текста.

Учащимся предлагались задания, сконструированные на основе заданий международного сравнительного исследования PIRLS.

В соответствии с концептуальными положениями исследования при чтении художественных и информационных (научно-популярных) текстов оценивались четыре группы читательских умений:

- нахождение информации, заданной в явном виде;
- формулирование выводов;
- интерпретация и обобщение информации;
- анализ и оценка содержания, языковых особенностей и структуры текста.

Каждое задание оценивалось по трехбалльной шкале (0 баллов — низкий уровень, 1 балл — средний уровень, 2 балла — высокий уровень). В итоге — подсчитывалась сумма

баллов, набранных каждым учащимся. Полученные данные заносились в общую базу, ранжировались и анализировались по группам читательских умений. Затем высчитывался процент выполнения заданий учеником, средний процент выполнения работы по классу и общий средний процент выполнения работы на каждом этапе эксперимента.

Результаты измерения уровня развития читательской грамотности младших школьников на констатирующем и формирующем этапах представлены в таблице 1.

Таблица 1 – Статистические данные о результатах измерения читательской грамотности выпускников начальной школы ШЛ № 101 г. Караганды

	Год проведения	Кол-во участников	Уровень (в %)		
			низкий	средний	высокий
Констатирующий этап	2014	303	36,4	28,6	35,0
Формирующий этап	2016	310	9,9	30,6	59,5

Из таблицы видно, что на констатирующем этапе результаты диагностики распределились по уровням сформированности читательской грамотности младших школьников примерно поровну (36,4%, 28,6% и 35%). Однако количество участников эксперимента, показавших низкий уровень, несколько преобладает. На конец формирующего этапа эксперимента просматривается значительное большинство учащихся, справившихся с работой на высоком уровне (59,5%) и абсолютное меньшинство не справившихся с заданиями (9,9%).

Для проверки читательской грамотности школьникам предоставлялись два текста: художественный («Дастан и грифон», «Кусочек глины») и информационный («Путешествие зеленой морской черепахи длиной в жизнь», «В поисках еды»). К каждому тексту прилагались 16-19 вопросов-заданий открытого и закрытого типа, которые оценивают чтение с целью:

- приобретения литературного читательского опыта;
- освоения и использования информации.

Задания открытого характера были направлены на выявление умений:

- выделять в тексте специальную информацию, заданную в неявном виде;
- формулировать выводы на основе связей между отдельными предложениями в тексте;
- интерпретировать текст;
- определять цели использования и отдельные характеристики различных типов текста.

В целом 93% тестируемых ответственно подошли к выполнению заданий и попытались предоставить ответ. В среднем процент выполнения тестовых заданий открытого типа всех участников на констатирующем и формирующем этапах составил суммарно более 65% и 89% соответственно. Проведенный анализ результатов тестирования показал, что обучающихся, не справившихся с заданиями «со свободно-конструируемыми ответами», - 65% на констатирующем и 40% на формирующем этапе.

Выделим задания, вызвавшие значительные затруднения:

А) на обобщение информации, содержащейся в разных частях текста:

- «Маленькая девочка — важный персонаж в этом рассказе. Объясни, почему так важна ее роль во всем, что произошло»;

- «В начале и в конце рассказа комочек глины испытывает разные чувства. Опиши их. Объясни, почему изменились его чувства»;

- «Автор рассказа пишет о комочке глины как о живом существе. Что он хочет помочь тебе представить? а) что значит оказаться под дождем; б) что может чувствовать комочек глины; в) что значит «работать с глиной»; г) что чувствуют, когда делают что-то собственными

руками».

Б) требующие объяснения:

- «Объясни, почему землю и песок в бутылку важно насыпать именно слоями»;
- «Объясни, почему в эксперименте с дождевыми червями кусочки картофеля и лука важно положить на верхний слой земли».

В) на выбор утверждения и объяснение своего выбора:

- «Какой из трех экспериментов показался тебе самым интересным? Используй текст, чтобы объяснить свой ответ».

Г) на приведение примеров:

- «Как журнал помог Ане? Приведи два примера».

Проведенное исследование позволило сделать следующие выводы.

Выпускники начальной школы продемонстрировали примерно одинаковые успехи в чтении с двумя основными целями: приобретение читательского опыта и получение информации. Однако ситуация с чтением информационных текстов обстоит несколько хуже и требует большего внимания со стороны учителей.

Кроме того, необходимо сделать акцент на таком читательском умении, как поиск информации, представленной в тексте в явном виде. Без умения правильно воспринимать предложенную в тексте информацию невозможна дальнейшая работа по её обобщению и интерпретированию. Как показал анализ, данное умение хуже развивается при работе с информационными текстами - как раз с теми, где оно требуется, прежде всего.

Очень важно умение делать несложные прямые выводы, заключения на основе фактов, имеющих в информационном тексте. Но и оно оказалось развито хуже. Следовательно, необходимо усилить работу и в этом направлении.

В целом следует отметить, что реализация проекта по развитию читательской грамотности младших школьников на базе школы-лицея № 101:

во-первых, помогла ученикам увеличить скорость считывания информации, а это важно, если учитывать возрастающий объем учебного материала, который должен освоить ученик за годы обучения в школе;

во-вторых, дало возможность учителям развить умения работать с текстом - понимать его скрытый смысл, находить ответы на интересующие вопросы, грамотно оформлять и представлять отобранный материал, оценивать информацию.

Это позволяет сделать вывод об эффективности целенаправленного использования в учебном процессе комплекса методов и приемов, направленных на развитие читательских компетенций.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Основные результаты международного исследования PISA-2015. Национальный отчет/ С. Ирсалиев, А. Култуманова, Е. Сабырұлы, М. Аманғазы. – Астана: АО «Информационно-аналитический центр», 2017. – 241 с.
2. Граник Г.Г. Как учить работать с книгой: учебное пособие/ Г.Г. Граник, С.М. Бондаренко, Л.А. Концевая. – М.: Мой учебник, 2007. – 256 с.
3. Ибрагимова Г.К. Развитие грамотности чтения младших школьников: методические рекомендации/ Г.К. Ибрагимова, М.Е. Кисабекова. – Караганда, 2016. – 44 с.

Г.К. ИБРАГИМОВА, Е.И. КОТВИЦКАЯ, Е.Н. ПРИВАЛОВА

**БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН
ДАМУЫ (ҚАРАҒАНДЫ Қ. №101 МЕКТЕП-ЛИЦЕЙІНДЕГІ ТӘЖІРИБЕЛІК-
ЭКСПЕРИМЕНТТІК ЖҰМЫСТЫҢ МЫСАЛЫНДА)**

Мақалада Қарағанды қаласының №101 мектеп-лицейі базасында бастауыш сынып мұғалімдері мен «Өрлеу» БАҰО» АҚФ Қарағанды облысы бойынша педагогикалық қызметкерлердің біліктілігін арттыру институты оқытушыларының бірлесе өткізген бастауыш сынып оқушыларының оқу сауаттылығын дамыту моделін жүзеге асыруға бағытталған эксперименттік жұмыстың іс-тәжірибесі ұсынылған. Бастауыш сынып оқушыларында оқу сауаттылығының қалыптасу деңгейін анықтайтын эксперименттің бастапқы тұжырымдаушы және қалыптастырушы кезеңдеріндегі диагностика нәтижелері берілген.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: функционалдық сауаттылық, оқу сауаттылығы, ақпараттық құзыреттілік, PISA халықаралық салыстырмалы зерттеулері, оқу техникасы, оқу сауаттылығын дамыту моделі.

G.K. IBRAGIMOVA, E.I. KOTVITSKAYA, E.N. PRIVALOVA

**DEVELOPMENT OF THE READING LITERACY OF ELEMENTARY SCHOOL
STUDENTS (ON THE EXAMPLE OF EXPERIMENTAL ACTIVITY OF SCHOOL-
LYCEUM № 101 OF KARAGANDA)**

The article presents the experience of the implementation of the model of the development of literacy of elementary school students of the school-lyceum # 101 of Karaganda by primary school teachers together with the teachers of the branch of the National Center for Continuing Professional Development "Yarle". The Institute for Advanced Training of Pedagogical Workers in Karaganda region. The results of diagnostics are determined in order to determine the level of generation of reading literacy among primary school students in the stating and forming stages of the experiment.

KEYWORDS: functional literacy, reading literacy, information competence, international comparative research PISA, reading technique, model of development of literacy.

Ж.Е.КАНТАРБАЕВА
«Өрлеу «БАҒО» АҚ филиалы Қарағанды облысы бойынша ПҚБАИ,
Қарағанды қ. Қазақстан Республикасы,
kantarbaeva_j@mail.ru

ҰЛТТЫҚ ЖӘНЕ ЖАЛПЫАДАМЗАТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР - ПЕДАГОГТЫ ҮЗДІКСІЗ КӘСІБИ ДАМУЫ ОБЪЕКТІСІ

Мақалада «Өзін-өзі тану» рухани-адамгершілік білім беру (одан әрі – РАББ) педагогтерінің үздіксіз кәсіби дамуының моделі мұғалімнің тұлғалық-кәсіби қалыптасуының міндетіне үндесетін «Мәңгілік Ел» идеяларын жүзеге асыру мәнмәтінінде қарастырылған. Мақала мазмұны идеясы «Мәңгілік Ел» құндылықтарымен тікелей сәйкесетін өзіндік тарихы мен мәдениетінің мәнін құрайтын рухани бастаудың, ұлттық дүниетанымның жаңаруына, тұрақты рухани-адамгершілік құндылықтардың жүйелі дамуына ықпал ететін «Өзін-өзі тану» пәнінің әлеуетін ашады.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: біліктілікті арттыру, үздіксіз білім беру, өзін-өзі тану, рухани-адамгершілік құндылықтар, жалпыадамзаттық құндылықтар, қоғамдық сана, модель.

Қазақстандық қоғам дамуының заманауи кезеңі «Мәңгілік Ел» отандық тарихына мүлдем жаңа тұжырымдаманы негіздеуімен – Қазақстан халқының алдында тұрған ең маңызды міндет – ұлттық идеяны өмірде іске асырумен сипатталады.

Ұлт көшбасшысы Н.Ә. Назарбаев өзінің «Қазақстан жолы - 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» Жолдауында «Қазақстандық бірегейлікті одан әрі нығайту керек ...», – деп атап өтті. Ол азаматтық қағидатқа негізделген болуы тиіс. «Мәңгілік ел» идеясына негізделе біріктірілген құндылықтар – азаматтық теңдік, еңбексүйгіштік, адалдық, оқыту және тәрбие беру, зайырлы ел – толерантты ел. Бұл азаматтығы тұрақты және табысты мемлекет үшін ең берік іргетас болып табылады» [1].

«Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты мақаласында Қазақстан Президенті Н.А.Назарбаев жаһандану процесстеріне және олардың салдарына, дағдарыстың күшеюінің әсерімен шартталған қазіргі заманның сын-тегеуріндеріне назар аударады.

Елбасы ұсынған рухани жаңғыру бағдарламасы – бұл қазақстандықтардың бірлігі мен ынтымақтастығының кең ауқымды, әрі бірегей генетикалық бағдарламасы, ол ұрпақтан ұрпаққа біздің рухани құндылықтарымыз бен талпыныстарымызды жеткізуге жетелейтін болады. Бұл Қазақстанның жаһандық әлемдегі бет-бейнесін көрсетеді, онда экономика мен саясаттың, өнеге мен сенімнің сұрақтары өзара байланысып жатыр [2].

Және бұл әбден заңды, өйткені заманауи адамның ой-санасының ажырамас бөлігі – ұлттық құраушылар ретінде болуы әбден мүмкін. Барлық өркениетті елдерде заманауи білім берудің мағынасы әртүрлі мәдени мағыналарды табу мақсатында диалог, іс-шаралар мен ойлаудың түрлі формаларына енгізілуге қабілетті адамды, ұлттық мәдениетті тәрбиелеу болып табылады [3, 36].

Мемлекет басшысымен ойластырылған барлық Жоспарларды іске асыру мақсатында, біз үлкен мақсаты бар бір топтасқан команда ретінде әр азамат лайықты өмір сүретін қауымдастық болатын – қоғам құруға әрекет етуіміз керек.

Қойылған мақсатқа жету үшін қажетті факторлардың бірі - өскелең ұрпақтың рухани, ұлттық сәйкестікке бағдарлануын қамтамасыз ететін, ұлттық мәдениеттің тәжірибелерін меңгеру мен басқаға таратуға мүмкіндік беретін табысты және тиімді білім беру жүйесі болып табылады.

«Өзін-өзі тану» бағдарламасының авторы Сара Алпысқызы «Жемчужины Самопознания» кітабында «Мен әркімнің рухани ерекшелігі шынайы жанбайынша адамгершіліктің сауығуы мүмкін еместігіне сенемін. Біз өзіміздің күнделікті өмірімізге адамның мынадай баға жетпес қасиеттерін қайтаруымыз қажет: мейірімділік, риясыз махаббат, қайырымдылық, төзімділік, бәрін кешіру. Және біз оларды әрине қайтарамыз, өйткені бізде басқа амал жоқ және болмайды да!» [4, с.22].

Оқытудың әдістемесі мен әдіснамасы өзінің бірегей нышандарын өздігінен танытуға байланысты балаға түрткі болуға бағытталған. Әр балада ол міндетті түрде бар және ол Бағдарламаның авторы Сара Алпысқызы ұсынған білім беру процесінде жалған қиял-ғажайыпта емес, шынайы ізгіліктің көрініс беруде.

Бағдарлама балалар мен оқушы жастарға рухани-адамгершілік білім берудің барлық деңгейлерінің үздіксіздігі мен сабақтастығын қамтамасыз етеді. Бұл бағдарлама мәңгілік жалпыадамзаттық құндылықтарда негізделген, тәрбиелеудің тұжырымдамалық негіздерін жүзеге асырудың басты механизмі болып табылады және адамгершілік қасиеттерге, игілікті мінезге лайықты азаматтарды тәрбиелеуге ықпал етеді [5, 3-4].

Біздің қоғамның құндылықтарын жүзеге асыру үшін басты шарт – жас ұрпақтың азаматтық қалыптасуы, оқытушылардың кәсібилігі болып есептеледі.

«Өрлеу» БАҰО» АҚ Қарағанды филиалы республиканың көптеген құрылымдарымен және білім беру ұйымдарымен серіктестікте адамгершілік-рухани құндылықтармен, аталмыш мәселенің педагогикалық және сыни ойлаумен жеке шығармашылық ретінде оқытушыларды үздіксіз кәсіби дамытуды қамтамасыз етуде (1-сурет).

1-сурет. Қарағанды облысы бойынша ПҚ БАИ педагогтардың «Өзін-өзі тану» РАББ бойынша біліктілігін арттырудағы өзара іс-әрекеті.

«Мәңгілік ел» ұлттық идеясын іске асыру тұрғысында институт басымдықтарының бірі ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтар дамытуға бағытталған, «Өзін-өзі тану» пәнінің мұғалімдерін даярлау және қолдау көрсету болып табылады.

Бүгінде Институтта жастардың бойында рухани-адамгершілік қалыптастыруда «Өзін-өзі тану» бағдарламасының мүмкіндігін, өзектілігін ескере отырып, бағдарлама әлеуетінің негізінде ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарды дамыту үшін жағдайлар жасау мақсатқа сай келеді. Осылардың барлығы жинақтала келе «Өзін-өзі тану» мұғалімінің үздіксіз кәсіби даму моделін жүзеге асыруға жетелейді (2-сурет).

«Мәңгілік ел» идеясын іске асырудың табыстылығы үшін маңызды ресурс – мұғалімдердің кәсіби және жеке қасиеттерін дамыту, осы мақсатқа қол жеткізудегі басым бағыттарының бірі саналатын мұғалімдердің курстық дайындығына институт қызметінің арқау болуы.

Педагогтың рөлі ең алдымен өзара әрекеттесу процесі ретінде педагогикалық процесс қатысушыларының өзара қарым-қатынастарын ұйымдастыру, бұл жерде оқушы білім алудың объектісі емес, мәдени дәстүр берілетін рухани мұрагер болып табылады. Оқушы педагогпен бірге «өмір құпиясын» ұғынады [6,18-19].

Бүгінде «Өзін-өзі тану» мұғалімдерінің біліктілігін арттыру процесінде білімнің әртүрлі салаларынан белгілі бір мазмұндағы оқу материалын жинақтау соншалықты маңызды емес. Олардың санасын, дүниетанымдық көзқарасын, іс-әрекеттің жаңа жолдарын игеруін қайта жасақтау үшін жағдай жасау аса керектігін мойындаймыз.

«Мәңгілік Ел» идеясын жүзеге асыру контекстінде «Өзін-өзі тану» адамгершілік-рухани білім беру педагогтарының үздіксіз кәсіби дамуының моделі

2-сурет. «Мәңгілік Ел» идеясын жүзеге асыру мәнмәтінінде «Өзін-өзі тану» РАББ педагогтарын үздіксіз кәсіби дамыту моделі

«Өзін-өзі тану» РАББ бағдарламасының кадрлық әлеуетін дамыту «Өрлеу» жүйесі аясында үш бағытта жүзеге асырылуда:

- «Өзін-өзі тану» рухани-адамгершілік білім беру бойынша педагогикалық қызметкерлердің біліктілігін арттырудың деңгейлік курстарында Үшінші (базалық) деңгей;
- қысқа мерзімді біліктілік арттыру курстарында «Өзін-өзі тану» пәнін оқытудың ғылыми-әдістемелік

негіздері;

– «Жалпы білім беретін мектептердің педагогикалық процесінде «Өзін-өзі тану» пәнінің жүйетүзуші әлеуетін жүзеге асыру мүмкіндіктері» арнайы тақырыптық модулі аясында оқытушылардың барлық санаттағы қысқа мерзімді оқыту курстары.

2013 жылдан бастап инновациялық білім беру бағдарламаларының «Бөбек» Ұлттық ғылыми-практикалық, білім беру орталығы ұсынған, «Өзін-өзі тану» пәнін оқыту бойынша ғылыми-әдістемелік негіздері» атты біліктілік арттырудың инновациялық бағдарламасын жүзеге асыруға байланысты, «Өзін-өзі тану» пәні мұғалімдерінің кәсіби дамуында елеулі өзгерістер болды. Бұл бағдарламаның мазмұны уақыт талабына сай байытылып және кеңейтіліп отырылды.

2013 жылдан бастап «Өзін-өзі тану» пәнінің мұғалімдеріне арналған жаңартылған бағдарлама бойынша оқу курстарының саны 2,5 есеге өсті. Барлығы жаңартылған бағдарлама бойынша 2257 педагогтар курстан өтті.

10 мыңнан астам мұғалім өзінің пән саласының және «Өзін-өзі тану» пәнінің мазмұнын кіріктіру негіздерімен танысты.

2015 жылы «Өзін-өзі тану» педагогтарының біліктілігін арттыруда кәсіби дамуына қағидаттық жаңа тұрғыдан келу іске асты – үшінші деңгейлі курстардың алғашқы ағымы ұйымдастырылды. Терең педагогикалық рефлексиялардың теориясы мен практиканың бірігуінен осы курстарды ажырата аламыз.

Бүгінгі таңда 154 педагог сертификат алды және біздің облыстың мектептерінде Бағдарламалар идеяларын жүзеге асыруда.

Базалық деңгей Бағдарламалары нәтижелеріне жету үшін біліктілік арттыру курстарында қолайлы жағдай жасалынды:

- мұғалімдердің рухани-адамгершілік тұрғыдан қайта өзгеруі,
- оң ниетті және ажырату ойларын дамытуы,
- күнделікті өмірде жалпыадамзаттық құндылықтарды ұстануы, оқытудың әдіснамасын және әдістемесін меңгеруі.

Біз біліктілік арттыру нәтижесінде жекелеген мұғалімдердің, олардың мектепте оқу процесін кешенді ұйымдастыруға қатысты көзқарастарындағы іргелі өзгерістерді, ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарды дамытуға деген кәсіби құзыреттілік деңгейінің айтарлықтай өзгергенін байқап отырмыз.

Мұғалімдердің өздері курс барысында «Өзін-өзі тану» мұғалімінің моральдық бейнесі оқушының тағдырына әсер етеді деген қорытындыға келеді, әр балаға өз жаратылысын, шынайы құндылықтар мағынасын түсінуге көмектеседі. Бұл мұғалімді жаңа идеялар мен мәңгілік даналықтың сенімді серігі болуға міндеттейді.

Модельді іске асыруда үздіксіз кәсіби даму – маңызды қағида болып табылады. Оны айтарлықтай жүзеге асыруда мұғалімдерді курстан кейінгі әдістемелік қолдаудың рөлі маңызды.

Педагогикалық зерттеу барысында Іс-әрекеттің бірнеше басым бағыттары анықталды.

Біріншіден, бұл пилоттық алаңдардың іс-әрекетін әдістемелік қолдау. «Ұлт жоспары – бес институционалдық реформаларды жүзеге асыру үшін 100 қадам», мектепте білім берудің қолданыстағы оқу бағдарламалары, «Мәңгілік Ел» құндылықтарын кіріктіруге бағытталған 85 және 89 қадамдар. Нақтырақ айтқанда пилоттық алаңдар «жалпы білім беру кеңістігінде «Өзін-өзі тану» рухани-адамгершілік білім беру бағдарламасын енгізу» жобасы идеяларын жүзеге асыруға және оны «Мәңгілік ел» элементі ретінде таратуға тиіс.

Педагогтардың кәсіби құзырлылығын дамыту үшін оқыту семинарлары – «Өзін-өзі тану» РАББ бағдарламасы бойынша пилоттық білім беру ұйымдарының педагогтарына арналған міндеттерді тиімді іске асыру үшін ұйымдастырылуда.

Семинарлар барысында қатысушылар пилоттық жобаның тиімділігін арттыруға көмектесетін жалпы адамзаттық құндылықтарға бағытталған жеке тұлғаны дамыту үшін бірыңғай адамгершілік-рухани білім беру кеңістігін жасаудың өзекті мәселелерін талқылады. Осылайша, 2015-2017 жылдары «Өзін-өзі тану» РАББ тренерлерімен білім берудің барлық деңгейлеріндегі педагогтар үшін «Бәйтерек» және, «Мерей» балабақшалары, №53 және №92 гимназияларында, Қарағанды

гуманитарлық колледжінде семинарлар өткізілді. Осы жұмысқа қатысу нәтижесінде барлық пилоттық ұйымдар педагогтарының біріктірілген сабақтары әзірленді және ұсынылды.

Пилоттық алаңдарды қолдау бойынша басталған жұмыстың одан әрі кеңеюі алаңдар қызметінің маңызды қолдану аспектілері бойынша практикалық семинарлар аясында тренерлермен жүзеге асырылуда.

Семинарлар барысында оқытушылардың практикалық дағдылары қалыптасты. Мысалы, «Мерей» және «Бәйтерек» балабақшаларының педагогтары мектеп жасына дейінгі балалардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, «Өзін-өзі танудың» әдістемелік тәсілдерін талдады. Осы ерекшеліктерді терең зерделеу, танып-білу педагогтарға табысты моральдық және рухани-адамгершілік құндылықтарды ашуға мүмкіндік берді, ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінің технологиялық картасын тиімді құрылымдауға жетеледі.

Пилоттық алаңдардың іс-әрекетінде отбасымен өзара әрекет жасауға айтарлықтай көңіл бөлінеді. Бұл жұмыстың өзектілігін ескеру басқа да білім беру ұйымдарының өзара іс-әрекеті кеңістігін кеңейтуге көмектесті. Біздің қатысуымызбен пилоттық «Өзін-өзі тану» пәні мұғалімдері және «Өзін-өзі тану» РАББ бойынша эксперименттік алаңдардың оқытушылары мен ата-аналар үшін «Мейірімділік пен ізгілік сабағы» шеберлік сағаттары өткізілді.

Біздің одан әрі жетілуімізге, пилоттық алаңдарда инновациялық идеяларды жүзеге асыруымызға, ізгілік жолында қуатты серпін алуымызға осы бағыттағы жұмысымыздың мазмұнын жасақтаушы, әрі байытушы «Бөбек» ҰҒПББСО ұйымдастырған республикалық семинарға қатысуымыз себеп болды.

Осы жылы өз 20-жылдығын атап өткен «Бөбек» орталығының үлкен гумандық миссиясы Қазақстан және бүкіл әлемнің ғалымдарын, педагогтарын біріктірді. Тұлғаны рухани-адамгершілік тәрбиелеудің жаңа идеялары мен тәсілдемелері бойынша бірегей тренингтар және сынып шеберліктерінің форумдары әр тараптан келген қатысушылардың кәсіби тәжірибелерін байытты.

Екінші бағыт – сертификатталған мұғалімдерді курстан кейінгі қолдау мақсатында жасақталған әдістемелік десанттар. Ол нормативті құжаттарға сәйкес жүйелі және жоспарлы сипатта берілген үшінші (базалық) деңгейдің сертификатталған мұғалімдерінің білім беру сұраныстарын қанағаттандыруға бағытталған.

Мақсаты – оқытушылардың кәсіби әлеуетін дамыту, білім беру ұйымдарында бірыңғай рухани-адамгершілік білім беру кеңістігін құру мәселелерін бірлесе шешу.

Десант өткізуде 3 базалық кезең жүзеге асырылады:

- сертификатталған мұғалімдер практикасының нақты жағдайын қадағалау.
- «Мұғалім-тренер» қарым-қатынасындағы жеке ақыл-кеңес беру. Кәсіби қиындықтарды анықтау, мұғалімдердің кәсіби даму басымдықтарын айқындау.
- Дөңгелек үстел. Сертификатталған мұғалімдер практикасының даму бағыттарын талқылау.

Оқыту аяқталғаннан кейінгі бастапқы кезеңдегі бағдарламаны логикалық қисынды және тиімді жүзеге асыру тренерлерге қиындық туғызды. Бірінші практикалық қадамдар тәрбиелік сипатта болуы үшін сертификатталған мұғалімге оның таныс болуы өте маңызды болып саналады.

Мұғалімдермен жеке әңгімеде тренерлер сабақтың күшті жақтарын анықтайды. Кәсіби қиындықтар аймағын ескере отырып, мұғалімдерге «Мәңгілік Елдің» біріктіруші құндылықтарын жүзеге асыруға бағытталған тәжірибенің жеке дамуын құруға көмектеседі. Біз тұрақты түрде онлайн қолдауын қамтамасыз етеміз.

Білім берудегі РАББ тиімді кіріктірілуін қамтамасыз ететін үшінші бағыт – жастардың рухани-адамгершілік тәрбиесі міндеттерін шешетін, облыс педагогтарының бірыңғай ақпараттық кеңістігін дамыту.

Институт порталында оқытушылардың кәсіби деңгейін арттыру үшін қатысушылардың «Өзін-өзі тану» онлайн қауымдастығы құрылды. Ол «Өзін-өзі тану» пәнін оқытудың проблемалары мен перспективаларын бірлесіп шешудің тәжірибесін, ресми және бейресми ақпараттармен алмасу мақсатын көздеген. Қоғамдастық мүшелеріне талқылау үшін ұсынылған тақырыптар: «Өзін-өзі тану» пәнін және басқа да мектеп курсының пәндерін кіріктіру», «Оқудан тыс іс-әрекетте рухани-адамгершілік білім беру», «Өзін-өзі тану» рухани-адамгершілік білім беру Бағдарламасын іске

асыру». Биылғы жылдың 12 желтоқсанындағы жағдай бойынша тіркелген пайдаланушылардың саны – 3510 адамға жетті.

Сертификатталған мұғалімдер мен тренерлердің тәжірибесін тарату, БАҚ, халықаралық, республикалық басылымдарда, интернет-порталдарда көрініс табады.

«Мәңгілік Ел» ұлттық идеясының рухани-адамгершілік құндылықтарын ашу үшін өзін-өзі тану идеяларын кіріктірудің практикалық тәжірибесін дамыту, шеберлік сағаттар мен ашық сабақтар аясында инновациялық тәжірибені табысты зерттеу және тарату үшін маңызды болып табылады. Осылайша, филиалдағы «Мәңгілікел» идеясының мәнмәтінінде «Өзін-өзі тану» РАББ оқытушыларын үздіксіз кәсіби дамытудың салалық моделі жасақталды. Ол мұғалімнің қалыптасуындағы тұлғалық және кәсіби міндеттерге жауап беретін Қазақстанның қоғамдық дамуының заманауи кезеңінің талаптарына, «Мәңгілік Ел» құндылықтарына сәйкес оны одан әрі жетілдіру болашағына бағытталған педагогтардың кәсіби динамикасындағы жетекші үрдістерді ескереді.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Послание Президента Республики Казахстан Н.А.Назарбаева «Казахстанский путь - 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее». 17 января 2014 г. //www.akorda.kz
2. Н.А.Назарбаев «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» // Казахстанская правда, 13.04.2017 г., №71 (28450).
3. Мәңгілік Ел. Учебник. М.Б. Касымбеков, С.Ж. Пралиев, К.К.Жампеисова и др. – Алматы: Ұлағат, 2015.–336 с.
4. С.А.Назарбаева. Жемчужины мудрости // ЖШС РПБК «Дәуір», – 2017.– 78 с.
5. Концептуальные основы воспитания. Утверждены приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от «22» апреля 2015 года № 227.
6. Фроловская М. Н. Гуманитарные основания профессионального образа мира педагога // Научно-методический электронный журнал «Концепт». –2012.–№6 (Июнь). – С.16-20.

КАНТАРБАЕВА Ж.Е.

НАЦИОНАЛЬНЫЕ И ОБЩЕЧЕЛОВЕЧЕСКИЕ ЦЕННОСТИ КАК ОБЪЕКТ НЕПРЕРЫВНОГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ПЕДАГОГА

В статье рассматривается модель непрерывного профессионального развития педагогов НДО «Самопознание» в контексте реализации идеи «Мәңгілік Ел», которая отвечает задачам личностно-профессионального становления учителя. Содержание статьи раскрывает потенциал предмета «Самопознание», идеи которого способствуют системному развитию устойчивых духовно-нравственных ценностей, возрождению национального мировоззрения, духовных истоков, составляющих сущность самобытной истории и культуры, что напрямую согласуется с ценностями «Мәңгілік Ел».

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: *повышение квалификации, непрерывное образование, самопознание, духовно-нравственные ценности, общечеловеческие ценности, общественное сознание, модель.*

КАНТАРБАЕВА Ж.Е.

NATIONAL AND COMMON TO ALL MANKIND VALUES AN OBJECT OF CONTINUOUS PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHER

In article questions of improvement of system of retraining and professional development of teachers of self-knowledge, through creation of the uniform moral and spiritual space in the Kazakhstan society providing education of the personality focused on universal values by means of personal and professional development of pedagogical and administrative shots of an education system are considered. The main objective of the author of article - to show the principles of system approach to professional development of teachers of the subject «Self-knowledge».

KEYWORDS: *in-plant training, continuous education, self-knowledge, spiritually-moral values, common to all mankind values, public consciousness, model.*

РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ ФОРМАТИВНОГО ОЦЕНИВАНИЯ У УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ НА КУРСАХ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ

В статье представлен опыт развития навыков формативного оценивания у учителей начальной школы на краткосрочных курсах повышения квалификации и курсах повышения квалификации по образовательной программе по предметам начальных классов в рамках обновления содержания среднего образования Республики Казахстан. Перечислены навыки оценивания, технология работы описывается с позиции компетентностного подхода. Представлен алгоритм деятельности по развитию навыков оценивания в соответствии с компетентностным подходом.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: профессиональное развитие, подготовка учителей, критериальное оценивание, формативное оценивание, приемы оценивания, обратная связь, самооценивание, взаимооценивание, рефлексия, микропреподавание

Оценивание является одной из ключевых проблем школьной практики. Результаты оценивания затрагивают не только одного конкретного учителя, свидетельствуя о его педагогическом мастерстве, или один аутентичный класс, отражая успехи и проблемы учащихся в обучении, но и государство в целом, указывая на конкурентоспособность страны. Для обеспечения эффективного взаимодействия школы и государства и предоставления достоверной информации об учебных достижениях обучающихся система оценивания должна быть максимально прозрачной и объективной. Существующая пятибалльная система оценивания не удовлетворяет этим требованиям. Поэтому в условиях обновления содержания среднего образования подходы к оцениванию были изменены.

В Государственном общеобязательном стандарте начального образования Республики Казахстан [1] определено, что «оценивание – процесс соотнесения реально достигнутых обучающимися результатов обучения с ожидаемыми результатами обучения на основе выработанных критериев» и «оценивание на уровне начального образования осуществляется с использованием формативного и суммативного оценивания». Эти положения указывают, что в казахстанских школах внедряется система критериального оценивания, включающая формативное и суммативное оценивание. Следовательно, учителям необходимо понимание особенностей данного оценивания и владение его технологией.

Подготовка учителей к реализации системы критериального оценивания в условиях дополнительного образования осуществляется посредством краткосрочных курсов повышения квалификации и курсов повышения квалификации по программам в рамках обновления содержания среднего образования РК.

Краткосрочные курсы проводятся в соответствии с образовательными программами

курсов повышения квалификации, утвержденными приказом Министра образования и науки РК № 92 от 28.01.2016 [2]. Выделим только те программы, в названии которых есть понятие «критериальный». Их всего три:

– № 34 «Критериальное оценивание как фактор развития функциональной грамотности учащихся на уроках русского языка и литературы в условиях обновления содержания образования» для учителей русского языка;

– №48 «Критериальный подход к оцениванию результатов обучения географии в условиях обновления содержания образования» для учителей географии;

– №54 «Критериальное оценивание учебных достижений учащихся в контексте таксономии Б.Блума» для учителей истории.

Для категории «учителя начальных классов» подобных программ нет, но в программе «Развитие профессиональных компетентностей учителя начальных классов в условиях внедрения государственного общеобязательного стандарта начального образования Республики Казахстан» выделена одна из целей: сформировать навыки критериального оценивания результатов обучения и обучающихся в начальной школе [2]. На изучение вопросов, связанных с критериальным оцениванием, отводится 18 часов, из которых 4 часа – выездное практическое занятие.

В образовательной программе курсов повышения квалификации педагогических кадров по предметам начальных классов в рамках обновления содержания среднего образования РК одним из ожидаемых результатов предопределено понимание и применение учителями системы критериального оценивания для достижения целей обучения согласно учебной программе по предметам. На изучение критериального оценивания планируется 8 часов и на выявление особенностей его проведения на уроках по предметам по 2 часа минимум [3].

Таким образом, мы можем сделать вывод, что на работу со слушателями по обеспечению понимания ими критериального оценивания и применения на практике предполагается достаточно часов. В ходе курсов отрабатывается понятие «критериальное оценивание», выявляется связь оценивания с целями обучения, рассматриваются виды критериального оценивания.

Когда мы приступаем к изучению формативного оценивания, мы сталкиваемся с противоречием. Если само критериальное оценивание признается как необходимая часть эффективной системы образования, то понимание и принятие формативного оценивания вызывает трудности.

Формативное оценивание – вид оценивания, которое проводится в ходе повседневной работы в классе, является текущим показателем успеваемости обучающихся, обеспечивает оперативную взаимосвязь между обучающимся и учителем в ходе обучения, обратную связь между учеником и учителем и позволяет совершенствовать образовательный процесс [1]. Привычная балльная оценка вместе с ее контролирующей и регулирующей функциями исчезает. Педагоги не видят на уроке возможности для оценивания и пасуют перед требованием предоставлять обратную связь ученикам. В связи с этим, развитие навыков формативного оценивания усложняется.

Это подтверждается и диссертационным исследованием Волковинской Н.Ю.: «существенным препятствием для формирования умений оценочной деятельности учителя выступает доминирующая в знаниевой образовательной модели отметочная (балльная) оценочная система, в которой объектом оценивания являются действия и учащегося, и учителя» [4].

Представим в статье опыт решения указанной проблемы на краткосрочных курсах повышения квалификации и курсах повышения квалификации по программе в рамках обновления содержания среднего образования РК для учителей начальных классов. Первые результаты нашей работы были представлены на Международном on-line семинаре «Профессиональное развитие педагога в условиях обновления содержания образования» 31 марта 2016 г. в г.Астана [5]. Материалы ранее изданной статьи взяты за основу.

Навыки формативного оценивания относятся к профессиональным, т.к. оценивание –

неотъемлемая часть преподавания и учения, ежедневная деятельность учителя. Поэтому, говоря о развитии навыков формативного оценивания в условиях дополнительного образования взрослых, мы выделяем один из аспектов развития профессиональной компетентности учителя на курсах повышения квалификации.

В психологии установлено, что «навык человека возникает как сознательно автоматизируемое действие и функционирует как автоматизированный прием выполнения действия. Его роль заключается в освобождении сознания от контроля над выполнением приемов действия и переключения его на цели и условия действия» [6].

В нашей статье мы говорим именно о развитии навыков оценивания и в словосочетании «развитие навыков оценивания» ставим два логических ударения.

В первом случае мы делаем акцент на слове «развитие»: на курсы повышения квалификации приходят учителя с определенным уровнем профессиональной подготовки: знаниями об оценивании, умениями и навыками оценки. В процессе обучения мы организуем «переход» имеющихся навыков от старого качественного состояния к новому, используя накопленный профессиональный опыт в качестве базиса, т.е. индукцию (положительный перенос) навыков, объективно учитывая, что «формирование отдельного навыка никогда не является самостоятельным, изолированным процессом. На него влияет, в нем участвует весь предшествующий опыт человека» [6].

Во втором случае акцентируем понятие «навык», придавая ему статус спорности: а почему не умение, если «перенос уже можно рассматривать как умение, т.е. использование имеющихся знаний и навыков для выбора и осуществления приемов действия в соответствии с поставленной целью» [6]. Мы считаем, что критериальное оценивание – явление принципиально новое, и совокупность знаний и навыков по оцениванию в пятибалльной системе существенно отличается от требуемых знаний и навыков учителя в новой ситуации. Изменяется подход к цели оценивания, методам и формам его проведения, выражению результата оценки и использованию результатов по отношению к ученику, учителю, родителям и т.д. В этом случае можно говорить о формировании умения критериально оценивать, которое складывается из ряда навыков, в том числе и абсолютно новых для работающего учителя, но включающих действия, сходные «по приемам исполнения, контроля или центральной регуляции» [6]. Поэтому именно навыки, складывающие общую структуру умения.

К навыкам оценивания учителя начальных классов мы относим:

- навык отбора целей урока как образовательных результатов деятельности учащихся;
- навык формулирования критериев;
- навык разработки задания для оценивания в соответствии с уровнями мыслительных навыков по таксономии Б.Блума;
- навык оценивания по критериям;
- навык устной обратной связи;
- навык письменной обратной связи.

В качестве условий развития навыков мы рассматриваем [4; 7; 8]:

- разработку программы повышения квалификации педагогов, ориентированной на преимущественное использование методов активного обучения;
- компетентностный подход в реализации программы повышения квалификации;
- использование методов активного обучения;
- создание рефлексивной среды;
- применение аутентичного оценивания.

Перечисленные условия основываются на компетентностном подходе. Компетентностный подход усиливает практикоориентированность образования, его предметно-профессиональный аспект, подчеркивает роль опыта, умений практически реализовать знания, решать задачи [9]. Он логически связан с деятельностным и конструктивистским подходами, объединенными активностью мышления и субъекта в процессе обучения и ценностью его опыта, на основе которых через практические действия выстраиваются новые знания и личность в целом. Поэтому организация деятельности по развитию навыков оценивания в соответствии с данным

подходом предполагает следующий алгоритм: мотивация – опыт – практика – рефлексия.

Тогда на этапе мотивации:

1. Проблематизируется роль оценивания в учебном процессе.
2. Осуществляется работа с основными понятиями.
3. Доказывается необходимость именно критериального оценивания.
4. Выделяются особенности формативного оценивания.

Для актуализации и обогащения опыта педагогов учителя делятся приемами формативного оценивания и практикуются в применении новых стратегий, разработке критериев и предоставлении обратной связи. На этапе рефлексии педагоги проводят само- и взаимооценивание.

Для проблематизация роли оценивания в учебном процессе мы используем два варианта: просмотр видеоролика, например, выпуски юмористического журнала «Ералаш» на тему «Опять двойка» (https://www.youtube.com/watch?v=KzBRlell_N4), «Школа моей мечты» (<https://www.youtube.com/watch?v=oH8y5XkDbA4>) или обсуждение в группе с последующей презентацией его результатов вопроса «Зачем мы оценивание учащихся?». Итогом любого варианта работы становится осознание, что оценивание – это не только предоставление информации учащимся, учителям, родителям и обществу о степени достижения результатов обучения, но и возможность для учителя откорректировать и направить свои действия на совершенствование технологии преподавания.

Основные понятия включают такие дефиниции, как «оценивание», «оценка», «отметка», «критериальное оценивание», «диагностическое оценивание», «формативное оценивание», «суммативное оценивание». Работа проводится в следующей логике: актуализация имеющихся представлений слушателей по теме оценивания с использованием приемов «Кластер», «Концептуальное колесо» или «Карусель» – анализ государственных документов в области образования, содержащих указанные понятия – сравнение данных слушателями определений и определений, включенных в государственные документы, исправление и уточнение определений.

Осознать важность именно критериального оценивания помогает прием рисования некоторого предмета (человека, дома, цветка, бабочки) или выполнения изделия (открытка, кормушка, аппликация) без озвучивания требований к рисунку или поделке, а их оценивание на основе требований.

Например, дается задание «Нарисуйте дом». После предлагается оценить работы друг друга в парах. Открываются критерии оценивания:

1. Дом состоит из 3 частей: крыша – 1 балл, стены – 1 балл, фундамент – 1 балл.
2. Каждое окно – 1 балл, дверь – 1 балл, труба – 1 балл, дым из трубы – 2 балла.
3. Забор – 1 балл, каждое дерево – 1 балл, каждый цветок – 1 балл.
4. Симметричное расположение рисунка на листе – 1 балл.
5. Размер рисунка не менее 50% от общей площади листа – 1 балл.

Педагоги делают вывод, что если бы они знали эти критерии заранее, то постарались бы нарисовать так, чтобы набрать большее количество баллов. Также они осознают, что общие критерии для всех, заранее всем известные и используемые при оценивании, делают оценивание объективным и прозрачным.

Для перехода к особенностям формативного оценивания мы снова повторяем, что критериальное оценивание включает формативное и суммативное оценивание. Выделяем следующие особенности формативного оценивания:

- оценивается прогресс учащихся с целью внесения изменений в процесс учения;
- используется в повседневной практике (поурочно, ежедневно) и дает возможность учителю отслеживать процесс продвижения учащихся;
- ориентируется на конкретного ученика;
- цель – корректировка деятельности учителя и учащихся в процессе обучения.

В процессе описанной работы мы прилагаем усилия по увязыванию деятельности слушателей с их потребностями, предоставляя им максимальную самостоятельность

в целеполагании и выборе средств достижения поставленной цели, возможности для самоконтроля и самооценки полученного результата. Чтобы мотивация учителей была внутренней, т.к. изменение содержания оценочной деятельности учителя может быть успешно осуществлено только на основе внутренне мотивированной деятельности и субъект-субъектных отношений обучающихся и обучающихся [9].

Этапы «опыт» и «практика» одинаково насыщаются методами активного обучения и стратегиями формативного оценивания. Этим мы преследуем следующие цели: демонстрируем практику применения методов и стратегий, активно используя их в процессе работы на занятиях, и даем возможность слушателям применить их, демонстрируя понимание задания, рефлексирова. Например, стратегии «Сигналы рукой», «Светофор», «Одноминутное эссе», «Узнайте, о чем спросили», «Активное резюмирование», «Найди выдуманное». «Формативный опрос», «Внутренний и внешний круг», «Формативный тест», «Динамичные пары»

Для обучения навыкам разработки критериев мы анализируем понятие «критерий» и указываем на важность принятия во внимания цели обучения, т.е. основой для разработки критериев являются учебные цели. Следовательно, критерии, разработанные для формативного оценивания должны описывать и оценивать только то, что заявлено в цели.

Чтобы слушатели могли убедиться в этом, мы даем задание проанализировать цели обучения и критерии из сборника заданий по формативному оцениванию. Ряд критериев сформулирован простым разбиением цели на два критерия или преобразованием цели в критерий. Поэтому первым этапом работы становится действие по образцу, когда слушатели подбирают критерии этими способами.

Затем слушатели устанавливают соответствие критерия уровню мыслительных навыков по таксономии Б.Блума и целесообразность подбора того или иного задания. Чтобы слушатели поняли, что такое дескриптор, описываются этапы выполнения задания через действия ученика. Выбираются из названных те действия, которые можно «увидеть» в процессе оценивания и которые значимы для оценивания в контексте формируемого учебного навыка. Например, в процессе решения задачи слушатели выделяют этап – читает задачу. Он значим в методике обучения решению задачи, но его нельзя «увидеть» и для оценки навыка решения задачи двумя действиями и составления обратных задач он не существен. Зато значимы «составляет условие» или «выполняет действие сложение» и ясно «видимы» в оценивании. Подходящие под эти характеристики действия и становятся дескрипторами и потом получают баллы в работах суммативного оценивания.

После того, как мы убеждаемся в понимании всеми слушателями основных понятий, организуется работа в группах по следующим этапам:

1. Выберите цель обучения из программы.
2. Подберите критерии.
3. Подберите задание для оценки достижения цели обучения.
4. Разработайте дескрипторы к заданию в соответствии с целями обучения и критериями оценивания.
5. Продумайте обратную связь.

Для развития навыков устной и письменной обратной связи организуются практические упражнения с реальными работами учащихся для приобретения педагогами умений давать обратную связь. Например, дается задание «На основе предложенной работы учащихся проведите формативное оценивание и предоставьте обратную связь».

Также полезно после выполнения задания ответить на ряд вопросов:

- Была ли эта обратная связь ясной и понятной?
- Показало ли это то, что учащиеся поняли в отношении критериев успешности?
- Будут ли учащиеся знать о том, что это сделано в результате обратной связи?
- Приведет ли это к улучшению обучения? [10]

На этапе рефлексии мы используем самооценивание и взаимооценивание как взаимосвязанные процессы. Сначала слушатели сами оцениванию свою работу, а затем

представляют ее для оценивания коллегами. По результатам оценивания представляется устный или письменный отзыв. Для взаимооценивания мы предлагаем взаимообмен работами в парах и группах на основе техники «Две звезды и одно пожелания», которая модифицируется в варианты «Три позитива, два совета и одна рекомендация», «Два позитива и одна рекомендация» и т.д., листы обратной связи.

Самооценка и рефлексия пересекаются, хотя следует указать, что «относятся к разным сторонам:

- самооценка – к изменениям объекта в результате действий субъекта деятельности;
- рефлексия – к осознанию, оценки изменений в субъекте – какой опыт он вынес в результате действий, чему научился, что осознал и т.д.

Но в учебной деятельности по сути нет объекта – результаты учения находятся в самом субъекте, изменяется сам субъект. Поэтому в учебной деятельности самооценка и рефлексия существенно сближаются» [11].

Взаимооценивание как совместная обратная связь коллег также можно рассматривать как способ развития навыков обратной связи. Поэтому этапом рефлексии пренебрегать не следует.

Еще одним способом для оказания помощи педагогами друг другу в улучшении обратной связи называют наблюдения в классе. На краткосрочных курсах повышения квалификации возможности для этого предоставляет выездное практическое занятие, когда слушатели посещают коллег и анализируют проведенные ими уроки.

Курсы в рамках обновления содержания образования не предполагают описанной деятельности. Но в программе заложена такая форма работы, как микропреподавание, которое можно рассматривать как «успешный метод демонстрации собственного педагогического опыта. Суть этого метода заключается в «проигрывании» урока, на основании которого оценивается умение планировать эту форму организации обучения. Каждый учитель поочередно в цикле микропреподавания выступает в роли «учителя», «ученика» и «наблюдателя». «Учитель» преподает, «учащийся» участвует в задании и предоставляет обратную связь, «наблюдатель» делает заметки и предоставляет обратную связь» [12]. В процессе общения возможно обсудить правильность выбора методов обучения и стратегий оценивания, этапа оценивания, процедуры сбора доказательств.

Подобная организация работы способствует созданию рефлексивной среды - педагогического пространства, инициирующего рефлексию учителя. Как указывает Волковинская Н.Ю., создание этой среды обеспечивается «через отбор содержания и методов, инициирующих рефлексию учителя; включение рефлексивной оценки в качестве обязательного компонента учебного занятия; использование аутентичных оценочных процедур; применением работы в группах как преимущественной формы организации взаимодействия участников повышения квалификации» [4].

Аутентичное оценивание – вид оценивания, применяющийся, прежде всего, в практико-ориентированном образовании и предусматривающий оценивание сформированности умений и навыков учащихся в условиях помещения их в ситуацию, максимально приближенную к реальной жизни [13]. Поэтому мы стараемся через микропреподавание воссоздать ситуацию подлинного педагогического процесса.

Работа по проблеме развития навыков оценивания не окончена. Возникает потребность описать навыки суммативного оценивания, которые дополняют структуру умения критериально оценивать. Деятельность по развитию данных навыков в формате курсов повышения квалификации педагогических кадров по предметам начальных классов в рамках обновления содержания среднего образования РК более перспективна.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. О внесении изменений и дополнений в постановление Правительства Республики Казахстан от 23 августа 2012 года № 1080 «Об утверждении государственных общеобязательных стандартов образования соответствующих уровней образования». Постановление Правительства Республики Казахстан от 15 августа 2017 года № 484. – Электронный ресурс: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/P1700000484>
2. Об утверждении образовательных программ курсов повышения квалификации педагогических кадров организаций дошкольного, среднего, дополнительного, а также специального образования. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 28 января 2016 года № 92. – Электронный ресурс: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/V1600013306>
3. Образовательная программа курсов повышения квалификации педагогических кадров по предметам начальных классов. Руководство для учителя. – Астана: Центр педагогического мастерства АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2015. – 56 с.
4. Волковинская Н.Ю. Формирование умений оценочной деятельности учителя в системе повышения квалификации: автореферата диссертации ... кандидата педагогических наук. – Оренбург, 2008 – Электронный ресурс: <http://www.dissercat.com/content/formirovanie-umenii-otsenochnoi-deyatelnosti-uchitelya-v-sisteme-povysheniya-kvalifikatsii#ixzz4sMIDBbWn>
5. Кушнир М. П. Развитие навыков формативного оценивания у учителей начальных классов на краткосрочных курсах повышения квалификации// Профессиональное развитие педагога в условиях обновления содержания образования: Материалы Международного on-line семинара. Т.2. – Астана, 2016. – 343 с. – С. 255-260
6. Петровский А.В. Общая психология. – Электронный ресурс: <http://shag.com.ua/petrovskij-a-v-obshaya-psihologiya.html?page=11>
7. Козырева О.А. Условия развития профессиональной компетентности педагога в процессе повышения квалификации: автореферата диссертации ... кандидата педагогических наук. – Томск, 2004 – Электронный ресурс: <http://www.dissercat.com/content/usloviya-razvitiya-professionalnoi-kompetentnosti-pedagoga-v-protsesse-povysheniya-kvalifika#ixzz4sMilQcMq>
8. Мезенцева О.И., Кузнецова Е.В. Психолого-педагогические условия развития профессиональной компетентности современного педагога: монография. – Новосибирск, 2013. – 158 с.
9. Ксензова Г.Ю. Оценочная деятельность учителя. Учебно-методическое пособие. – М.: Педагогическое общество России, 2002. – 128 с.
10. Карманова Ж.А., Манашова Г.Н., Маженова Р.Б., Абылайхан С.М., Кошкумбаев К.Т. Подготовка педагога к организации и проведению формативного оценивания: состояние проблемы и требования// Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2016. – № 12-7. – С. 1208-1212.
11. Самооценка. Рефлексия учебной деятельности – Электронный ресурс: <https://studfiles.net/preview/5568242/page>
12. Кушнир М.П. Обучение учителей начальных классов планированию урока на курсах повышения квалификации// Фундаментальные и прикладные исследования: проблемы и результаты: Материалы XXXIV Международной научно-практической конференции. – Новосибирск: Издательство ЦРНС, 2017. – 168 с. – С. 53-57.
13. Глоссарий – Электронный ресурс: <http://bgconv.com/docs/index-138045.html>

М.П.КУШНИР

**БІЛІКТІЛІКТІ АРТТЫРУ КУРСТАРЫНДА БАСТАУЫШ СЫНЫП
МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ҚАЛЫПТАСТЫРУШЫ БАҒАЛАЙ АЛУ DAҒДЫЛАРЫН
ДАМУ**

Мақалада Қазақстан Республикасында орта білім беру мазмұнын жаңарту аясындағы бастауыш сынып пәндерінен білім беру бағдарламасы бойынша біліктілік арттыру курстарында және бастауыш сынып мұғалімдеріне арналған қысқа мерзімді біліктілікті арттыру курстарында қалыптастырушы бағалау дағдыларын дамыту іс-тәжірибесі қарастырылған. Жұмыс технологиясы құзыреттілік тәсіл тұрғысынан сипатталған және бағалау дағдыларының түрлері берілген. Құзыреттілік тәсілге сай бағалау дағдыларын дамытудың іс-әрекет алгоритмі ұсынылған.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: кәсіби дамыту, мұғалімдерді даярлау, критериалды бағалау, қалыптастырушы бағалау, бағалау тәсілдері, өзін-өзі бағалау, өзара бағалау, кері байланыс, рефлексия, ықшам сабақ оқыту.

M.P.KUSHNIR

**DEVELOPMENT OF SKILLS OF FORMATIVE ESTIMATION IN TEACHERS
OF INITIAL CLASSES IN THE PROCESS OF TRAINING AT COURSES OF
IMPROVING QUALIFICATION**

The article presents the experience of developing skills of formative evaluation in primary school teachers on short-term courses of continuing education and on the educational program of courses for improving the qualifications of teaching staff in primary school subjects in the framework of updating the content of secondary education in the Republic of Kazakhstan. The skills of evaluation are listed and the technology of work is described on the basis of the competence approach. The algorithm of the activity on development of assessment skills in accordance with the competence approach is presented.

KEYWORDS: professional development, teacher training, criterial evaluation, formative assessment, assessment techniques, self-evaluation, mutual evaluation, feedback, reflection, micro-teaching.

372.853

О.Т.НАЙЗАБЕК¹, А.К.ОРАЗБАЕВА²

¹ «Өрлеу «БАҰО» АҚ филиалы ОҚО бойынша ПҚБАИ
Шымкент қ., Қазақстан Республикасы

² «Өрлеу «БАҰО» АҚ филиалы ШҚО бойынша ПҚБАИ
Өскемен қ., Қазақстан Республикасы
orazkul_62@mail.ru, aigul0701@list.ru

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФИЗИКАДАН ТАНЫМДЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМУДЫ ТЬЮТОРЛЫҚ ҚОЛДАУ

Мақалада оқушылардың физикалық білімін жетілдірудің жолдары, олардың танымдық қабілеттерін тиімді дамыту мәселелері қарастырылған. Тьюторлық қолдау үшін тұлғаға бағдарланған жеке білім беру бағдарламасын жасақтаудың, оны желілік қауымдастық арқылы ұйымдастырудың тиімділігі көрсетілген. Тьютордың қызметтің түрлері беріліп, тьютордың мақсат-міндеттері айқындалған. Тьюторлық қолдаудың диагностика-мотивациялық, жобалау, жүзеге асыру, талдау кезеңдерінің функциялары талқыланып, әр кезеңде портфолиоға енетін материалдардың тізбесі берілген.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: оқушылардың физикалық білімі, танымдық қабілетті дамыту, желілік қауымдастық, тьютордың мақсат-міндеттері, тьюторлық қолдау кезеңдері, портфолио.

Тоғыз жолдың торабындағы алып мемлекетімізде білім берудің жаңа жүйесі дайындалып, әлемдік білім беру кеңістігіне еруге батыл қадамдар жасалынуда. Құбылмалы заманның қарқынды өзгерістері, әлемдегі экономикалық өсу және азаматтардың әл-ауқатын жақсартуға деген ұмтылыс білімнің айтарлықтай маңызды екенін паш етуде. Білім берудің жаңа жүйесінің жасалынуы, білім мазмұны мен әдіс-тәсілдерінің жаңаруы бәсекелестікке қабілеті мол, шығармашылық бағытта еңбектенетін, ой қабілетімен ерекшеленетін азаматты тәрбиелеуді көздейді. Бұл оқу-тәрбие үдерісіндегі елеулі өзгерістерге байланысты болып отыр. Жаңартылған білім беру мазмұнының мәні, мақсаты, нәтижесі жаһандық проблемаларға жауап бере алатындай деңгейде, ұлттық мәнмәтінде, еркін білім алып жатқан ерікті елдің ұлдарына бағытталып, оларды оқытудың әдіс-тәсілдері мен әртүрлі құралдарды қолданудың тиімділігін арттыру жұмыстары жүргізілуде.

Жаратылыстану ғылымдары жүйесіндегі физиканың басты орынға ие болуы – терең философиялық және ғылыми-техникалық мазмұнмен тікелей байланысты. Физиканы оқытуда оқушыны дамытудың когнитивті саласына ерекше көп көңіл бөлінеді. Ойлауды дамыту логикалық және бейнелі ойлау типімен, ойлаудың дербестілік, тереңге бойлау, эрудиция, оралымдылық, ашықтық (жаңаны тез қабылдағыштық), өзін-өзі сынау, жүйелілік, реалистілік өлшемдерімен сипатталады. Тиімді зер салуға (ынтамен назар аударуға) қызыға ықылас аудару мен ерікті зейін аударудың бірлесе дамуы жатады. Түсіну визуалды (көру), аудиалды (есту) және кинестетикалық (сезу) қабылдаулар арқылы жүзеге асады. Саналы еске сақтау ақпаратты механикалық жаттауға емес, түсінуге бағдарланған, клеткалық жадыдан өзгеше болғандықтан оның көлемі шексіз болып есептеледі.

Оқушының ойлау қабілетінің даму деңгейінен оның танымдық қабілеті тәуелді

болып келіп, өзін қоршаған әлемді түрлендіру мүмкіндігі, әлеуметтік міндеттерді шешудегі үлесі айқындалады. Сондықтан, физика сияқты жекелеген пәндерді оқып үйрену үдерісінде ойлай білуге тәрбиелеуді және танымдық қабілетті дамытуды ең маңызды міндеттердің біріне жатқыза аламыз [1].

Сондықтан, оқушылардың ойлау қабілетін пәрменділеу үшін оқыту үдерісінде оларды ойлауға жетелейтін оң себеп - дәлелдердің пайда болуына итермелейтін тәсілдерді қолдану қажет. Ойлай білудің дамуы білім қорының молдылығына байланысты. Білімді игеру мен ойлау қабілетін дамыту өзара тығыз байланысты, яғни білімді игеру оқушылардың ойлау қабілетін белсенді жүргізуді талап етеді және оның дамуының маңызды алғышарты болып табылады.

Мұғалімдердің мақсаты – оқытудың барлық құраушыларын пайдалана отырып, оқушыға жалпы орта білім деңгейінде терең білім беру. Оқушының өзіндік танымдық іс-әрекеті танымдық қызығушылықтан туындайды. Оны дағдыға жеткізіп қана қоймай баланың ақыл-ойын, қабілетін дамытуға, әрекет нәтижесінде белгілі тұжырым жасай алуға үйретуге негізделеді. «Нашар ұстаз шындықты дайын айтып береді, жақсы ұстаз сол шындықты іздеп табуға үйретеді» – деген А.Дистервегтің қағидасының өзі оқушы қажеттілігін қанағаттандыру үшін, мұғалімнің көшбасшы бола білуі керек екенін айқындап тұрғандай. Дәстүрлі оқыту әдістемесінде мұғалім білімді ақпарат түрінде жеткізуші болса, ал қазіргі оқыту әдістемесінде оқушылардың танымдық іс-әрекетін ұйымдастырушы, бағыттаушы болып есептелуде [2].

Оқытудың белсенді әдістерін қолдану оқушылардың ойлауын, танымдық белсенділікті, ерекше назар аударуды ынталандырады. Проблемалық, ізденісті және зерттеушілік әдістер оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытады. Оқытуда пікір алмасуды қолдану тереңнен шымыр ойлауды, дербестікті, бастамашылдықты қалыптастырады.

Шығармашылықпен жұмыс істейтін тәжірибелі мұғалімдерді арнайы зерттеудің нәтижесі көрсеткендей, мұндай педагогикалық міндет әрбір нақты сабақтың мақсаты мен міндетін анық тұжырымдап жасақтағанда, зерделенетін материалдың практикалық маңызын түсіндіргенде, талдауы қойылған сұраққа жауап беруге білімнің жеткіліксіз екендігіне қорытынды жасататын проблемалық жағдайды туғызғанда және өмірлік маңызды мәселеге жауап алу үшін қажетті білім алуға құлшыныс танытқанда ғана жоғары дәрежеде шешіледі.

Осындай тәсілдерді оқу үдерісінде үнемі қолдану оқушылардың пәнге тұрақты танымдық қызығушылығын туғызады. Оқушының назарын тұрақтандыру үшін сабақта шешілуі керек проблемалық жағдайлардың тобына сәйкесінше қызығушылықты қолдап отыратын тәсілдер жүйесі алдын ала ойластырылуы керек.

Әйгілі физик А. Эйнштейннің қызығушылықты оқытудың ең тиімді себеп-дәлелі ретінде танығаны белгілі. Шындығында, оқушының сабаққа ықыласпен келуін, білім игеруден ләззат алуын қамтамасыз ететіндей оқу үдерісін ұйымдастыру әрбір мұғалімнің арманы. Физика пәніне қызығушылық туғызатын маңызды құралға оқу материалын қызықты етіп баяндаудың әртүрлі тәсілдерін қолдануды жатқыза аламыз. Ол ақпаратты ерекше көңіл-күймен қабылдауды күшейтеді, назар аударуға жетелейді, еске сақтауға көмектеседі.

Әрине мұғалім оқу үдерісін тьюторлық қамтамасыз етуі керек. Тьютор – (ағылш. tutor) оқушылардың жеке оқу бағдарламаларын жасауын қамтамасыз ететін және қосымша және үздіксіз білім беру жүйесінде мектепте және жоғары оқу орнында жеке оқыту үдерісін қоса алып жүретін, тарихи пайда болған ерекше педагогикалық ұстаным. Тьюторлық қолдау – бұл оқушы қызметін қолдау. Оқушы мен тьютор бірлескен тақырыпты анықтап, мақсат, міндеттері қойылған жеке білім алу бағдарламасын жасақтайды. Тьюторлық қолдау – оқушының тьютормен өзара бірлескен үйлесімді іс-әрекетінің негізгі формасы, ұзақ мерзімдік жүйелі жұмыс ретінде танылған, сондықтан ол білім беру технологиясы ретінде маңызды. Тьютор бойында оқытушының, кеңес берушінің және менеджердің қасиеттері болуы керек [3]. Жекеше білім беру бағдарламасы аясында физикадан тұлғаға бағдарланған (тьюторлық) қолдау арқылы көрсетілетін қызметтердің түріне жататындар:

- білімдік бастамаларды қолдау және жасақтау;
- әлеуметтік жобалауға қатыстыруға тарту;
- оқушының әлеуметтік табыстылығын қамтамасыз ету үшін мектепте және екінші ауысымда оқушының жасына сәйкес білімдік ортаны ұйымдастыру;
- отбасының әлеуметтік сұранысын қолдау;
- оқушыны рөлдік, іскерлік, ұйымдастырушылық-қарекеттік ойындарға, әртүрлі деңгейдегі ғылыми-зерттеушілік, ізденістік жұмыстарға қатыстыру;
- командалық жұмыстарда, сондай-ақ дау-жанжалды жағдайларда өзін дұрыс ұстай білу дағдыларын қалыптастыру;
- оқуда өзін жинақты ұстап, ұйымдастыра білу және жоспарлау дағдыларын қалыптастыру, портфолио жасақтауды қолдау;
- бейіналды дайындық және бейінді оқыту жеке бағдарламаларын жасақтау және іске асыруды қолдау;
- жоғары сынып оқушыларының болашақ білім алу бағытын айқындау үшін білімдік және кәсіби тәжірибеден өтуін ұйымдастыру;
- әлеуметтік және кәсіби практика арқылы қоғамдық және кәсіби іс-әрекет сынауын ұйымдастыру.

Ойлаудың ең жоғары түріне танымдық іс - әрекеттің нәтижесі – ұғымды қалыптастыру жатады. Ғылымда ұғымды қарастыру жаңаша таным құралы бола алады. Ғылыми ұғымды игеру – заңдар мен теорияны, әлемнің ғылыми кескінін игеруге тікелей әсер етеді. Оның тәрбиелік мәні өте зор. Ол әлем суретін әлем бейнесіне айналдырады.

Физикада негізгі ұғым – категория мысалына алдымен кеңістік, ара қашықтық, уақыт және масса жатса, ал күш, энергия және тағы басқалар туынды есебінде болады. Жаратылыстану цикліндегі пәндерді оқытқанда олардың барлығына тән «зат», «зат мөлшері», «молекула», «атом», «ион», «масса», «энергия» ұғымдарын қолданып жүрміз. Жалпы ғылыми ұғымдар ретінде философиялық категорияларды: «материя», «қозғалыс», «себеп-салдар», «сан мен сапа» ұғымдарын қарастыра аламыз.

Ұғымдар арасындағы байланыстар мен қарым - қатынастар қоғам мен табиғат құбылыстары арасындағы түрлі сипатты объективті байланыстарды сипаттайды. Олардың бірі жақын да елеулі болса, екіншісі қашықтау, әрі жанама болып келеді. Оқу үдерісі үшін тектік және түрлік ұғымдар арасындағы байланыстарды анықтаудың мағынасы бар. Физика кабинетінде ақпараттық бұрыш түрінде жабдықталуы керек бұл анықтамалар кестемен беріледі. Бұл кестені қолдану оқушылардың ұғым анықтауда жиі кездесетін тавтология (анықтаушы ұғымда анықталатын ұғымның қайталануы), тұйық анықтама (екі ұғым бірін - бірі анықтайды) және өлшемділік ережесінің бұзылуы сияқты кемшіліктерді болдырмауға бағытталған шараларға жатады.

Ұғымды игеру үдерісі күрделі, әрі ұзақ уақытқа созылатын, оқушылардың ұғымның мазмұны мен көлемін, оның басқа ұғымдармен байланысы мен қарым-қатынасын біртіндеп игеруін талап ететін үдеріс. Күрделі жаратылыстану ұғымдары әртүрлі пәндерді бірнеше жылдар бойы оқып үйренуден кейін ғана қалыптасады.

Физиканың түсініктері, әдістері мен зерттеу қағидаттары жаратылыстану-ғылыми білімдеріне елеулі ықпалын тигізеді, ал әлемнің физикалық бейнесі оқушылардың дүниетанымын қалыптастырудағы басым модель болып табылады. Ал, тьюторлық қызмет оқушылардың оқу әрекетін ұтымды ұйымдастырып, олардың интеллектуалды дамуын жаңа сатыға көтеруге ықпалын тигізеді [4].

Тьютордың өз функциясына сәйкес алға қойған мақсаты:

- баланың жеке білім алу жолын құруына көмек көрсету;
- сабақ үстіндегі оқу-әрекетін тиімді, әрі қызықты болатындай етіп ұйымдастыру;
- әрекет нәтижесін байқау, бағалау және соның нәтижесінде алдағы жұмыстарды

жоспарлауда көмек көрсету;

- оқушыларды өмір жолында туындайтын сұрақтарға жауаптарды өз бетімен табуға үйрету;
- өздерінің іс-әрекеттерінің салдарын бағалап, олар үшін жауапкершілікті ала білу;
- ал бұл өз кезегінде өмір сүру барысында жинақталған білімнің негізі болатын өзін-өзі оқыту мен дамыту дағдыларын алуды, осы білімді шығармашылық күйде қолдана білуді білдіреді [5].

«Қыран – түлегіне қайыспас қанат сыйлайды, ұстаз – шәкіртіне талап сыйлайды» – деген халқымыздың қанатты сөзін ұстанған, кәсіби дағдылардың негізінде еркін бағдарлай білетін ұстаздар қауымы өзін-өзі танытуға, өзін-өзі дамытуға және өз бетінше дұрыс адамгершілік тұрғысынан жауапты шешімдерді қабылдауға қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыру үшін үнемі шығармашылық ізденісте жүруді міндеттейтін тьюторлық қызметті де үлкен жауапкершілікпен игеруде.

Оқушылардың белсенділігін арттыру мақсатында танымдық іс-әрекетті қызығушылықты оятудан бастаймыз. Осы арқылы «Ой қозғау» жүзеге асады. Мұнда «Топтастыру», «Жұпта талқылау», «Болжау», «Әлемді шарлау» және т.б. әдістер (стратегиялар) жинақталған. Өйткені, үйрену – енжарлықтан гөрі белсенділікті талап ететін іс-әрекет. Оқушы өз білетінін еске түсіреді, қағазға жазады, көршісімен бөліседі, тобында талқылайды. Оқушы бұл кезеңде жаңа білім жәйлі ақпарат жинап, оны бұрынғы біліммен ұштастырады.

Ойлау мен үйренуге бағытталған мағынаны тануда (түсіне білуде) оқушы жаңа ақпаратпен танысады, тақырып бойынша жұмыс істейді, тапсырмалар орындайды. Оның өз бетімен жұмыс жасап, белсенділік көрсетуіне жағдай жасайды. Оқушылардың тақырып бойынша жұмыс жасауына көмектесетін оқыту стратегиялары баршылық. Олар: «Миға шабуыл», «Еркін жазу», «Блум түймедағы», «Балық қаңқасы», «Фила кестесі» және т.б. Соның бірі – INSERT стратегиясы – оқығанын түсінуге, өз ойына басшылық етуге, ойын білдіруге үйрететін ұтымды құрал. Бір үдерістің соңына тез жету, оқығанды есте сақтау, формуланы түрлендіріп, физикалық өлшем бірліктерді ажырата білу, олардың мәнін жете түсіну – күрделі жұмыс. Мағынаны түсінуді жоғарыдағыдай ұйымдастыру – аталған кемшіліктерді болдырмаудың бірден-бір кепілі. Оқушылар білетіндерін анықтап, білмейтіндерін белгілеп сұрауға әзірленеді. Бұл әрекет арқылы жаңаны түсіну үшін бұрынғы білім арасында жалғастырушы көпірлер құрастыруға, яғни байланыстар құруға дағдыландырады. Оқуға ұсынылатын материалдың тақырыбы талқыландырылған соң осы мәтінді түсіну қажет екендігі ескертіледі. «Екі түрлі түсініктеме күнделігі», «Бес жолды өлең», «Еркін жазу», өзіне, басқаға сын көзбен қарап, баға беруге үйретеді [6].

Күнделікті бақылау оқыту үдерісінде жүйелі қолданылады және сабақ барысында оқушылардың оқу-танымдық әрекетіне басшылық жасайды. Ол ішкі және сыртқы байланысты жан-жақты жүзеге асыруға мүмкіндік туғызады, соның негізінде оқушылардың келесі оқу әрекетіне ықпал етеді. Мектеп оқушыларының білімінің нақты деңгейін білу, сабаққа деген көзқарасын, қызығушылығы мен жауапкершілдік сезімін ынталандыруда үлкен маңызға ие болады. Бұл үйрену сатысы – ойды қайта түйіп, жаңа өзгерістер жасайтын кезең болып табылады. Оқушылардың өз бетінше оқуына басты назар аударылып, қосымша ізденуіне көп көңіл бөлінеді. Бұл әрекеттер осы кезеңді тиімді етуге лайықталған.

Ал, бұл жерде тьютордың міндеттері:

- оқушыға мейлінше көбірек көмек беру;
- оқушының үлгерімін жүйелі түрде бақылап отыру;
- орындалған тапсырмалар бойынша қайта дайындық сабақтарын ұйымдастыру;
- топқа немесе жеке оқушыға кеңес беру;
- ынталы оқушылардың белсенділігін арттырып, оларға қолдау көрсету [7].

Осылардың басын біріктіре білген ұстаз жаңа технологияның тиімдісін, ең көрнектісін таңдап

қолданады. Бұл үдерісте әрбір физика пәнінің мұғалімі барлық пайдалы оқыту түрлерінен бас тартпай, жақсыларын жаңа жүйеге бағыттап, тәжірибеге енгізеді. Топтық оқыту, өзін-өзі оқыту – оқушы белгілі бір өздік жұмысты (оқылатын объектімен, оқулықпен, зертханалық жұмыстарды, приборлармен жұмысты, есеп шығаруды, зерттеу жұмысын) орындап, оның нәтижелері туралы жазбаша есеп береді.

Оқушының табандылықпен үй тапсырмасын да орындауын дағдыландыруда өздік жұмысты жиі ұйымдастырудың пайдасы көп. Сыныпта өткізілген осындай шаралар еңбек етуге әдеттендіреді, өз жұмысын жоспарлауға, еңбек режиміне, белгілі бір мінез-құлыққа үйретеді. Өздік жұмыстың ұйымдастырылуын үнемі қадағалап отыру, нәтижесін әділ бағалау, оқушылардың өзін-өзі тексеру дағдысын қалыптастыру тәрбиелік маңызды шара. Білімді жедел тексеру кемшілікті дер кезінде анықтатып, оны түзетуге жұмылдырады, оқушыны белсенділікке ынталандырады.

Оқушылардың оқу іс - әрекетінің тиімді де нәтижелі тәсілдерінің біріне білімнің қайнар көзі саналатын кітаппен өздігінен дербес жұмыс істей білу бейімділігін қалыптастыру да жатады. Бұл міндеттің шешілу қажеттігі мұғалімнің атқаратын негізгі қызметінің сипатын түбегейлі өзгертеді. Бұрын мұғалімнің негізгі міндеті – білім беру болса, қазір оған танымдық әдістердің берілуі оны күрделендіре түсуде. Оқытудың тәрбие көзіне айналуының бұл түрі оқушылардың оқу - тәрбие және танымдық бейімділігі мен дағдыларын мақсатты қалыптастыруға негізделген. Оқушының оқулықпен тапсырма орындағандағы, есеп шығарғандағы, бақылау мен тәжірибе жасағандағы өздік жұмысын үнемі, әрі дұрыс ұйымдастыра білу тек білімді меңгеруге ғана бағдарланған бұрынғы оқыту моделіне қарағанда тереңірек және берік білім алуына мүмкіндік береді. Дидактикалық мақсаты мен мазмұны әртүрлі өздік жұмыстарды орындауды ұйымдастырудан оқушының ойлау-танымдық және шығармашылық қабілеттері дамытылып, біліктілік пен дағдыға айналуы үшін оның практикалық сипатта қалыптасуын жеделдететін әдіс-тәсілдер ойластыру талап етіледі. Сабаққа және үй тапсырмасына өздік жұмыстың саналуан түрлерін ұзақ уақыт бойы қолдану көлемі мен қиындығы әжептеуір тапсырмалардың өзін аз уақытта игеруге септігін тигізеді. Бұл бағдарламалық материалдың жылдам оқытылуына, есеп шығаруға, эксперименттік және басқа да шығармашылық сипаттағы жұмыстарға уақытты көбірек бөлуге жағдай туғызады.

Жеке тұлғаға бағдарланған оқыту моделінде оқушылармен ұжымдық және жаппай жұмыстың орнына әрбір оқушының икемділігіне, қабілеті мен үлгеріміне орай өздігінен «жаңалық» ашуына жетелейтін жұмыс ұсынылады. Сабақтың мақсаты мен тақырыбын мұғалім мен оқушының бірлесе айқындауы оқу материалының көлемін, күрделілігін, формасын және оқытудың әртүрлі әдіс-тәсілдерін келісуімен жалғасын табады. Мұғаліммен үйлесімділікте игерілген білімді сандық және сапалық бағалауға да атсалысатын оқушы өзінің танымдық стратегиясын анық сезініп, оны талдап, танымдық тәсілдерді игеруінде мұғалімнің ұйымдастырушылығына жүгінеді.

Жалпы дидактика мен жеке әдістемеде ерекше текті алгоритмдік сипаттағы іс - әрекеттің жалпыланған жоспарын пайдалану жақсы нәтиже беруде. Жалпыланған жоспарды құра білу оқушыларға өзінің танымдық іс - әрекетіне өздігінен тексеріс жасауға мүмкіндік берсе, мұғалім сәйкес оқу материалын өзінің толыққанды және бір ретпен баяндауын тексере алады және оқушылардың білімді игергенін дәлірек бағалайды.

Сонымен бірге құбылыстарды, шамаларды, заңдарды, теорияларды, тәжірибені орындауды оқып үйренуге бағытталған іс - әрекеттердің жалпыланған жоспарын жасауға болады.

Жалпылама жоспарланған сабақтар өткізу оқушылардың назарын мәтіндегі негізгі идеяға аудартады, өздігінен оқу және қосымша әдебиеттермен жұмыс істеуге бағыттайды, сұрақтарға жауап іздеуді шығармашылықпен ұйымдастыруға жетелейді.

Шығармашылық – белсенділік пен дербестіктің ең жоғары түрі. Оқушылардың білімі неғұрлым кең болса, олардың шығармашылық іс-әрекеті соғұрлым өнімді бола түседі. Шығармашылық

қабілетті дамыту үшін шығармашылық тұрғыдан шешілуі қажет тапсырмалар жиынтығын қиындық дәрежесі мен іс-әрекет сипаты жағынан әртүрлі етіп бере білу керек. Ол оқушыларда өзінің қабілеті мен мүмкіндігіне сенімділікті тәрбиелейтіндей, көпшіліктің білім қоры жететіндей деңгейде жасақталса тиімді болады.

Шығармашылық қабілетті дамытудың ең жоғары деңгейіне жету үшін мұғалім оқу үдерісі кезінде үнемі проблемалық жағдай туғызып, оқушыларды оны шешу жолына тарта білуі керек. Нәтижесінде олар өздерінше кішігірім жаңалық ашып, өздеріне жат құбылысқа жауап іздеп табады, оның табиғатын бақылауды ойластырады, физикалық шамаларды өлшеудің жаңа әдістерін меңгереді, құбылыстар арасындағы жаңа байланыстарды тағайындайды, тәжірибелердің жаңа нұсқасын іздестіреді, құралдың құрылымына өзгеріс енгізеді, жаңа қондырғы жасауға талаптанады.

Проблемалық жағдай туғызатын мұндай тапсырмаларды алдын ала жоспарлаған жөн. Ол тек қана физикаға қатысты болмай, пәнаралық мазмұнға құрастырылған болса, білімді кешенді қолдану оқушылардың оқуға қызығушылығын арттыратындығы айқын.

Оқу құрал-жабдықтарын даярлау оқушылардың ғылыми-зерттеу жұмысының өзекті саласына жатады. Бұл олардың әрбір сабаққа мұқият дайындалуына, эксперименттік жұмыстардың көмегімен материалды терең игеруіне көп көмегін тигізеді анық. Дегенмен, кейбір құбылыстарды нұсқалаушы құралдардың оны тікелей қабылдауға мүмкіндік бере алмайтындығына, сондықтан ондағы демонстрацияланған құбылыс қарастырылып отырған құбылысқа тек аналог екендігін, табиғаты сәйкеспейтіндігін айта кету қажет. Оған броун қозғалысының нұсқасы, электр тізбегінің гидродинамикалық нұсқасы мысал бола алады. Олардың пайдалы екендігіне еш дау жоқ, сондықтан мұндай процесстерді компьютерде нұсқалауды жолға қою – заман талабы. Ал енді жанбалы, сөнбелі лампылардың және басқа да эффекттерінің көмегімен термозлектрондар қозғалысын, электромагниттік толқын таралуын, атом ядросының бөлінуін бейнелейтін электроленген нұсқалар мен макеттердің ешбір аналогқа жанаспайтындығын ескерсек, олардың орны жарнама рөлін атқаратын демонстрациялық мұражай екендігі даусыз. Олар оқу үдерісінде оқушылардың назарын басты мәселеден аударып әкетеді де, білім деңгейі төмендерге қате ұғым беруі мүмкін.

Әрбір біліктілік арттыру курстарынан өткен мұғалім (тьютор) өз мектептеріне барғаннан кейін түсінбеген сұрақтарының көптігін сезінеді. Ол WhatsApp, электрон поштасы көмегімен желілік қауымдастық құрып, сол ортада ортақ проблеманы шешу жүйесі іске асқан. Желілік қауымдастықта тренерлердің бастамасымен Бағдарламаның негізгі идеясына байланысты маңызды тақырыптар бойынша мұғалімдер арасында пікірталастар өрбіп отырды. Желілік қауымдастық – мұғалімдердің кәсіби өсуіне ықпал ететін әдістемелік көмек құралы. Ғаламтор желісінің маңызы күн сайын арта түсуде, осы сияқты білім беру желісі құрамындағы мектептер бірлесіп жұмыс жасай отырып, балаларға барынша терең білім бере алады.

Алайда форумға кіруде, желілік қауымдастықта біршама қиындықтар бар, олар – интернет желісінің барлық уақытта қолжетімді болмауы және интернет жылдамдығының төмендігі орын алып жатады. Желілік қауымдастық бойынша жаңадан бастау алып жүргізіліп жатқан жұмыстардың бірі – аудандық (қалалық) білім бөлімдерінің әдістемелік кабинет жанынан ашылған шағын орталықтың желілік ұйымдарында, мұғалімдердің кәсіби бағыттарындағы әдістемелік жұмыстарды дамыту.

Педагогтерді желілік қауымдастық аясында белсенді қарым-қатынас жасауға тарту шараларына қатысты жұмыстар әлі де жалғасуда. Облыстық, республикалық форумдарға шығып, өздерін толғандырып жүрген проблемаларды ортаға тастап, олардың жауаптарымен бөлісу, сабақ барысындағы жаңалықтарын хабарлап, бағалау барысындағы ерекшеліктерімен таныстырып отыру жолға қойылған. Сертификатталған мұғалімдер мұнымен шектеліп қалай, жаңартылған білім мазмұнын оқытатын біліктілік арттыру институты ұйымдастырған, аудан мектептеріндегі семинарларға, әртүрлі деңгейдегі конференцияларға қатысуда, мектепшілік,

аудан, облыстық ауқымда іс-тәжірибелерін таратуда. Олардың баспасөз беттеріне өз тәжірибелері туралы ақпарат беруі, өздерінің дағдылары мен білімдерін үнемі жетілдіріп отыру осының бір көрінісі іспетті [8].

Физика жаратылыстану ғылымының негізі болғандықтан оқушылар сабақ барысында қоршаған ортаның физикалық құбылыстары мен заңдылықтарын зерделейді, зерттеу жұмыстарын жүргізеді, осының нәтижесінде оқушы бойында ғылыми дүниетаным негіздері қалыптасумен қатар олардың пәнге деген қызығушылығы да артады. Бұдан оқушы өзінің оқуы жөнінде ақпарат жинайды, талдайды және өзінің жетістікке жетуі, дамуы жәйлі қорытынды шығарады.

Сабақтарда физикалық білім мазмұнын меңгертуде, оқушылардың қызығушылығын арттыруда бұл бағдарламаның берері шексіз. Осыдан болашақ ұрпақтың бәсекеге қабілеттілігі артады, олар сыни ойлап, сұрыптау, талдау жасай алатын, шығармашылықпен, өз алдына жұмыс жасауға бейімделетін болады. Мұғалімнің білім берудегі әдістерді өзгертуі заман талабына сай жаңа бастама, бұл сыныптағы оқу үдерісін сапалық жағынан арттыруға негіз саналады. «Біз құрып жатқан қоғамның ең жоғары құндылығы адам, бүкіл өзгерістердің бәрі сол үшін, соның игілігі үшін жасалып жатыр» деген Елбасы Н.Назарбаевтың сөзі орынды айтылған. Жаңалықты жатсынбай қабылдайтын, шәкіртінің жанына нұр құйып, олардың бойына жоғарғы дәрежелі білім, біліктілік пен дағдыны қалыптастыруды қамтамасыз ететін, өмірлік жағдаяттарда өздерінің алған білімдерін дұрыс қолдана алатын ұстаздар қауымына сапалы білім беру үшін талмай еңбек ету парызы жүктелген [9].

Күрделі мәселерді орынды қою, сұрақтар, тапсырмалар, міндеттерді шешу – бұлардың барлығы сынып жұмысында үлкен орын алады. Бұған мына сұрақтарға жауап іздестіру көмектеседі: талқыланатын сұрақ шынымен ғылыми мәселе ме (ол практикалық шешіле салмай ма)? Ол шынымен кейбір шынайы жағдай немесе жеке тәжірибе шеңберінде туындай ма?...

Тьюторлық оқыту жүйесінің рөлі білім саласы үшін өте жоғары, себебі тьюторлық қызметтің нәтижесі: білім беру кезеңдерін зерттеуге көмектесетін, өзін - өзі бағалау құралы болып табылатын, жан-жақты жасақталған «Портфолио» папкасы. Тьюторлық қолдаудің әрбір 4 кезеңіне сәйкес өзіндік ерекшеленетін әртүрлі портфолиоар жасақталады.

1. Диагностикалық-мотивациялық кезеңдегі портфолио мазмұны тьюторанттың өзі қызығушылық танытқан тақырып аясындағы оның бастапқы білімінің көлемін анықтайтын сауалнама, еркін сұраунама, тест нәтижелерінен тұрады.

2. Жобалау кезеңіндегі портфолио белгіленген танымдық қызығушылыққа қатысты жинақталған ақпараттарды қамтиды. Тақырыптық портфолиоға жинақталған: аталмыш мәселенің тарихы мен теориясына байланысты материалдар; физикадан авторлық жұмыстардың түпнұсқасы немесе көшірмесі; білімдік ресурстар мен болжамды ақпараттық дереккөздердің тізімі; қызықтырған салаға қатысты бұрын оқылған және таныс материалдарға рецензиялар; суреттер мен бейнелеулер; жасақталған «танымдық қызығушылық картасы», даярланған жоспарлар, графиктер, сұлбелер; ойластырылып жүрген білімдік экспедиция маршруттары; тьюторанттың пікірінше болашақ жобаны, зерттеуді, шығармашылық жұмыстарды, білімдік экспедицияны ұйымдастырып өткізуге қажетті құрал-жабдықтар тізімі; тьютор қажет деп санаған кез келген басқа материалдар қысқаша жазбаша негізделіп берілген.

3. Жүзеге асыру кезеңіндегі портфолио ізденіс (жоба, зерттеу) үдерісінде алынған нәтижелер туралы мәліметті дәлелдейтін аса мәнді ақпараттар жиынтығынан тұрады. Тұсаукесерлік портфолиоға салынатындар: тақырыптық портфолиодан сұрыпталып алынған материалдар; статистикалық мәліметтер; жұмыста қолданылған кесте, сұлбе, графиктер; оқушының сұрыптап алған материалдарының негізделуі мен талдауы; тьюторанттың өзі атқарған жұмыстарға жасаған рефлексивтік қорытындысы мен алда жасалатын ізденістердің бағыты; «ерекшелік белгілері» – қандай да бір тақырыпты зерделеуден алынған нәтижелердің әлеуметтік мәнділігін

айқындайтын құжаттар; мадақтама, газет қиындылары, репортаждар; тьютор мен тьюторант бірлесе айқындаған, осы тақырыпқа қызығушылық танытушы рецензенттердің (педагогтардың, ата-аналардың, құрбылар мен сыныптастардың) жазбаша пікірлері.

4. Талдау (рефлексивтік) кезеңіндегі портфолиоға қол жеткізілген нәтижелер, жетістіктер салынып, оқушының таңдап алынған салаға қатысты танымдық қызығушылығының даму прогресі бағаланады. Онда сондай-ақ осы саланың маманы саналатын сыртқы сарапшының пікірі; үлгерім журналының, рейтингілік бағалау экранының көшірмесі; тьютордың қолдау хаты; жұмысты бағалауы және болашақта одан әрі дамытуға таңдалынып алынған бағыттың сипатталуы; тьюторанттың өзінің түйіндемесі: оның ойынша осы жұмыста қол жеткізген нәтиженің ең сүбелісін қысқаша баяндауы болуға тиісті [10].

Тьюторлық қолдау кезінде оқушылар өздерінің физикалық білімдерін шындауға зор мүмкіндіктер алады. Нәтижесінде күрделі мәселе ретінде қойылған сұрақтар бізге оқытуда қолданылған әдістердің қаншалықты дәрежеде ойлау дағдыларын қалыптастыратындығын, тұлғаның жеке ерекшелігін ескере дамыту үшін бейімделгендігін, яғни тиімділігі туралы зерделеуге мүмкіндік береді.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Усова А.В., Завьялов В.В. Воспитание учащихся в процессе обучения физике, – М., 1984. –143 с.
2. Ақитай Б.Е. «Физиканы оқыту теориясы және әдістемесі». – Алматы, 2006.
3. Ковалева Т. М. Современное качество образования и принцип индивидуализации: [методика тьюторского сопровождения] / Т. М. Ковалева // Завуч: управление современной школой. –2012.–№ 1.– С.68-72.
4. Жумадиллаев К.Н. «Физикалық тәжірибелерді виртуальды компьютерлік модельдеу».– Алматы, 2002.
5. Пьянин, В. С. Создание тьютором образовательного маршрута учащихся / В. С. Пьянин // Вестник Московского государственного областного университета. Серия: Педагогика.–2010.–№ 1.–С. 220-222.
6. Әлімов А. Интербелсенді әдістемені ЖОО-да қолдану мәселелері.–Алматы, 2013.
7. Шалимова, Н. А. Тьюторское сопровождение профессионального самоопределения учащихся в условиях старшей школы – Электронный ресурс: <http://www.science-education.ru/pdf/2011/6/273.pdf>.
8. Нұржанова Ж. Ұстаздың шеберлікке жету жолдары.– Алматы, 1991.
9. Оқушылардың физика пәніне қызығушылығын арттыру. Әдістемелік көмекші құрал.–Қызылорда, 2012.
10. Сидоренко, И. В. Проектирование условий и этапов реализации тьюторского сопровождения учащихся в учреждении общего образования / И. В. Сидоренко // Сибирский педагогический журнал.–2012.– №3.–С.217–221.

О.Т.НАЙЗАБЕК, А.К.ОРАЗБАЕВА

ТЪЮТОРСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ РАЗВИТИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНЫХ СПОСОБНОСТЕЙ ОБУЧАЮЩИХСЯ ПО ФИЗИКЕ

В статье рассмотрены проблемы развития познавательных способностей обучающихся и пути совершенствования физического образования. Указана эффективность разработки индивидуальных личностно-ориентированных программ и реализации их через организации сетевого сообщества. Определены виды тьюторской деятельности, обозначены цели и задачи тьютора. Анализированы диагностико-мотивационные, проектировочные, реализационные и аналитические этапы тьюторского сопровождения, составлен перечень материалов портфолио.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: физическое образование обучающихся, развитие познавательных способностей, сетевое сообщество, цели и задачи тьютора, этапы тьюторского сопровождения, портфолио.

O.T.NAISABEK, A.K.ORASBAEVA

TUTOR ACCOMPANIMENT OF DEVELOPING COGNITIVE FLAIRS OF STUDENT SOFTWARES TO PHYSICS

The problems of developing cognitive flairs of student and way of perfection of physical education are considered in the article. Indicated efficiency of individual personality-oriented program and his realization development through organizations of network association. The types of tutor activity are certain, aims and tasks of tutor mark. An analysis is done diagnostics-motivation, design, realization and analytical stages of тьюторского accompaniment, is made list of materials of portfolio.

KEYWORDS: physical formation of student, developing cognitive flairs, network association, aims and tasks of tutor, stages of tutor accompaniment, portfolio.

ОРТА БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫН JAҢARTY JAҒДАЙЫНДА ТІЛ МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ КӘСІБИ ДАМУЫ

Мақалада білім беру мазмұнын жаңарту қағидаттарын іске асыру арқылы мұғалімдердің педагогикалық тәжірибесін жетілдіру жолдары қарастырылған. Тиімді оқытудың үш құраушысы: оқу бағдарламасы, оқыту тәсілдері және оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау арасындағы өзара байланысқа назар аударылған. Автор жекелей қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту сұрақтарына көңіл бөлген. Сонымен бірге, әртүрлі іс-әрекет формалары арқылы мұғалімдердің кәсіби өсуін дамытудың жолдарын ұсынады.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: оқу бағдарламасы, функционалдық сауаттылық, құзыреттілік тәсіл, кәсіби даму, оқыту әдістемесі

Қазіргі ғаламдану заманында еліміздің әлеуметтік-экономикалық дамуы, индустрияның қарыштап өсуі, дамудың жаңа дәуірінде ұлттық мәдени-тарихи, рухани құндылықтарымызды бойына сіңірген азаматтарға қоғамның сұранысының өсуі мектептерде жас ұрпақ бойына ұлттық құндылықтарды сіңіре отырып, білім жетістіктерін өркениетті елдердің білім деңгейіне көтеру қажеттілігі туындап отыр.

2017 жылдың 31 қаңтарында Қазақстан Республикасының Президенті Н. Назарбаев «Қазақстанның үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік» Қазақстан халқына жариялаған Жолдауында «Ең алдымен, білім беру жүйесінің рөлі өзгеруге тиіс. Біздің міндетіміз – білім беруді экономикалық өсудің жаңа моделінің орталық буынына айналдыру. Білім беру бағдарламаларын оқушылардың сыни ойлау қабілетін және өз бетімен іздену дағдыларын дамытуға бағыттау қажет» деп атап көрсеткен болатын. Қазақстанды дамыған 30 елдің қатарына жеткізетін – білім. Ғылым мен техниканың күн санап дамуына байланысты педагогика ғылымының теориясы мен оқыту үрдісі де түбегейлі өзгерістерге ұшырауда. Соған орай білім берудің парадигмасы да өзгеруде. Білім берудің мазмұны жаңарып, жаңаша көзқарас пайда болды. Осыған байланысты ұстаздар алдында оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі үйлесімді қолдану мен технологияларды меңгеру, оны тиімді қолдана білу міндеті тұр [1; 7].

Білім беру сапасын арттыру барлық әлем қауымдастағы үшін маңызды мәселелердің бірі болып табылады. Еліміздің білім саласында оның сапасын арттыруға және оқу мен оқытуды жан-жақты жетілдіру бағытында көптеген бастамалар орын алды. Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2016-2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында орта білім берудің мазмұнын жаңарту міндеті белгіленген болатын [2; 4].

Орта білім беру мазмұнын жаңарту не себептен туындады? Осы сұрақтың жауабын TIMSS және PISA зерттеулері нәтижесінде алынған деректер жауап береді деген ойдамыз. Оқушылардың жоғары деңгейлі ойлау дағдыларын игеру және қолдану мүмкіндіктерін, мәселен, математикалық білімін тәжірибеде қолдану және математикалық ойлауын дамыту

немесе оқылым барысында мәтінді талдау және бағалау сияқты мүмкіндіктерді қамтамасыз ету экономикалық дамуы озық елдермен салыстырғанда әлсіз болып танылды. Орта мектепке арналған оқу бағдарламасының ғылыми сипаты басым және тым ауқымды болуы тиімді оқытудағы негізгі кедергі болып табылады. Осы себептен жаңартылған оқу бағдарламалары оқушының бұрынғы өзінің оқу тәжірибесіне бағыттала жазылуда. Осы жерде ұлтымыздың ағартушысы Ж.Аймауытұлы «Жұмыстау негізіне баланың бұрынғы өз тәжірибесі перне қоры, мағлұматы салынып, дәл айтқанда, балаға танымал жақын нәрседен басталғаны абзал» деген ой-пікірінің ескерілгенін байқауға болады.

Білім берудің негізгі мақсаты – білім мазмұнының жаңаруымен қатар, оқытудың әдіс-тәсілдері мен әртүрлі құралдарын қолданудың тиімділігін арттыруды талап етеді. Оқушылар табысты оқу үшін мұғалімдер білім беру бағдарламасы, оқыту тәсілдері мен бағалау жүйесін өзара үйлестіруді іске асыруы маңызды.

Орта білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында мұғалімдер оқу мен оқытуға ұстанымдарын, көзқарастарын қалай өзгерте алады? Бұл өзгеріске мұғалімдер қауымы дайын ба? ХХІ ғасыр – білекке емес, білімге, күшке емес, еп-дағдыға тоқтаған заман. Сондықтан, «21 ғасырда нені оқыту керек?» және «21 ғасыр оқушысын мұғалім қалай оқытады?» дегенге жауап іздеуіміз қажет. Осындай өзекті мәселелерді қарастыра отырып, мұғалімдердің оқу мен оқытуында келесі қиындықтар айқындалды:

- мұғалімдердің кәсіби дамуында өзіндік оқуға, жетілдіруге дайындықсыздығы;
- сыни тұрғыдан ойлау дағдыларының қалыптаспауы;
- оқу мен оқыту үдерісінің оқушы тұлғасына бағытталмауы;
- оқу мен оқыту үдерісін жоспарлауда педагогикалық білімнің жеткіліксіздігі.

Осы аталған қиындықтарды еңсеруде, білім беру мазмұнын жаңарту аясында өткізілген курстар мұғалімнің кәсіби дамуына ықпал етері анық. Мұнда жаңа оқу бағдарламалары құзыреттілік тәсілге негізделеді. Тұлғаны табысты әлеуметтендіру үшін қажетті функционалдық сауаттылық негізінде құрылған құзыреттіліктерді қалыптастыру керек. Еліміз үшін маңызды болып табылатын аталған стратегиялық міндетті шешу жағдайында тұлғаның ең басты функциялық сапалары белсенділік, шығармашыл тұрғыдан ойлауға және шешім қабылдай алуға, кәсіби жолын таңдай алуға қабілеттілік, өмір бойы білім алуға дайын тұруы болып табылады. Бұл функционалдық дағдылар мектеп қабырғасында қалыптасады.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуда оқу бағдарламасындағы әрбір пәннің рөлі зор. Соның ішінде қазақ тілі мен әдебиетінің алатын орны ерекше. Қазақ тілі – Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі. Мемлекеттік тіл – барлық Қазақстан азаматтарын біріктіретін негізгі фактор. Қазақстандық патриотизмнің негізін қалаушы мемлекет тіл. Мемлекеттік тілді құрметтеу және өзге ұлт өкілдерімен қарым-қатынасты нығайту – Қазақстандағы ұлтаралық келісім кепілі.

Қазіргі таңда орта білім беру мазмұнын жаңарту жағдайындағы мұғалімдердің біліктілігін арттыру және кәсіби даму мүмкіндіктерінің аясы кеңеюде. Біліктілік арттыру курстарында отандық және шетелдік ең озық үлгідегі ғылыми-теориялық бағдарламалар педагогтар тарапынан туындайтын кешенді проблемаларды көтеріп, жалпы орта білім беретін мектептердегі педагог қызметкерлердің кәсіби құзыреттілігі мен зияткерлік әлеуетін дамытуға және критериялды бағалау жүйесін енгізуде педагогикалық шеберлікті жетілдіруге бағытталады.

Келесі кезеңде мұғалімдер білім беру бағдарламасының нақты пәндік аспектілерін меңгеруге кіріседі. Мұғалімдер білім беру бағдарламасына негіз болған теориямен танысып қана қоймай, бұл теорияны тәжірибе жүзінде іске асыруды қамтамасыз ететін практикалық сабақтың топтамасына белсенді дайындалады.

Мұғалімдердің біліктілігін арттыру курсы кезінде олар оқу бағдарламасын және сабақ жоспарын талдай отырып, қазақ тілін оқытудың жаңа әдістемесімен танысады. Курс соңында мұғалімдер өзара рефлексия және метатану тапсырмаларын қосарластыра отырып,

біліктілікті арттыру курсының оқу мақсаттары тұрғысынан өздерінің алға ілгерілеуін талдайды. Курс барысындағы мұғалімдердің өздері дайындайтын ықшамсабақтары өздерінің оқыту тәжірибесіне «эксперимент» жасау болмақ, ол рефлексия және талқылау кезеңдерімен ұласады. Пәннің ерекшеліктері қарастырылатын сабақтар кезінде жаңа теорияның «абстрактілі ұғынуы» ұсынылып, ол ықшамсабақтардың келесі сатысында іс жүзінде қолданылады.

Қазақстандық білім беруді модернизациялау міндеттері, оның ішінде білім беру сапасын арттыруда тұлғаның талап-тілегін, сонымен бірге қауымдастық сұранысын ескеріп, құзыреттілік тәсілді іске асыру қажеттілігі айқындалады. Бүгінде тек белгіленген білімді ғана меңгеріп қою ғана емес, өзіндік даму, өзіндік іске асыру, болашақта жетілдіру де тұлғаға бағытталуы шарт. Қазіргі кезеңде білімділік деңгейі өзінің мақсаттылығын жоғалта бастады. Білім беру парадигмасы: жалпыланған білімнен құзыреттілікке ауысу арқылы тәжірибелік-бағытталған оқытуға көшу қажеттілігі туындауда, ал құзыреттілік тәсілмен негізгі және басқа да құзыреттіліктер жиынтығын қалыптастыру көзделеді. Табысты болу үшін оқушыларға білім қандай қажет болса, дағды да сондай қажет. Сондықтан оқушылар ақпаратты есте сақтап, алған білімдерін ұғынуын, түсінуін және әртүрлі салада қолдана білуін талап етеді. Білімді қолдану «XXI ғасыр дағдылары» деп қарастырылатын кең ауқымды құзыреттіліктерді меңгеруге мүмкіндік береді.

Сондықтан жаңартылған оқу бағдарламалары құзыреттілік тәсілге негізделген. Ұстаз тұлғаны табысты әлеуметтендіру үшін қажетті функционалдық сауаттылық негізінде құрылған құзыреттіліктерді қалыптастырады. Әлемдік педагогикадағы танымал Б. Блумның оқу мақсаттары таксономиясы бойынша қазіргі стандарт оқушылардың 6 деңгейдің 2 деңгейін, яғни «білу», «түсіну» деңгейлерін ғана меңгеруіне мүмкіндігі бар. Жаңа бағдарлама қалған 4 деңгейді - «қолдану», «талдау», «жинақтау», «бағалау» деңгейлеріне қол жеткізуді қамтамасыз етеді. Сонымен бірге, оқушылар табысты оқу үшін мұғалімдер білім беру бағдарламасы, оқыту тәсілдері мен бағалау жүйесін өзара үйлестірудің жолдарын қарастырады. Бұл білім беру бағдарламасы мен бағалау моделі белгіленген деңгейде ғана емес, әр сыныпта, әр сабақта қолданылады.

Мұғалімдер өздерінің оқыту қызметі білім беру бағдарламасының іске асырылуына қолдау көрсететініне, ал бағалау тәсілдері оқушыларға қажетті ақпаратты жеткізуге және олардың жетістіктеріне қолдау көрсетуге көмектесетініне сенімді болуы керек. Оқушылар табысты оқуы үшін мұғалімдер бұл үш құраушы – білім беру бағдарламасы, оқыту тәсілдері мен бағалау жүйесін өзара үйлесімге басты назар аудару қажет [3; 4].

Жаңартылған оқу бағдарламасының негізгі қағидаты - коммуникативтік тәсіл арқылы оқушының тіл туралы, ұлттық және жаһандық мәдениеттің маңызы туралы түсінігін кеңейте отырып, қазақ тілін табысты үйрету. Әрбір оқушы үшін тіл – негізгі білім құралы. Оқушылардың тілдік қарым-қатынасы өздері өмір сүріп отырған және білім алатын орта арқылы жүзеге асады. Тілді жетік меңгеру ұлттық құндылықтарды түсінетін, әлемдік деңгейде жаңа өзгерістерге бейім, жаңашыл жеке тұлға қалыптастыруға ықпал етеді. Тілді меңгеру арқылы оқушылар алған білімдерін әлемдік мәдениетпен ұштастыра алады, адамгершілік құндылықтарды бойына сіңіреді. Оқушыларды шығармашылықпен жұмыс істеуге және сын тұрғысынан ойлауға дағдыландыру – қазақ тілін оқытудың негізгі ұстанымдарының бірі.

Сонымен қатар, оқушылардың белсенді жұмысқа тартылуын көздейтін оқыту және оқудың белсенді әдіс-тәсілдері ұсынылған. Қызметтің мұндай түрлері оқушылардан өздері тапқан ақпаратты талдау және түсіндіру үшін зерттеу және жоспарлау дағдыларын қолдануды талап етеді, болашақта өз дағдыларын жақсарту мақсатында басқа нәтижелерді бақылауды және талдауды қажетсінеді. Тіл үйретуде тиімді қолданылатын белсенді оқу стратегиялары:

- жаңа лексика мен идеяларды қоса алғанда, драмалық шығармалардағы бейнелер мен мәтіндерді зерделеу және бағалау;
- мәтіндерді бағалау және өзінің ойын білдіру үшін графикалық органиайзерлерді қолдану;

– мәтіннің сюжетін, құрылымын, лексикасын және сөйлемдердің құрылымын талқылау мақсатында әңгімені бірігіп оқу;

– ойлануды қажет ететін мәселелерді ортаға салу және талқылау (Aronson, E., & Bridgeman, D, 1979) [4; 21].

Мұғалімдер осы белсенді білім алу стратегияларын не үшін, қайда және қалай, қандай жағдайларда қолданылатыны туралы ойланып, тілдік дағдыларды үйрету барысында пайдалана алады.

Ал енді осы және басқа да оқу үдерісіндегі оқушының іс-әрекеті қалай бағаланады деген сауалға тоқталайық.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау критериалды бағалау негізінде жүзеге асады. Бұл - оқушылардың жоспарланған оқу мақсаттары мен шынайы нәтижелерінің арасындағы сәйкестік деңгейлерін орнатады. Критериалды бағалау алдын-ала белгіленген критерийлерге сәйкес оқушының жеке оқуын түзеуге, дағдыларын дамыту деңгейін бағалауға мүмкіндік береді. Оқыту мақсаттарына жетуде жетістік критерийлерін құрастыру және қолдану – білім берудің мақсаты мен мазмұнына негізделген оқушының оқу-танымдық құзырлығын қалыптастыруда алдын-ала белгіленген жетістіктермен салыстыру үдерісі. Ең маңыздысы – оқу үрдісінің өзі, жетістік критерийлері арқылы оқушы өзін-өзі бағалауды үйреніп, өз білімінің артықшылықтары мен кемшіліктерін көріп, әрі қарай қалай даму керектігін түсінеді. Бұл жүйеде оқушының қалай жұмыс жасағаны, қалай ойланғаны белгілі болады. Білімнің мақсаты мен мазмұнына сәйкес келетін, оқушылардың оқу-танымдық біліктілігін қалыптастыруға себепші болатын, айқын анықталған, ұжыммен жасақталып шығарылған, білім үдерісінің барлық қатысушыларына алдын ала белгілі критерийлермен оқушылардың оқу жетістіктерін салыстырылады.

Оқушылардың оқу бағдарламасындағы оқу мақсатына жетуі оқушылардың дағдыларының дамуына мүмкіндік тудырады. Дағдыларды нақты бағалау біліктілігі жетістік критерийі арқылы бағалаудың маңызды аспектісі екені белгілі.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау – бұл оқушылардың жоспарланған оқу мақсаттары мен шынайы нәтижелерінің сәйкестік деңгейлерін орнату болып табылады. Жетістік критерийі арқылы бағалау – алдын ала белгілі критерийлерге сәйкес, оқушының жеке оқуын түзетуге мүмкіндік беретін, оқу мақсаттарына сәйкес күтілетін нәтижеге жетуде оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау. Сол арқылы бағалау оқушылардың дағдыларын дамыту деңгейін бағалауға мүмкіндік береді және сабақ беру, бағалау мен оқытудың өзара байланыс қағидаттары негізінде дайындалады.

Оқу мақсаттары, тапсырмалар және жетістік критерийлері өзара тығыз байланыста болады. Жоспарлау оқу мақсаттарын анықтаудан басталады. Мұғалім оқушының игеретін білімі туралы шешім қабылдаған соң, оған сай тапсырманы оқу жоспарын қолдана отырып жоспарлайды. Тапсырма оқушының бір немесе бірнеше оқу мақсаттарына табысты түрде жетуіне ықпал етеді.

Оқу жылы бойында оқушылардың білім алудағы болашақ даму көрсеткіші және үлгерімі туралы деректерді жинау үшін критериалды бағалаудың 2 түрі жүргізіледі: қалыптастырушы бағалау және жиынтық бағалау.

Қалыптастырушы бағалау оқушы іс-әрекетіне кері байланыс беру, іс-әрекетіне талдау жасау арқылы көрініс табады. Жиынтық бағалау өзара үш түрге бөлінеді: бөлім бойынша, тоқсандық, жылдық жиынтық бағалау [5; 4].

Сыныпта «білім алуды үйрету» білім ортасын құруда оқу үдерісінің тиімділігін анықтайтын негізгі факторларды ескеру қажет: балалардың білім алу үдерісін түсіну; нені оқу керектігін түсінуі; білім алу үдерісін қалай құрылымдау туралы ұғымның қалыптасуы; сонымен қатар оқу нәтижелілігін бағалау мүмкіндігін игеруі. Мұғалім әрбір сабақты жоспарлағанда оқыту мақсаттарын дұрыс құру керек деп ойлаймыз. Сабақта мұғалім өз мүддесін, мақсатын ғана белгілемей, оқушының оқудағы мақсатын ескергені жөн. Егер сыныптағы мұғалімнің оқытудағы

мақсаты мен оқушының оқудағы мақсаты бір нүктеге түйіспейтін болса, онда оқуда табысқа жету мүмкін емес.

Мұғалімнің тиімді жоспарлауда оқу мақсатын басты назарға алуы қажет. Оқу мақсаты – қалаған оқу нәтижесі. Ал күтілетін нәтижелер оқу мақсатына сәйкес келеді және мақсатқа жетудің маңызды «қадамдары» болып табылады.

Мақсаттарды анықтау кезінде «СМАРТ» техникасын қолдануға болады.

С – нақтылық, үдеріске қатысушылар оның неден құралатынын түсінуі тиіс.

М – өлшенушілік, үдеріске қатысушылар олардың мақсатқа жеткен, жетпегенін түсінуі тиіс.

А – қол жеткізушілік, үдеріске қатысушылар тиісті ресурстарды игеруі тиіс.

Р – шынайылық, нақты нәтижеге бағытталады.

Т – уақытпен белгіленген, әрбір мақсаттар үшін оған жетудің уақыттық өлшемі анықталуы тиіс.

Оқу мақсаттарын екі бағытта нақтылауды талап етеді:

1) оқушының оқу материалын меңгеру деңгейін бақылау.

2) әр оқушының дамуын қадағалау.

Мақсаттар оқу үдерісі нәтижесінде оқушының не жасай алатындығын көрсететін етістіктер арқылы сипатталуы керек. Оқу мақсаттарын бұлайша құрастыру оңай емес. Бұл мәселені мақсаттардың нақты жүйесін, Б.Блумның ұсынған педагогикалық таксономияларды құрастыруы арқылы шешім табады.

Осы орайда мұғалім оқу мен оқытуды жоспарлғанда және оқу мақсаттарын құрғанда оқушы тұлғасынан күтілетін нәтижелерді үнемі басты назарға алуға міндетті.

Сабақ жоспарының құрылымын келесідей құрылымдауға болады:

1. Білімді өзектілендіру	}	үндеу
2. Мақсатты тұжырымдау		
3. Жаңаны игеру	}	пайымдау
білімді қолдану		
4. Сабақты талдау/ рефлексия		

Алайда, сабақты түрлі формалармен және әдістермен тым толтырып жіберу оқыту мақсатына жеткізуге әкеле бермейді. Сабақта қолданылатын барлық тәсілдердің өзіндік мақсаттылығы болуы керек. Сабақтың әрбір кезеңінде өзінің нақты оқыту мақсаты болады. Осы орайда жаңартылған білім беру бағдарламасында келесі үш жоспар ұсынылған: ұзақ мерзімді, орта мерзімді, қысқа мерзімді.

Ұзақ мерзімді жоспарда пән аясындағы оқу бөлімдері, оқу мақсаттары жүйесінде белгілі бір сыныпта оқушылар үйренеді деп күтілетін тақырыптар, мазмұн мен дағдылар сипатталған. Орта мерзімді жоспарда мұғалімге оқушылардың осы уақыт ішінде, яғни тақырып немесе оқу мазмұны арқылы байланыстырылған тізбектелген сабақтар топтамасы аясында қалыптастырып, дамытуы тиісті білім мен түсінік, дағдыларды толық қамтуға мүмкіндік береді. Бұл оқу бағдарламасынан алынған оқу мақсаттарына сәйкес келетін, сабақ кезінде қолдануға ұсынылатын бірқатар жаттығулар, қалыптастырушы бағалаулар қарастырылады. Қысқа мерзімді жоспарда бұл сабақтың мақсаты қандай болатынын шешеді. Сабақтың мақсаты оқу бағдарламасында көрсетілген оқу мақсатына және оқу мақсаттарының оқушылардың білімділік деңгейіне байланысты сараланады. Яғни, оқу мақсаты, сабақ мақсаттары, тілдік мақсат. Оқу мақсаты, бұл – оқу бағдарламасында белгіленген

негізгі мақсат. Сабақ мақсаттары – оқушылардың барлығы, көпшілігі, кейбірі оқушылар орындай алады деп сараланады. Тілдік мақсат – нақты тақырыпқа арналған сөздік қор мен терминология, сабақ соңында оқушылар нені меңгергеніне байланысты [6; 8].

Бұл жұмыстардың барлығы мынадай жұмыс түрлері мен әрекеттері арқылы жүзеге асырылады. Бірлескен жұмыстар (жұптық, топтық): оқу, рөлдік, іскерлік ойындар, пікірталастар, шығармашылық жұмыстар, жағдаяттар арқылы үйрену. Біз оқытуды және оқуды, егер сабақ барысында мұғалім мен оқушы арасында өзара әрекеттестіктің жоғары деңгейіне қол жеткізсе, «интербелсенді» деп атаймыз. Өзара әрекеттестік әдетте, белгілі бір мәселені шешу, ол шешімнің тиімділігі туралы әңгімелесу, талқылау түрінде өтеді. Ең бастысы, мұнда мәселені шешу үдерісі жауапқа қарағанда маңызды екендігін түсіну қажет. Бұл жерде ең маңыздысы: оқушылардың алдыңғы алған дағдылары жаңа дағдыларды меңгеруге үлкен ықпалын тигізеді, ал егер ол ескерілмесе, онда білім тереңге бармай, үстірт меңгерілген таяз білім болмақ. Мұндай үстірт білім оқушыға қазіргі әлемде жетістікке жету үшін қажетті жоғарыда аталған сын тұрғысынан ойлау, рефлексия және басқа да аспектілерді, алған білімді қолдануына кері әсерін тигізеді. Оқушылар білімді толықтай меңгеру үшін ақпаратты енжар қабылдамай, сабаққа белсенді араласуына жағдайларды қарастыруы қажет. Осы ретте оқушылардың алған білімдерімен жұмыс істеуге, оны әрі қарай өңдеп, өз дағдыларын арттыруға септігін тигізетін жаттығулармен айналысуға мүмкіндік берілуі аса маңызды болып табылады.

Тиімді жоспарлауда мұғалім ескеруі қажет мәселелер: оқушыларға ұсынылатын білімге қолжетімділікті қамтамасыз ететін қажетті ресурстар және олардың көздері. Мұғалім өзінің келесі сабағына, оқу мен оқыту үдерісіне ресурстарды қолдана алады: аудио және бейне ресурстар, кестелер, перфокарталар, стратегиялар, кеңсе тауарлары, ақпараттық-коммуникациялық құралдар, таратпа материалдар т.б. Бұл аталған ресурстарды мұғалім жоспарлауда алдын ала дайындайды.

Білім беруде мұғалім оқыту мен оқудағы кедергілерді анықтап, оны азайтуға, болдырмауға бағытталған жағдайларды қарастыруы қажет. Мұғалімге арналған тәуекелдер: жоспарлау, оқыту, бағалау және баға. Ал оқушы үшін оқудағы кедергілер: көңіл-күйі, аффективтілігі, когнитивтілігі, әлеуметтік қарым-қатынас. Осы аталғандарды оқытуды жоспарлауда, оқытуда, рефлексия кезінде жан-жақты ойластырады. Мұғалім өзінің әрбір сабағынан кейін талдау арқылы келесі оқыту іс-әрекетінің міндеттерін белгілейді. Бұл жерде мұғалім рефлексиялаушы, ойлаушы қызметін атқаруы тиіс. Өзіне рефлексия жасау, іс-әрекеттен кейінгі ойлауы келесі сабақты тиімді жоспарлауға көмектеседі.

«Мақсатыңыз қолжетімсіз екеніне көзіңіз жеткен кезде мақсатыңызды емес, әдісіңізді ауыстырыңыз» - деген екен белгілі шығыс ойшылы. Олай болса, білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында қазақ тілін оқытуда белгіленген міндеттер, іс-әрекеттер мұғалімдердің кәсіби дамуына негіз болмақ.

Бағдарламада көрсетілген қазақ тілі пәнін оқытудың мақсаты - оқушылардың тілдік дағдыларын дамыту арқылы ана тілін қадірлейтін, оның қоғамдық мәнін түсінетін тұлға қалыптастыру, тілдік нормаларды сақтап, дұрыс қолдана білуге, еркін сөйлеуге және сауатты жазуға үйрету. Осы мақсатты тәжірибе іске асыруда жаңартылған білім беру мазмұны бойынша курстан өткен мұғалімдер келесі іс-әрекеттерді жүзеге асырады:

- оқу мен оқыту тәжірибесіне жаңартылған оқу бағдарламасын, оқу жоспарын, критериалды бағалау басшылығы құжаттарын басшылыққа алады;
- оқу мен оқытуда пәннің ерекшелігіне сәйкес педагогикалық тәсілдерді таңдайды, қолданады;
- оқушылардың тілдік дағдыларын (тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым) негізгі ала отырып, шиыршық қағидаты бойынша оқудың ілгерілеуін қамтамасыз етеді;
- оқу мен оқытуда белсенді оқу стратегияларын қолданады;
- критериалды бағалауды оқыту тәжірибесіне енгізуде жетістік критерийлерін, тапсырмалар, дескрипторлар құрастырады;
- тілдік дағдылар, оқу мақсаттары және жетістік критерийлерінің өзара тығыз байланыстылығын қамтамасыз етеді;

– ұзақ мерзімді, орта мерзімді жоспарлар негізінде өзінің қысқа мерзімді сабақ жоспарларын дайындайды;

Жалпы білім беретін орта мектептегі оқушыны жеке тұлға ретінде және оның ұлттық сана-сезімін, өзіндік, дүниетанымын, азаматтық ұстанымын, рухани құндылықтарын қалыптастыруға негіз болатын әлемдегі аса бай, мазмұнды, көркемдік деңгейі жоғары қазақ тілі пәнін оқытуда мұғалімдер оқыту тәжірибесіне кәсіби ұстанымдарына сәйкес міндеттерді іске асырады.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. ҚР Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы «Қазақстанның үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік», 2017 жыл 31 қаңтар – Электронный ресурс: <http://www.adilet.gov.kz/kk/news/memleket-basshysy-nazarbaevty-n-kazakstan-halkyna-zholdauy-kazakstannyn-ushinshi-zhangyruy>
2. Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2016 – 2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы – Электронный ресурс: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/U1600000205>.
3. Мұғалімдердің біліктілігін арттыру бағдарламасы. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2017. – 10-б.
4. Мұғалімге арналған нұсқаулық. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2017. – 60-б.
5. Оқушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалау. Мұғалімге арналған әдістемелік құрал. ҚР білім және ғылым министрлігі Ұ. Алтынсарин атындағы Ұлттық ғылым академия. «НЗМ» ДББҰ, 2017. – 49-б.
6. Тиімді жоспарлау. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, Астана 2015.

М.Б.СУЛЕЙМЕНОВ

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ УЧИТЕЛЕЙ ЯЗЫКОВЫХ ПРЕДМЕТОВ В УСЛОВИЯХ ОБНОВЛЕНИЯ СОДЕРЖАНИЯ СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье рассматриваются пути совершенствования педагогической практики учителей через реализацию принципов обновленного содержания образования, а именно взаимосвязь трех компонентов эффективного обучения: учебная программа, методика преподавания и оценивание учебных достижений учащихся. Отдельно автор уделяет внимание вопросам развития функциональной грамотности учащихся на уроках казахского языка и литературы. Автором предлагаются пути развития профессионального роста учителя через различные формы деятельности.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: учебная программа, функциональная грамотность, компетентностный подход, профессиональное развитие, методика преподавания.

M.B. Suleimenov

PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHERS OF LANGUAGE OBJECTS IN THE CONDITIONS OF UPDATE OF THE CONTENT OF SECONDARY EDUCATION

The article examines ways to improve the pedagogical practice of teachers through the implementation of the principles of the updated content of education, namely the interrelationship of the three components of effective learning: the curriculum, the teaching methodology and the evaluation of students' learning achievements. Separately, the author pays attention to the development of functional literacy of students in Kazakh language and literature classes. The author suggests ways to develop the professional growth of the teacher through various forms of activity.

KEYWORDS: curriculum, functional literacy, competence approach, professional development, teaching methods.

Philippa Burrows	CLIL British Council Jordan тренері (Амман қ., Иордания)
Адыханова Анара Сериковна	«Өрлеу» БАҰО» АҚФ Қарағанды облысы бойынша ПҚБАИ «Тәрбие және тұлғаны әлеуметтендіру» кафедрасының аға оқытушысы, Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы
Аншакова Виктория Владимировна	«Әлеуметтік қайта қалпына келтіруді дамыту ғылыми-практикалық Орталығы» РМҚМ филиалының психологы
Жетписбаева Мейрамгуль Асылбековна	ф.ғ.к., «Өрлеу» БАҰО» АҚФ Қарағанды облысы бойынша ПҚБАИ директорының оқу-әдістемелік жұмыс бойынша орынбасары
Ибрагимова Гульнар Каиржановна	«Өрлеу» БАҰО» АҚФ Қарағанды облысы бойынша ПҚБАИ «Басқару және білім сапасы» кафедрасының меңгерушісі, Е.А.Бөкетов ат.ҚарМУ докторанты, Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы
Каменкова Наталья Владимировна	Челябинск білім беру қызметкерлерінің біліктілігін арттыру және қайта даярлау институтының «Қосымша жалпы білім беретін бағдарламаларды іске асыратын білім беру ұйымдарының қызметін ұйымдастыру және үйлестіруді әдістемелік қамтамасыз ету Аймақтық ресурстық орталығы» меңгерушісі, Челябинск қ., Ресей Федерациясы
Кантарбаева Жанар Ерденовна	«Өрлеу» БАҰО» АҚФ Қарағанды облысы бойынша ПҚБАИ Деңгейлік бағдарламалар орталығының тренері, Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы
Кинева Екатерина Леонидовна	Челябинск білім беру қызметкерлерінің біліктілігін арттыру және қайта даярлау институтының «Қосымша білім беру Ресурстық орталығы балаларға қосымша білім берудің технологиясы және ғылыми-әдістемелік қолдау» зертханасының меңгерушісі, Челябинск қ., Ресей Федерациясы
Кисляков Алексей Вячеславович	п.ғ.к., Челябинск білім беру қызметкерлерінің біліктілігін арттыру және қайта даярлау институтының «Тәрбие және қосымша білім беру» кафедрасының меңгерушісі, Челябинск қ., Ресей Федерациясы
Котвицкая Елена Иосифовна	«Өрлеу» БАҰО» АҚФ Қарағанды облысы бойынша ПҚБАИ «Мектепке дейінгі тәрбие және бастауыш білім беру» кафедрасының аға оқытушысы, Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы
Куанышбекова Гульнар Еркековна	«Өрлеу» БАҰО» АҚФ Қарағанды облысы бойынша ПҚБАИ «Тәрбие және тұлғаны әлеуметтендіру» кафедрасының аға оқытушысы, Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы
Кушнир Марина Петровна	п.ғ.к., «Өрлеу» БАҰО» АҚФ Қарағанды облысы бойынша ПҚБАИ «Мектепке дейінгі тәрбие және бастауыш білім беру» кафедрасының меңгерушісі, Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы

Майбасова Умит Амандыковна	«Өрлеу» БАҰО» АҚФ Қарағанды облысы бойынша ПҚБАИ «Мектепке дейінгі тәрбие және бастауыш білім беру» кафедрасының аға оқытушысы, Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы
Муканова Саулеш Димкешевна	п.ғ.д., «Өрлеу» БАҰО» АҚФ Қарағанды облысы бойынша ПҚБАИ директоры
Мырзахметова Асель Жанатовна	т.ғ.к., «Өрлеу» БАҰО» АҚФ Қарағанды облысы бойынша ПҚБАИ «Басқару және білім сапасы» кафедрасының аға оқытушысы, Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы
Найзабек Оразкул Тойшықызы	««Өрлеу» БАҰО» АҚФ Оңтүстік Қазақстан облысы бойынша ПҚБАИ «Басқару және білім беру сапасы» кафедрасының аға оқытушысы, ЖББ тренері, Шымкент қ., Қазақстан Республикасы
Оразбаева Айгуль Казезовна	«Өрлеу» БАҰО» АҚФ Шығыс Қазақстан облысы бойынша ПҚБАИ «Ғылыми-жаратылыстану және гуманитарлық пәндерді оқыту әдістемесі мен инновациялық технологиялар» кафедрасының аға оқытушысы, ЖББ тренері, Өскемен қ., Қазақстан Республикасы
Саттибаева Рая Мажитовна	«Өрлеу» БАҰО» АҚФ Қарағанды облысы бойынша ПҚБАИ «Басқару және білім сапасы» кафедрасының аға оқытушысы, Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы
Сейтова Наталья Юрьевна	«Өрлеу» БАҰО» АҚФ Қарағанды облысы бойынша ПҚБАИ мониторинг және талдау бөлімінің басшысы, Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы
Солнцева- Накова Екатерина Василиевна	Әулие Климент Охридский ат. София университеті славян филологиясы факультетінің Жалпы славян тіл білімі кафедрасының редактор докторанты, София, Болгария
Сулейменов Муратбек Балтинович	«Өрлеу» БАҰО» АҚФ Қарағанды облысы бойынша ПҚБАИ «Тәрбие және тұлғаны әлеуметтендіру» кафедрасының аға оқытушысы, Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы
Ташетова Салтанат Садыковна	«Өрлеу» БАҰО» АҚФ Қарағанды облысы бойынша ПҚБАИ «Басқару және білім сапасы» кафедрасының аға оқытушысы, Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы
Филинова Наталья Анатольевна	«Өрлеу» БАҰО» АҚФ Қарағанды облысы бойынша ПҚБАИ ақпараттық технологиялар бөлімінің басшысы, Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы
Шадетова Алтынгүл Кенесовна	«Өрлеу» БАҰО» АҚФ Қарағанды облысы бойынша ПҚБАИ «Мектепке дейінгі тәрбие және бастауыш білім беру» кафедрасының аға оқытушысы, Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы
Щербаков Андрей Викторович	п.ғ.к., Челябинск білім беру қызметкерлерінің біліктілігін арттыру және қайта даярлау институтының «Тәрбие және қосымша білім беру» кафедрасының доценті, Челябинск қ., Ресей Федерациясы

Philippa Burrows	тренер CLIL British Council Jordan (г. Амман, Иордания)
Адыханова Анара Сериковна	старший преподаватель кафедры воспитания и социализации личности филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Аншакова Виктория Владимировна	психолог филиала РГКП «Научно-практический Центр Развития Социальной Реабилитации»
Жетписбаева Мейрамгуль Асылбековна	к.филол.н., заместитель директора по УМР филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Ибрагимова Гульнар Каиржановна	заведующая кафедрой «Управление и качество образования» филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области, докторант КарГУ им.Е.А.Букетова
Каменкова Наталья Владимировна	заведующий Региональным ресурсным центром методического обеспечения деятельности по реализации дополнительных общеобразовательных программ, организации дополнительного профессионального образования и координации деятельности образовательных организаций, реализующих дополнительные общеобразовательные программы Челябинского института переподготовки и повышения квалификации работников образования, г. Челябинск, Российская Федерация
Кантарбаева Жанар Ерденовна	тренер Центра уровневых программ филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Кинева Екатерина Леонидовна	заведующий лабораторией научно-методического сопровождения и технологий дополнительного образования детей Ресурсного центра дополнительного образования Челябинского института переподготовки и повышения квалификации работников образования, г. Челябинск, Российская Федерация
Кисляков Алексей Вячеславович	к.п.н., заведующий кафедрой воспитания и дополнительного образования, доцент Челябинского института переподготовки и повышения квалификации работников образования, г. Челябинск, Российская Федерация
Котвицкая Елена Иосифовна	старший преподаватель кафедры дошкольного воспитания и начального обучения филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Куанышбекова Гульнар Ермаковна	старший преподаватель кафедры воспитания и социализации личности филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Кушнир Марина Петровна	к.п.н., заведующая кафедрой дошкольного воспитания и начального обучения филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области

Майбасова Умит Амандыковна	старший преподаватель кафедры дошкольного воспитания и начального обучения филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Муканова Саулеш Димкешевна	д.п.н., директор филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Мырзахметова Асель Жанатовна	к.и.н., старший преподаватель кафедры управления и качества образования филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Найзабек Оразкул Тойшыкызы	старший преподаватель кафедры УиКО, тренер ООД ФАО «НЦПК «Өрлеу» по Южно-Казахстанской области, г.Шымкент, Республика Казахстан
Оразбаева Айгуль Казезовна	старший преподаватель кафедры «Инновационных технологий и методики преподавания естественно-научных и гуманитарных дисциплин», тренер ООД ФАО «НЦПК «Өрлеу» по Восточно-Казахстанской области, г.Өскемен, Республика Казахстан
Саттибаева Рая Мажитовна	старший преподаватель кафедры управления и качества образования филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Сейтова Наталья Юрьевна	Начальник отдела мониторинга и анализа филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Солнцева- Накова Екатерина Василиевна	редактор докторант кафедры Общего славянского языкознания факультета славянских филологий Софийского университета им.Св. Климента Охридского, г. София, Болгария
Сулейменов Муратбек Балтинович	старший преподаватель кафедры воспитания и социализации личности филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Ташетова Салтанат Садыковна	старший преподаватель кафедры управления и качества образования филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Филинова Наталья Анатольевна	начальник отдела информационных технологий филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Шадетова Алтынгүль Кенесовна	старший преподаватель кафедры дошкольного воспитания и начального обучения филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Щербаков Андрей Викторович	к.п.н., доцент кафедры воспитания и дополнительного образования Челябинского института переподготовки и повышения квалификации работников образования, г. Челябинск, Российская Федерация